

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

СЛАБЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 378.091.3:005-051]:614(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БЕЗПЕКИ
МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.М. Слабецький

Науковий керівник : **Рідей Наталія Михайлівна,**

доктор педагогічних наук, доцент

АНОТАЦІЯ

Слабецький О. М. Формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2021.

У дисертаційному дослідженні здійснено проблемно-аксіологічний аналіз теоретико-методичного обґрунтування сентенції основних засад стратегії національної безпеки для встановлення необхідності впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців – дефініцій «стратегія», «стратегічне планування та прогнозування» забезпечення національної безпеки. Встановлено класифікаційні ознаки семантики формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів та обґрунтовано структуру професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО у системно-управлінських компонентах якості й безпеки та захисту особистої гідності випускника як суспільного провідника гарантій національних інтересів, що передбачає: важливими якостями менеджерами, а саме: активної громадянської та соціальної позиції ноосферизму та біогеосферної відповідальності, аналітичний потенціал інтелекту, інтенсивності засвоєння об'єму специфічної інформації захисного характеру та її втаємниченого зберігання, відданої працездатності, ділового мовлення без поширення інформаційного поля щодо якості й безпеки, виконавська дисциплінованість, гедонізм та жага до життя, ініціативність новаторства, комунікабельність, мультимодусність менеджеризму, організованість та вольова наполегливість, стресокомпенсаторність, футуристична інтуїтивність та оптимізм моделювання на позитив ефективних результатів, енергійна цілеспрямованість та самовідданість національним ідеалам незалежності держави; емерджентно-управлінськими здатностями, а саме: організаційно-безпековими, квалітологічними, адміністративно-управлінськими, самоменеджменту, системно-аналітичного мислення, світоглядного бачення, стратегічного партнерства, здатність переконувати,

менеджменту та маркетингу освітньо-наукових послуг та сервісів, психолого-педагогічними, креативного та конативного сприйняття дійсності, комунікативними забезпечення (особистого та корпоративного у взаємодії); уміннями й навичками вибору, обґрунтування та розроблення способів, механізмів, методів управління якістю й безпекою архітектонічної структури соціокультурних форм на рівнях, за призначенням та у видах системного управління, дипломатичного менеджменту, антикризового управління, конфлікт-менеджменту інтересів безпеки, інформаційно-комунікаційного управління доступом до відкритої інформації та її оприлюднення та непохитності збереження втаємниченої, управління і забезпечення якості організації освітнього процесу, контент-, івент-, інтен-аналізу, оцінювання релевантності та визнання навчальних здобутків, методів експертного сторітеллінгу, прогностики та моделювання, системного аналізу якості складових довкілля та цивілізаційного розвитку, логістики, підприємництва, організації дилерських мереж для встановлення попиту на послуги та наукові продукти, складання комерційних пропозицій, рекламування, документозабезпечення та підготовки договорів, спілкування з людьми та тайм-менеджменту; готовність до професійних стратегічно-управлінських, науково-пізнавальних, екосистемно-безпекових, соціально-захисних, правового захисту, проектно- конструкторських тактичних, виробничо-технологічних, наглядово-контрольних, експертно-аналітичних, нормативно-технічно-регулятивних, квалітологічних, просвітницьких завдань у сфері безпеки та управління якістю на засадах стратегії сталого розвитку; сформованість професійної компетентності безпеки з методології наукового пізнання та навчання професійно-орієнтованих, фахових та спеціальних дисциплін у галузі безпеки та управління нею у транскордонному, національному, регіональному та локальному вимірі інституційної та персональної взаємодії.

Розроблено та науково обґрунтовано модель формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО, що ґрунтується на методологічних підходах, принципах, і підходах та принципах організації

освітнього процесу діпло-підготовки, покликана задовольняти суспільно-політичне замовлення на висококваліфікованих управлінців; спроектована у контентах – цільовому (поєднує стратегічну мету управління безпекою та мету професійної підготовки), кондиційному (функціонально асимілює системну, поліпрофільну та цільову спрямованість у видах безпеки – акмеологічної, академічної, соціальної, екологічної, економічної, інституційної, політичної, воєнної, кібер-безпеки, національної безпеки держави та захисту її суверенітету), семантичному (систематизує функції – управління безпекою, за масштабом поширення, за рівнем ієрархії реалізації, за метою, за сферою моніторингу стану безпеки; за пріоритетністю стратегем та організації освітнього процесу – загально-управлінські, спеціальні), методичний (триада комплексу методів – забезпечення навчально-науково-пізнавальної та практично-стажувальної діяльності – за джерелом інформації, за рівнем креативності, за логікою пізнання, моніторингу та самоконтролю; засобів – забезпечення освітнього процесу професійної підготовки – просторово-метричні; технологічні, технічні, методологічні та техніко-регулятивні; синхронізованих форм – організації освітнього процесу – індивідуально-персоніфіковані, загально- та мікро-групової комплектації; місця дислокації – виховні, науково-дослідницькі, ІКТ-мереж взаємодії з громадськістю і зовнішніми партнерами, практично-стажувальні цільової дидактики, унормовані – традиційна, змішана, мережева, дистанційна, мобільна), релевантний (критерії, рівні та показники сформованості професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО) в визначених організаційно-педагогічних умовах. Визначено критерії (акмеологічно-мотиваційний, аксіологічно-когнітивний та дивергентний), показники та схарактеризовано рівні сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО у розроблених організаційно-педагогічних умовах – безпека організації освітнього процесу у ЗВО, стратегії педагогічної інноватики та безпеки національного суверенітету України за галузями.

Ключові слова: професійна компетентність безпеки, майбутні менеджери, заклади вищої освіти, професійна та діпло- підготовка, науково-методичне

забезпечення організації освітнього процесу.

ABSTRACT

Slabetskyi O.M. Forming future managers' professional competence of security in higher education institutions. – Manuscript copyright.

Dissertation for the degree of Candidate of Sciences in Education, specialty 13.00.04 – Theory and methodology of vocational education. - National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2021.

This dissertation paper performs a problematic-axiological analysis of theoretical and methodical substantiation for main foundations of a national security strategy in order to state the necessity for implementing the definitions of “strategy,” “strategic planning and forecasting,” “ensuring national security” into the educational process of future specialists’ professional training. Classification features for semantics of forming professional competence of security in future managers have been established, and the structure of professional competence of security for future managers in HEIs has been substantiated, in systemic- administrative components of quality, security and protection of dignity for the graduate student as a social agent for guarantees of national interests, which provides for *important qualities of a manager*, in particular: active citizenship and social activism of noospheric views and biogeospheric responsibility, analytical intellectual potential, intensive absorption of large volumes of specific information of security-related nature and keeping it private, dedicated working capacity, business communication without affecting the information field in terms of quality and security, performance discipline, hedonism and lust for life, proactiveness in innovation, communicability, multimodal managerialism, organized nature and forceful perseverance, ability to compensate stress, futuristic intuitivity and optimism in positive modelling of effective results, vigorous purposefulness and dedication to national ideals of independence; for *emergency and administrative abilities*, in particular: organizational and security-related, administrative and managerial, self-management, systemic and analytic thinking, worldview, strategic partnership, ability to convince others, management and marketing of scientific and educational services, psychological and pedagogical, creative and conative perception of reality, communicative abilities of safeguarding

(personal and corporate, in interaction); *skill and abilities* to choose, justify and develop ways, mechanisms and methods to manage quality and security of architectonic structure of sociocultural forms at various levels, for an intended purpose and in types of system administration, diplomatic management, crisis management, conflict management of security interests, informational and communicative management in access to public information and its promulgation, and steadfastness in preservation of secret information, management and quality assurance in organization of educational process, content, event and intent analysis, assessment of relevance and recognition of academic achievements, methods of expert story-telling, prognostics and modelling, systemic analysis of the quality of environmental components and civilization development, logistics, entrepreneurship, organization of dealer networks to establish demand for services and scientific products, drawing commercial proposals, advertising, ensuring document support and preparing agreements, social intercourse and time management; *readiness* for professional strategic and managerial, scientific and cognitive, ecosystemic and security-related, social and protective, legal protection, design and engineering tactical, production and technological, supervisory and controlling, expert and analytical, normative-technical-regulatory, qualitologic, and educational tasks in the field of security and quality management based on a strategy of sustainable development; *formedness of professional competence of security in* methodology of scientific knowledge and teaching professionally-oriented, vocational and special subjects in the field of security and its management in cross-border, national, regional and local dimensions of institutional and personal interaction.

We have developed and scientifically substantiated a model of forming professional competence of security for future managers in HEIs which is based on methodological approaches and principles, as well as on approaches and principles of organizing educational process of diplomatic training, meant to satisfy the socio-political demand for highly qualified administrators; it has been designed in various types of contents – target (it unites the strategic goal of security management and the goal of professional training), conditional (it assimilates functionally the systemic, multi-profile and target orientation in various kinds of security – acmeological,

academic, social, environmental, economic, institutional, political, military, cybersecurity, national security of the state, and protection of its sovereignty), semantic (it systematizes the function of security management by the scale of distribution, by the level of hierarchy in implementation, by the goal, by the field of monitoring the security status; by priority level of stratagems and organization of educational process – overall-management and special), methodical (the tripartite complex of methods – ensuring educational-research-cognitive and practical-internship activity – by the source of information, by the level of creativity, by the logic of cognition, monitoring and self-control; means – support for educational process of professional training – spatial-metric; technological, technical, methodological and technical-regulatory; synchronized forms – organization of educational process – individual-personalized, of general-group and micro-group selection; location sites – educational, scientific and research, ICT networks for interaction with the public and external partners, practical-internship of targeted didactics, standardized – traditional, mixed, network, remote (distance), mobile), relevant (criteria, levels and indicators to identify formedness of future managers' professional competence of security in HEIs) in determined organizational-pedagogical conditions. We have determined criteria (acmeological-motivational, axiological-cognitive, and divergent) and indicators, and characterized levels in formedness of professional competence of security in future managers in HEIs as observed in developed organizational-pedagogical conditions – security of organizing educational process in HEIs, strategies of pedagogical innovation theory and of Ukraine's national sovereignty by branches.

Key words: professional competence of security, future managers, higher education institutions, professional and diplomatic training, scientific and methodical support for organization of the educational process.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ***Монографії***

1. **Слабецький О. М.** Методологічні засади організації процесу підготовки майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки в умовах глобальних ризиків. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 69-84.

2. **Слабецький О. М.** Структурно-функціональний аналіз цільового призначення майбутніх менеджерів з професійною компетентністю безпеки. Методологія неперервної освіти та наукового дослідження : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей, Е. В. Лузік. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С.124-135.

3. Кліпа Ю. В., Степаненко Л. М., **Слабецький О. М.** Методика організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей, Л. М. Панченко. 2-е видання, доповнене, перероблене. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 366–380.

Статті у наукових фахових виданнях України

4. **Слабецький О. М.** Інноватика формування стратегії безпеки в контексті професійної підготовки. *Молодь та ринок*. 2020. № 6-7(185–186). С. 177–181.

5. Рідей Н. М., Титова Н. М., Павленко Д. Г., Тимошенко В. І., **Слабецький О. М.** Методологічне та технологічне обґрунтування професійної підготовки фахівців сфери управління та глобалізації економіки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73. Т.2. С. 157–167.

6. Ridei N., Tymoshenko V., **Slabetskyi O.** Formation of continuous education system on the basis of sustainable development: project activity experience = Формування системи неперервної освіти на засадах сталого розвитку : досвід

проектної діяльності. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика»*. Київ : Міленіум, 2020. Вип. 29 (2-2020). С. 406–422.

7. Тимошенко В. І., Титова Н. М., **Слабецький О. М.**, Рідей Н. М. Інформаційно-аналітичний базис організації професійної підготовки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2020. Вип. 7 (127) 2020. С.184–188.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях

8. **Slabetskyi O.** On the issue of national security strategy: a thesaurus of concepts of strategic planning and forecasting = До питання стратегії національної безпеки : тезаурус понять стратегічного планування та прогнозування. *Scientific journal paradigm of knowledge*. 2020. № 5(43) pp. 187–200 (наукометричне видання Німеччини).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Tymoshenko V., Pavlenko D., **Slabetskyi O.** Pedagogical research into effectiveness of training future administrators and managers at institutions of higher education = Педагогічні розвідки ефективності підготовки майбутніх адміністраторів та менеджерів у закладах вищої освіти. *International Journal of Education and Science : VIII International Scientific and Practical Conference «Current issues of education and science»*, 10-11 November 2020. Riga, Latvia-Kharkiv, Ukraine, 2020. Vol. 3. № 4. PP. 41. doi: 10.26697/ijes.2020.4.16

10. Ridei N., Klipa Yu., **Slabetskyi O.**, Kozliuk O. Modern scientific aspects of the economists' research training ensuring the sustainability principles. *Modern science: problems and innovations : the 5th International scientific and practical conference*, 26-28 Yuly 2020. Stockholm, Sweden, 2020. PP. 211–218.

11. Ridei N., Klipa Yu., **Slabetskyi O.**, Kozliuk O. Criterion-indicator approach to economic security measurement in terms of economists' professional training. *Fundamental and applied research in the modern world : the 1 st International*

scientific and practical conference, 26-28 August 2020. Boston, USA, 2020. PP. 41–47.

ЗМІСТ

	Стор.
АНОТАЦІЇ	2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	14
ВСТУП	15
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОБЛЕМИ ДІПЛО-ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПРОФЕСІЙНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ БЕЗПЕКИ У МЕНЕДЖЕРІВ	25
1.1. Інноватика формування стратегії безпеки в контексті професійної підготовки майбутніх менеджерів.....	25
1.2. Теоретико-методичне обґрунтування метрики оцінювання та управління системою забезпечення національної безпеки України.....	37
1.3. Аксиологічний аналіз соціокультурної самоідентичності майбутнього менеджера у діплого-підготовці.....	68
<i>Висновки до першого розділу</i>	84
Список використаних джерел до першого розділу.....	88
РОЗДІЛ 2. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	96
2.1. Семантика кібербезпеки для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів : інституційне забезпечення федеративного типу	96
2.2. Інституційна спроможність кібербезпеки – практика формування професійної компетентності безпеки у менеджерів : суверени конституційної монархії	134

2.3. Міждисциплінарна синергетика професійної підготовки для формування професійних компетентностей безпеки у майбутніх менеджерів	146
<i>Висновки до другого розділу</i>	169
Список використаних джерел до другого розділу.....	174
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ, РОЗРОБЛЕННЯ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	181
3.1. Моделювання формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти....	181
3.2. Педагогічний експеримент щодо впровадження моделі формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО.....	194
3.3. Експертно-аналітичне оцінювання результатів експериментальної перевірки моделі формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти.....	220
<i>Висновки до третього розділу</i>	227
Список використаних джерел до третього розділу.....	232
ВИСНОВКИ	234
ДОДАТКИ	240

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ЗВО – Заклад вищої освіти (вищий навчальний заклад)
- ЄС – Європейський союз
- ЄЕК – Європейська економічна комісія
- ООН – Організація об'єднаних націй
- МОП – Міжнародна організація праці
- АСК – Автоматизовані системи контролю
- СЕБ – Соціально-економічна безпека
- СОТ – Світова організація торгівлі
- ІТ – Інформаційні технології
- ISO – Міжнародна організація зі стандартизації (з англ. – International Organization for Standardization)
- ДК – Державний класифікатор
- КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності
- ЄДЕБО – Єдина державна електронна база з питань освіти
- ОБСЕ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі
- НАТО – Організація Північноатлантичного договору або Північноатлантичний Альянс (з англ. – North Atlantic Treaty Organization, NATO; з фр. – L'Organisation du Traité de l'Atlantique Nord, OTAN)
- ВВП – валовий внутрішній продукт

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає в життєво необхідній суспільній потребі людської цивілізації у забезпеченні задоволення очікуваної якості й безпеки особи, громадянина без залежності до державних інтересів, глобальних викликів як космополіта зі гарантуванням вільного волевиявлення прав і свобод соціальних гарантій, екологічної природоресурсної та природоохоронної безпеки, академічної мобільності професійної зайнятості (свободи слова; самоідентичності – без обмежень вікових, гендерних, расових, релігійних, матеріальних, ідеологічних; свободи вибору напряму наукового пізнання та методології реалізації траєкторії успіху – особистого шляху самоосвіти, самоменеджменту професійного розвитку у ієрархії управління сферою безпеки; свободи аксіо-акмеологічного волевиявлення; свободи вибору); необхідності задоволення суспільних потреб у соціально-економічних і екологічнобезпечних гарантіях сталого розвитку цивілізації, суспільства, окремої людини як цілісного Всесвіту ментально-футуристичного світогляду емерджентної належності буття на базисі реалізації академічного потенціалу сфери освіти, науки й інноватики щодо підготовки висококваліфікованих кадрів з професійними компетентностями безпеки у майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

Педагогічне дослідження актуалізує практичні шляхи та механізми реалізації згідно правового регулювання Закону України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року», розпорядження КМУ від 24 липня 2013 року № 1071 «Енергетична стратегія України на період до 2030 р.», парадигмальних проєктів безпеки національного рівня – Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 «Стратегія національної безпеки України» у напрямках стратегем : Людського розвитку; Воєнної безпеки України; Громадської безпеки та цивільного захисту України; Розвитку оборонно-промислового комплексу України; Економічної безпеки; Енергетичної безпеки; Екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату; Біобезпеки та біологічного захисту; Інформаційної безпеки; Кібербезпеки; Зовнішньополітичної діяльності; Забезпечення

державної безпеки; Інтегрованого управління кордонами; Продовольчої безпеки; Національної розвідувальної програми України. Ґрунтується на фундаментальних положеннях Конституції України (1996), Законів України: «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Про позашкільну освіту» (2000), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (1998), «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (2010), «Про державну службу» (2015), «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (2007), «Положення про Державну службу якості освіти України» (2018), Постанову Кабінету міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері освітньої діяльності» (2018); «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015), «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» (2015), «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України» (2000), «Про наукову і науково-технічну експертизу» (1995), «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (1994), «Про авторське право і суміжні права» (1994), «Право інтелектуальної власності» (2003); концептуальному баченні – розвитку освіти України (2016), розвитку педагогічної освіти (2018), розвитку інклюзивної освіти (2010), профільного навчання в старшій школі (2013), національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015), підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2018), розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки (2018), розвитку громадянської освіти в Україні (2018), реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016), упровадження медіаосвіти в Україні (2016), популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі (2016), реформування державної політики в інноваційній сфері (2012), національного виховання студентської молоді (2009), художньо-естетичного виховання учнів у

загальноосвітніх навчальних закладах (2004), екологічної освіти України (2001), технічного захисту інформації в Україні (1997).

В зв'язку з уникненням грифу таємного доступу та закритої тематики педагогічної розвідки тезаурус наукового пізнання розглядається розлого з уможливленням подальших напрацювань окремих питань системної проблематики від особистого захисту до цивільного, сімейно-побутового та пов'язаного з виконанням службових обов'язків згідно табеля рангів та громадянської зайнятості. Педагогічне дослідження спроможне вирішити незахищені сегменти організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів у дуальному феномені формування і забезпечення захисту кожного учасника, послідовників, стейкхолдерів для забезпечення позитивного впливу майбутніх випускників на гармонізацію цивільного розвитку на засадах сталості, а також формування потенціалу розвитку індивідуальної спроможності та індексу людського розвитку з категоріями щастя згідно вимог і параметральної метрики головного комітету ЮНЕСКО для власного захисту, його забезпечення в родині та здатності проєкції суспільного впливу.

Основоположні засади навчання стратегічному управлінню належить доробку провідних фундаторів алефіїчної науки, такі як О. Виханський, національним аспектам теорії та політики безпеки А. Возженікова, національної безпеки В. Горбулін, А. Качинський, міжнародної і національної безпеки у тлумачно-довідникових вокабулярах термінів та концептуальні дефініції її тлумачення, в тому числі в дипломатичних аспектах геополітики і національної безпеки, державної політики та основ стратегічного планування її забезпечення Г. Ситник, В. Богданович, М. Єжесв, державного управління сектором безпеки і оборони та воєнної безпеки у теоретичних, практичних і стратегічних аспектах О. Бодрук, І. Романов, О. Ільяшов, Ф. Саганюк, фундаментальні аспекти наукового пізнання методології стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки з державним управлінням обороноздатності А. Семенченко, І. Свіда; в сфері професійної освіти та її забезпечення щодо соціальної і гуманітарної політики В. Трощинський, протидії

корупції в системі охорони здоров'я, формування гендерно-чутливого публічного управління, оцінки національної резильєнтності в умовах політичних викликів і загроз М. Білинська, економічної політики та врядування Н. Олійник, суспільного розвитку і суспільно-владних відносин Л. Гонюкова, глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою Р. Марутян, соціальної та гуманітарної безпеки, проектного інноваційного менеджменту та управління проектами, соціального та економічного прогнозування С. Борисевич, інформаційної політики, пропаганди та контрпропаганди, інформаційної війни, стратегічних комунікацій, цифрових трансформацій та врядування органів публічної влади О. Карпенко, Н. Савченко, політичної аналітики та прогнозування, управління, розвитку громадянського суспільства, проблем національної безпеки, конфліктології, питань внутрішньої та публічної політики, архетипіки публічного управління, національної безпеки, гендерної/соціальної/вікової/педагогічної психології С. Телешун, Е. Афонін, засад реформування територіальної організації влади, її децентралізації і модернізації системи публічного управління у сфері освіти, науки й інноватики О. Пухкал.

Враховано аспекти академічних традицій науковоположних академічних шкіл провідних флагманів педагогічної та управлінської науки з послідовниками шанобливого ставлення до фундаторів наукових доробків.

Актуальність формування професійної компетентності безпеки у професійній підготовці майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти дає підстави для виокремлення наявних **суперечностей** між :

- транскордонним аспектом потреби міжнародної безпеки в сучасних умовах екологічних, глобалізаційних викликів у запитах на фахівців сфери управління з професійною компетентністю безпеки й управління нею майбутніми менеджерами у закладах вищої освіти та традиційно превалюючими формами й змістом освітнього процесу в ЗВО України;

- необхідністю формування міжнародної безпеки й якості життя усіх членів суспільства незаангажованих гендерних, релігійних, сімейно-урядових,

ідеологічних, матеріальних, вікових, расових належностей для гарантування безпеки та якості сфер життєдіяльності та життєспроможності з їх професійною зайнятістю та пролонгуванням правового, соціального захисту та академічної мобільності.

– суспільними потребами в управлінні сферою безпеки та необхідністю професійної підготовки майбутніх менеджерів з відповідними професійними компетентностями безпеки.

Необхідність оновлення й осучаснення системи професійної підготовки майбутніх менеджерів потребує подолання зазначених суперечностей і зумовила вибір теми нашого дослідження **«Формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (ДР № 0117U004914), «Обґрунтування методичних та практичних засад розробки і впровадження системи екологічного управління вищими навчальними закладами» (ДР № 0115U003405) та Головного управління розвідки Міністерства оборони України в межах НДР «Формування, підготовка та виконання резерву агентурної розвідки в сучасних умовах» (ДР № 0118U000020), шифр «Говерла».

Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 6 від 29 жовтня 2015 року).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних аспектів забезпечення, розроблення й експериментальної верифікації проектованої моделі формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти.

Відповідно до мети були визначені такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити проблемно-аксіологічний аналіз тезаурусу професійної діпло-підготовки майбутніх менеджерів за сферами суспільної діяльності на

теоретичних і методичних засадах системного аналізу, сінектики, менеджеризму у правовій, психолого-педагогічній та управлінській літературі для розвитку педагогічної інноватики.

2. Встановити класифікаційні ознаки семантики формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів на основі методів аналогій, екстраполяцій та імітацій полікритеріального вибору в системному управлінні ЗВО, обґрунтувати структуру професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у діпло-полярній екстраполяції професійної підготовки.

3. Розкрити з обґрунтуванням специфіку професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів, визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні її сформованості у розроблених організаційно-педагогічних умовах.

4. Розробити та науково обґрунтувати модель формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО.

5. Експериментально перевірити ефективність моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів з експертним оцінюванням її ефективності в освітньому процесі ЗВО.

Об'єкт дослідження – професійна діпло-підготовка майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти для забезпечення пролонгованих компетентностей безпеки.

Предмет дослідження – організація освітнього процесу професійної діпло-підготовки майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки у закладах вищої освіти.

Для вирішення поставлених завдань було застосовано систему **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз системи безпеки ЗВО у стратегемах імплементації; поліфакторний аналіз наукового тезаурусу здобутків академічної спадщини; причинно-наслідковий аналіз прогностики для встановлення семантики відкритого та закритого доступу до підготовки високопрофесійних кадрів, системний аналіз якості освітньої політики ЗВО та конфліктологічно-політичний у сфері освіти, науки й інноватики; аналіз бенчмаркінг в організації

підготовки управлінців вищих категорій естемблшменту; параметральної метрики методологічних оцінок – дослідження операцій, багатокритеріального вибору, екстраполяції; формально-логічного аналізу нормативно-правових баз, сінектики та когнітивного картування в сфері управління безпекою (педагогічні розвідки організаційно-управлінських процедур системного адміністрування інституційною та суспільною безпекою зі змістовим, науково-методичним, інформаційно-технологічним наповненням за режимами вільного та втаємниченого доступу); *методи експертного оцінювання релевантності та визнання навчальних здобутків* – нестандартизовані, персонального опитування, аналітичні та творчі групові за рубрикацією швидкістю перетворення, компетентністю респондентів, ступенем формалізації, способом комунікації, процедурою організації; *методи експертного сторітеллінгу* – передачі експертних знань оприлюднених доповідей уповноважених щодо координаційно-субординаційної комунікації суспільно-політичної, біогеосферної та акмеоафалії надавачів, здобувачів, стейкхолдерів освітнього процесу у ЗВО на засадах політики якості й безпеки; *методи прогностики та моделювання (аналогій, імітації, футуризму, неімовірного сприйняття дійсності)* стану та розвитку систем професійної підготовки у соціальному вимірі правового захисту учасників освітнього процесу; статистичної обробки даних для достовірної доведеності педагогічного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *уперше* :

– *обґрунтовано* теоретичні та методичні засади проблемного аксіологічного аналізу потенціалу наукових шкіл менеджеризму, що сприяли формуванню професійної підготовки майбутніх менеджерів; розроблено та обґрунтовано модель формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти; структуру їх професійної компетентності, визначено критерії (акмеологічно-мотиваційний, аксіологічно-когнітивний і дивергентний), показники та схарактеризовано рівні її сформованості у розроблених організаційно-педагогічних умовах – безпека

організації освітнього процесу у ЗВО, стратегії педагогічної інноватики та безпеки національного суверенітету України за галузями;

- *удосконалено та конкретизовано* класифікаційні ознаки семантики формування професійної компетентності безпеки менеджерів на основі методів аналогій, екстраполяцій та імітацій полікритеріального вибору в системному управлінні ЗВО; ризики системного характеру організації освітнього процесу у ЗВО;

- *сформульовано* поняття «діпло-підготовка майбутніх менеджерів» як системи професійної підготовки управлінських кадрів;

- *обґрунтовано, розроблено та верифіковано* за експертною системою анкетування та бального оцінювання ефективність моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО;

- *подальшого розвитку набули* методологічні положення змістового наповнення та науково-методичного забезпечення діпло-підготовки майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки у ЗВО.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: впроваджено модель формування професійної компетентностями безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО; сформовано навчально-методичне забезпечення змістового наповнення проблемно-інтегрованого модуля «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО», а саме акмеологічною, соціальною, екологічною, економічною, академічною, воєнною, кібер-безпекою, політичною стратегією національної безпеки держави; розроблено навчально-методичне забезпечення для галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 073 Менеджмент.

Матеріали дослідження можуть бути практично корисними для широкого спектра спеціальностей професійної підготовки майбутніх фахівців для сфери управління безпекою у ЗВО.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у освітній процес роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (акт впровадження від 21 жовтня 2020 року № 07-10/317), Бердянського державного педагогічного університету (довідка від 22 жовтня

2020 року № 57-08/434), Національного університету біоресурсів і природокористування (довідка від 02 листопада 2020 року № 01/10-481), Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (довідка від 07 квітня 2020 року № 93-3/567), ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Навчально-науковий інститут менеджменту та психології (довідка від 21 жовтня 2020 року № 20-05/587), Національної академії державного управління при Президенті України (довідка від 15 жовтня 2020 року № 05-7-13).

Особистий внесок дисертанта щодо здобуття результатів дослідження, поданих у співавторстві полягає: у систематизації методичних засад професійної підготовки майбутніх економістів [3], з технологічним обґрунтуванням професійної підготовки майбутніх управлінців в умовах глобалізації економіки [5], конструктивні пропозиції удосконалення системи неперервної освіти на засадах сталості [6], з інформаційно-технологічним сервісом профпідготовки майбутніх управлінців у ЗВО [7], у педагогічних дослідженнях спроможності майбутніх керівників та адміністраторів у ЗВО [9], в умовах модернізації науково-педагогічних аспектів дослідження сталості економіки знань [10], згідно критеріїв розроблених метрик ідентифікації економічної безпеки в умовах професійної підготовки без закритого доступу [11], усі захисні положення здійснено особисто й оприлюднено в одноосібних працях.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати обговорювалися на міжкафедральних семінарах і на щорічних звітно-наукових конференціях викладачів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова впродовж 2015–2020 рр. Провідні положення дослідження обговорено на симпозиумах, семінарах, круглих столах, науково-практичних конференціях різного рівня:

міжнародних – «VinSmartEco» (Вінниця, 2019), «Fundamental and applied research in the modern world» (Boston, USA, 2020), «Modern science: problems and innovations» (Stockholm, Sweden, 2020), «Current issues of education and science» (Рига, Латвія – Харків, Україна, 2020);

українського – III науково-практична інтернет-конференція студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції» (Івано-Франківськ, 2019); педагогічні читання «Педагогічна освіта в Україні: традиції та сучасні виклики» (з нагоди 80-річчя відкриття першого на Прикарпатті педагогічних ЗВО та пам'яті доктора педагогічних наук, професора, член-кореспондента АПН України Б. Ступарика) (Івано-Франківськ, 2020).

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати здійсненого дослідження відображено у 11 публікаціях (з них 4 одноосібні), серед них 3 публікації у колективних монографіях; 4 статті у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки; 1 стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні; 3 публікації у збірниках матеріалів конференцій.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінки, основний зміст дисертації викладено на 165 сторінках.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОБЛЕМИ ДІПЛО-ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПРОФЕСІЙНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ БЕЗПЕКИ У МЕНЕДЖЕРІВ

1.1. Інноватика формування стратегії безпеки в контексті професійної підготовки майбутніх менеджерів

Обґрунтовано питання стратегії безпеки в контексті професійної підготовки та формування її інноваційності. Здійснено аналіз законодавчих регламентів національної безпеки України, уточнено тлумачення основних категорій понятійно-категоріального апарату дослідження. Встановлено, що стратегію інноваційного розвитку визначають як інноваційний шлях перспектив нарощення інтелектуального потенціалу країни для досягнення мети інноваційного розвитку суспільства зі забезпеченням якості й безпеки життя на засадах сталості шляхом вирішення сучасних науково-технічних завдань при реалізації державної інноваційної політики за умов модернізації сфери освіти, науки й інноватики. Професійна підготовка кадрів нової формації спроможних задовольняти соціальне замовлення нинішнього етапу цивілізаційного розвитку в умовах глобальних екологічних викликів і небезпек порушення територіальної цілісності та державного суверенітету України потребує удосконалення структури, змісту, методології системного управління нею, упровадження результатів науково-дослідних і науково-технічних робіт у міждисциплінарне наповнення освітньо-змістовних модулів організації навчання за портативними навчальними програмами та науковими і соціальними сервісами.

З урахуванням досвіду провідних країн світу варто враховувати соціальні запити на професійну підготовку фахівців для розвитку сфери освіти, науки й інноватики та забезпечення ефективного функціонування сфери національної безпеки України. Ефективність системи безпеки держави залежить від професійно-компетентних фахівців з питань безпеки (держави, суспільства, громадянина, біосоціальної), безпеки життєдіяльності (праці, побутової,

харчової, соціального захисту), соціально-економічної безпеки (інституційної, банківської, торгової, інформаційної), екологічної безпеки (природоохоронної, природоресурсної), воєнної безпеки, безпеки інноваційного розвитку суспільства, що обумовлює необхідність стратегічного планування та прогнозування у питаннях стратегії нацбезпеки в цілому та освітнього процесу у ЗВО загалом.

Уточнено тлумачення дефініції «стратегія», виокремлено семантику планування та стратегічного прогнозування у сфері безпеки та її формування завдяки нарощення академічного потенціалу освіти, науки та інноватики ЗВО.

З'ясовано, що тлумачення поняття «стратегія» (з грец. *στρατηγία* – «мистецтво полководця») є фундаментальним у визначенні основних результатів системного управління як засіб обґрунтування концепції та планування менеджменту за пріоритетами футуризму з позитивно релевантним програмуванням достатньо доцільного розподілу обмеженості необхідних ресурсів для розвитку ЗВО. Виокремлено класифікаційні ознаки розмежування інституційної стратегії та стратегії організації як цілісної єдності методології системного управління мультивекторних сценаріїв та складності проблем перспективного розвитку систем різного рівня та цільової семантики у перспективному розвитку та часткових суб'єктів як складових стратегічного управління, прогнозування, запобігання та їх усунення небезпек.

Тлумачення генези «стратегія» розглядають від трактування категорії концептуально-фундаментального бачення до технологічно-функціонального представлення : перспективного менеджменту керівника (лідера) з футуристичним мисленням виокремлення вектору розвитку сценаріїв майбутніх подій у прогнозованих умовах трансформації системи як об'єкту управління, за яких передбачення фахівця підтверджується (за Б. Крозбі [1]); процесу концептуального вирішення свідомо регульованої послідовності цілеспрямованих стратегій планування для вирішення інституційних цілей визначеної політики і її учасників (власників, виконавців, замовників, споживачів та соціуму) релевантної реалізації (за К. Ендрюс [2, 3, 4]);

концептуально-технологічної аксіології здійснення організації – світогляду (з англ. – perspective) усвідомлених цінностей, поведінки для досягнення спільної мети, визначеної позиції (з англ. – position) інституційного реноме в соціумі як сегменту бізнес-потенціалу організації, зразків алгоритмів (з англ. – patterns) функціонування організації, балансу їх взаємоузгодження, варіювання (з англ. – ploy) маневреності конкурентоспроможності, за планами (з англ. – plans) цільового управління (за Г. Мінтцбергом [5]); технологію стратегічного планування та принцип встановлення відповідності інституційної структури управління стратегії організації та інструмент зосередження організаційних ресурсів у пріоритетних векторах розвитку установи (стратегія як технологія довгострокових цілей, які обумовлюють інституційну будову управління) (за А. Чандлером [6, 7]); стратегічний підхід адміністративного персоналу до розроблення цілеспрямованих системних дій на очікувані показники досягнення заданих параметрів ефективності системи управління (за А. Томпсоном і А. Стріклендом [8]); незалежність раціоналізації менеджменту процедур технічного регулювання неангажованої (суб'єктивно-орієнтованого ставлення управлінців) системно-управлінської діяльності (за Н. Алексєєвим [9]); нормування діяльності абстрагованої за змістом як настанови технічного регулювання реалізації процесного та системного підходів у досягненні мети шляхом вирішення стратегічних завдань (за О. Анісімовим [10]), формалізація такої діяльності забезпечує релевантність через стратегічні цілі, стиль мислення зрелізований у діях ділової поведінки у довготривалій перспективі розвитку.

Розлоге тлумачення поняття «стратегія» може бути терміноване в часовому виразі. Часовий градієнт регламентації визначається в умовах проблематики поставлених завдань, за складністю прогнозованих, передбачених та виявлених ситуацій або з метою їх запобігання та усунення, в залежності від цілепокладання та за ступенем варіабельності зовнішнього впливу навколишнього середовища та визначається в короткострокових та довгострокових перспективах обґрунтування, розроблення та впровадження з апробацією й експертним оцінюванням ефективності стратегічних планів

розвитку. Її розглядають як засіб та інструмент реалізації управлінського потенціалу для запобігання ризиків і небезпек, які порушують рубежі витривалості системних пріоритетів суспільних цінностей та інституційної стабільності соціо-економічного та еколого-безпечного розвитку установи. Зосереджене бачення визначення «стратегії» дуальне як концепції, яка визначає наріжні вектори розвитку, «дерево цілей» та стратегічну мету, досягнення якої детерміноване, так і конкретизованого у механізмах, формах, засобах, методах та інструментах, її здобуття у вигляді – стратегічного плану (формалізованого документопорядження проектного комплексу уможливлення пріоритетних стратегем реалізації місії та візії абрису стратегії розвитку території, акваторії, галузі, типу господарювання в інституційній архітектоніці ієрархії системи управління) ЗВО.

Розуміння визначення «стратегія» є методологічною категорією теорії управління як засобу наукового обґрунтування концепції менеджменту превалюючих пріоритетів прогнозування та управління з позитивно релевантним програмуванням достатньо доцільного розподілу обмеженості необхідних ресурсів для соціально-економічного та еколого-безпечного сталого розвитку [11].

Поняття «стратегії» визначають за етапами її підготовки та реалізації – прогнозування, планування, управління та експертного оцінювання. Теоретичні і методичні аспекти прогнозування у гарантуванні національних інтересів розглядають як функцію суб'єктів забезпечення національної безпеки, яка включає передбачення, ідентифікацію, системний аналіз та оцінювання невідповідностей та потенційних небезпек у сфері національної безпеки, казуальності причино-наслідкового вияву їх виникнення для розроблення стратегії запобігання. Діагностика показників та індикаторів параметрального оцінювання якості (рівня, ступеня, потенціалу, класу) загроз національної безпеки розпочинається з деструктивних чинників, масштабів розгортання конфліктів та управління ними, які перешкоджають здійсненню державної політики безпеки, обґрунтування та розроблення моделей розвитку складних,

загрозливих та катастрофічних ситуацій у сфері національної безпеки, плануються можливі варіанти сценаріїв безпечного розвитку суспільства на засадах сталості, за умов яких передбачається захист – життєдіяльності людини (не лише громадян), соціальних категорій населення, суспільства та державного суверенітету України.

Наукове обґрунтування, розроблення та формування передумов проведення ефективної політики безпеки та державного регулювання національних інтересів є метою прогнозування у сфері забезпечення національної безпеки. Наріжне значення при здійсненні прогнозування динаміки зміни загроз національної безпеки має скринінг достовірності та доведеності прогнозованого інформаційного базису, який уможливорює ймовірність абрису та наповнення квалітологічного стану національної безпеки в футуристичному проектуванні майбутнього з опрацюванням стратегічних цілей та виробленням пріоритетних орієнтирів системної управлінської діяльності органів державної влади, публічного, муніципального та цивільного управління з визначенням найбільш оптимальних варіантів ефективного функціонування системи захисту національних інтересів та безпеки держави [12, 13].

Однією з функцій управління національною безпекою є стратегічне планування реалізації політики безпеки, яка передбачає цілевстановлення досягнення стратегічної мети, завдань та системи державно-управлінських заходів для гарантування національного суверенітету, збереження національних інтересів захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз у сферах –політичній, економічній, соціальній, військовій, здоров'язбереженню, екологічній, освіті, науки й інноватики, інформаційній, торговій, харчовій та безпеки життєдіяльності й досягнення на засадах сталості прогресивного суспільно-політичного, соціально-економічного та еколого-безпечного розвитку держави (в тому числі біосоціальних, геосферних систем) за дотримання умов збалансованої врівноваженості інтересів захисту та забезпечення соціальних стандартів особи, громадянина, суспільства і держави. Планування синхронізованої синергетики координаційно-субординаційних взаємин органів державної влади та місцевого

самоврядування, інституцій громадянського суспільства, силових і збройних структур, які функціонують згідно з чинним законодавством (в тому числі військових угруповань, правоохоронних органів та спеціальних служб), підрозділів цивільного захисту здійснюється для цілеспрямованої координації ефективністю політики безпеки, які згідно чинного законодавства її забезпечують через заходи, механізми та інструменти політичного, правового, організаційного, воєнного, соціального, інформаційного характеру уможливлення національних інтересів (зі виявлення, прогнозування, попередження, нейтралізації, запобігання та усунення небезпек для особи, громадян, соціуму та держави в цілому), спроможності системи нацбезпеки до функціонального виконання інтеграції України до міжнародних та регіональних систем безпеки. Пріоритетними завданнями є – підготовка обґрунтованих пропозицій щодо нарощення потенціалу ефективності політики нацбезпеки, встановлення стратегічних напрямів розвитку сфери безпеки, реалізація державної політики оборони та військового будівництва, встановлення уповноважених інституцій, які здійснюють вплив на забезпечення нацбезпеки, фінансування заходів щодо її реалізації.

Структурно-логічний ланцюг процесу стратегічного планування політики нацбезпеки відповідно представлено у по-кроковій послідовності: вияв узгоджених ініціатив стратегічного планування; встановлення місії, візії, стратегії, цінностей, цілей сфери безпеки, забезпечення моніторингу та системного аналізу зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на державні інтереси задля конкретизації потенційних можливостей, ризиків та загроз, проблем, вирішення яких має основне значення для формування нацбезпеки, розроблення та удосконалення концепцій, парадигм, стратегій, керівних процедур документорегулювання з питань нацбезпеки. Стратегічне планування передбачає матеріально-фінансове забезпечення та врахування потенціалу людських ресурсів запланованих заходів модернізації та імплементації розвитку сфери безпеки (інформаційні дані системного аналізу стану та динаміки розвитку геополітичної, геоекономічної, воєнно-політичної, міжнародної, соціально-

економічної та екологічної ситуацій в Україні; скринінгові результати оцінювання стану та тенденцій розвитку сфери безпеки, її завдань та мети за різних умов миру, надзвичайних ситуацій та війни; державне бюджетування). Системність регулювання в сучасних методів стратегічного планування контролюється нормативно-правовими та технічними регламентами, документопорядження (їх узгодженого в часі на рівні управлінської ієрархії за семантикою та галузевим призначенням). У межах єдиної європейської зовнішньої та політики безпеки та з урахуванням статутних на нормотворчих положень Стратегії безпеки ЄС та Стратегічної концепції НАТО.

Нормативно-правове регулювання в Україні забезпечується – Конституцією, законами та указами Президента щодо питань національної безпеки та оборони, соціально-економічного розвитку, Стратегії нацбезпеки та Воєнної доктрини та стратегії безпеки, Стратегічно-оборонного бюлетеня, Державних програм розвитку озброєння та військової техніки, реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу.

Суб'єктами планування є Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, центральні органи виконавчої влади, які здійснюють керівництво Збройними Силами та військовими угрупованнями, Генеральний штаб Збройних Сил України, місцеві державні адміністрації та органи самоврядування. Об'єктами – компоненти системи забезпечення національної безпеки (Збройні Сили України, військові угруповання, інституції виконавчої влади, підприємства та організації, які впливають на нацбезпеку). Загалом в Україні відсутня синхронізація системного документопорядження з обґрунтування розробки політики національної безпеки, її стратегічного прогнозування та планування з експертним оцінюванням ефективності релевантності (окрім, керівних регламентів оборонного планування). Стратегічне планування враховує моніторинг та системний аналіз сфери безпеки, але не регламентовано систему їх розроблення та функціонування; відсутня методологія та підходи, які забезпечують ефективність моніторингу (окрім, Закону України «Про

організацію оборонного планування»). Ефективність державної політики національної безпеки залежить від створених умов для забезпечення сталого розвитку суспільства, що власне і є місією Стратегії національної безпеки та її прогнозування та планування [16, 17, 18, 19].

Педагогічну розвідку здійснено задля дослідження стану обґрунтування тезаурусу питань стратегії безпеки в контексті професійної підготовки та формування її інноваційності. Завдання дослідження – контент-аналіз законодавчих регламентів національної безпеки України; уточнення тлумачення основних категорій понятійно-категоріального апарату дослідження.

Визначено, що тлумачення «стратегії національної безпеки» розглядають переважно як офіційну позицію держави у нормативно-правових документах – методологічна система (з пануючими принципами та підходами державотворення, стратегічних завдань, засобів і форм, методів і способів, реалізованих в часі політичних транскордонних, державних організаційно-правових, соціально-економічних та інституційних механізмів досягнення пріоритетних національних цілей), потенціал безпеки й захисту національних інтересів, науково обґрунтованих думок та концепцій комплексного досягнення мети гарантування національної безпеки України.

Управління інноватикою – методологічний напрям менеджменту знань та менеджменту інноваційної діяльності в організаціях (новатики, порядку, методів і засобів, явищ), з основною функцією впровадження змін технологічних інновацій (радикальних, модифікуючих і комбінованих) – новітнього інформаційно-технологічного та матеріально-технічного забезпечення, отримання новітньої продукції, послуг і сервісів зі властивостями (сучасних наукових знань) або новою сировинною базою, реалізація яких здійснюється через модернізований ринковий збут; організаційні структури інноваційного управління розрізняють за цілями, фінансовими донатами, тривалістю, залежно від ієрархії надбудови системи менеджменту; як управлінський контекст полягає у забезпеченні соціально-економічних і правових умов для нарощення, розвитку та застосування науково-технічного потенціалу держави (через інвестиційну

політику, фінансування фундаментальних досліджень, пільгове оподаткування та правову підтримку, удосконалення методології) завдяки модернізації та удосконаленню сфери освіти, науки й інноватики в Україні.

Полівекторна проблематика стратегії інноваційного розвитку обумовлена семантикою завдань цільового призначення (стратегій: людського розвитку; воєнної безпеки; громадської безпеки та цивільного захисту; розвитку оборонно-промислового комплексу; економічної безпеки; енергетичної безпеки; екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату; біобезпеки та біологічного захисту; інформаційної безпеки; кібербезпеки України; зовнішньополітичної діяльності; забезпечення державної безпеки; інтегрованого управління кордонами; продовольчої безпеки; Національна розвідувальна програма України) [20], які покликані забезпечити досягнення розвитку національної економіки (за ваговими коефіцієнтами – отримання конкурентних переваг за рахунок національних ресурсів (людського потенціалу, мінеральних та енергетичних), інтенсифікація модернізації виробництв завдяки досягненням науково-технічного прогресу, методологічному обґрунтуванню стратегії інноваційної діяльності (та її системного управління), інтелектуального розвитку людського потенціалу, педагогічній інноватиці економіки знань), завдяки ефективності інноваційної діяльності усіх суспільних сфер професійної зайнятості та реалізованості високопрофесійних кадрів [21].

Обрання стратегії інноваційного розвитку передбачає формування фундаментально-філософських, загально- та конкретно-наукових методологічних підходів системного аналізу якості й безпеки життя соціуму і прогнозування перспективи його інноваційного розвитку на визначений період та методологічного обґрунтування з експертним оцінюванням їх як базису ефективної запоруки реалізації інноваційної політики.

Зростання дольової частки наукоємних виробництв і інноваційних технологій (біотехнології, нанотехнології, геоінформаційних і телекомунікаційних технологій, ресурсощадних і безвідходних

природоохоронних технологій, хайтек-технологій) забезпечило активізацію інноваційної діяльності в Україні.

Специфікою розвитку економіки та її трансформації в Україні є її технологічне поліпшення, різноукладність техно-інформаційних економічних секторів та їх галузей (з різною відтворюваністю циклів та термінів обігу ресурсів) з недостатньою конкурентоспроможністю, а також споживчою здатністю суспільства. Так, поряд з техно-економічними секторами низького рівня конкурентоспроможності є високотехнологічні та наукоємні галузі, що мають суттєвий перспективний інноваційний потенціал розвитку, що слід враховувати для розроблення комбінованих та інтегрованих стратегій інноваційного розвитку як науково-технологічного прориву (сегментів, галузей, секторів економіки, установ, інституцій, підприємств), його прогнозування та планування у багатовекторних пріоритетах інноваційної політики для розвитку вітчизняних високотехнологічних наукоємних галузей промисловості (аерокосмічної, судно- та машинобудівної, інформаційно-телекомунікаційної, легкої, хімічної, фармацевтичної, видобувної, металургійної та інших високотехнологічних галузей науки та знань з реалізацією потенціалу інтелектуальної власності та трансферу технологій світової академічної спадщини).

Стратегія інноваційного розвитку орієнтована на широкомасштабне охоплення сучасних технологій, які забезпечують формування нової якості наукових продуктів та сервісів, суттєве покращення наукоємної продукції поряд з гарантуванням екологічної безпеки як частини національної, мінімізація енерго-, ресурсовитрат шляхом застосування ліцензованих науково-технічних здобутків, що відповідають сучасним міжнародним вимогам технічного регулювання (стандартизації та сертифікації) [22, 23].

Переважно головною метою будь-якої стратегії національної безпеки полягає у конкретизації системи поглядів, принципів і настанов, які знайшли своє відображення в чинному законодавстві, зокрема у цілях Концепції національної безпеки, термінованих до 5 років, досягнення яких має забезпечити бажаний

рівень нацбезпеки з гарантіями соціально-економічного, еколого-безпечного розвитку держави на засадах сталості, її самовизначення та конкурентоспроможності, гарантування прав, свобод і соціального захисту людини і громадян, здобуття національного реноме та міжнародного статусу авторитетної держави на політичній світовій арені.

Наріжним у розробці стратегії нацбезпеки є інтегроване системне прогнозування модернізації в ієрархії архітектоніки національних пріоритетів «дерева цілей», небезпек та загроз ризиків порушення рубежів витривалості та стійкості системи безпеки держави, а також потенціалу її досягнення. Комплексний аналіз, прогноз та перспективи розвитку зовнішнього впливу та внутрішніх умов якості й безпеки життєдіяльності суспільства та держави і корекція скринінгу пріоритетів національних цілей уможливають формування стратегії як адміністративно-політичної платформи та інформаційно-правової організації щоденного функціонування суб'єктів системи державного управління нацбезпеки.

На рівні державної політики та управління виділяють Національну стратегію держави як фундаментально-основоположну системну внутрішню і зовнішню політичну діяльність держави зі застосуванням політичного, інформаційного, соціально-економічного, воєнного та кібер-впливу; визначає систему національних інтересів держави щодо ресурсорозподілу та їх використання з метою протидії небезпекам національних інтересів. Стратегія національної безпеки зацентрована на увазі щодо можливих та прогнозованих загроз, що принципово відрізняє її від Національної стратегії держави, передбачає охоплення концентрації зусиль держави, орієнтованих на протистояння реальним чи потенційним небезпекам щодо досягнення національних цілей з урахуванням імовірного застосування сили держави (як мистецтво, і як наука створення та використання політичних, соціально-економічних та інформаційних державних можливостей, а також її збройних сил під час миру і війни, формалізований публічний документ, обов'язковий регламент розроблення державних програм зі компонентами держполітики

безпеки з пріоритетним фінансуванням); реалізується завдяки суспільній підтримці громадянського суспільства. Досягнення стратегічних цілей реалізації та захисту державних інтересів визначає їх цільову орієнтацію, що актуалізує питання визначення національних інтересів і цілей, загроз їх досягнення згідно геополітичних та гео економічних трансформацій з врахуванням глобальних екологічних ризиків біосоціальної та цивілізаційно-геосферної взаємодії [16, 17, 24].

Законодавством України не враховано організаційно-управлінські процедури погодження та ухвали стратегії; стратегічні цілі, орієнтовані на забезпечення ефективності держуправління в умовах складних, кризових та катастрофічних ситуацій, обумовлених надзвичайним станом, які враховані при стратегічному плануванні забезпечення нацбезпеки (стратегічного моніторингу встановлення стану та розвитку державної безпеки задля корекції пріоритетів політики безпеки, держнагляду та контролю у сфері безпеки); законодавче регулювання її забезпечення, реалізація прогностики системного управління нацбезпекою, інформаційно-технологічне та системно-аналітичне формування механізмів підтримки установ державної влади в невизначених умовах ризиків і загроз, розробка та впровадження параметральної метрики порогових значень індикаторів, що характеризують рівень захисту та гарантування національних інтересів [25, 26, 27, 28].

Встановлено, що пріоритетні визначення «стратегія інноваційного розвитку» у науковому та законодавчому аспектах розглядають як новаторський механізм перспективного розвитку академічного потенціалу країни для досягнення цілей і вирішення завдань інноватики (в усіх сферах суспільної діяльності, формування якості й безпеки життя на засадах сталості, завдяки удосконаленню та модернізації професійної підготовки кадрів нової формації спроможних задовольняти соціальне замовлення нинішнього етапу цивілізаційного розвитку в умовах глобальних екологічних викликів і небезпек порушення територіальної цілісності та державного суверенітету України), що полягають в утвердженні інноваційної моделі стратегем нарощенні

конкурентоспроможності національної економіки, освіти та науки матеріально-технічному та інформаційно-аналітичному їх забезпеченні шляхом вирішення сучасних науково-технічних інноваційних завдань при реалізації на державної інноваційної політики.

Визначено, що поняття «стратегії національної безпеки» традиційно тлумачиться як формалізоване визначення офіційної позиції держави у нормативно-правових документах, які базуються на результатах системного аналізу умов якості і безпеки життєдіяльності соціуму і країни на виокремленому етапі історичної віхи термінованої в часі щодо потенціалу безпеки й захисту національних інтересів та передбачення, усунення і запобігання можливих ризиків та небезпек національного суверенітету, суспільних і особистих прав і свобод мешканців України згідно з пануючими принципами та підходами державотворення, стратегічних завдань, засобів і форм, методів і способів, реалізованих в часі політичних транскордонних, державних організаційно-правових, соціально-економічних та інституційних механізмів досягнення пріоритетних національних цілей; методологічна система науково обґрунтованих думок та концепцій комплексного досягнення мети гарантування національної безпеки України.

1.2 Теоретико-методичне обґрунтування метрики оцінювання та управління системою забезпечення національної безпеки України

Аналіз системи національної безпеки є частиною стратегічного аналізу систем – методологія системного аналізу якості формування та експертного оцінювання суб'єктів державної безпеки, ефективності стратегій політики національної безпеки та релевантності управління системою забезпечення національної безпеки. «Дерево цілей» аналізу системи національної безпеки орієнтовано на: встановлення меж рубежів витривалості (внутрішнього й зовнішнього потенціалу забезпечення) системи її збалансованості; оцінювання, прогнозування й моделювання рівнів воєнних небезпек (ризиків і загроз)

державного суверенітету України; встановлення масштабів інформаційного поля (збір, узагальнення, систематизація й моделювання стану) для вироблення концептуально-стратегічних засад національної доктрини безпеки, розроблення нормативно-правового урядування (керівних документів, науково аргументованих методичних рекомендацій щодо формування національної безпеки; визначення науково-методичного супроводу – методів, методик стратегічного аналізу та розроблення системи заходів безпеки. Визначено аспекти предмету аналізу – системні ризики та загрози, семантика загроз у функціонувальних секторах безпеки за призначенням; аналіз ускладненості, вразливості кризовим тенденціям та оцінка інтенсивності переходу потенційних ризиків, загроз у небезпеки за видами та на рівнях впливу; експертиза потенційних збитків за прогнозованими сценаріями [29].

Класифікаційними ознаками семантики суб'єктів системи нацбезпеки за функціональними властивостями поділяють на: інформаційно-аналітичні, координаційно-субординаційні, організаційно-управлінські, проектні, планування та прогнозування рішень, процедур, регламентів, техніко-регулятивні, виконавчо-захисні, силові та несилові у засобах сектору безпеки та її ресурсозабезпечення – потенційні, ефективні, умовні, емерджентності за функціональним розподілом повноважень суб'єктів (що пов'язано з поліфункціональністю законодавчо уповноважених інституцій держави). Семантикою багатофункціональності характеризується – Рада національної безпеки і оборони, яка консолідує інтеграцію всіх типів і рівнів державного управління та регулювання національною безпекою та накопичує її інформаційний потенціал з акумулюванням стратегії, а також Служба безпеки України з інформаційно-аналітичними та виконавчо-силовими функціями режимного впливу.

Підпорядкованість інформаційної архітекτονіки суб'єктів системи нацбезпеки встановлюють за: функціональними повноваженнями структурно-організаційних відділів; потенційні засоби та силові заходи сектору безпеки (фінансові, матеріально-технічні, інформаційно-технологічні, науково-

методичні, соціальне та кадрове забезпечення, силові формування національної безпеки); антикризовий потенціал та аналіз кризових ситуацій і конфліктів інтересів за сферами суспільної життєдіяльності та держави, аналіз індикаторних ризиків, загроз і проблемних ситуацій і діагностики невідповідностей для ідентифікації відхилень (аномальних) станів; прогностичний аналіз перспективного розвитку з розлогою амплітудою варіабельності впливу негативних чинників на майбутню трансформацію стану, рівнів, ступенів сфери безпеки, система комплексного моніторингу чинників небезпеки (ризиків і загроз) транскордонної-міжнародної та національної безпеки. Семантику аналізу системи забезпечення національної безпеки орієнтовано на формування стратегій адекватного відгуку та плану реагування на існуючі реальні та потенційні загрози нацбезпеки; встановлення рівня та стану готовності системи держави до виконання функціональних завдань, забезпечення консолідації інтеграційних зусиль профільних секторів безпеки для гарантій міжнародної та регіональної безпеки на рівнях управління інформацією та результатами експертно-аналітичної діяльності [30].

Встановлено, що особливої ваги набувають збалансовані суб'єкт-суб'єктні взаємини, які встановлюють ефективність, адекватність, відповідність, апробаційну презентативність даних аналізу системи забезпечення нацбезпеки. Діагностика станів трансформації змін гео-політичної, екологічної, соціально-економічної, воєнно-політичної ситуації транскордонного рівня та суспільно-політичної ситуації України; інформаційних результатів щодо станів і ситуацій безпеки та тенденцій напрямів розвитку безпеки; функціонального призначення завдань секторів нацбезпеки за «деревом цілей» у місії мирного та воєнного часу (військового стану); державному фінансуванні бюджету безпеки та інше складає інформаційний базис стратегічного планування системи забезпечення національної безпеки [16].

Складність і здійснення аналізу системи національної безпеки полягає у складності методологічних процедур встановлення взаємодії чинників, які на неї впливають, визначення рівня небезпеки при проведенні системних досліджень

проблем безпекового сектору (особливо воєнної загрози). Стратегічний моніторинг безпеки – це процес збору узагальнення та систематизації стратегічної інформації, а також порівняння її характеристик з очікуваними результатами, в тому числі відображення реального інформаційного геополітичної, геоекологічної та геосоціоекономічної й воєнної ситуації у світі та Україні, а також закономірностей у тенденціях їх трансформації у часових інтервалах стратегічного аналізу. Використовують формалізовані процедури SWOT-аналізу (зادля здійснення майбутнього процесу стратегічного планування управління інформацією у перевагах і недоліках системи безпеки в питаннях потенційних та дійсних загроз небезпеки) діагностики переважно внутрішньо системних чинників, які обумовлюють нинішній стан системи у перевагах та її недоліках у сфері безпеки та зовнішніх можливостей і загроз футуристичного характеру [17].

Групування підходів до аналізу системи національної безпеки здійснено у три аспектному вимірі:

- перший – «теорії ігор» за поведінкою двох дослідників, що сприяє отриманню лише вихідних уявлень про реальні широкомасштабні конфлікти суспільно-політичні, соціально-економічні та еколого-безпекові;
- другий – імітаційного моделювання, який забезпечує візуалізацію уявних моделей (симуляцій та імітацій) для прогностики стратегій безпеки;
- третій – ергономічний, комплексної інтеграції способів і прийомів аналізу дійсних конфліктів при поєднанні історичного, ретроспективного аналізу системного, компаративного, конфліктологічного політичного, програмного, казуальності, прогностичного, проблемно-ситуаційного, факторного, контент-, інвент-, інтен-аналізу у поєднанні з інноваційними методами комунікативної взаємодії (ІКТ) між опонентами конфліктів інтересів, статистичного аналізу трансформаційних, політичних, соціальних, економічних, екологічних та інституційних трансформацій і модернізації процесів забезпечення ефективності системи національної безпеки.

Визначальним є безперервність моніторингу динаміки зовнішніх та внутрішніх середовищних трансформацій сфери національної безпеки, що залежить від семантики централізованих інформаційних потоків для поліпшення якості прийняття стратегічно-управлінських рішень безпекорегулювання, а також адекватна система реагування на сучасні та потенційні виклики глобалізації і воєнної загрози державного суверенітету (аналізуються та оцінюються національні інтереси країни у воєнній сфері та життєво необхідні цінності державної цілісності, стан та перспективи трансформації у воєнно-політичних ситуаціях у можливих небезпеках воєнного характеру у перспективі, можливості збройних сил та військових формувань для оборони незалежності, потреби оборони нині та у перспективі) [33, 34, 35].

Науково-обґрунтована система аналізу та метрика оцінювання умов, чинників, стратегічних загроз та ризиків внутрішнього та зовнішнього навколишнього середовища з метою становлення стратегічного потенціалу та удосконалення методології його дослідження зі стратегічним прогнозуванням сценарію перспективного розвитку та планування захисту національних інтересів ефективності державного управління забезпечується при проведенні стратегічного аналізу системи національної безпеки, який є життєво необхідною компонентою стратегічного планування (процесу встановлення пріоритетних напрямів, механізмів, способів і засобів досягнення стратегічних цілей сталого розвитку держави та гарантування її безпеки) та реалізації політики національної безпеки.

Стратегічний аналіз нацбезпеки складається з розроблення та удосконалення методології інформаційно-аналітичної системної діяльності, організаційного нормативно-правового та техніко-регулятивного забезпечення процесу аналізування, методологічного та інформаційно-технологічного забезпечення розроблення і метрології інструментальних засобів для стратегічного системно-аналітичного аналізування безпекового сектору. Фундаментально-філософські, загально та конкретно-наукові аспекти методології інформаційно-аналітичної системної діяльності полягають у

визначенні змістового наповнення аналітичних процесів: аналіз «дерева цілей» стратегічного управління і формулювання завдань інформаційно-аналітичної роботи; якість управління збором та систематизацією інформації для прийняття організаційно-управлінських рішень при здійсненні завдань в динамічних умовах трансформаційних змін ситуацій безпеки; стратегічне аналізування і оцінювання якості інформації за семантикою управлінських цілей; установлення змісту та особливостей процесів і явищ, які аналізуються; проектування та унаочнення моделі досліджень безпекової сфери, та об'єкту пізнання у середовищі його функціонування; інтерпретація інформаційних даних прогностики планування і нарощення потенціалу сучасних наукових знань; верифікація доведення результатів інформаційно-аналітичної діяльності, забезпечення достовірності та поінформованості для суб'єктів управління системою національної безпеки.

Основу «дерева цілей» складають напрями – діагностика інформації стратегічно-важливої для формулювання концептуально-стратегічних засад політики безпеки, стратегічний аналіз і розроблення варіантів стратегічних сценаріїв забезпечення та розвитку системи національної безпеки; аналіз уточнення стратегем національних пріоритетів та пріоритетів держави за складовими компонентами перспектив сталого розвитку (соціально-економічних, політичних, еколого-безпечних, інституційних та військових секторах індикаторів сталості) для гарантування національної безпеки; аналізування векторизації зовнішнього та внутрішнього контенту системи безпеки України; системний аналіз якості заходів адекватної протидії ризикам і загрозам безпеки – стратегічних небезпек; аналізування параметрів стану національної безпеки за критичними значеннями показників і критеріїв; аналіз стратегем і механізмів забезпечення системи національної безпеки з оптимальним реагуванням на ризики і загрози стратегічного рівня; розроблення та впровадження постійного динамічного комплексного моніторингу розвитку регіонів держави з оцінюванням ступеня відповідності програмно-цільових заходів визначеним завданням забезпечення ефективності системи національної

безпеки на міжнародному, транскордонному, регіональному, локальному рівнях за семантикою галузевого призначення в тому числі за типами природокористування.

Моніторинг здійснюють для розроблення стратегій, доктрин, програм і планів проектів сталого розвитку зі врахуванням безпекових завдань світових тенденцій впливу на систему забезпечення національної безпеки, а саме: встановлення чинників та їх взаємодії при формуванні ситуацій безпеки світового та інших рівнів (епіцентри локацій накопичення сили, ядерного озброєння та осередків тероризму, демографічний та геронтологічний стан країн за градацією розвитку, метрика параметрів навколишнього природного середовища для прогнозування проблем водо-, аеро-, енергозабезпечення та розподілу земельних і біологічних ресурсів, глобалізаційні виклики інформатизації суспільства та діагностика нерівності, потенційно можливі загрози інформаційної безпеки, кібервоїн, виявлення кризових станів ідентичності, перспективи розвитку військової сфери).

Об'єктами дослідження стратегічного моніторингу є дані ресурсозабезпечення, ефективності діючих стратегій у системних процесах гарантування безпеки, квалітологія ефективності системи забезпечення національної безпеки (за системою критеріїв і показників методики оцінювання ефективності функціонування, прогностики розвитку, системного моделювання внутрішньо-зовнішньої взаємодії з довкіллям).

Організаційне управління нормативно-правовим та техніко-регулятивним забезпеченням процесу аналізування реалізується для удосконалення нормативно-правової методологічної та метрологічної бази у сфері інформаційно-аналітичної діяльності та супроводу стратегічного планування прогнозування та моделювання його адміністративної ресурсної і кадрової підтримки. Шляхи стратегічного планування: формалізація прогнозів врядування концептуально-стратегічних документів, законотворення програмних і нормативно-правових актів, інструктивних відомчих рекомендацій та засобів технічного регулювання, довідкових інформаційно-аналітичних

вказівок сприяння функціональної реалізації. Вихідними даними стратегічного планування є офіційні статистичні звіти, інформаційно-аналітичні огляди, науково-дослідні матеріали та експертні висновки, інформаційно-аналітичні та геоінформаційні бази, результати екзитполів соціологічних опитувань громадян і мешканців України, публікації вітчизняного та міжнародного практично-корисного стратегічного планування [16, 17].

Стратегія планування реалізується апаратом Ради національної безпеки і оборони України у взаємодії з Кабінетом Міністрів України та структурними підрозділами Адміністрації Президента України у напрямках системно-організаційно-методологічної, управління інформаційно-аналітичної та експертно-аналітичної підтримки ефективності. Системно-організаційно-методологічне забезпечення та корекцію заходів стратегічного аналізу для ефективного провадження Стратегії національної безпеки України координується Національною та галузевими академіями наук, а також Національним інститутом стратегічних досліджень при Президентові України; стратегічному аналізуванню безпекової сфери сприяють загальнодержавні системи діагностики та моніторингу індикаторів (граничних і критичних значень показників), які характеризують рівень захисту та виникнення ризиків і загроз національним інтересам держави, системний аналіз параметрів оборонно-промислового комплексу, співставлення та порівняння функціональних секторів безпеки країни, держав-сусідів та провідних країн-партнерів.

Методологія інформаційно-технологічного забезпечення розроблення і метрології інструментальних засобів для стратегічного системно-аналітичного моніторингу безпекового сектору полягає у інтелектуально-технологічному контенті методології системного управління національною безпекою, а саме нарощення методологічного потенціалу комплексу принципів організаційно-управлінського і технологічного забезпечення індивідуальної і колективної експертно-аналітичної діяльності, яка сприяє ефективному розумовому опрацюванні сучасних наукових інформаційних даних для удосконалення якості підготовки інформаційно-аналітичного базису прийняття ефективних

організаційно-управлінських рішень для здійснення стратегій політики безпеки. Змістовно-методологічна аналітика – це системи концептуальних підходів конкретно-наукових інформаційно-аналітичних систем (математичного, імовірнісного, статистичного, структурно-логічного, структурно-організаційного, концептуального та семантичного аналізів) зі застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій [17].

Науково-методичний супровід забезпечення системи національних цінностей інтересів та цілей бажаного рівня сформованості, теоретичне обґрунтування параметральної метрики системи захисту державних інтересів, стратегічно цільовий компонент мети політики безпеки, державного та публічного управління, адміністрування, стратегічне планування, прогнозування та забезпечення відповідності критеріям у показниках релевантності, наявність науково-методичного органайзеру (методів, методик, моделей) інформаційно-аналітичного забезпечення стратегій планування та управління, розробленість методичних регламентів систем стратегічного моніторингу та оперативного аналізування для різних режимів інтенсивності й управління ними – забезпечують ефективність стратегічного аналізу системи національної безпеки. Інформаційно-аналітичні системи України недосконалі у питаннях методологічного забезпечення і тому вважаються в переважній більшості інформаційно-довідковими. Основним стратегічним завданням державної політики національної безпеки України визначено розбудову інформаційно-технологічних мереж та інформаційно-аналітичних систем, а також формування бази професійно-компетентних менеджерів та експертів в сфері національної безпеки [36, 37].

Розкрито необхідність комплексного оцінювання рівнів загроз національної безпеки як цілісної системної характеристики середовищних умов соціуму та держави, яка визначається комплексною метрикою параметрального кількісного та якісного оцінювання процесів, подій та явищ, в тому числі розмаїття чинників впливу, які діагностуються (сприймаються) як індикатори небезпеки перспективного розвитку особи, соціальних груп та категорій,

суспільства та держави, а саме як загрози для національних інтересів у суспільно-політичній, соціально-економічній, гуманітарній та екологічних сферах життєзабезпечення. Комплексна оцінка як система може відігравати роль інтегративного критерію ефективності державного, публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки, оскільки ергономічна взаємодія критеріїв у складових безпекової сфери може ідентифікуватися як індикатори градації рівнів її забезпечення, а також при застосуванні індикаторного підходу демонструвати взаємини між секторами безпеки та чинниками, які впливають на її потенціал та при порушенні його стійкості можуть трансформуватися у ризики та загрози реалізації національних інтересів. Негативний вплив чинників загроз призводить до неприйнятних станів наростання небезпеки, що як явище та процес притаманне певним станам середовища реалізації національних інтересів, тому є взаємозалежним імперативом системи забезпечення національної безпеки держави.

Отже, стратегічний аналіз загроз передбачає ідентифікацію джерельної казуальності (різноманіття чинників потенційно виваженої деструктивної якості з проявом ворожих як супротивників безпеки або їх шкодочинна природовідповідність), реалізацію довгострокових динамічних прогнозів (в тому числі прогнозування розвитку умов забезпечення життєвоважливих національних інтересів та їх реалізації), тенденцій перспективного розвитку, а також встановлення рівня загрози та потенціалу небезпечного впливу за семантикою секторів безпеки та її системи в цілому. Відлік початкової діагностики та комплексного оцінювання рівня загроз національній безпеці розпочато фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень (1994 р.) для з'ясування взаємин між чинниками-загрозами та алгоритмом пріоритетів національних інтересів застосовано поліметрику порівняльного, кластерного аналізу складноорганізованих систем та засоби методології експертного (індивідуального та колективного) оцінювання, що уможливило здійснення системного аналізу якісних параметрів ситуацій, які виникли в Україні та закордоном і актуалізувати потенціал загроз за вагомістю та масштабністю

впливу, а також розкрити закономірні властивості системного співвідношення потенціалу пріоритетів національних інтересів та потенціалу загроз національній суверенності України.

Емерджентна особливість системи практичного забезпечення у захисній діяльності інституційних суб'єктів національної безпеки та у взаємозв'язку зі семантичними напрямками її формування не гарантують інтенсивність нарощення загального рівня національної безпеки у намаганнях підвищити рівень захисту національних інтересів окремого сектору безпекової сфери. А також інтенсивність розвитку джерельних витоків загроз може бути різною, не зважаючи на першопричини виникнення (втрата територіальної цілісності може бути наслідком сепаратизму або воєнної експансії, але передбачає різні механізми усунення загрози на основі інформаційного базису оцінювання їх рівня). Загальна характеристика середовищних умов забезпечення національних інтересів сприймається в якості абсолютної безпеки за ситуації, коли рівень загрози національної безпеки прямує до безкінечно малого виміру показників (де нуль властивий ситуації, у якій практично відсутній чинники загрози, притаманний рівню абсолютного уникнення небезпеки, а одиниця відповідає максимально можливому рівню загрози, що фактично свідчить про стан її відсутності, усі інші варіанти можуть бути оцінені в межах амплітуди абсолютних величин).

Здійснено оцінку тенденцій трансформацій середовищних умов та інтенсивності стратегій суб'єктів забезпечення реалізації національних інтересів у порівнянні 0,55 та попередньої 0,45, що свідчить про інтенсифікацію динаміки розвитку ситуації зі зростанням загроз самозбереження (держави, суспільства, особи) та загроз розвитку [38].

Для визначення варто знати стан задоволення життєвоважливих інтересів (потреб людини), соціуму та держави, який визначається за параметральною метрикою показників та критеріїв (індексів, відхилень від засобів технічного регулювання, параметрів), не відповідність яких від критично граничних значень

допустимого сприйняття призводить до деструктуризації структури соціальної системи та її руйнації [39].

Вагомим вважають перелік показників та меж їх значень, за якими відбуваються незворотні суспільні трансформації, в тому числі інституційної організації державного та публічного управління й адміністрування. У стратегії національної безпеки України актуалізовано завдання з розробки та впровадження державної системи встановлення та моніторингу порогових значень, як індикаторів-показників, притаманних класифікаційним ознакам характеристик рівня захисту національних інтересів в усіх сферах життєдіяльності та ідентифікації поточних і перспективних загроз національній безпеці. Адекватне оцінювання рівня загроз значною мірою обумовлено узгодженістю між експертами у тезаурусі превалюючого понятійно-категоріального апарату та метрики експертного оцінювання, які застосовуються та удосконалюються у регламентованих організаційно-управлінських процедурах наукового дослідництва та проектно-пошукової діяльності.

Комплексному оцінюванню підлягають ідентифіковані чинники – обмеженість внутрішнього ресурсозабезпечення для перспективного розвитку, актуалізація невирішених проблем і ситуацій у взаєминах з довкіллям за складністю загострення та потенційною кризовістю, виявлення порушень балансу (невідповідностей) меж витривалості системи безпеки у перспективному розвитку. Ідентифікація випадкових або ціленаправлених чинників загроз у міжсистемній взаємодії соціальних категорій (систем, груп, спільноти та осіб, в тому числі з міжнародним представництвом) для уточнення пріоритетів життєво необхідних цінностей та інтересів соціуму і держави зі застосуванням системи експертних оцінок. Дисбаланс проблемних ситуацій виникає також і в умовах відсутності потенційних ризиків, загроз, небезпек, оскільки ресурсна база неефективна застосовується, що призводить до зниження рівня безпеки та порушення державних устоїв, тому варто встановити ієрархії архітектоніки небезпек за інтенсивністю ступеня впливу у сферах життєзабезпечення, які

формують стан безпеки і притаманні суспільним державним локаціям та усукупнюватись як системні небезпеки національних інтересів [40].

Стратегічний аналіз реальних станів соціуму, держави та за її межами у контексті вияву чинників впливу на ступінь реалізації життєво важливих інтересів та висновки їх порівняння уможливають отримання результатів системного аналізу якості оцінювання загроз національної безпеки, а також кількісного оцінювання (аналіз даних ступеня реалізації національних інтересів, в разі відсутності формалізованого інформаційно-аналітичного комплексу у засобах технічного регулювання та гранично допустимих обмежень, що спроможні уможливити ступінь реалізації життєво необхідних інтересів, здійснюють імовірно орієнтовану комплексну оцінку загроз у сферах життєдіяльності соціуму та держави за складовими компонентами чинників загроз, у секторах безпеки) задля методологічної обґрунтованості пропозиції та практичних рекомендації щодо врядування політики національної безпеки.

Результати комплексного оцінювання рівня загроз національної безпеки України обумовлюють ідентифікації режиму безпеки в цілому та зокрема встановленню пропускового режиму, порядку охорони стратегічних об'єктів , а також унормування протидії загрозам терористичного, воєнного, політичного характеру [41, 42].

Розглянуто та розкрито критерії ефективності державного, публічного управління та адміністрування національною безпекою у метриці оцінювання пріоритетно вагомих, комплексних параметрів, чинників, індикаторів, засобів технічного регулювання у стандартах технічних умовах та настановах щодо мірил оцінки, які сприяють зі статусу окремої особи, груп соціальних категорій, соціуму та держави встановити , ранжувати за класифікаційними ознаками та здійснити експертизу семантичних аспектів системно управлінської діяльності, інституційних суб'єктів та адмінапарату системи забезпечення національної безпеки, передбачення, виявлення, запобігання та прогнозування, моделювання, реанімацію загроз національним інтересам та їх попередження у суспільно-політичній, соціально-економічній, екологічній та гуманітарній сферах безпеки

життєдіяльності. Критерії ранжують за локацією, за інтегральністю ергономіки та системним комплексом утворення (локальні, за сприяння яких здійснюють оцінку функціонування певного суб'єкту безпеки у секторах її забезпечення; інтегральні – представлені у діяльності системи суб'єктів залучених та причетних до реалізації національних інтересів; комплексні, як комбінації інтегральних, слугують для оцінювання ступеня або рівня усукупнення національних пріоритетів за сферами безпеки, інтегральні та комплексні покладаються на взаємини складових і чинників впливу на систему національної безпеки та можливі загрози для неї). Критерії ефективності мають відповідати ознакам :

- чутливості до трансформації альтернативних варіантів управлінських рішень, які критично оцінюються;
- встановлення бажаного рівня або ступеня досягнення стратегічної мети з врахуванням проблемних ситуацій для вирішення в повній мірі;
- вимірної метрики кількісних мірил або якісних у задоволенні потреб та їх співвідношення;
- витратності часових, фінансових і спроможностей вимірних зусиль з економічним обґрунтуванням;
- дієвості методології управління системною діяльністю задля досягнення стратегічної мети.

Комплекс критеріїв інвентаризує поточні напрями та встановлює напрями бажаних трансформаційних змін для мінімізації або нарощення потенціалу ефективності управління національною безпекою; не характеризуються об'єктивністю методів, оскільки обумовлюється семантикою проблемних ситуацій реалізація стратегічної та цільової мети, наявністю інформаційно-аналітичного базису, календарно-тематичного плану, обґрунтованістю морально-етичних, суспільно-політичних, соціально-економічних, екологічних чинників як складових безпекової сфери.

Актуалізовано системи розробки та застосування критеріїв ефективності за специфікою оцінки функціональних особливостей суб'єктів забезпечення

національної безпеки, а саме – свідомого сприйняття локальних, інтегральних і комплексних критеріїв у якості індикаторів, параметрів, складових системи, за показниками яких здійснюють оцінку процесів і явищ, подій та перетворень, які відбуваються у секторах нацбезпеки, ідентифікуються та тлумачиться як загрози національних інтересів, визначаються у контенті критичного неприйнятних і допустимих витрат для особи, суспільства і держави у порівнянні зі та без застосування організаційно-управлінського впливу суб'єктами забезпечення системи нацбезпеки (за критичні значення показників приймається величина державних витрат, в разі зменшення її сумарного потенціалу при якій втрачається державна спроможність захисту життєво важливих інтересів).

Нормативну регламентацію критично мінімальних значень за рівнем небажаних втрат формалізовано для сфер суспільної діяльності та державного управління системою нацбезпеки (у сферах – економічній, суспільно-політичній, природничо-гуманітарній, екологічній) як рівень та його перенасичення, який призводить до якісних структурно-організаційних та структурно-функціональних трансформацій, коли об'єкт втрачає спроможність здійснювати нормативні функції або утворюються суттєві обмеження для заданої семантики у виконанні делегованих функцій. У системі державного та публічного врядування критично мінімальний рівень допустимих втрат визначається збитками та витратами у складових компонентах системи (підсистемах) зі збору, узагальнення, систематизації та аналізування оперативних інформаційних даних щодо об'єкту управління безпекою або його взаємин (комунікацій) у ієрархічній архітектоніці рівнів управління, за яких вищезазначена система неспроможна адекватно оцінювати та реагувати на проблемну ситуацію, а також здійснювати відповідні організаційно-адміністративні впливи на об'єкти управління. А в разі перевищення критично-мінімальних рівнів небажаних втрат в системах здоров'язбереження, освіти науки й інноватики існує загроза призвести до ускладнення проблемних ситуацій та як наслідок їх кризовості, коли зазначені системи втрачають здатність забезпечувати необхідні умови сталого розвитку (демографічні та катастрофічні збитки інтелектуального та академічного

потенціалу нації). В цілому таких системних збитків можуть досягнути різночинні органи управління – підприємницькі, галузево-виробничі, транспортні (енергомережі, водозабезпечення, трубопровідні та комунікаційні мережі), соціокультурної організації дозвілля, рекреації, просвітництва.

Критичні величини зменшення спроможного потенціалу держави – комплекс матеріальних, інтелектуальних, академічних, матеріально-технічних, інформаційно-технологічних, промислово-виробничих, естетичних, природоохоронних, соціальних активів призводить до погіршення середовищних умов якості й безпеки життя та можливих перспектив розвитку соціуму і держави. Теорія і практика методології експертного оцінювання ефективності управління та забезпечення системи нацбезпеки інтенсивно розвивається у різних векторах сучасних методологічних напрямів, у зв'язку з мультифакторністю впливів на національні інтереси різних чинників, тому нарощення її потенціалу прямо залежить від невтомної і кропіткої співпраці академічної спільноти, політичної еліти, добросовісних економістів, порядних військових, підприємців та бізнесменів, управлінського істеблшменту, менеджерів безпеки, системних адміністраторів та менеджерів ІКТ-мереж, аналітиків та інших професійно-підготовлених службовців, уповноважених вирішувати завдання організаційно-управлінського, субординаційно-координаційно розпорядчого та консалтингово-дорадчого характеру для сфери забезпечення національної безпеки, методологічного нарощення практично-корисного досвіду засобами прогностики, моделювання, науко- та соціометрії, метрології та квалітології, екології та ноосферології для своєчасного виявлення, запобігання та усунення загроз національному суверенітету України [42, 43, 44].

Потенціал системи забезпечення системи національної безпеки – це засоби, ресурси та запаси, джерела та спроможності, потужності, активи реально наявні та потенційно здатні для мобілізації та застосування для вирішення стратегічних завдань безпеки і досягнення мети національного захисту інтересів; розкриває потенційні сили та можливості окремого індивідууму, соціуму та держави у секторах безпекової сфери; сили та засоби, які актуалізуються у

процесах забезпечення загальнодержавних завдань захисту нацбезпеки, а також потенційні активи країни у сферах необхідного залучення для системи національної безпеки. У реалізації державних інтересів значну роль відіграють потенційні потужності та можливості як змінні мірила ефективного функціонування суб'єктів і об'єктів управління безпекою, яка залежить від рясності чинників – методологічного, інформаційно-технологічного, природно-ресурсного, соціо-економічного, політичного, кадрового та експертно-аналітичного характеру активів впливу та взаємодії процесів, явищ системного, міжсистемного та надсистемного рівня організації.

Потенційні можливості, активи спроможності та потужності іменуються потенціалом держави (комплекс видів бойового, воєнного, економічного, демографічного, морально-етичного, духовного, інтелектуального, наукового, техніко-виробничого, мирлюбного, стримування агресивних намірів, соціального, інформаційно-технологічного, кадрового та експертного потенціалів у гранд-потенціалі системи національної безпеки), усукупненої єдності науково-дослідних, промислово-технічних, соціокультурних, військових, політичних, соціально-економічних, географічних та екологічних здатностей або засобів, які визначають ступінь державної готовності для досягнення «дерева цілей» у стратегічній меті гарантування національної безпеки. Дуальна семантика захисних функцій та функцій забезпечення сприятливого середовища для реалізації задоволення національних інтересів нерозривно взаємопов'язані у національних цілях. Поліваріантність підходів тлумачення тезаурусу потенціалу системи забезпечення національної безпеки як потенційних спроможностей системи управління полягає у багатовекторній сукупності – потужностей, сил, засобів, механізмів, способів, методів, форм при формуванні компетентностей, готовності, здатностей, професійної відповідальності у майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки.

Тлумачення поняття «сил організації» полягає у формалізації структур відомчого (за типами та масштабами), адміністративного (на рівнях) й

галузевого (за семантикою) управління та їх потенційних потужностей функціонального призначення; визначення «засоби» передбачає матеріальні та фінансові засоби забезпечення і споживання; під «компетентностями» розуміють рівень професійної підготовки управлінської еліти; трактування «механізмів, способів, методів і форм» охоплює методологія системного управління та експертного оцінювання; дефініція «готовності» обумовлюється практичними навичками та уміннями виконувати цільові системні завдання високого рівня результативності; генеза формулювання «здатності» залежить від комплексу якостей, здібностей, готовності до ефективної реалізації заходів безпеки та управління ними; класифікаційні ознаки «професійної відповідальності» гарантують біосоціальний, ноосферно-орієнтований, космополітичний, екзистенціальний статус майбутнього менеджера з професійними компетентностями безпеки для соціокультурних форм у сфері освіти, науки й інноватики [24, 35].

Загалом під потенціалом системи забезпечення системи національної безпеки розуміють державні спроможності застосування інструментів влади та їх раціональне ресурсозабезпечення в системі управління безпекою з максимізацією рівня захисту національного суверенітету, що з часом визначає рівень реалізації і перетворень у соціальну дійсність. Як наслідок ступінь втілення можливостей у реальні абриси спроможності системи залежить від різноманітних чинників у казуальності домінування динамічних характеристик потенціалу над статистичною метрикою вимірювань. Серед множини суб'єктивних та об'єктивних чинників актуалізовано проблему становлення достатності потенціалу та оцінюванням рівня захищеності національних інтересів за різними метриками, критеріями та індикаторами.

У історичній ретроспективі держава може спиратися на часткові складові потенціалу, яким доцільно передати важелі системи забезпечення системи забезпечення національної безпеки, хоча посилення активності виокремлених інституцій не забезпечує якості захисту і призводить до послаблення інших організацій у зв'язку з неадекватністю ресурсорозподілу, що може призвести до

наслідків мінімізації ресурсозабезпечення стратегічно важливих об'єктів управління безпекою. Встановлення доцільної достатності потенціалу передбачає комплексне аналізування чинників впливу на національну безпеку як джерел казуальності, рушійних сил процесу або потужності перетворень явищ, здійснити добір факторів, які є найбільш вагомими або критичним у секторах національної безпеки є складним системним завданням, оскільки їх внутрішньо системна ієрархія та взаємини складно діагностуються (в тому числі їх певний комплекс може забезпечувати захист національних інтересів, частина спонукати загрозам чи сприяти їх нейтралізації) [47, 48].

Взаємообумовленість чинників гальмує нівелювання окремих впливів, у зв'язку з чим доцільно для застосування методи факторного аналізу (особливого значення набуває ідентифікація найбільш вагомих чинників та їх закономірностям впливу на сектори безпеки). Факторна діагностика уповільнює добір оптимальних організаційно-управлінських рішень для забезпечення безпекової сфери, їх раціоналізації на основі альтернативних планів і проектів. Гальмівні перешкоди ідентифікації факторів :

- неоднозначність встановлення комплексу показників у індикаторах параметрального оцінювання процесів (похибки та невідповідності набору показників);
- складність методологічного обґрунтування і прийняття управлінсько-доцільних рішень (за результатами аналізу виокремлені тенденції до змін у пріоритетах національних інтересів, проте для формулювання доцільного управлінського рішення слід враховувати конкретні фактори у взаємозв'язку в перспективі впливу цих тенденцій на сферу безпеки);
- періодичність прогностики у факторному аналізі, тому комплекс показників і параметрів процесів, які одночасно охоплюють сектори сфери безпеки враховують в експрес-діагностиці тенденції трансформаційних змін рівня нацбезпеки.

Ефективною є методологічна процедура експертного оцінювання професіоналів – науковців-методологів, експертів-аналітиків, менеджерів-

практиків, системних адміністраторів мереж, державних службовців, військових та галузевих виробників, публічних управлінців та адміністраторів, спроможних здійснювати ретроспективну оцінку даних статистичного аналізу, практично-корисних методик, аналізу системи забезпечення національної безпеки, таксономії чинників за сферами впливу на безпеку, що в свою чергу потребує реформування кадрового забезпечення, вдосконалення механізмів нормативно-правового, технічного регулювання, організаційного, управлінсько-адміністративного, інтелектуально-академічного та ресурсного (соціально-побутового, психологічного та екологічно-комфортного) забезпечення національної безпеки, ефективного управління ресурсами, формування балансової ефективності, семантики демократизації, архітектоніки сектору безпеки і оборони України [47, 48].

Теоретико-методичне забезпечення метрики оцінювання обґрунтовано для систематизації тезаурусу педагогічної проблеми управління системою національної безпеки України у соціокультурних формах організації професійної освіти та пролонгованої зайнятості.

Об'єднання державних інституцій та громадсько-суспільних установ, стратегічних заходів та практичних способів, інструментів, важелів, стимулів системних дій із встановлення та забезпечення необхідних і оптимальних (матеріально-техічних, кадрових, інформаційно-технологічних, адміністративних, соціально-економічних, природних) ресурсів для синергетичної інтеграції секторів суспільної безпеки та сфер життєдіяльності з метою гарантування національної безпеки – становить сукупний механізм її забезпечення.

Механізм забезпечення національної безпеки – це система операцій, процесів, засобів (громадських рухів або подій різного походження), яка застосовується чи реалізується для вирішення цільових завдань безпекової сфери; як соціальний процес розглядають у трактуванні способів або методики трансформації модернізації стану та розвитку системи національної безпеки (в разі діагностування вхідних і кінцевих рівнів, ступенів, станів поетапного

перетворення та їх змін казуальність процесу розглядають з футуристичної позиції можливих альтернативних сценаріїв розвитку системи) та прийняття стратегічно-доцільних організаційно-управлінських рішень; як спеціальна соціальна система забезпечує життєдіяльність державних інститутів, їх функціонування в якості специфічного засобу (механізму) в соціально-економічній, суспільно-політичній, соціально-екологічній, нематеріальній сферах суспільного функціонування та гарантування безпеки національних інтересів; як алгоритмізована діяльність суб'єктів національної діяльності цілеспрямована на реалізацію визначених завдань захисту національних інтересів у семантичних напрямках зі застосуванням способів, форм і сил уможливлення безпекового функціоналу суб'єктів, які забезпечують організаційну взаємодію, нагляд і контроль, а також коригування та поліпшення системи національної безпеки (групи взаємо-переплетених узгоджених і залежних компонентів – чинники детермінованих причин, цілей і завдань, сили перспективного розвитку; управлінські рішення, процедури та засоби системних дій; системні процеси рушійних дій зі забезпеченням безпекової сфери; релевантні результати) [35].

Емерджентні властивості спільних соціальних (способів, засобів, дій, процесів, інструментів, форм, сил, важелів) механізмів у архітектоніці структурної організації механізму забезпечення національної безпеки, виокремлено у ознаках, а саме :

а) спеціальної семантичної суспільної ролі механізму – управління та регулювання специфічними процесами згідно запитів безпеки соціуму, формування оптимально відповідних умов для забезпечення прийняттого стану та рівня бажаного захисту національних пріоритетів і державної цілісності, суверенітету та прогресивного суспільного розвитку на засадах сталості;

б) суб'єктної орієнтації суспільних категорій груп суб'єкта забезпечення нацбезпеки, які за призначенням відповідають типу механізмів специфічні соціальні інституції інформаційно-комунікаційної взаємодії – системи національної безпеки;

в) цільового призначення соціальних інституцій організації мережі суспільної організації та її унормування згідно специфіки механізмів її підтримки та забезпечення (чинне законодавство України);

г) сукупною систематичністю взаємин у взаємообумовлених (нормативно-правових, організаційно-управлінських, публічно-адміністративних, техніко-регулятивних, інституційних, кадрово-політичних, квалітологічних, соціальних, фінансових, психологічних) механізмів соціальної взаємодії характерних внутрішніх міжкомпонентних зв'язків і вцілому специфікою функціоналу соціального механізму взаємин з довкіллям.

Встановлено за нормативно-правовою базою джерел безпекової сфери, що механізм національної безпеки оцінюють і як засіб або інструмент вирішення цільових завдань її забезпечення, які відносяться до механізмів управління за призначенням (типів, видів, галузей, сфер) у відповідних ситуаціях, а також як цільовий системний процес досягнення семантичних завдань суб'єктами визначеними Законом України «Про основи національної безпеки України», базуючись на методології системного управління, регулювання відносин структурних компонентів системи забезпечення захисту національних інтересів [32].

З врахуванням вищезазначеного варто вважати, що механізм формування національної безпеки – цілісна системна єдність суб'єктів соціальних інституцій у сфері регулювання процесів суспільної взаємодії для гарантування захисту національної безпеки, усунення семантичного дисформуціоналу безпекової архітектоніки, організації з врахуванням політичних, нормативно-правових, психологічно-археологічних, фінансових, інформаційно-технологічних, захисту життєдіяльності та функціональної реалізації суб'єктів забезпечення національних інтересів цивілізованого суспільства (з усвідомленням соціуму, управлінсько-політичної еліти).

Механізм формування національної безпеки реалізується через державний та управлінський механізм відповідно: механізм держави-сукупна архітектоніка організації, суспільного управління (судочинства, законотворчої та виконавчої

влади, силових та воєнізованих структур). Реалізації стратегій політики держави у сфері безпеки за семантикою внутрішньо системних функцій (формування, забезпечення суспільного та правового захисту, право власності, громадянських прав і свобод), навколишньо системне – зовнішніх функцій (підтримки миролюбства співіснування, мирного врегулювання, стратегічно-перспективного поступу партнерства та співробітництва щодо захисту національного суверенітету); механізм управління – комплекс засобів методик (сукупності методів управління, який усукупнює прямі, зворотні, дотичні зв'язки та встановлюють потенційні можливості цільового поступу, функціонування та перспективного розвитку системи безпеки через заходи стратегічного прогнозування та планування політики національної безпеки, а також організації управлінської ієрархії, інституційної за типами на рівнях і за призначенням архітектоніки системи (у компонентах підсистем), визначених форм управління та привалюванням адміністративно-розпорядчих, економічно і публічно-методологічних функцій прогнозування, планування проектування, організації субординаційно-координаційної взаємодії, нагляду, моніторингу та контролю метрики вимірювання, обліку та системного аналізу кількісних показників і параметрів якості стану, рівня, ступеня, безпеки, мотивації кадрового потенціалу, стимулювання та заохочення).

Виокремлено прогресивні механізми нарощення, реалізації, ефективності системи забезпечення національної безпеки, а саме:

1) правові – систематичний комплекс юридичних заходів (інструментів) нормативно-правового регулювання об'єктів управління, які визначено для забезпечення на відповідно бажаному рівні достатньому для досягнення мети формування й підтримки системи національної безпеки (компоненти механізму – правові норми, складного факту, правовідносин, нормативно-правова реалізація повноважень і обов'язків, захисні правозастосовні акти та регламенти), специфічні конструкти позитивності правового впливу, що сформують правовий спосіб у засобах регулювання (прав та обов'язків, заборонених норм, принципів і презумцій, процесах, термінах,

відповідальності та заохочення стимулювання) в юридичних технологіях досягнення мети дій правових норм, оптимізації організацій режиму безпеки;

2) організаційно-адміністративні, інституційно-структуруючі, адміністративно-розпорядчі, інформаційно-моніторингові, електронного регулювання та діловодства, соціальні, економічні щодо регулювання комплексу системних дій організаційного характеру з ознаками соціально-економічного біосоціального, політичного, інституційно-адміністративного та мотиваційного способів (механізмів) управління взаєминами в сфері організації забезпечення національної безпеки (у складових механізмів перспективного поступу – лабільної трансформації модернізації «дерева цілей» пріоритетів системи, нарощення організаційно-управлінського потенціалу шляхом оптимізації структури, пошук комунікативної взаємодії та синергетики симбіотичного взаємопроникнення суб'єктів забезпечення безпекової сфери); базисом організаційно-адміністративних механізмів обов'язкового характеру є цільова орієнтація планування перспектив малого розвитку безпеково-організуючої системи (з врахуванням фінансового дорадства інвестиційних проектів і програм, їх планування), метрологія, стандартизація та сертифікація, паспортизація та маркування, компетентність системних процесів досягається за умов соціальних запитів та цільової орієнтації технічного регулювання у державних пропозиціях;

3) державного регулювання кадрової політики як складно організована системна єдність соціальних механізмів, призначена для концептуальної модернізації на практиці для сприяння задоволення попиту кадрового потенціалу системи національної безпеки та її розвитку за призначенням щодо досягнення найкращої якості управління та регулювання людського ресурсного потенціалу на принципах модерноцентризму, суспільної агітації та державотворення (базові інструменти функціоналу держави та кадрової політики, які охоплюють поетапність і поліаспектність процесу формування перспективного розвитку кадрового потенціалу безпекової системи;

4) соціальні як компоненти цілісної єдності системи забезпечення національної безпеки є частиною механізму її формування прямої, опосередкованої системної дії (механізми виокремлюють з семантикою системи публічної та державної служб, управління невідповідностями загрозами та ризиками небезпек, глобальної транскордонної інтеграції освіти, науки й інноватики та безпекової сфери, стратегічної імплементації планування у геополітичному векторі «Україна в НАТО», мотиваційного стимулювання, забезпечення кон'юнктури ринку праці та ринкового саморегулювання економічними засобами, координації та поліпшення, комунікативної, конструктивної взаємодії противаг і політики стримування) при реалізації соціоекономічних заходів формування політичної безпеки механізмами соціального захисту [24, 35, 49, 50, 51].

Обґрунтування, розроблення, впровадження доцільних організаційно-управлінських рішень як процес прийняття та їх реалізації суб'єктами державного стратегічного рівня управління національною безпекою становлять профіль стратегічного управління (формування «дерева цілей», обрання докторів цільових настанов у напрямках та шляхах, забезпечення засобів, способів національної суверенності) безпекової сфери захисту національних інтересів України; інформаційно-аналітичним базисом є стратегічний аналіз та співставлення політичного, соціально-економічного, природоохоронного та природоресурсного, військового та людського потенціалів держави на основі стратегічної прогностики характерних особливостей розвитку навколишнього середовища її державотворення та насамперед викликів, ризиків та загроз небезпек захисту національних інтересів. Стратегічна мета виокремленого процесу полягає у оперативному своєчасному регулюванні трансформаційних змін модернізації в державі у суспільно-політичній, соціально-економічній, екологічній, академічній, акмеологічній і військово-оборонній сферах безпеки, яким притаманні активи спроможності відповідати викликам та загрозам небезпеки зовнішньосередовищним для її існування та уможливають життєздатність (виживання та життєзабезпечення) у футуристичних аспектах

перспективного розвитку за умов досягнення рівноважного взаємоприйняттого та динамічно збалансованого стану у взаєминах з міжнародними суб'єктами та уповноважених в документах національного врядування за семантикою стратегічних цілей. Тлумачення дефініції «стратегічне управління» різняться від оперативного управління інституцією та з управлінням на рівнях і у типах зі зміщенням фокусу керівного адміністративного апарату на стратегічній прогностиці характерних властивостей трансформаційних змін довкілля організації функціоналу держави за для досягнення оптимального відгуку/фідбеку адекватних реакцій на діапазон змін флуктуацій, в якому вони відбуваються [52, 53].

Визначним чинником критеріального апарату ефективності стратегічного управління сферою національної безпеки є оперативна своєчасність і адекватність реакції на системотрансформуючі зміни усукуплених ризиків і небезпек загрози національним інтересам зовнішнього середовищного впливу на суспільну життєдіяльність держави у порівнянні з оперативним управлінням, в якому критеріальною категорією є раціональне використання державного потенціалу безпеки (алгоритмізація змін має протоколюватися суб'єктами державної влади в межах національних цілей перспективного розвитку в динамічних умовах середовищних коливань метрики оцінювання); інтенсифікація зміни середовищних впливів на процес формування і забезпечення національних пріоритетів при загостренні ресурсообмеження та актуалізації конкуренції вияву новітніх небезпек транскордонного і національного рівня в умовах прогресу ІКТ та геополітичних, соціоекономічних, екологічних ризиків, які спонукають до нарощення потенціалу спроможності стратегічного управління системою національної безпеки; універсалізація методик організації ефективності стратегічного управління не забезпечує оптимальність стратегем реалізації концепції безпеки держави [50, 54].

Схарактеризовано узагальнюючі кваліфікаційні ознаки реалізації стратегічного управління, а саме недостатньої розробленості планів стратегічного управління, їх відсутність, а також незацікавленість керівного

адміністрації у якості своєчасної розбудови ефективних механізмів застосування нормативно-регулюючого документообігу у питаннях формування безпеки держави (концепції, стратегії, законів, планів, програм, проектів, методології, парадигм та доктрин державних постулатів). Виокремлюють проблемно ситуаційне та стратегічно регулююче системне управління стратегіями національної безпеки, відповідно, за логікою викладення :

✓ термінового невідкладного прийняття одноразових стратегем організаційно-управлінських державних рішень за цільовими потребами сучасності чи у невіддаленій перспективі з адекватним відгуком державної влади (згідно інформаційно-аналітичного базису проблемно-ситуаційного аналізу потенціалу резервних засобів і механізмів у випадку перспективних трансформацій умов, що спричиняють виникнення ситуаційних ускладнень і відрізняються від прогнозних сценаріїв для інструментального забезпечення завчасного вирішення проблем безпеки);

✓ управління цілісною єдністю взаємообумовлених взаємозалежних компонентів елементарної взаємодії у системі нацбезпеки (системний аналіз якості компонентних елементів у взаємозв'язку зумовлені в процесі дослідження окремих структурних елементів системи при застосуванні методів мультианалізу напрямів, параметрів, чинників у показниках комплексної діагностики резервного арсеналу за семантикою призначення секторів безпекової сфери).

В обох випадках проблемно ситуаційного і системного аналізу якості стратегічного управління національною безпекою застосовують управлінські етапи у стратегемах – прогнозування, планування, проектування, організація, адміністрування, нагляду та контролю, моніторингу та експертного оцінювання, розроблення програм поліпшення. Поетапність процесу стратегічного управління має спільні види організації планування – формулювання місії, визначення стратегії «дерева цілей», комплексне аналізування чинників уможливлення, стримання прогнозування, перспективного розвитку і реалізації конкурентоздатності у цільових проектах, системне аналізування амплітуди

варіабельності та добору стратегем у ході стратегічного аналізу стану рівня, ступеня системи забезпечення національної безпеки.

Стратегічною метою є методологія дослідження і системного управління передбаченими наслідками суспільних дій у футуристичних перспективах розвитку на засадах сталості за невизначених умов і обмеження інформаційного поля. Стратегічний аналіз здійснюється на базі системного і проблемно-ситуаційного підходів при дослідженні чинників впливу на забезпечення національного суверенітету. Оскільки стратегічне аналізування актуалізує інтелектуальне мислення та в значній мірі визначає стратегічність його об'єктивності за семантикою аналізу – геополітики, галузей, економічних видів діяльності, фінансування, системоутворюючих елементів з якісною характеристикою параметрів і показників сфери безпеки, тенденцій і закономірностей, то його операційність має розлогу динаміку змінних у довготривалій перспективі стратегічних орієнтацій безпеки; важливий етап обґрунтування, розроблення та формулювання національної стратегії безпеки з релевантністю планів, програм у проектах стратегічних організаційно-управлінських рішень з метрикою оцінювання потенціалу держави та умовного або ймовірного джерела загрози національної безпеки [17, 18, 35].

На етапі організації стратегічного управління національною безпекою забезпечуються максимальна відповідність ресурсозабезпечення і комунікативна взаємодія секторів сфери безпеки згідно визначеної стратегії, завдань «дерева цілей» і семантики відповідальності у професійній компетентності суб'єктів формування безпеки та адміністрування нею при реалізації планів організаційних трансформацій за видами політик у всіх сферах життєдіяльності.

Метою стратегічного нагляду та контролю є забезпечення оцінювання системного аналізу ефективності досягнення бажаних станів перспективного розвитку суспільства і держави в межах національних пріоритетів та пролонгуванням організаційно-інституційних модернізацій для оптимального досягнення визначених стратегічних цілей. Стратегічний моніторинг секторів

забезпечення національної безпеки як етап діагностичної метрики ефективності системи управління якістю безпекової сфери сприяє накопиченню, узагальненню та систематизації інформаційних даних для оперативного оцінювання результатів і встановленню потенційних та поточних невідповідностей, ризиків і загроз небезпеки з метою розроблення стратегічних програм поліпшення/корекції та модернізації системного забезпечення у відповідності до національних інтересів, в тому числі експертного оцінювання ефективності функціонування й модернізації системи національної безпеки. Узагальнено аспекти стратегічного управління національною безпекою у поліфакторному представленні впливів на формування ситуацій міжнародного, регіонального, національного та локального охоплення секторів безпеки – геополітичного, соціоекономічного, військово-оборонного та воєнно-стратегічного (системний аналіз потенціалу ресурсозабезпечення як базових даних, процесів як дійсних стратегем, релевантної якості функціонування системи нацбезпеки як вихідних інформаційних даних, що потребує розроблення критеріального апарату та методологічного забезпечення оцінювання ефективності вищезазначеної системи).

Перспективним методологічним напрямом є прогностика трансформації системи національних пріоритетів уникнення загроз та потенційних можливостей небезпек. Результати стратегічних досліджень нелінійної динаміки розвитку системи у невизначених умовах обумовлюються футуристичним прагненням формування набору прогнозних сценаріїв, придатних для практичної реалізації стратегічного управління. Діагностика меж передбачуваності модернізує процес стратегічного управління згідно переформатування завдань прогностики, проектування систем моніторингу небезпек та заходів їх усунення у просторово-часових коливаннях можливих ризиків, тому обґрунтованість прогнозів передбачає корекцію національних цілей оцінюванню військово-політичних та соціально-економічних загрозливих тенденцій для державного суверенітету. Вище зазначені чинники кардинально впливають на архітектоніку, змістове наповнення та детермінування тривалості

реалізації концептуально-стратегічних завдань формування національної безпеки (директивні заходи) : керівні настанови та основні принципи політики безпеки у довготривалих перспективах забезпечують фундаментальні основи концепцій; «дерево цілей» політики безпеки реалізується у доктринах програм планування; адміністративно розпорядчі рішення політики безпеки у суспільній діяльності суб'єктів національної безпеки орієнтовано на досягнення семантики національних стратегем [35].

Базис платформ системи формування національної безпеки визначає Верховна Рада України, гарантом її забезпечення є Президент України, реалізує заходи, механізми, актуалізує потенціал ресурсозабезпечення Кабінет Міністрів України як уповноважені суб'єкти стратегічного управління безпекової сфери. Суб'єкти відомчого управління – міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; банкового регулювання – Національний банк України; судочинства – суди загальної юрисдикції; прокурорського нагляду – прокуратура України; місцевого управління – місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; силового стратегічного управління – Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; громадянського управління – громадян України, об'єднання громадян. Координаційні функції контролю за діяльністю органів виконавчої влади уповноважено здійснювати Раду національної безпеки і оборони України, яка організаційно регулює функціонал ресурсної спроможності гарантій національного суверенітету, територіальної цілісності, автономності та незалежності, добробуту та персональної безпеки громадян України [32, 55].

Тривалий час стратегічне управління не мало відповідного методологічного супроводу, оскільки на законодавчому рівні не здійснювалось коригування нормативно-правових актів регламентації повноважень семантики суб'єктів управління національною безпекою, що нині потребує виокремлення секторів : стратегічного планування й вироблення організаційно-управлінських

рішень, застосування силового арсеналу та механізмів регулювання складових сфери безпеки як політичної компоненти; соціально-економічне, фінансове, еколого- та енерго-ресурсозабезпечення адміністративної компоненти інституційного управління; формування ієрархії та розбудова архітекtonіки силового керівництва/командування і повсякденного управління заходами, засобами забезпечення сектору безпеки як оперативно розпорядчої компоненти режимного характеру. Синергетичне поєднання складових забезпечується у централізації семантичного функціоналу політичного управління, модернізації адміністрування, а також координаційно-субординаційної системної дії оперативного управління уможливленням досягнення максимальних ефектів застосування силового впливу і оптимальних засобів формування, підтримки та нарощення потенціалу секторів безпекової сфери в динамічних умовах мирного, кризового та військового сценаріїв розвитку ситуацій в країні.

Глобалізація цивілізаційних перетворень у динамічних трансформаціях загострення невизначеності станів безпеки середовищного простору національних пріоритетів нарощують до нині недиагностовані ризики додаткових загроз, що потребує розроблення та удосконалення методології стратегічного управління та професійної підготовки майбутніх менеджерів як управлінської еліти фахівців з професійною компетентністю безпеки та інтелектуальним потенціалом стратегічного мислення для реалізації політики якості й безпеки життя на засадах сталості. Інтенсифікація зазначених аспектів уможлиблюється у напрямках науково-методичного, інформаційно-технологічного базису інформаційно-аналітичної та експертної діяльності при підготовці управлінських рішень стратегічного характеру, що потребує модернізації соціокультурних форм організації професійної підготовки майбутніх менеджерів до діпло-підготовки за цільовим призначенням цивілізаційних викликів безпеки.

1.3 Аксіологічний аналіз соціокультурної самоідентичності майбутнього менеджера у діпло-підготовці

Суспільна система тлумачиться як соціум та його структурні компоненти системної цілісності. Провідні учені вважають її складноорганізованим комплексом упорядкованої цілісності, яку компонують індивіди, категорії соціальних груп, спільнот та ієрархії інституцій, які взаємопов'язані (у зв'язках прямої та зворотної дії) та співвідносяться у мультирізноманітності зв'язків соціальної природи (яка зумовлена чинниками у цивілізаційних типах, за рівнями складових сталого розвитку та духовно-культурних виявів людської активності). Визначною складовою соціальної діяльності є люди – її суб'єкти, а також соціальні стандарти, норми та зразки поведінки; системи утворюються за цілями мети та семантикою завдань, характеризуються здатністю до самоорганізації, активною системною діяльністю та інтенсивністю адаптації до динамічних змін довкілля.

Виокремлення різновиду соціальних систем пов'язано з класифікаційними ознаками характерних особливостей – поліархітектонічність, яскравість семантики, поліамплітуда варіабельності розвитку, що принципово відрізняє їх розмаїття, поліальтернативність та характеризується мультиможливостями набуття множини станів, випадкова самодостатність, притаманні механізми цілевстановлення, які уможливають вектори програмного розвитку, лабільність, адаптивну валентність, стійкість, спроможність життєзабезпечення, збереження ідентичності та вживання, комплексність раціонально та ірраціонального сфери почуттів та інтелектуального мислення, органічність, здатність до самовідтворення елементів структури за семантикою; емерджентні властивості самоуправління та організації саморегуляції розвитку; просторово-часова визначеність та нестійка залежність обмеження абрису; укомплектованість штучними структурними компонентами заданими функціями [60, 61, 62].

Конкретизовано та представлено поняття соціальної парадигми як аксіологічне усукупнення досвіду інформаційно-аналітичного базису бажаних очікувань яку визначено та поділяє спільнота та за допомогою якої уможлиблюється досяжність прийнятної соціальної реальності, спонукає

зреалізувати академічний потенціал на дослідження суспільних проблем та синхронізує методи їх вирішення, мобілізує інтенсивність розвитку наукового пізнання та практично-корисного досвіду науко та соціометрії для вироблення концептуально-стратегічних напрямів соціальної політики.

Поняття парадигми є цілісністю фундаментально-філософських, загально-наукових, методологічних та світоглядних, політико-управлінських та інших регламентів і настанов, історично-сформованих на даному етапі цивілізаційного розвитку і притаманних певній соціальній спільності як взірець, соціальний стандарт, передбачення, запобігання, усунення та позитивно-моделюючого вирішення суспільних проблем; також є соціальною системою академічного потенціалу наукових досягнень, згідно з яким організовується науково-дослідна програма конкретно-наукових досліджень у галузі наук та знань (проектно-програмної і селективно-заборонної семантики); у сферах суспільного життя характеризується соціокультурними властивостями та формами організації соціальних суб'єктів. Як різновид суспільно-політична парадигма віддзеркалює фундаментально-філософську картину світосприйняття соціального стану суспільства на етапах цивілізаційного розвитку та концентрує суспільні уявлення, концепції, стратегії, теорії і доктрини методологічних напрямів дослідження особистості соціальних груп суспільства і держави в цілому; її місія встановлена для інтерпретації вагомих для суб'єктів аспектів соціальної дійсності, їх соціометрії з орієнтацією на життєві потреби якості безпеки для суб'єктів. Нині сучасність схарактеризовують у тріаді парадигмальних підходів і практик життєзабезпечення і системної діяльності суспільства – лінійна-класична(домінант держава над суспільством, її самодостатність визначає політична і управлінська еліта), організмична-неокласична (формалізація прав суспільства на владу забезпечується представницькою демократією) та системна-постнеокласична (визначає державні інституції як уповноважені з формалізації права суспільства на владу).

Провідним напрямом методології соціального дослідження визначено : поліфундаменталізм суспільствознавства методології наукового пізнання;

формою його втілення в суспільствознавстві є ідеологія як основа соціального пізнання і його релевантність (визначає цілісне віддзеркалення суспільного життя, його аксіології і нативності соціуму; обґрунтовує висхідний потенціал інтересів вияву людської природи, універсализації аксіології, ідентифікації збалансованого стану суспільства як належного, історичного розвитку, які націлені на фундаменталізацію системи сучасних ідеологічних наукових знань; претензійно універсализує бачення соціального світу та спроможність загального суспільно-політичного управління та тотальну організацію соціуму; обумовлює повноцінну семантику суспільства); ідеологія підпорядковує індивідуума соціуму, а його свобода узгоджується системною необхідністю, що гальмує протиріччя між соціумом та його інституціями і втому числі з окремими індивідом.

Загально-цивілізаційна криза постіндустріального цивілізаційного розвитку інформатизації та цифровізації за умов глобальних економічних викликів характеризує кризовий стан сьогодення для усіх країн та держав. Виявами кризи є ознаки усвідомлення провідної ролі людини і її місії, ціленаправлена раціональна коеволюція розвитку суспільства і природи на засадах сталості, актуалізація пріоритету духовно-культурної сфери суспільної діяльності, яка фундаменталізується на сучасних наукових знаннях випереджувального характеру, формування ергономічного інтегрального соціокультурного устрою (в першу чергу соціокультурні форми організації). Системна криза має характерні ознаки усталеного нескерованого нарощення потенціалу суспільно-політичних, соціальних та управлінських патологій, ускладненості проблемних складних та катастрофічних ситуацій і станів у сферах життєдіяльності, які призводять до порушення меж витривалості соціальних систем, дисбалансу та дисфункцій перспективного розвитку країни, держави та суспільства в цілому.

Традиційні підходи, доктрини, парадигми, суспільно-політичні теорії, концептуально-стратегічні проекти та моделі на перехідних етапах не спрацьовують, не мають адекватного відгуку реагування на суспільні динамічні

трансформації у прагненнях соціальних систем набути стану динамічної рівноваги та збалансованості розвитку. Завдання сучасного етапу, які постали перед гуманітарними та природничими науками окреслені напрямом: віднайдення та переформатування аксіологічного потенціалу людини, нації, суспільства та держави шляхом інноваційних перетворень (соціально-економічних, екологічних, інституційно-політичних) – на принципах гуманізму, індивідуалізму, консолідації, згуртованості, солідарності, справедливості і свободи в умовах політики якості і безпеки життя; формування духовно-культурних та ідеологічних доктрин (міфологем) національної ідеї, які мають скоординуватись на стратегію суспільної самоідентифікації та забезпечення сталого розвитку в умовах соціальної трансформації інформатизації та глобалізації суспільства [66, 67, 68, 69].

Усталені погляди науко- та соціометрії у твердженнях національних та закордонних дослідників характеризують кількісні і якісні показники параметральної метрики оцінювання особливостей соціальних об'єктів, які спроможні відображати стани, процеси і явища їх семантичного функціоналу та ідентифікувати інформаційно-аналітичний базис розвитку у зручній прийнятній формі для порівняння та системного аналізу у якості соціальних індикаторів. Виокремлюють кількісні і якісні соціальні індикатори, а саме:

- ✓ перші – це інформаційно-статистичний банкінг показників, які в числовому виразі відображають соціально-економічні, екологічні процеси і явища, характеризують їх метрику вимірювань, їх поділяють на нативні у фізичних одиницях, вартісні за ціноутворенням та їх порівнянням;

- ✓ другі – це якісні особливості характерних властивостей соціальних об'єктів, що методологічно оцінюються у порівнянні та за ступенем вияву, виражають суб'єктивне оцінювання ступеня задоволення населення соціальних потреб або соціального стану іншого об'єкта; до них віднесено: психоемоційний стан населення, якісні міжособисті комунікації, суспільно-політична активність, публічність та не публічність, рівень критичного ставлення до публічних виявів, ступень довіри, недовіри та скептицизму.

Встановлено, що з метою оцінювання соціальної ситуації в державі використовують систему індикаторів, відповідно: стан якості життя населення у фізичних та показниках здоров'я працездатних осіб, демографічні індекси співвідношення професійно-здіяних і непрацюючих категорій населення, індекс уможливлення утримання непрацюючих працюючими, територіальний і професійний поділ середньої заробітної платні в регіоні, регіональний та за районним розподілом рівень латентного безробіття, порівняння прожиткового мінімуму встановленим вимогам (співвідношення до визначених і фактичних, що свідчить про якість життя), відсоткове віднесення приналежності категорій населення до абсолютного відносного потенційного рівнів бідності, стан криміногенності та стан довкілля.

Системоформуючими соціальними індикаторами є частка витрат (ВВП) на охорону здоров'я та соціальне забезпечення, освіту, науку та культуру. Соціальним інструментом метрики суспільних трансформацій з врахуванням гендерного статусу є гендерно чутливі соціальні індикатори, які є життєво необхідними елементами параметрального оцінювання системної діяльності держави при реалізації соціально-статевих ініціатив дуальності інтересів населення країни. Соціальні індикатори обмеження граничних умов населення з дохідністю менше прожиткового мінімуму, а також рівень диференціації споживчого кошика і доходів матеріального зиску, зайнятість, смертність населення (також дитяче), охопленість населення системою охорони здоров'я, соціального захисту та забезпечення, соціальні стандарти освіти є найважливішими для прогнозування соціального розвитку держави. Основна група статистичних індикаторів соціального задіяння, які дозволяють у порівнянні простежувати прогресивність розвитку країн-партнерів у досягненні узгоджених цілей ЄС визначено на Європейському саміті в Лакене [70], які є збалансованою сукупною характеристикою основних векторів виявлення соціального залучення, соціального відторгнення – бідність, здоров'я, зайнятість і освіта. З метою схарактеризування ступенів задоволення потреб (фізичних, духовних і соціальних) людини, величин статку і добробуту застосовується

показник рівня життя населення як соціально-економічна категорія обрання векторів і пріоритетів соціально-економічної політики країни; визначається складом і величиною потреб множини різних життєвих благ для людей, а також уможливленням їх задоволення на ринку споживчих товарів і послуг у порівнянні з реальними доходами заробітної платні професійно задіяних; дотичними показниками метрики рівня життя віднесено народжуваність і смертність населення, а також середньої життєтривалості.

До системних соціальних індикаторів діагностики якості та рівня життя населення відносять продовольчий і споживчий кошики та прожитковий мінімум, які схарактеризовано за логікою викладу:

✓ продовольчий кошик – набір комплекту продуктів харчування на місяць однієї особи у мінімальних нормах споживання фізичних потреб людини у традиціях харчового вжитку та за диференціацією соціально-демографічних категорій населення; (не відносяться алкогольні напої, тютюнові вироби та гурман-делікатеси);

✓ споживчий кошик – набір асортименту товарів для задоволення типового спожиття за місяць або за рік людини або родини; використовується для розрахунку мінімального споживчого бюджету (у діючих роздрібних цінах на товари, комунальні платежі та послуги); кожного виду асортименту потреб передбачено відносно дешеві види товарів, як правило, за найнижчою вартістю.

✓ прожитковий мінімум (фізіологічний та соціальний); фізіологічний – вартість виразу матеріальних цінностей життєво необхідних для людського існування, а мінімальна соціальна складова – це набір духовно-культурних аксіогем мінімально прийнятного рівня життєзабезпечення; встановлюються як ключовий соціальний стандарт визначення мінімальної заробітної платні та пенсійного утримання за віком, допомоги – родинної з дітьми, соціальної, з безробіття, стипендій та соціальних виплат і компенсацій, мінімуму неоподаткованих доходів, соціальних гарантів і обслуговування у сфері здоров'язбереження та освітні. Джерелами інформаційно-аналітичного базису інвентаризації даних соціальних індикаторів, їх систематизації та систематичної

обробки є Програма розвитку ООН Євростат (з англ. – European Statistical Office, Eurostat) є статистичною організацією Європейської Комісії (розробка прогнозів і статистичний аналіз соціальних індикаторів для прийняття доцільно управлінських рішень інституціями ЄС, коригування діяльності статистичних організацій країн-членів ЄС з метою стандартизації методики досліджень та консолідування даних цих організацій), Unistat (комп'ютерна програма та система для статистичного аналізу даних та дуальний інструмент за режимами роботи – автономний для користувачів інтерфейсу, аналізу та візуалізації розлогих можливостей) [71, 72].

Метрика оцінювання соціальних об'єктів на основі індикативного підходу застосовується засобами порівняльного аналізу фактажу соціальних властивостей об'єкта з характеристиками аналогій еталонної моделі рівноважного нормативно-наповненого та заданого уможливлення задоволення потреб соціальних стандартів на основі критеріального апарату оцінки, система соціальних індикаторів сприяє прогнозуванню суспільно-політичних ситуацій певної територіальної приналежності, вироблення стратегем соціально-економічного та еколого-безпечного розвитку з врахуванням часових вимірів у термінованій строковості прогнозів та планів, розробленню програм оптимізації соціально-економічної сфери зняття напруги та політичного дисбалансу в суспільстві [73, 74].

Поряд з цим конкретизовано індикатори соціальної напруженості як інформаційно-аналітичні дані показників соціального стану категорій населення, діагностика яких уможлиблює забезпечення соціальної політики адекватного реагування та визначає її стратегему. Діагностика стратегічного аналізу суспільних ситуацій забезпечується формуванням необхідних індикаторів соціальної напруги. Донедавна таке поняття як соціальна та соціально-психологічна напруга застосовувалось не часто. Викристалізовано, що соціально-психологічна - визначає і схарактеризовує суспільний стан, який відмежовується у загостренні внутрішніх протиріч (об'єктивних і суб'єктивних), які здатні підсилюватись під впливом зовнішніх чинників та обставин

(надзвичайного характеру). Казуальність напруги як соціального явища є усукупненнями складових сталості (соціально-економічних, суспільно-політичних, екологічних, інституційних) як чинників – тригерів дестабілізації або конфліктолізації соціальних ситуацій у суспільстві, які стають площадкою або полігоном для розгортання подій напруги, зі спроможністю посилюватися під впливом засобів масової інформації, екстреміських категорій населення, недоцільно політичних соціально-управлінських дій провладних структур, що загострює проблеми соціальних станів в певному часовому та регіональному вимірі.

Встановлено, що соціальна напруга має статус тривожності та почуття соціально-економічної фрустрації, що у майбутньому впливає на психічне становище з відчуттям безпорадного сенсу життя у соціальній ізоляції. У подальшому загострення психічних станів призводить до соціального усунення, відсутності протидії та спричиняє свідоме бойкотування провладних політичних структур, прогнозування соціальної та соціально-психологічної напруги доповнює розроблення технологій прогностики у соціально-політичній сфері. Окремим феноменом соціальної валентності є адаптація, для її характеристики використовують дані соціальних інтерв'ю, опитувань та екзитполів, які виражають ставлення громадської думки різночинних категорій соціальних груп щодо компенсаторної здатності витримувати кризове навантаження з готовністю пролонгувати соціальну модернізацію або актуалізувати усвідомлену відмову від трансформації перебудови суспільного життя. В цілому, суспільна напруженість та адаптація розглядається як вияв реакцій на новацій та несприятливі умови трансформаційного етапу, а їх емпіричним проявом є персональні суб'єктивні переживання, напруги психологічного стану. Соціально-психологічна напруга розглядається як системний процес у стадіях:

- перша – притаманні неорганізовані вербальні форми невдоволення та соціального занепокоєння
- друга – пік загострення потенціалу напруги з превалюючим усвідомленням переважної більшості населення неформатності стану

(ненормальності) суспільної напруги (регіональна локалізація зон загострення напруги на фоні загальнодержавної)

- третя – зниження напруги та рівноважний поступ мінімізації властивих суспільних ознак даного стану.

Ускладненість політичного феномену соціальної напруги як інтегрованого виразу індикаторів соціальних конфліктів у професійних середовищах є ознакою передумов індикації конфліктів. Конфліктизм в цілому як ідеологія і процес є виявом суспільних дисфункцій або спонукою суспільного розвитку, що загалом виражає соціальний конфлікт як реакцію на протиріччя виявлені в соціальній системі і стимулює соціальну систему до збалансованого розвитку та вироблення стратегем усунення суперечностей [75, 76].

З метою забезпечення теоретико-методологічного підґрунтя педагогічної проблеми проаналізовано тлумачення соціокультурної ідентичності задля визначення передумов модернізації соціокультурних форм організації професійної підготовки у частковій діпло-підготовці майбутніх фахівців з професійної компетентності безпеки у менеджерів. Соціокультурна ідентичність з авторської точки зору є максимальним проявом рівня особистої самоідентифікації як психологічного процесу перебігу самостановлення самоменеджменту самоосвіти та саморозвитку за сприяння якої певний суб'єкт набуває та інтенсифікує притаманні нативні та удосконалені якості, атрибути інших суб'єктів та об'єктів і удосконалює або модернізує індивідуум (системно або в часткових складових) згідно бажаного зразку (кращих взірців та моделей при усвідомленні суб'єктом власної унікальності, когерентної єдності просторово-часових взаємодій).

Соціокультурна самоідентифікація усвідомлюється особою в системі аксіолого-семіотичних культурно-символічних ознак, її мультиаспектність та суперечливість спонукала до вивчення у різних галузях науки та знань. Особливо у виокремленні розуміння ідентичності та ідентифікації, що в першому визначенні передбачає дієвстановлення відповідності абрису а процес психоемоційної орієнтації особи категорії соціальних груп та суспільства

формулюють як ідентифікацію. Загалом, ідентичність розлогого тлумачення – це приналежність особи певному суспільному угрупованню людей або семантичної спільноти, манера або спосіб вияву в соціально-екологічному та економічному контенті навколишнього середовища, мотивація персональної та колективної поведінки в сім'ї, професійному середовищі, у суспільно-політичних орієнтаціях, громадянської позиції, типу виховання, космополітизму та його антиподів (патріотизму, націоналізму, шовінізму, ендемізму обмежених таксонів ареалів) у світовому вимірі. Ідентичність виокремлюють індивідуально-персональну та колективну (значущість об'єму та вагомості колективних ідентичностей має діапазон флуктуацій просторово-часовому вимірі). Дуальність виокремлених видів є неподільною від груп взаємодій різночинних варіантів соціалізації при міжособистісній взаємодії та категорій групових спільнот, адже ідентичність є результатом соціальних перетворень. Водночас соціалізація об'єднань та індивідуальне представлення не існують за межею культури в аксіологічній системі співжиття. Отже, ідентичність – це продукт та феномен, а також соціокультурне утворення у взаємодії соціалізації персональної культурної та соціальних складових компонентів. Соціокультурна ідентичність притаманна галузевому управлінському політичному соціальному та енвайрементальному функціоналу. У співвідношенні концепцій критеріального апарату самовизначення людини, колективу та інституції, тому актуалізовано акмеоідентифікація – самоідентифікація. Психологічні спекти соціології визначають процес психоемоційного самоототожнення самоіндивідууму або соціальної групи з іншими відповідними зразками. Інколи її розглядають як наслідувану поведінку або імітацію взірця, а також психоемоційне злиття невід'ємної приналежності з об'єктом [75].

Самоідентифікація нерозривна з присвоєним ім'ям, яке розуміється не як власна назва, а родинна національна екосистемна та соціальна відповідність особи. Політичні аспекти методологічних підходів виокремлюють застосування: примордіального – самоусвідомлення індивідууму та відчуття соціальної належності спільного родоводу та біофізіології, альтернативного – теоретичного

контруктивізму формування політичних ознак ідентичності (його протилежність виключає нативне походження індивідууму та протиставляє ідеологічним переконанням). В цілому, ідентичність є надто статичним визначенням, тому застосування поняття ідентифікації передбачає динамічну процесуальність її формування. Усвідомлення власної ідентичності забарвлює соціальний суб'єкт розмаїттям комплексу аксіогем традицій та символіки і визначено за видами як: гендерна визначна категорія статі; територіальна за ознакою поширення; класова у соціоекономічних абрисах; релігійна – конфесійна за вірою та ритуально-обрядовими традиціями; етнічна – у спільності походження мовної джерельності культурної притаманності, релігійних переконань та генетичної пам'яті та історичної генези становлення. Більшість з вище заявлених видів є необмежено розмитими потенційними ресурсами мобілізації емоційної привабливості, а найвагомішою є національна соціокультурна ідентичність [34, 76, 77, 78].

Вагомим напрямом педагогічної розвідки є дослідження особливостей політики соціального захисту та її тезаурусу як цілісної системної єдності механізмів заходів способів інструментів соціально-економічного, нормативно-правового, організаційного-управлінського, яка орієнтована на забезпечення доброти кожного члена суспільства та поширюється на населення, її об'єктом є соціально-уразливі категорії різночинних груп населення (непрацеспроможні громадяни та особи, а також працездатні, які не здійснюють професійну діяльність унаслідок відсутності можливостей та об'єктивних причин або з низькою доходністю) зокрема працездатний та економічно-активний його потенціал. Мало захищені категорії населення потребують вироблення державної політики соціального захисту для його уразливих верств, а саме щодо пом'якшення та усунення негативних наслідків падіння рівня якості безпеки життя та застосування компенсаторних заходів адекватної доходності. Даним категоріям унормовується соціальна допомога, пенсії, виплати, які уможливають їх існування, згідно базових соціальних стандартів нормативно-правового та технічного регулювання в державі. Забезпечення заможності актуалізує соціальні виплати, а не пасивні заходи забезпечення, що потребує

запровадження механізмів стимулювання самозайнятості працездатних. Джерелом соціальної підтримки є спрямовані на забезпечення економічного зростання та мотивації до праці родин з працездатними представниками, які в даний час ідентифікуються як безробітні або нелегально зайняті індивідууми. Рівноправний перерозподіл між заможними та здібними енергійно та професійно-відповідними поряд з малозабезпеченими або ідентифікованими як найзбідніліші в умовах ринкової економіки, конкуренції, рівноправного доступу до можливостей здобуття освіти та конкурентного працевлаштування не може бути рівноцінним, оскільки мотивує останніх до утриманництва, приховування матеріального зиску за рахунок набуття добробуту при зменшенні його у інших більш спроможних категорій працездатних. Проведення цілеспрямованої політики соціального захисту щодо працездатних і підтримка найзбідніліших верств вимагає координації та нормативно-правового регулювання органів законодавчої і виконавчої влади у розмежуванні функціоналу суб'єктів державного, публічного та адміністративного управління, що безпосередньо забезпечують дотримання соціальних гарантій захисту на всіх рівнях національного, регіонального та місцевого впливу.

Політику соціального захисту розглядають у двоаспектному феномені управлінні захистом непрацездатних, що передбачає комплекс стратегічних засобів сформування соціально-економічних, еколого-безпечних і правових гарантій рівня життєзабезпечення громадян на основі потенційних можливостей держави, а також управління соціальним захистом працездатних через комплекс методів і засобів, які уможливають реалізацію інтересів громадян відповідно внеску працеспроможності, відносної соціально-економічної самостійності та індивідуальних стратегій уникнення факторів соціальних ризиків [79, 80, 81, 82].

Соціокультурна ідентифікація здобувача освіти та його соціальний захист визначається політикою якості й безпеки життя організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів, а саме убезпечення освітньо-наукових систем ЗВО (безпека організації освітнього процесу у ЗВО з модернізованими соціокультурними формами діпло-підготовки), розроблення та

реалізації педагогічної інноватики та безпеки особи, закладу, соціальних груп, держави, національного суверенітету за галузями економічної діяльності та безпекових секторів.

Професійна підготовка майбутніх менеджерів у ЗВО є системою професійного навчання і здобуття освіти з відповідними управлінськими кваліфікаціями; комплексом організаційно-педагогічних заходів (безпеки організації освітнього процесу у ЗВО, стратегем педагогічної інноватики та безпеки національного суверенітету України за галузями безпекової сфери та видів економічної діяльності, а також природокористування на рівнях та за типами управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО) забезпечення формування у здобувача освіти професійних компетентностей безпеки; ступеневим і полірівневим освітнім процесом навчально-науково-дослідного пізнання здобувачами освіти системних наукових знань випереджувального характеру в постіндустріальному суспільстві екологічної економіки зі структурними складовими (навчально- та науково-пізнавальна, практично-стажувальна, прогностична-планувальна, публічно-управлінська, адміністративно-регулююча, моніторингово-квалітологічна, технічного регулювання безпеки життєдіяльності, ефективності політики управління якістю і безпекою у ЗВО та проектно-моделююча діяльність); архітектоніка набуття професійної компетентності безпеки (персональної – вимірної взаємодії Я-простору, самодостатність, волевиявлення, самоменеджмент, самоідентифікація, самовдосконалення, біо-та вебометрія; академічної – спроможності академічного потенціалу менеджеризму забезпечувати неперервність професійної освіти впродовж життя для різночинних категорій здобувачів, слухачів, детерміновано вікових меж пролонгованого працевлаштування на засадах сталості, а також користувачів науково-методичних, консультативно-дорадчих, інформаційно-аналітичних і соціальних сервісів; екологічної безпеки геосфер взаємодії техносфер та біосфери природних та антропогенно змінених екосистем, безпека життєдіяльності та якість життя харчова, споживча, соціальна, побутова безпека,

екотрофологія, екологія людини та соціальна екологія; воєнної– системно стратегічна, оборонна, військово-коаліційна; інформаційної – кібербезпека мереж, персонального статусу, бізнесу, держави, регіональна, локальна, транскордонна, галузева; соціальної – соціально-економічна та соціально-екологічна, інституційної соціалізації, впровадження соціальних гарантій захисту та благополуччя, розвиток інтелектуального потенціалу у сфері освіти, науки й інноватики зі забезпеченням рівноправного доступу достойних і спроможних, здобров'язберігаючої – гендерна, демографічна, споживча, працеспроможності, релігійна, духовна та етнічна; політичної – якості права соціального захисту, екологічна, економічна, міграційна, природоохоронної, культурної та академічної спадщини нації, захисту державності; сталого розвитку – соціально-економічного, еколого-безпечного, інституційного суспільства та геосфер); за *контентами* – цільового, конденційного, семантичного, методичного та результативного за аналогіями зразків моделей формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з науково-методичним супроводом організаційно-цільової направленості, методично-організаційного, змістовно-методологічно-дидактичного у проблемно-інтегрованому модулі «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО» та результативного (сформованості професійної компетентності безпеки у менеджерів); з *особливостями адміністрування* традиційними соціокультурними *формами* організації освітньо-наукових систем неперервної підготовки та професійного розвитку, трансформованими формами в умовах глобальних викликів пандемії, інформатизації та цифровізації, міграції, маргеналізації, інтенсивного розвитку субкультурності, космополітизму, розмитих абрисів замкненого простору соціалізації та професійної реалізації, а також умовності адміністративно-територіального устрою держав, політичних доктрин, освітніх і наукових парадигм, інтенсивного розвитку суспільства; модернізованими уніфікованої комунікаційно-комунікативної синхронізації – мережевої, змішаної, мобільної, дистанційної без територіальної прив'язки.

У авторському тлумаченні розроблено та представлено сформульоване

визначення «діпло-підготовки майбутніх менеджерів» у реверсному аспекті прямо-оберненої дії архітекτονіки ієрархії управління професійною підготовкою управлінських кадрів у дуальному феномені забезпечення учасників освітнього процесу та представників академічної спільноти і стейкхолдерів у полях системної, міжсистемної та надсистемної взаємодії, комунікації для формування професійної компетентності безпеки майбутнього менеджера та максимально-оптимальної повноти розкриття суспільно-інтелектуального потенціалу академічної спадщини, політичної, державної та інституційної спроможності задовольняти життєво необхідні потреби позитивного емоційного інтелекту здобувачів освіти та споживачів наукових і соціальних сервісів з дотриманням гарантій нормативно-правових та техніко-регулятивних актів і регламентів соціального та правового захисту конституційних прав і свобод особи, національних інтересів, суверенітету та територіальної цілісності держави зі захистом інтелектуальної власності представників академічної спільноти у співпраці з бізнесом, провладними та громадянськими інституціями та уповноваженими режимними органами сфери безпеки; персональне бачення діпло-підготовки полягає у визначенні її стратегічної місії гармонізувати соціокультурні форми організації освітньо-наукових систем ЗВО задля забезпечення сталого розвитку усіх видів системно-управлінської суспільної діяльності при застосуванні інноваційних механізмів (способів, засобів, методик, методів, форм) та ноосферно-орієнтованих рушійних сил на інституційну модернізацію та імплементацію згідно міжнародно врегульованих та ратифікованих державою актів державо-, та нормотворчої синхронізації (діяльності); методологія конкретно-наукового напрямку пізнання організації управління соціокультурними формами, практики та системного управління поліпрофільністю майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки у галузях наук і знань та надання освітніх послуг з методики їх навчання – акмеологічної, академічної, соціальної, екологічної, економічної, політичної, воєнної, кібербезпеки, національної безпеки держави; механізм забезпечення системи професійної підготовки та розвитку, де забезпечений здобувач є

чинником внутрішнього та зовнішнього взаємовпливу на доцільного управлінські процеси і рішення в ЗВО, а система зорганізується під впливом надавачів, здобувачів та стейкхолдерів у синергетично-симбіотичному ефекті забезпечення; соціокультурна форма – геополітичного та геосферностратегічного перетворення цивілізаційного етапу розвитку для забезпечення суспільної динамічної рівноваги системи національної, глобальної та транскордонної безпеки.

Висновки до першого розділу

У першому розділі здійснено проблемно-аксіологічний аналіз тезаурусу професійної діпло-підготовки майбутніх менеджерів за сферами суспільної діяльності на теоретичних і методичних засадах системного аналізу, сінектики, менеджеризму у правовій, психолого-педагогічній та управлінській літературі для обґрунтування аспектів педагогічної інноватики.

Сформульовано авторське бачення поняття «діпло-підготовка» (діпло з грец. – διπλό, подвійна) майбутніх менеджерів – система професійної підготовки управлінських кадрів подвійно-сфокусована на формування професійної компетентності безпеки майбутнього фахівця та її забезпечення для персонального захисту усіх учасників освітнього процесу, реверсного впливу на гармонізацію системно-управлінської суспільної діяльності на засадах сталого розвитку; процес формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів інноваційними засобами, методами та формами інституційної організації професійної підготовки; методологія наукового пізнання та навчання спеціальних дисциплін за галузями наук і знань в сфері безпеки (з грец. – ασφάλεια): персональної (акмеологічної), інтелектуальної (академічної), суспільної (соціальної, екологічної, економічної, інституційної), політичної, воєнної, кібер-безпеки, національної безпеки держави та захисту її суверенітету.

Встановлено семантику державного регулювання національною безпекою, визначено системоутворюючі функції державного управління національною безпекою – цілеорієнтовані, організаційно-управлінські, субординаційно-

координаційні, контрольно-наглядові, планувальні та технічно-регулюючі впливи суб'єктів управління безпекою, які спрямовані на реалізацію національних інтересів суверенітету України.

Розкрито функції за масштабом поширення, які охоплюють соціально-економічну, суспільно-гуманітарну то політичну сфери за цільовою стратегією прагнуть забезпечити відповідальний рівень захисту національних інтересів для створення належних умов формування та розвитку людини у процесі професійної підготовки зі забезпеченням академічно-комфортних умов бажаної якості і безпеки, орієнтованих на розбудову сталого суспільства та держави, зі запобіганням і усуненням нівелювання їх ролі в міжнародних інтересах державної спроможності представлення національних інтересів за рівнем ієрархії менеджменту, які виокремлено за реалізацією – стратегічного (Верховна Рада, Президент, КМУ, РНБО), стратегічно-відомчого оперативного (міністерства та відомства), оперативно-адміністративного управління (державної адміністрації, місцеві) і за державно-адміністративним і місцевим управлінням, а також згідно предмету здійснення – гарантозабезпечуючі – консультаційних прав і свобод громадян, духовні морально-етичні, історико-культурні академічної культури – інтелектуальні, предметні – матеріальні суспільні цінності; суверенні – конституційний уклад, держаний суверенітет, національна недоторканість, територіальна цілісність; природоохоронні та природоресурсні – навколишнього природного середовища; кібер-захисту – інформаційно-технологічні; безпосередні, нативні – життя людини, власність громадян сімейні, родові-сімейні, релігійні, андрагогічні, етнічні, мовні, інклюзивні, меншостно-притаманної ідентичності (самовизначення) за метою – створення нормативно-правового базису національної безпеки, модернізації та удосконалення архітектоніки (структурно-організаційної, функціональної) та кадрового й фінансово-матеріального формування безпекової сфери; організації системи запобігання, передбачення, усунення та нейтралізації ризиків і загроз державних та національних інтересів, включаючи підготовку кадрів і силових активів із засобів для застосування та в сфері безпеки; за сферою моніторингу

стану безпеки виокремлено пріоритетні напрями вивчення – суспільно-логічний, соціально-економічний, воєнний, екологічний, здоров'язберігаючий, мобільності та зайнятості, транспортної, комунікаційної, гендерної, кіднепінгової з дисбалансовими та дестабілізуючими чинниками з врахуванням конфлікт-ризиків та їх казуальності.

Встановлено, ризики системного характеру організації освітнього процесу у ЗВО, які порушують межі витривалості системи професійної підготовки майбутніх менеджерів, у наростаючому потенціалі дискредитують право учасників процесу на соціальний захист з правовими гарантіями здобуття освіти, вільного обрання напряму наукового пошуку, професійного розвитку та пролонгованої зайнятості: свободу спілкування та академічних комунікацій для самоосвіти та самоменеджменту, свободу волевиявлення власної думки та обґрунтованих умозаклучень, свободу вироблення та прийняття управлінсько-адміністративних рішень – інституційного, громадсько-локального, галузевого, екосистемного характеру здійснення управлінського впливу; особисту свободу самоідентифікації, національної самовизначенності, обрання кола міжособистих та професійних взаємин гармонізації соціально-побутової, навчально-науково-пізнавальної сфери публічного управління; свободу громадянської участі у самоврядуванні та абдикації у сфері освіти, науки й інноватики.

Провідною ідеєю педагогічної проблематики дослідження та забезпечення діпло-підготовки майбутніх менеджерів для формування професійної компетентності безпеки в ЗВО є обґрунтування її структури у системно-управлінських компонентах якості й безпеки та захисту особистої гідності випускника як суспільного провідника гарантій національних інтересів, що передбачає володіння: важливими якостями менеджерами, емерджентно-управлінськими здатностями, уміннями й навичками, готовністю та сформованістю професійної компетентності безпеки з методології наукового пізнання та навчання професійно-орієнтованих, фахових та спеціальних дисциплін у галузі безпеки та управління нею у транскордонному, національному, регіональному та локальному вимірі інституційної та персональної взаємодії [57, 58, 59].

Список літератури до першого розділу

1. Крозбі Б. Стратегічне планування та стратегічний менеджмент: чим вони відрізняються. Проект USAID «Впровадження змін в політиці». 1997. 12 с.
2. Andrews Kenneth R. Replaying the board's role in formulating strategy, Harvard Business Review, 1981. Vol. 59, № 3. pp. 18–23.
3. Andrews Kenneth R. Corporate strategy: the essential intangibles. McKinsey Quarterly, 1984. № 4. pp. 43–49.
4. Andrews Kenneth R. Directors' responsibility for corporate strategy. Harvard Business Review, 1980. Vol. 58, № 6, pp. 30–42.
5. Минцберг Г., Альстрэнд Б., Лэмпел Дж. Школы стратегий. перевод с английского /под ред. Ю.Н. Каптуревского. Санкт-Петербург : Питербург, 2000. 336 с.
6. Chandler A. D. Jr. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise. M.I.T. Press: Cambridge, 1962. pp. 463.
7. The Dynamic Firm: The Role of Technology, Strategy, Organization and Regions/ eds. A.D. Chandler, P.Jr. Hagstrom, O. Solvell Oxford University Press: Oxford; N. Y. 1999. URL : doi:10.1093/0198296045.001.0001
8. Томпсон А.А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учебник для пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. Москва : Банки и биржи ЮНИТИ, 1998. 576 с.
9. Алексеев Н. Г. Проектный подход к формированию рефлексивного мышления в образовании и управлении. *Рефлексивно-организационные проблемы формирования мышления и личности в управлении и образовании* / под ред. И. Н. Семёнова, Т. Г. Болдиной. Москва: ИРПТиГО, 2003. С. 50-64

10. Анисимов О.С. Стратегии и стратегическое мышление (акмеологическая версия). Москва : «АгроВестник», 1999. 605 с.
11. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / за ред. Ю.В.Ковбасюк. Київ : НАДУ, 2011. Т. 8 : Публічне врядування / за ред. В.С. Загорський, С.О. Телешун; Львівський регіональний інститут державного управління Національна академія державного управління при Президентові України. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.
12. Дзьобань О.П. Інформаційна безпека у проблемному полі соціокультурної реальності : монографія. Харків : Майдан, 2010. 260 с.
13. Присенко Г.В., Равікович Є.І. Прогнозування соціально-економічних процесів : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2005. 378 с.
14. Інноваційна стратегія українських реформ/ А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. Київ: Знання України, 2002.
15. Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за заг. редакцією Рідей Н.М., Сергієнко В.П. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 634 с.
16. Кокошин А.А. О стратегическом планировании в политике. Москва : КомКнига, 2007. 224 с.
17. Семенченко А.І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України. Київ : НАДУ, 2008. 428 с.
18. Ситник Г.П. Державне управління національною безпекою України (теорія і практика) : монографія. Київ : Вид-во НАДУ, 2004. 408 с.
19. Ситник Г.П., Богданович В. Ю., Єжеєв М.Ф. Геополітика і національна безпека : словник термінів. Київ : Вид-во НАДУ. 2005. 232 с.
20. «Стратегія національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020.[Електронний ресурс]. Верховна рада України. Законодавство України. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення 12.10.2020).

21. Управління системами післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за заг. редакцією Рідей Н.М. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2019. 691 с.
22. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. Київ: Знання України, 2002. 326 с.
23. Шляхи інноваційного розвитку України / Д.В. Табачник, В.Г. Кремень, А.М. Гуржій, М.Ф. Гончаренко, В.О. Гусєв. Київ: Людопринт, 2004.
24. Закон України “Про національну безпеку України”. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241. [Електронний ресурс]. *Верховна рада України. Законодавство України.* Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 12.10.2020).
25. Ghandeharion A., Kraus J. Disciplinary strategies and governmental campaigning. *Political Communication and COVID-19: Governance and Rhetoric in Times of Crisis.* Routledge, 2021. 211 p.
26. Ridei N., Pavlenko D., Plakhotnik O., Gorokhova T., Popova A. Concept of forming the company innovation strategy. *Academy of Strategic Management Journal.* 18 (Special Issue 1), 2019. p. 1-6.
27. Dragan I.O., Kovalova O., Gryshchenko I., Ridei N., Livinskyi A. Assessment of dragan the role of the state as a leader in the demographic development of Ukraine. *Solid State Technology*, 2020. Vol. 63 No. 6.
28. Chandler A. D., Jr. *Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise.* M.I.T. Press: Cambridge, 1962. 126 p.
29. Ожиганов Э. Н. Стратегический анализ политики. Москва : Аспект Пресс, 2006. 272 с.
30. Курносков Ю.В., Конотопов П.Ю. Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы. Москва : Изд-во “Русаки”, 2004. 550 с.

31. Кокошин А. А. О стратегическом планировании в политике. Москва : КомКнига, 2007. 224 с.
32. «Про основи національної безпеки України» : закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV [Електронний ресурс] *Верховна рада України. Законодавство України*. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15> дата звернення 12.10.2020).
33. Гапоненко А. Л., Панкрухин А. П. Стратегическое управление : учебник. Москва: Омега-Л, 2011. 472 с
34. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
35. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : у 3 ч. Київ : НАДУ, 2010 Ч.3 : Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. 208 с.
36. Богданович В.Ю., Єжеев М.Ф., Свида І.Ю. Основи державного управління забезпеченням обороноздатності України: теорія і практика. Львів : ЛІСВ, 2008. 300 с.
37. Ситник Г.П., Олуйко В.М., Вавринчук М.П. Національна безпека України: теорія і практика. Київ : Вид-во “Кондор”, 2007. 669 с.
38. Національна безпека України 1994-1996 рр. : наукова доповідь НІСД. Київ : Вид-во НІСД, 1997. 197 с.
39. Атаманчук Г. В. Управление: сущность, ценность, эффективность : учеб. пособие для вузов. Москва: Академ. Проект Культура, 2006. 544 с.
40. Аудит адміністративної діяльності : навчальний посібник / А. Чемерис, М. Лесечко, Р. Рудніцька, О. Чемерис. Львів : ЛРІДУ УАДУ, 2003. 207 с.
41. Дзюндзюк В.Б. Эффективность деятельности публичных организаций : монографія. Харків : Магістр, 2003. 236 с.
42. Державне управління та державна служба : словник-довідник / уклад. О. Ю. Оболенський. Київ: КНЕУ, 2005. 480 с.

43. Приходченко Л.Л. Забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади : монографія. Одеса : Оптимум, 2009. 299 с.
44. Уряд для громадян. Ініціативи щодо поліпшення якості послуг / пер. з англ. Р. Федущинська, М. Коваль. Організація екон. співробітництва і розвитку. Львів : Вид-во Львівського філ. УАДУ, 2000. С. 4-7
45. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Менеджмент соціальної роботи : навчальний посібник. Київ: Каравела, 2007. 296 с.
46. Туленков М. В. Теоретико-методологічні основи організаційної взаємодії в соціальному управлінні : монографія. Київ : Каравела, 2009. 512 с.
47. Ситник Г. П. Державне управління національною безпекою (теорія та практика) : монографія. К. : Вид-во НАДУ, 2004. 408 с.
48. Хабибулин А.Г., Селиванов А.И. Стратегическая безопасность государства: политико-правовое исследование. Москва : Формула права, 2008. 360 с.
49. Энциклопедия государственного управления в России : в 2 т.; / под общ. ред. В. К. Егорова. / Том I. Отв. ред. И. Н. Барциц. Москва: Изд-во РАГС, 2008. 520 с.
50. Глобальна та національна безпека: словник-довідник / уклад.: Г.П.Ситник, О.І.Пошедін, М.М. Шевченко, С.П.Завгородня, М.Г.Орел; за заг. ред. Г.П.Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 164 с.
51. Прохожаев А. А. Общая теория национальной безопасности : учебник /А. В. Возженников, Н. В. Кривельская, И. К. Макаренко и др. ; под. общ.ред. А. А. Прохожева. Москва : Изд-во РАГС, 2005. 320 с.
52. Виханский О.С. Стратегическое управление : учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Экономистъ, 2003. 296 с.
53. Горбулін В. П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України : підручник. Київ : Інтертехнологія, 2009. 272 с.
54. Возжеников А. В. Национальная безопасность (теория, политика, стратегия) : монография. М. : НПОМодуль, 2000. 234с.

55. Сектор безпеки і оборони України: теорія, стратегія, практика : монографія / Ф.В. Саганюк, В.С. Фролов, О.В. Устименко, М.М. Лобко та ін. Київ: Академпрес, 2017. 180 с.
56. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Указ Президента України №344/2013) [Електронний ресурс] Президент України : офіційне інтернет-представництво Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html> (дата звернення 21.10.2020 р.)
57. Слабецький О. М. Методологічні засади організації процесу підготовки майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки в умовах глобальних ризиків. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 69-84.
58. Слабецький О. М. Структурно-функціональний аналіз цільового призначення майбутніх менеджерів з професійною компетентністю безпеки. Методологія неперервної освіти та наукового дослідження : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей, Е. В. Лузік. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С.124-135.
59. Слабецький О. М. Інноватика формування стратегії безпеки в контексті професійної підготовки. *Молодь та ринок*. 2020. № 6-7(185–186). С. 177–181.
60. Афанасьев В. Г. Общество: системность, познание и управление. Москва : Политиздат, 1981. 432с.
61. Бевзенко Л.Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций. Київ : Ин-т социологии НАНУ Украины, 2002. 437 с.
62. Беляев А. А., Коротков Э. М. Системология организации : учебник / под ред. Э. М. Короткова. Москва : Инфра-М, 2000. 184 с.
63. Кузьмин С. А. Социальные системы: Опыт структурного анализа. Москва : Наука, 1996. 191 с.

64. Принципы организации социальных систем: теория и практика / под ред. М. И. Сетрова. Київ; Одесса : Высш. шк., 1988. 242 с.
65. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ : учеб. пособие. Київ : МАУП, 2003. 368 с.
66. Гидденс Э. Социология : пер. с англ.; при участии К. Бердсолл. изд. 2-е, полностью перераб. и доп. Москва : ЭдиториалУРСС, 2005. 632 с.
67. Четверікова Л. О., Привалов Ю. О. Сучасна парадигма – мета соціального інституту: історико-теоретичні виміри соціальної держави. Львів : Астролябія, 2007. 152 с.
68. Amaya T. Recent trends in Human Resource Development. *Japanese Industrial Relations Series*. Tokyo, The Japanese Institute of Labour, 1990. № 17. 61 p.
69. Kuhn T. S. *The Structure of Scientific Revolutions*. 2nd. Ed. Chicago : University of Chicago Press, 1970. 210 p.
70. Конституція для об'єднаної Європи [Електронний ресурс]. Міністерство юстиції. Режим доступу : https://minjust.gov.ua/m/str_6587 (дата звернення 12.12.2020).
71. Джерри Д., Джерри Дж. Большой толковый социологический словарь. Москва: Вече, АСТ, 2001. Т. 1: А – О. Русско-английский, англо-русский. Москва : АСТ, Вече, 1999; Т.1. 544с.
72. Социальная энциклопедия / редкол. : А. П. Горкин, Г. Н. Карелова, Е.Д. Катульский и др.. Москва : Большая Рос. энцикл., 2000. 438 с.
73. Соціологія : підручник /за ред. Н. П. Осипової. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 336 с.
74. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого : підруч. для науковця. Київ : Навч.-метод. центр “Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2006. 302 с.
75. Соціокультурні ідентичності та практики / за ред. А. Ручки. Київ: Ін-т соціол. НАН України, 2002. 315 с.
76. Головаха Е.И., Панина Н. В. Социальное безумие: история, теория и современная практика. Київ : Абрис, 1994. 168 с.

77. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение : пер. с фр. Москва : Канон, 1995. 352 с.
78. Гіденс Е. Соціологія /пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник ; наук. ред. пер. О. Іващенко. Київ: Основи, 1999. 726 с.
79. Державна політика в соціогуманітарній сфері: навчальний посібник / за заг. ред. О.Ю.Оболенського, С.В.Сьоміна, А.О.Чемериса, В.П.Трощинського, С.В.Загороднюка, О.Л.Приходько, Л.О.Воронько. Київ: Вид-во НАДУ, 2007. 96 с.
80. Етносоціологія: терміни та поняття : навчальний посібник / В. Б. Євтух, В. П. Трощинський, К. Ю. Галушко та ін. Київ : Вид-во УАННП “Фенікс”, 2003. 280 с.
81. Мудрий Я. М. Словник-довідник термінів з європейської інтеграції /за заг. ред. : М. Бойцуна, Я. М. Мудрого, О. М. Рудіка. Київ : Міленіум, 2009. 588 с.
82. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність. Київ : Основи, 1994. 224 с.

РОЗДІЛ 2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1 Семантика кібербезпеки для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів : інституційне забезпечення федеративного типу

Кібербезпека як процес забезпечення комп'ютерної безпеки та методологія захисту конфіденційності, методик і корисних практик відкритого та взаємниченого доступу до інформаційних даних щодо якості й безпеки життя (згідно Білля прав людини) та збереження цілісності особистого простору приватності, нагляду та контролю за доступом на етапі обміну та систематизації (аудит, моніторинг, ризик-менеджмент) управління в інформаційному просторі з безпечною авторизацією. Покликана убезпечувати від атак зловмисників комп'ютерного, серверного, мобільного обслуговування та мережевої організації інформаційних систем у різних сферах життєдіяльності (галузей, видів економічної діяльності, побутової взаємодії) та гарантувати інформаційну безпеку (державну або комерційну таємницю) суспільного розвитку.

Менеджер з професійною компетентністю безпеки повинен мати адаптивну здатність та спроможності управління інформаційною безпекою в умовах інтенсивної розбудови інформаційного простору у середовищі освіти, науки й інноватики, нарощення потенціалу випереджувальних наукових знань, удосконалення та модернізації інформаційно-телекомунікаційних технологій (в тому числі веб- та віртуально-доповненої реальності), готовності до оцінювання соціально-економічних, екологічних та інституціональних впливів на навколишнє середовище, ЗВО з прогнозуванням суспільного розвитку та біосоціальною відповідальністю за наслідки професійної діяльності.

Кібербезпека семантично орієнтована за цільовим призначенням видів : мережевої безпеки (професійної діяльності щодо захисту комп'ютерних мереж

від загроз та атак вірусних (шкодо чинних) програм); безпека та захист додатків, обладнання від загроз злочинних програмних забезпечень; безпека інформації та її втаємничення при збереженні та передачі; операційна безпека процедур і регламентів використання інформаційних активів, управління дозволами доступу до мереж та його унормування; антикризове управління аварійним відновленням інформаційно-технологічного забезпечення установи (бізнесу, організації) запобігання, усунення та передбачення, реагування на інциденти небезпек, які носять деструктивний характер втрати або витоку інформаційних даних зі системи (дії зловмисного характеру); неперервна освіта та просвітництво користувачів та професійних кадрів у сфері інформаційної безпеки для мінімізації чинника людського впливу.

Проаналізовано інституційну мережу глобальних установ відповідальних за розроблення методологічних засад та організацію комунікативної взаємодії зі забезпеченням доступу до інформації з кібербезпеки. Міжнародна корпорація даних (з англ. – International Data Corporation, IDC) [1] прогнозує геометричну прогресію кіберзагроз і звертає увагу на потенційну небезпеку матеріальних витрат (133,7 млрд. дол. США) до 2022 року в разі, якщо інтенсивність їх потенціалу не буде гальмовано.

Країни-лідери з розгортанням систем кібербезпеки сприяють партнерам у розробленні та впровадженні ефективних методів запобігання кіберзагрозам, до яких віднесено види – кіберзлочинів (зorganizованих дій зловмисниками – окремими особами чи групами осіб, які мають на меті отримання фінансового зиску за рахунок порушення роботи інформаційно-комунікаційних систем), кібератак (розвідка та систематизація інформаційних даних політично-стратегічного характеру), кібертероризму (дії деструктивного характеру, націлені на поширення паніки та страху шляхом дестабілізації електронних систем). Шкодочинні засоби програмного забезпечення, які розробляють або застосовують кіберзлочинці, є найбільш поширеними інструментами виведення з ладу інформаційно-технологічного забезпечення (комп'ютерного, інформаційних пристроїв та органайзерів мережевої взаємодії) при поширенні

файлів, поштових вкладок та впровадженні інформаційних додатків для здійснення кібератак.

Класифікаційні ознаки шкочинного програмного забезпечення сприяли ранжуванню за видами : програми-віруси для кодового зараження файлів та поширення шляхом самокопіювання в системі; замасковані «троянці», які модифікуються під легальне програмне забезпечення та шляхом омани користувачів завантажуються для збору та пошкодження інформаційних даних та їх носіїв; програми шпiонажу – програмне забезпечення, завдяки якому здійснюється таємне спостереження за користувачем з метою збору приватної інформації для злочинних махінацій у власних інтересах; здирницькі програми – розкрадачі у зашифрованих файлах, які застосовують кіберзлочинцями для здирництва та хабарництва у вигляді винагороди за відновлення інформаційних даних; рекламні програми, які поширюють шкідливе програмне забезпечення; комп'ютерні мережі ботнети, орієнтовані на шкочинну дію зловмисників; програми злону сайтів – спосіб SQL-ін'єкція ((з англ. – Structured query language), мова структурованих запитів для взаємодії користувача з базами даних, створення схеми їх модифікації)) довільного SQL-коду поширення в базах даних, який впроваджується за запитом та використовуються зловмисниками для крадіжки інформаційних баз даних; атаки «фішінг» для нелегального здобуття конфіденційної інформації користувача, що маскується під листуванням з офіційними організаціями; атака «людина-посередник» (з англ. – Man-in-the-Middle) здійснюється кіберзлочинцем для перехоплення передачі даних як посередник у ланцюгу інформаційно-комунікаційної взаємодії без відома постраждалих користувачів; атака на відмову в обслуговуванні – DoS-атаки ((з англ. – DoS attack, DDoS attack, (Distributed) Denial-of-service attack) напад на комп'ютерну систему зі злочинними намірами обмеження доступу користувача до інформаційних ресурсів, дезактивація устаткування з можливою відмовою сервісу, для яких комп'ютерна мережа була призначена (примусова зупинка роботи програмного забезпечення атакованого устаткування; паразитизм на

комунікаційних каналах користувачів, внаслідок чого якість сполучення не відповідає вимогам) [2].

Виокремлено сучасні неокіберзагрози, серед яких найбільш активні види :

- «троянець Dridex» (відомий як Bugat і Cridex) форма зловмисного програмного забезпечення, яке спеціалізується на викраданні облікових даних банківських систем, розповсюджується через електронну пошту, а також через офіційну розсилку Microsoft Word (з макросами), що активує шкочочинну крос-девайсну програму онлайн-банкінгу (класифікаційні ознаки – одночасна спроможність атак значної кількості банків, цільовий за призначенням фішінг передавання, занесення шкочочинних скриптів, уникнення бінарної автентифікації за допомогою мобільних додатків, застосування підрбок програмного забезпечення для ризиків безпеки інформаційних систем);

- ✓ шахрайство додатків у мережах та сайтах знайомств – здирництво та махінації з персональними даними користувачів з метою збагачення за їх фінансовий рахунок;

- ✓ «emotet» – штам злочинного інформаційно-технологічного забезпечення та процедура кіберзлочину, вважається з найпоширенішою загрозою (класифікаційні ознаки – складноорганізований і замаскований «троянець», спроможний викрадати інформаційні дані системи, завдяки швидкому опануванню найпростіших паролей);

- ✓ соціальна інженерія – інтегративний тип кіберзагрози, який може комплектуватися з будь-яким вищеперерахованим зі використанням психологічних особливостей, маніпулювання шляхом омани користувачів та здобуття конфіденційної інформації з метою виклику довіри до шахраїв для використання персональних даних в корисних цілях.

Розрізняють види соціальної інженерії :

- претекстінг як комплекс системних дій, відпрацьованих за задалегідь визначеному сценарію, в результаті якого реципієнт (потерпілий) здатен надавати втаємничену інформацію або спонукати його до виконання

скоординованих дій (найчастіше під впливом голосового спонукання засобами телефонного та відео-зв'язку);

- фішінг–технологія Інтернет-шахрайства орієнтована на здобуття конфіденційних авторизованих даних різних систем організації (найчастіше через підробку листування з офіційними установами з вмотивуванням до комунікації шляхом імітації блокування аккаунтів, технічних пошкоджень та втрати даних в системі);

- «троянський кінь» - психологічна технологія, яка ґрунтується на виявах зацікавленості, страху або інших психо-емоційних проявах особи у ході листування з нав'язливими пропозиціями антивірусного оновлення, грошової винагороди або компромативних матеріалів на користувача як співробітника або партнера для заохочення скористатися кібершкідливими вкладками;

- послуга за послугу (з лат. – *Quid pro quo*, кві про кво), дослівно щось за щось, приблизно рівноцінний обмін послугами, передбачає звернення злочинця до користувача з пропозиціями технічної підтримки вирішення службових або побутових завдань та спонукає до виконання його розпоряджень встановлення небезпечного програмного забезпечення;

- «придорожнє яблуко» як метод імплементації «троянського коня» при використанні фізичних носіїв інформації (різних модифікацій накопичувачів), коли зловмисник підкидає носії для їх швидкого віднайдення в громадських місцях потерпілим користувачем, який спокушається оволодінням втаємниченою інформацією;

- зворотня соціальна інженерія як вид кібератаки ціленаправлений на формування психологічної ситуації, в якій жертва вимушена особисто звертатися за оманним сприянням до зловмисника [3, 4, 5].

Здійснено аналіз механізмів можливого попередження та запобігання користувачів від кіберзлочинності. Встановлено, що значною мірою питання кібербезпеки залежить від споживачів програм або систем та їх обладнання, адже випадкове завантаження користувачами шкочинних програм на засоби інформаційно-технологічного забезпечення (комп'ютер, нетбук, гаджет та

органайзер тощо) призводить до негативних наслідків. Варто застосовувати захисні програми антивірусного характеру як інструментарій захисту користувачів та їх обладнання (зокрема зі криптографічними протоколами шифрування, які перешкоджають шахрайству з доступними інформаційними даними, діагностикою та карантинном носіїв шкідливих кодів, катапультуванням шкідливих носіїв з інформаційної системи) від кібератак.

Захисні програми та засоби сприяють ідентифікації шкочинних інструментів в режимі реального часу при застосуванні евристичного та поведінкового аналізу за кіберносіями (поліморфні та метаморфні віруси та «троянці», здатні до модифікації власної структури) та їх небезпечною кодифікацією; запобіжні інструменти ізолюють потенційно небезпечні кіберносії у хмаро віртуальному просторі віддаленому від мережі користувачів з метою системного аналізу поведінки кіберзагроз, їх ідентифікації та розпізнавання неокіберджерел. Значну роль у боротьбі з кібербезпеками відіграє професійна освіта та розвиток майбутніх менеджерів як фахівців сфери безпеки, так і користувачів інформаційно-технологічного забезпечення мереж ЗВО, а саме професійної безпеки ефективного виконання функціонального обов'язків з динамічним оновленням захисного програмного забезпечення [6, 7].

Методика навчання кібербезпеки передбачає практичні рекомендації захисту від кібернебезпек, а саме : корпоративного захисту соціокультурних форм організації освітнього процесу формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО (процедур оновлення програмного забезпечення та операційних систем); класифікація та застосування антивірусних програм вияву кіберзагроз, запобігання та їх усунення; шифрування та оновлення надійних паролів та їх комбінацій; безпека застосування додатків та поштових вкладень з обмеженою поінформованістю у питаннях правочинності офіційних відправників; стандартизація шляхів розповсюдження шкочинного програмного забезпечення, впровадження систем моніторингу кібербезпеки інформаційного простору освіти, науки й інноватики; запобігання незахищеності інформаційних мереж Wi-Fi в

громадських місцях; різновиди кіберзлочинності – ризики, небезпеки та механізми протидії; практично-корисний досвід персональної безпеки та запобігання кіберзлочинам; споживча безпека Інтернет-сервісу; спам і фішинг; кіберпродукти та сервіси – кібербезпеки побутового обладнання, технології кіберзахисту організації малого та середнього бізнесу зі спрощеними та гнучкими спроможностями інтеграції; служби корпоративної кібербезпеки, інформаційне кіберпросвітництво безпекової сфери; система уніфікованого автоматизованого управління загрозами з функціями захисту (метрика, діагностика, системний аналіз і усунення); організаційні процеси запобігання кібератак та ліквідації негативних наслідків; базові принципи та інституційна стратегія кібербезпеки; технології інформаційної безпеки корпоративного та персонального захисту установ і приватних осіб від кібератак (ІКТ-обладнання, інтелектуальні присторої, маршрутизатори, мережі та хмаро орієнтовані середовища); безпека інституційного, академічного, галузевого, регіонального кіберпростору за функціональним призначенням; кібербезпека стратегічних об'єктів та її суспільне значення; прогнозування та моделювання стану та розвитку систем організації, моніторингу та планування кібербезпеки; формування професійної компетентності безпеки у різночинних категорій здобувачів освіти а споживачів сервісів кіберпростору.

Ефективні методи кібербезпеки впроваджують та підтримують уряди більшості країн світу з метою подолання кіберзлочинності. Головні інституції, які обґрунтовують, розробляють та впроваджують принципи безпеки в ІТ-індустрії в Сполучених Штатах Америки (далі – США) – це Національний інститут стандартів і технологій США (з англ. – National Institute of Standards and Technology, NIST) [8], який входить у відомче підпорядкування Міністерства торгівлі США та забезпечує конкурентну здатність країни у сфері метрології та технічного регулювання (стандартизації та сертифікації) на світовому ринку цифровізації та інформатизації галузей та видів економічної діяльності (від інтелектуальних і глобальних комунікаційних мереж до медичного картування, наноматеріалів і комп'ютерних мікро чипів, а також значної кількості науково-

технічних продуктів і послуг, які залежать від ІКТ-метрики і стандартів та технологій, які розробляє NIST).

Основними методологічними напрямками у сфері кібербезпеки виокремлено стратегіями наукового пізнання в напрямках : штучного інтелекту, глобальних змін клімату, комунікацій та партнерства, семантики кібербезпеки, здоров'язбереження та біологічних наук, архітектури інфраструктури інституційної організації, розвитку виробництва, квантових та інформаційних наук.

Стратегією *штучного інтелекту* враховує :

➤ дослідження, стандартизації, реалізації потенціалу як чинника інноватики суспільного розвитку; планування «федеральної участі в розробленні засобів технічного регулювання та органайзеру надійних інструментів застосування технології штучного інтелекту»; напрямів наукового пізнання, які зосереджені на завданнях (безпеки штучного інтелекту та забезпечення суспільної довіри до технологій його застосування, метрики досліджень, метрології, фундаментальної методології інформаційних вимірювань та підвищення безпеки в галузі інформаційно-технологічного забезпечення навчання, енергоефективності, ресурсоощадності) фундаментального та прикладного характеру досліджень і стандартизації метрики можливостей, а також допустимих меж застосування технологій штучного інтелекту, як-то технічні вимоги та умови для переконання в точності, надійності та безпечності для навколишнього середовища (включаючи соціальне), формування неупередженого суспільного ставлення до інформаційної парадигми освіти, науки й інноватики;

➤ систематизації тезаурусу термінології та її таксономії, вплив на соціальні норми, політику шляхом відкриття сучасних продуктів матеріалознавства, робототехніки, метрології та безпроводних мереж систем управління для забезпечення якості життя; стандартизації, а саме встановлення алгоритму пріоритетів планування науково-технічної діяльності у сфері метрології, підтримки державного, міжнародного та приватного (меценатства та

донатства) партнерства, співпраці приватного сектору та наукових спільнот для вирішення соціальних та етичних проблем політики і принципів стратегічного управління та забезпечення конфіденційності (підтримки і дослідництва штучного інтелекту, стандартизація, поширення інтелектуальних продуктів і послуг, розробка і впровадження політик підтримки та регулювання, нарощення академічного та технічного потенціалу установ-розробників), основних пріоритетів стандартизації (тезаурус, інформаційний банкінг, міжособиста перцепція, метрики, мережі організації, методологія тестування ефективності, звітність та безпека, управління ризиками та надійність);

➤ освіти та просвітництва (формування інформаційного базису сучасних наукових знань, технічне регулювання у сфері освіти та підвищення його релевантності, освітні вимірювання для забезпечення ефективності політики якості й безпеки у ЗВО, підтримка державного, міжнародного та приватного партнерства у просуванні надійних продуктів і послуг штучного інтелекту, який заслуговує на довіру, в освітній процес неперервної підготовки фахівців і їх пролонгованої зайнятості впродовж життя), поширення засобів технічного регулювання штучного інтелекту у сфері національної безпеки;

➤ організації навчально-науково-пізнавальної діяльності у форматах воркшопів і семінарів, метою яких є розвиток інноваційної діяльності в державних і приватних секторах економіки та управління; їх завданням є пропагування вимірної метрики штучного інтелекту, технічних вимог, методів, стандартів і інструментів його застосування та нагляду за його системами, безпекою і надійністю; залучення стейкхолдерів – представників уряду, промисловців, роботодавців, представників академічної спільноти та інших зацікавлених сторін [9].

Стратегема дослідження *глобальних змін клімату* передбачає вивчення глобальних кліматичних проблем та масштабів їх поширення, моделювання викидів парникових газів, впливу кислотних дощів, масштабів озонових дір для створення інфраструктури альтернативної енергетики, просування результатів досліджень і програм енергоефективності, виробничої модернізації сфер

суспільної діяльності; профільні лабораторії надають послуги і здійснюють сервіс для зацікавлених представників у вирішенні проблем клімату, як-то розроблення та впровадження сучасних методів вимірювань у параметральній метриці ефективності їх застосування, довідкова інформація систематизованих баз даних щодо зон впливу глобальних кліматичних змін, випробувальної діяльності на спеціальних кліматичних полігонах та інформаційно-технологічний сервіс досліджень в напрямі прогнозування та моделювання змін клімату, засоби та інструменти технічного регулювання управління академічними ресурсами науково-дослідних інституцій, функціональна діяльність яких здійснюється у напрямках :

➤ моніторингу глобальних змін клімату для системного аналізу дослідження концентрації викидів шкідливих парникових газів в атмосферу з метою визначення інтенсивності глобального потепління та запобігання масштабів його наслідків – валідація та калібрування спецпристроїв супутникового спостереження Землі (наземні та супутникові датчики здійснюють виміри параметрів змін концентрації газів та атмосферної температури, сонячної радіації), метрика викидів в атмосферу для управління ними (визначення джерел промислових, побутових, енергетичних та трубопровідних витоків газів та встановлення наслідків їх поширення), вплив урбанізації (купол над містом), встановлення локації джерел концентрації парникових газів в районах міста як-то звалища, окремі промислові та наукові споруди та установи, транспортні розв'язки для розробки технологій вимірювань викидів та методик спостережень атмосферних змін зі наземних, супутникових поверхонь Землі та розвитку комп'ютерного моделювання їх трансформацій з метою передбачення та запобігання стихійних лих, прогнозування стійкості адміністративно-територіальної та екосистемної (природних та антропогенно змінених, наземних і водних екосистем) інфраструктури і розроблення стратегій сталого розвитку за підтримки інноватики формування стійкості штучних середовищ, дослідження стихійних лих спрямовано на забезпечення сталості, а саме їх передбачення оптимізації інфраструктури середовища проживання,

методологічного обґрунтування модернізації середовища життя, застосування економічних інструментів консолідації зусиль національних фондів наукових досліджень агентств з надзвичайних ситуацій та служб швидкого реагування у розробленні та реалізації міжвідомчих програм забезпечення сталості;

➤ *стійкості* – розроблення будівельних норм (співпраця зі службами швидкого реагування на надзвичайні ситуації, місцевими органами влади, інтеграція потреб будівельної галузі у засобах технічного регулювання, громадських об'єднань виробників для удосконалення будівельних норм з врахуванням сценаріїв прогнозування та моделювання глобальних змін клімату та негативних виявів погодніх і природних явищ та стихійних лих), передбачення небезпек природних та техногенних пожеж (розроблення програм їх оперативної локалізації, усунення та запобігання, а також планів спеціальних організаційно-управлінських заходів безпеки для природних, урбо-, техно-, агро-територій з потенційно небезпечними об'єктами/джерелами пожежозаймання), комунікації сфери суспільної безпеки (дослідження, розроблення стандартів, наукових науково-технічних продуктів, послуг, їх випробування для забезпечення вимог соціальної безпеки комунікаційними технологіями розгортання спеціалізованої загальнонаціональної мережі (FirstNet));

➤ *інфраструктура* – програми мінімізації впливу глобальних змін клімату шляхом модернізації промислових та інших об'єктів/джерел з потенційно-небезпечними впливами на довкілля для оптимізації національної інфраструктури підтримки низьковуглецевої економіки за видами діяльності, а саме: інтелектуальне енергопостачання (декарбонізація, збільшення відновлювальних альтернативних джерел енергії, їх дослідження, технології, технічне регулювання, модернізація галузі енергозбереження, сучасні підходи реалізації альтернативного потенціалу технологій енергозабезпечення, кібербезпека і бізнес-моделі операційних систем енергозабезпечення, їх надійність), інноваційне будівництво (енергоефективність, екологічне керування енергозабезпеченням з нульовим споживанням антропогенної енергії, охорона навколишнього середовища, екологічна паспортизація «блдингу», розроблення

та впровадження програм вбудованого інтелекту в будівлях, зменшення експлуатаційних витрат, забезпечення енергоефективності та комфорту мешканців і пасажирів при використанні інтелектуальних систем), водні системи (вплив глобальних змін клімату на природні та антропогенні водні екосистеми, вивчення проблеми та забезпечення прісним водопостачанням, якість води, методологія досліджень, оптимізація інфраструктури водопостачання, водозабезпечення та водовідведення, санітарно-гігієнічні нормативи).

Стратегема забезпечення *комунікацій та партнерства* – безпека, надійність високошвидкісного безпроводного зв'язку для національної та економічної конкурентоздатності держави у співпраці з виробниками, споживачами, урядом та зацікавленими особами в інформаційних послугах, ефективного бізнесу, задоволення споживчих потреб, персональної та національної безпеки.

Провідною організацією Accenture (походить від словосполучення «акцент на майбутнє») є публічна багатонаціональна компанія, яка забезпечує ефективність технологічних рішень та реалізацію людського потенціалу інтелекту, основними принципами її візії є соціальна відповідальність, рівноправність суспільного різноманіття для інноватики, зменшення негативного впливу суспільної діяльності на довкілля, перехід на низьковуглецеву економіку та інноватика глобального розвитку цивілізації у пост-цифрову епоху (штучний інтелект, системи майбутнього, конкурентоздатність, блокчейн рішення, хмарні рішення, індустрія X (комплекс інноватики і «підключених» розумних технологій для цифровізації, трансформації індустрії), Ковід-19, безпека). Згідно її прогнозів до 2022 року в усьому світі буде налічуватися 29 млрд. підключених пристроїв, в тому числі 15 млн. з яких будуть мати безпроводне підключення до мереж 5 G, що потребує задоволення суспільного попиту та інтенсифікації прогресу комунікаційних технологій. Дослідження у сфері передових комунікацій і тестування їх розширеного спектру здійснюють Фейсбук, Лінкедін та Твіттер та інші, тому провідні інституції всіяко сприяють розвитку наукових досліджень у сфері ІКТ

та розробленню засобів технічного регулювання, а також забезпечення доступу громадськості та обміну науковими доробками у технічних публікаціях щодо стану та перспектив сучасного радіочастотного, електромагнітного і безпроводного зв'язку, а також необхідного поліпшення безпроводних технологій майбутнього покоління.

Враховуючи практично-корисний досвід провідних інституцій значна кількість дослідників бере участь у індивідуальних та колективних експертизах в глобальних організаціях стандартизації :

➤ 3GPP (з англ. – 3rd Generation Partnership Project) – асоціація партнерів-груп ІКТ-компаній для обґрунтування, розроблення засобів технічного регулювання мережевих технологій нового покоління, стандартизація архітектури мережевих сервісів [10];

➤ IEEE (з англ. – Institute of Electrical and Electronics Engineers) – світовим флагманом у сфері електротехніки та радіоелектронної промисловості є міжнародна організація Інститут інженерів електротехніки та електроніки [11];

➤ IETF (з англ. – Internet Engineering Task Force) як транскордонна спілка проектувальників, науковців, операторів і провайдерів мереж, системних адміністраторів забезпечує розвиток архітектоники Інтернету, її напрацювання використовуються ISOC для кодифікування засобів технічного регулювання [12];

➤ ITU-T (з англ. – International Telecommunication Union, Telecommunication sector) особливий сектор технічного регулювання телекомунікацій, який здійснює міждержавну взаємодію координування національних систем стандартизації телекомунікацій та ІКТ для розвитку кібернетики, автоматизації управління та навчання; спеціальні рекомендації стандартизації визначають регламент функціонування і взаємодії мереж зв'язку за окремим переліком доступу, зауважимо що практичні рекомендації не носять обов'язкового статусу і ратифікуються в рамках національного впровадження, однак забезпечення рівня відповідності рекомендаціям міжнародним вимогам якості декларує добру волю імплементації права безпеки до світових вимог

безпеки суспільного розвитку згідно порядку денного на 21 століття; члени об'єднання мають виключне права доступу до системних документів по роботі зі стандартами майбутнього у сфері ІКТ в межах спеціальних трансконтинентальних угод [13];

➤ ATIS (з англ. – Automatic terminal information service) автоматизована система терміналів з пролонгованою трансляцією радіозапису у аеропортах, з даними геонавігації, гідрометеорології та диспетчерсько-пілотного зв'язку (зі зменшення навантаження на радіодиспетчерів); розроблення продукції ATIS передбачає приватний доступ помешкання, офісного обслуговування, банківського сервісу задоволення споживчих потреб в торгових мережах і промислового підприємництва [14];

➤ ISO-IEC / JTC1 у розділі «Інформаційні технології» представляє технічний комітет Міжнародної організації технічного регулювання та електротехніки з метою розроблення, забезпечення підтримки та розповсюдження засобів стандартизації у сфері ІКТ модернізації для бізнесу та підприємництва споживачів і користувачів; формує інформаційно-технологічне середовище на базі інноваційних ІКТ з модернізацією інфраструктури та експертним оцінюванням системних ІКТ-комплексів застосування та їх управління безпекою [15];

➤ Фідо Альянс (з англ. – Fido Alliance the Fido (Fast identity online) Alliance, Fast IDentity Online) є альянсом трансформації природовідповідності автентифікації як відкритої корпорації галузевої орієнтації засобів технічного регулювання, які забезпечують незалежність конфіденційного кодування паролів та уможливають забезпечення відповідності з верифікацією пристроїв та інформаційно-технологічного обладнання; є розробником комплексу органайзерів специфічної і надійної автентифікації, які включають веб-ідентифікацію та клієнт-орієнтовані протоколи [16];

➤ WinnForum (з англ. – Wireless Innovation Forum), Форум бездротових інновацій об'єднує трансконтинентальні спільноти постачальників обладнання та ІКТ-систем, підсистем, розробників програмного забезпечення та технологій,

а також послуг комунікативного зв'язку, дослідницьких установ та інженерно-технічних інституцій, державного представництва та стейкхолдерів для забезпечення інноваційного розвитку бездротової комунікації з включенням критичних вузлів біфуркацій бездротової взаємодії систем зв'язку; партнери WinnForum пропагують інноватику бездротових комунікацій зі гарантуванням клієнт-партнерської конкурентоспроможності у системах професійного навчання, управління ними для забезпечення кон'юнктури ринку пролонгованої зайнятості та просування ІКТ; профільні вебінари є безкоштовними на каналі YouTube згідно авторських прав пропаганди роботи Форуму бездротових інновацій [17].

Провідні установи забезпечують задоволення споживачів в сфері кібербезпеки в стандартах 5 G, обмін інформацією та координацією міжнародного, національного, регіонального та відомчого рівня управління безпекою, в тому числі приватним сектором, сприяють міжінституційним дискурсам щодо взаємодії технічного регулювання шляхом системного аналізу якості процесів стандартизації, а також здійснюють навчання міжвідомчого персоналу з питань уніфікації стандартизації та метрології, проводять роз'яснювальну просвітницьку роботу галузевої інформаційної координації рад економічної, нацбезпеки, індустрії інформаційних технологій, асоціацій індустрії телекомунікацій і торгових палат країн-партнерів, діяльність інституцій є незалежною, незаангажованою, що сприяє – надійному тестуванню і забезпеченню доведеної достовірності метрики вимірювань необхідної для оцінювання поширення технологій доступу до споживчого спектру користувачів, генеруванню вивірених моделей для суспільного користування громадського радіозв'язку, прогнозуванню комунікаційних потреб споживачів, заохоченню продукування інноваційних технологій і продуктів, а також розроблення «дорожніх карт» їх впровадження.

Інтенсифікація впровадження сучасних ІКТ сприяла партнерській взаємодії промисловців, бізнесу та академічних спільнот, що забезпечило формування та становлення альянсу Альянс моделей каналу наступного G (з

англ. – NextG Channel Model Alliance), який раніше був «5G Millimeter-Wave (mmWave) Channel Model Alliance» – транскордонний дослідницький консорціум NIST, який розробляє та вдосконалює інноваційні підходи та технології моделювання каналів (субмм-хвиль mmWave частоти, ефективність якої є ключовим чинником сприяння застосуванню ІКТ-програм, пов'язаних з Інтернетом споживчих послуг, віртуальною реальністю та доповненою дійсністю, автономним керуванням транспортними засобами та комунікаціями тощо); має публічний статус для громадськості та зацікавлених партнерів і сприяє обміну практично-корисного досвіду сучасних наукових знань в галузі інформатизації та цифровізації між передовими ученими, інженерами, програмістами ІКТ-зв'язку, зацікавлених у розробленні більш точних моделей, каналів та метрики їх вимірювань і довгострокових прогнозів, необхідних для інформаційно-технологічної підтримки комерціалізації бездротових мереж прийдешнього покоління (після 5G). Методологія фундаментальних наукових досліджень параметральної метрики вимірювань Альянсу сприяє задоволенню потреб якості та надійності послуг стейкхолдерам, що визначає футуризм економічної конкурентоспроможності операторів зв'язку, розробників та конструкторів ІКТ-обладнання та провайдерів бездротових мереж і представників сервісних ІКТ-послуг, забезпечує оптимізацію архітектури системних конструктивів та їх продуктивність для задоволення безпрецедентного споживчого попиту на мережі майбутнього покоління.

Співпраця головної установи NIST з Торгово-промисловою асоціацією стільникових телекомунікацій та Інтернету (з англ. – Cellular Telecommunications and Internet Association, CTIA) [18] спонукає до розроблення та впровадження тестованих засобів технічного регулювання (розроблено і затверджено «План тестування бездротових пристроїв значного формату в бездротових мережах та системах») для стільникових пристроїв Інтернету речей (з англ. – Internet of Things, IOT) у форматі концепції мережі, яка представлена системним комплексом пристроїв зі вбудованими трансляторами з програмним ІКТ-забезпеченням (дає змогу налагоджувати автоматизовану комунікаційну

взаємодію зі комп'ютерними системами виконавчих пристроїв, які взаємопов'язані й уможливають зчитування та приведення в дію функцію програмування та ідентифікації, а також дозволяють виключити необхідність участі людини, за рахунок використання інтелектуальних інтерфейсів) споживчого сервісу. Актуальні питання безпеки концепції Інтернету речей: можливості поширення корисного досвіду та преференції окремих осіб; роль інноваційних розробок у задоволенні споживчого сервісу; виклики безпеці несанкціонованого доступу та помилковим викриттям особистих та системних даних; ефективність концепції та системні ризики конкурентоспроможності; потенційні інвестиційні можливості політики сприяння залученню бізнес-партнерів і небезпеки монополізації; найкращі практики безпеки за межами Європи [19]. Нарощує потенціал всеосяжний інтернет (з англ. – Internet of Everything, IoE) як явище викликає занепокоєння у питанні конфіденційності інформації та народженню сучасного тлумачення поняття «безпека Інтернету речей».

Встановлено, що завдяки співпраці інституційних органів стандартизації континентального та трансконтинентального масштабів розроблено і впроваджено NIST спільно з конфедерацією промисловців та роботодавців Розширений стандарт шифрування (з англ. – Advanced Encryption Standard, AES), який є одним з найпоширеніших алгоритмів симетрії кодового шифрування для збільшення потенціалу ІКТ-можливостей, в тому числі вразливих інформаційних банків, урядових сховищ вразливих ризиків небезпек, метрики безпеки та регламенту нормативних вимог.

У сфері безпеки Національний центр інноваційного досвіду з кібербезпеки NIST (з англ. – National Cybersecurity Center of Excellence, NCCoE) [20] здійснює співробітництво з передовими галузевими установами для реалізації Проекту з кібер-безпеки 5G щодо формування безпеки еволюції. Стратегіями перспективного розвитку NCCoE полягають у: забезпеченні довіри бізнесу, освіти, науки, промисловців до інноваційних технологій безпеки з технічним регулюванням (стандартизація, сертифікація, ліцензування та акредитація,

маркування та лейбування); наданні методичних рекомендацій покрокового формулювання проблемної ситуації, яка потребує вирішення (передбачення, запобігання, усунення ризиків та загроз), науково-методичний та інформаційно-технологічний супровід; публічному представленні доступних посібників для практичної роботи з кібер-безпеки (інформація та інструкції для вирішення функціональних завдань); стратегічному партнерстві з організаціями-постачальниками, продукти і сервіси яких можуть бути використані для забезпечення ефективності IT-інфраструктури. Основними завданнями NCCoE визначено – інтенсифікація застосування безпечних технологій, співпраця з новаторами (за стандартами кібер-безпеки), вироблення методологічних напрямів забезпечення споживчих потреб прийдешніх поколінь. Очікувана релевантність передбачає – формування середовища кібер-безпеки, сприяння у збереженні конфіденційності персональних та корпоративних даних, раціональності та ефективності цифрової архітектури, забезпечення інтенсивності, комерціалізації технологій кібер-безпеки та ефективності ІКТ-інноватики, задоволення вимог глобалізації бізнесу та соціокультурних форм освіти та науки на основі футуристичного, квалітологічного, ноосферологічного підходів.

Стратегема забезпечення *семантики кібер-безпеки* полягає у заходах Програми кібер-безпеки NIST під егідою національної лабораторії метрики вимірювань та тестування функціональної спрямованості розлогого спектру сфер – інформатики, цифровізації видів суспільної діяльності, системного аналізу якості, статистики та математичного моделювання, наукометрії та соціометрії, метрології, проектування та конструювання для підтримки інноваційного розвитку та конкурентоспроможності країни шляхом нарощення методологічного потенціалу науки, практики, системного управління, стандартизації технологій з метою формування якості й безпеки життя на засадах сталості. Проекти NIST у сфері кібер-безпеки орієнтовано на верифікацію методологічних практик інформаційно-технологічної інноватики безпеки задля гарантування інформаційної безпеки країни шляхом технічного регулювання

засобами стандартизації, керівними регламентами принципів керування, настановами застосування сучасних методів і ресурсозабезпеченням кібербезпеки з метою задоволення потреб бажаної якості й убезпечення промислового, академічного та громадського потенціалу суспільства. Проекти реалізуються в межах політики безпеки федерального правочинства та технічного регулювання відомчих агентств адміністрування та міжінституційної взаємодії держави і приватного сектору зі забезпеченням поінформованості зацікавлених сторін у вирішенні стратегічних завдань функціональних призначень засобами NIST. Основні вектори стратегіями семантики кібербезпеки полягають у :

- наказах щодо підвищення потенціалу кібер-безпеки нації;
- стратегічному партнерстві зі стейкхолдерами;
- програмах центра ресурсозабезпечення ІКТ-безпеки;
- проєкті надійної архітектури та управління ієрархією системи кібер-безпеки;
- рамках інформаційних полів конфіденційності та режимах доступу до неї;
- методології системного управління ризиками, антикризового управління та управління якістю й безпекою на засадах сталості;
- метрології, наукометрії та соціометрії інформаційної безпеки;
- публічний блог з проблематики кібер-безпеки;
- інституційне регулювання Національного центру передового досвіду у сфері кібер-безпеки з футуристичним прогнозуванням та моделюванням стану та розвитку інформаційних систем і комунікацій;
- національна ініціатива освіти та просвітництва у сфері кібер-безпеки;
- реєстр «глухих кутів» кібер-безпеки малого бізнесу.

Окрему увагу в педагогічній розвідці зосереджено на вивченні Національної ініціативи з освіти та просвітництва у сфері кібер-безпеки (з англ. – National initiative for cybersecurity education, NICE) [21] у партнерстві з урядовими структурами, органами публічного управління та адміністрування,

відомчими установами, уповноваженими у галузі науки та знань стратегічно-аналітичного характеру для реалізації кадрової політики національної безпеки і якості життя, орієнтованих на розвиток сучасних соціокультурних форм професійної підготовки високо компетентних фахівців сфери безпеки та управління нею, розвиток сфер прикладної зайнятості робітничого та академічного потенціалу з питань кібербезпеки з метою захисту державного суверенітету та інтересів громадян і мешканців країни.

Філософія установи представляє місію – інтенсивної активізації та лобювання надійних мереж біосоціальної та ІКТ-взаємодії в сфері освіти, науки й інноватики та впливу систем професійної підготовки майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки на екосистемну гармонізацію зайнятості впродовж життя зі забезпеченням гарантій соціального та правового захисту на засадах сталості та ноосферної відповідальності перед прийдешніми поколіннями. Координаційна взаємодія освіти, підготовки кадрів та розвитку професійних середовищ зайнятості забезпечується у співпраці зі стейкхолдерами (національними та зарубіжними урядовими та громадськими представниками, академічними та галузевими партнерами, різночинними категоріями зацікавлених осіб та вільного волевиявлення здобувачів освіти та користувачів наукових і соціальних сервісів з інформаційно-технологічним забезпеченням надійності кібер-простору) спираючись на чинні програмно-управлінські регламенти з врахуванням глобальних викликів трансформаційних змін суспільного розвитку з пропагуванням інноватики та забезпеченням проєктів «Лідершип» формування управлінської еліти для нарощення кадрового потенціалу кваліфікованих менеджерів з кібербезпеки, які сприяють захисту національних інтересів сталості. Національна ініціатива NICE здійснює просвітницьку діяльність щодо публічного поінформування широких верств громадськості шляхом поліграфічних продуктів на сучасних носіях – бюлетенів та брошур, публікації стратегічного плану NICE.

Стратегія планування NICE полягає у консолідації та громадському обговоренні партнерів в уряді, академічній сфері та бізнесі, які в майбутньому

набувають статусу працедавців, креативних намірах суспільного діалогу, академічних і комерційних дискурсів задоволення професійних середовищ працевлаштування кваліфікованими кадрами та управління кадровим резервом з ротацією професійно компетентних і досвідчених на професійно компетентних перспективних менеджерів, спроможних до розвитку в умовах глобалізації суспільної життєдіяльності та подолання ризиків і небезпек у сфері кібер-безпеки.

Аксіологія стратегії NICE передбачає :

- формування громадської довіри, визнання професійної компетентності та кваліфікації партнерів, стейкхолдерів мультиполярного сприйняття семантики проблем кібер-безпеки у діаметрально протилежних концепціях і методологіях різних академічних і інформаційно-технологічних шкіл підготовки менеджерів безпеки з метою максимальної реалізації інтелектуально енергетичного потенціалу розумової діяльності генераторів інноваційних ідей та новаторів технологій безпеки;
- допустимий обмін ресурсозабезпечення збалансованого стану систем кібер-безпеки для підтримки підходів та рішень технічного регулювання з громадським обговоренням; достовірна доведеність об'єктивності та надійності інформаційних джерел для прийняття управлінських рішень;
- методологію параметральної метрики ефективності заходів програми безпеки, системний аналіз якості гармонізації програмних рішень управління безпекою;
- глобалізацію модернізаційних трансформацій соціокультурних форм організації професійної підготовки з врахуванням позитивних практик застосування традиційних та футуристичних підходів у сфері освіти, науки та інноватики для формування кадрового забезпечення середовищ пролонгованої професійної зайнятості з критичною метрикою системного аналізу якості майбутніх управлінських рішень;
- стимулювання інноваційних стратегій апробацій неодивергентних підходів пошуку креативних та інноваційних управлінських рішень в сфері

безпеки, які життєздатні забезпечити стабільний захист ІКТ-систем, кіберпростору, інформаційної безпеки держави та транскордонних мереж взаємодії;

- моделювання перспективної імплементації шляхом просвітництва та пропагування захисних положень і стандартів для зацікавлених сторін різночинних категорій походження та з різними переконаннями у питаннях інформаційної безпеки [22].

«Дерево цілей» основних напрямів Центру національних ініціатив освіти та просвітництва включає часткові компоненти завдань у цілях :

- 1) сприяння кар'єрної зайнятості у сфері гарантування кібер-безпеки за семантикою цільового призначення – пропаганда позитивних практик та просвітництво відкритих можливостей зайнятості для зацікавлених та достойних; формування усвідомленого розуміння портативних траєкторій спектру навчальних програм та їх градації у системи неперервної освіти, які забезпечують кар'єрне сходження згідно державної та міжнародної Рамок системи професійної зайнятості та робочої сили для кібербезпеки з системою діагностики лідерських якостей, здібностей, здатностей у майбутніх менеджерів як потенціалу спроможності досягнути кар'єрного успіху в сфері кібер-безпеки; інформаційно-консультативну та дорадчу діяльність для наставників, вихователів, методистів, тьюторів, учителів, коучів, модераторів, фасилітаторів та едвайзерів різної освітньо-управлінської ієрархії неперервної підготовки, а також для членів родини та опікунів здобувачів освіти; заохочення працедавців започатковувати органи кар'єрного зростання;

- 2) модернізація освітньо-наукових систем професійної підготовки робітників та менеджерів для задоволення соціального замовлення у кваліфікованих кадрах – забезпечити підтримку апробованих класичних методів навчання та наслідування практично-корисного досвіду ефективного створення сприятливого студентоцентрованого середовища зайнятості потенціалу кадрового різноманіття, в тому числі інклюзивних категорій; дотримання мультидисциплінарності змістового наповнення проблемно-інтегрованих модулів навчальних програм підготовки фахівців за семантикою безпеки кібер-

простору; покращити релевантність підготовки та її документального виразу з визнанням кваліфікацій та компетентності; формалізація документопорядження в процедурах системи моніторингу якості освіти з залученням здобувачів освіти, роботодавців та постачальників освіти та навчання до самоаналізу та експертного оцінювання; формування неперервності професійної підготовки та розвитку не лише здобувачів, а й надавачів освіти;

3) модернізація систем публічного управління та адміністрування для усунення невідповідностей систем управління та підтримки кібер-безпеки – реалізація інституційної політики якості й безпеки у структурно-організаційних підрозділах з посиленням якості кадрового менеджменту на конкурсних засадах відбору та найму, самоменеджменту та креативного розвитку талантів, спроможних до антикризового управління, пов'язаного з кіберзагрозами в умовах глобалізації; інформаційно-технологічне забезпечення мережевого, змішаного, мобільного навчання з автоматизованими системами моніторингу, нагляду та управління якістю освітнього процесу професійної підготовки на виробничих моделях з практичним стажуванням на робочих місцях; забезпечити відповідність чинних кваліфікаційних вимог до транскордонних Рамок кваліфікацій у зрозумілих та прийнятних для роботодавців кваліфікаційних характеристиках претендентів на зайнятість; сприяння портативності навчальних траєкторій на принципах наступності, неперервності, наскрізності, перехресності та паралельності навчання, а також післядипломної курсової, циклової поглибленої предметної підготовки, підвищення кваліфікації, перекваліфікації, здобуття дотичних, перехресних та паралельних кваліфікацій; заохочувати до академічної мобільності для професійного розвитку та навчання усіх учасників освітнього процесу у ротатійних програмах та програмах обміну;

4) професійно-технічна підготовка робітничих професій та обслуговуючого персоналу ІКТ-систем і мереж з професійними компетенціями сервісу технічного регулювання, тестування та випробування, стендових моделей – електронне врядування документообігу нормативно-правових регламентів семантики кібер-безпеки та її методологічного, ресурсного та

інструментального супроводу; дотримання регулярності та оперативності реагування на оновлення та вдосконалення процедур і програм установи (в тому числі автоматизованих); просвітницька діяльність та інформаційно-роз'яснювальна робота з поширення масштабів інституційної діяльності та інноваційних підходів міжнародного значення;

5) стимулювати наукових дослідження ефективних практик розвитку працездатного потенціалу та робочої сили в галузі кібербезпеки – співпраця зі стейкхолдерами, вироблення сучасної методології практично-корисного досвіду здобуття релевантності освіти, підготовки та розвитку зайнятості у сфері кібербезпеки; здійснення педагогічних розвідок критичних суспільних та глобальних проблем, що впливають на освіту та професійні середовища; вироблення стратегії пріоритетних наукових досліджень передових практик та їх впровадження в професійну підготовку; забезпечення рівноправного доступу до публічної інформації щодо розробки навчальних програм, пролонгування освіти та зайнятості майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки.

Стратегема *здоров'язбереження та біологічних наук (біознавство)* полягає у забезпеченні платформи метрики вимірювань, розробки та впровадження засобів технічного регулювання безпеки та захисту здоров'я, інноваційних методів, технологій і продуктів та встановлення їх відповідності стандартам й отримання дозвільних підтверджень у сфері здоров'язбереження та біознавства; пріоритетними методологічними напрями є галузі біологічних наук – інженерної біології, генної інженерії, біотехнології та біоінформатики, регенеративної медицини, мікробіології та вірусології, біохімії та біофізики, синтетичної біології, нутриціології та дієтології, екології людини та побуту, біоматеріалознавство для продукування сучасних медичних та нанотехнологій.

Науково-методичний супровід валідації проблематики наукового пізнання та її верифікації здійснюється завдяки підготовленим методичним і довідковим і критичним інструментам системного аналізу доведеної достовірності, точності та ефективності численних діагностик та тестів систем моніторингу

релевантності програм і проектів досліджень. Пріоритетними галузями стратегічного забезпечення виокремлено у напрямках –

1) *біознавства* :

– біовиробництво – за програмою міждисциплінарних біофізичних досліджень наукової спадщини потенціалу ресурсоспроможності криоелектронної мікроскопії та ефективності біотерапевтичних, нейтронних, рентгенівських засобів у співпраці зі стейкхолдерами біофармацевтичної спільноти науковців та виробників і постачальників устаткування для віднайдення консенсусу щодо їх ефективності та точності діагностики з формулюванням пріоритетів їх застосування; в межах напряму надається методична допомога консультативно-дорадчого характеру, а також науково-методичного забезпечення у форматі монографій та посібників, портфоліо програм, методик дослідження і структури білка, клітинної біології та інноваційних вимірювальних технологій параметрів біоматеріальних конструктів; консолідація зусиль з промисловцями через консорціумні форми співробітництва з Національним інститутом інновацій виробництва біофармацевтичних препаратів та інноваційним центром біовиробництва та міжгалузевої співпраці;

– біоматеріали – для розвитку діагностики та терапії з використанням біоматеріалів у стоматології та регенеративній медицині, здійснюються та перевіряються наукові дослідження сучасних біоконструктів з лабораторним випробуванням біосистем, в тому числі для біоконструювання тканин та композитів людського походження, розроблення датчиків вимірювання біовластивостей взаємодії клітин та матеріалів, ДНК-інженерія («генетичне орігамі»), мікро-чіпування та біоізотопні мітки внутрішньо клітинної діагностики та візуалізація її абрису, дослідження білкових профілів, забезпечення якості матеріалів, високочутлива спектроскопія, інноваційні біопрепарати та біобуфери, розвиток галузі біобанків, терапії неврологічних вад;

– біомолекулярна характеристика безпеки рекреаційних ресурсів та дослідження можливостей відновлення їх первинної цінності, біорозведення

корисних мікробіомів стійких до негативних глобальних впливів з властивостями знезараження та корисної деструкції патогенів, забруднювачів, шкодочинних представників біосфери; системний біофармацевтичний аналіз для визначення динамічної структури терапевтичних антитіл; біомаркери та біосигнатура; нарощення науково-методичного потенціалу досліджень та розвитку методології біомолекулярної діагностики; розвиток біодозиметрії;

– клітинна біологія охоплює галузі тканинної інженерії та регенеративної медицини, штучного вирощування біоклітин, маркування живих і мертвих клітин, біоструктури та біоматеріали рідкокристалічного походження;

– інженерна / синтетична біологія забезпечує лідерство біоекономіки завдяки сучасним біотехнологіям клітинного проектування біоферм продукції та сировини харчового, енергетичного та здоров'яохоронного призначення, а також розвиток терапії живих клітин та генів для регенеративної медицини, роль мікробної терапії у клінічних лікуваннях та наданні формату біодатчиків оперативного реагування на біозагрози хвороб та біологічної зброї; освітньо-дослідницька діяльність в даному напрямі забезпечується спільними зусиллями дослідників і профільних виробничих середовищ при наданні державної підтримки у запровадженні сучасних засобів та методик вимірювання для порівняння та верифікації результатів з метою отримання дозвільних резолюцій і ринкової комерціалізації; державний контроль за точністю технологій генетичного тестування; перспективи нетрадиційного харчування та медикаментозного лікування продуктами генної інженерії; довідковий сервіс встановлення генетичних зв'язків у родинах та порівняння між представниками різного походження у лабораторних умовах для вирішення спадкових суперечок, прогнозування генетичних захворювань, встановлення батьківства та управління інноваціями в галузі апаратного, програмного забезпечення та клінічних досліджень, в тому числі моноклонального довідкового матеріалу антитіл, що забезпечує розвиток біофармацевтичної промисловості та біовиробництва в цілому в напрямках вимірювання активності генів відповідальних за здоров'я і маніпуляцій з іншими організмами для виготовлення біоконструктів; розвиток

ДНК-методів автентифікації клітинних ліній та маркування їх кросів для генетичних досліджень;

– геноміка – обґрунтування та розробка засобів технічного регулювання, методичний сервіс з інструментально-технологічним забезпеченням надійності геномних метрик для біотехнології та біоінформатики, редагування геномів (секвенування геному людини); ДНК-конструювання, дешифрування, обмеженість доступу до інформації, онкобіомаркування; комерціалізація біотехнологій та продуктів з аналітичною перевіркою;

– глікоміки – забезпечення прогнозованої семантики активності клітин та їх функціонального призначення у біосистемах з ідентифікацією загартників та біоуправлінням інтенсивністю клітинного росту, білкового згортання та встановлення впливу на здоров'я (сприяння розробленню довідкових путівників метаболізму гліканатів, широкомасштабне просвітництво загроз діабету через бібліотечні фонди та соціальні мережі; методики маспектрометрії гліканатів; метрика;

– метаболоміка – методологія наукового пізнання метаболізму живих організмів, дослідження класифікаційних ознак характеристик мікробіомів, легалізоване та несанкціоноване зловживання; біотестери-ідентифікатори;

– мікробіологічна метрика – дослідження та розроблення біосенсорів, здатних ідентифікувати потрібні молекули та визначати підозрюваних мікроорганізмів серед класично прийнятних в якості діагностики біозагроз громадській безпеці з незалежним оцінюванням шкочинності, користі або нейтралітету, розроблення сучасних методичних платформ для таксономії мікробних угруповань та їх ценозів при відсутності порівнюваних аналогів, методологія мікробіологічної екології, системологія мікроценозів та їх моніторинг і контроль, деградація спільнот, методики системного аналізу, методи дослідження мікробних клітин, сурогатні матеріали підтримки біологічного відбору, державна безпека біологічним ризикам та небезпекам;

– протеоміка – маспектрометрія індивідуальної ідентифікації осіб, кількісна та якісна складу реагентів, елементів, організмів для галузей біометрії,

науко- та соціометрії, криміналістики, публічного управління, токсикохімія та екотоксикологія, судово-медичної експертизи на службі цивілізації, проектування штучного інтелекту, інформаційні технології метаболітних, ліпідних та білкових профілів для біоекології, біомедичних досліджень та клінічних застосувань.

2) *здоров'язбереження* :

– клінічна діагностика – молекулярна, біосенсорна, протоколи станів здоров'я з відкритою та закритою реєстрацією, ДНК-паспортизація, методики та посібники для генних інженерів, мікробіологів, біодизайнерів, криміналістів, педагогів та науковців, представників експертних груп; верифікація систем штучного інтелекту в невизначених умовах, інформатизація геноміки, публічний статус еталонних геномів людини, перспективи цитометрії;

– стоматологія – 3D проектування та друкування складових композитів дентотрансплантації та особисте протезування стоматологічними матеріалами біопоходження, стоматологічні вироби, ремінералізація та десенсибілізація зубів, тканинна інженерія, каркаси тканинних конструкцій;

– харчування та нутріціологія – клітинна терапія як метрика біотехнології у біовиробництві, медичній діагностиці та терапії; формування біорепозиторіїв, розроблення методів їх класифікації, ідентифікація біоматеріалів за особливостями типів, складу харчування та метаболізму у представників біосфери; історична ретроспектива семантики притаманних видів харчування та дієтології, екотрофологія та нутріціологія;

– медична візуалізація – зондування матеріальних структур, маніпулювання нейтронними зондами для візуалізації медичного скріну, графічне відображення рельєфу та будови шкіри людини, клітинний аналіз для механічного прогнозування цитоксичності, засоби технічного регулювання магнітно-резонансної томографії (далі – МРТ) та методики його застосування, протоколи візуалізації, фотонна дозиметрія;

– фармацевтика – інноваційні методи контролю та моніторингу якості біофармацевтичних препаратів, біосенсорика, структура противірусних вакцин,

їх зберігання, застосування та рекомендації щодо найкращих практик громадського здоров'я, дослідження реакції клітин на ліки та токсини, позаклітинний матрикс, автентифікація стільникових мереж, пріоритети біодосліджень складноорганізованих систем для біовиробництва, антимікробова та антивірусна стійкість, методологія сервісного обслуговування соціального замовлення, дослідження геному людини та банків даних генетичних ресурсів, сучасні підходи для профілактики та лікування генетичних захворювань, вплив середовища та способу життя людини;

– регенеративна медицина – вдосконалення методів вимірювання, лабораторне тестування, технології консорціуму редагування геному, цитометрія та засоби її технічного регулювання, дослідження стовбурових клітин, метрика та практики апробації онкобіомаркерів, біотехнологія регенерації.

Стратегема *архітектоніки інфраструктури інституційної організації* підтримує суспільну безпеку, ергономіку та стійкість інфраструктури країни, включаючи енерго-, водо-, теле-, ресурсо-забезпечення та транспортні комунікації; орієнтована на розроблення методик забезпечення та оцінювання ефективності інноватики в розбудові техногенних середовищ, що формує безпекові платформи будівництва та транспортних сполучень у композиції інфраструктурної організації, передбачає партнерство зі стейкхолдерами у сфері інфраструктури та її модернізації у напрямках :

1) Метрики архітектоніки інфраструктури та лабораторного випробування матеріалів – забезпечення стабільності транспортної інфраструктури у футуристичному баченні «D +» оцінювання з пріоритетністю інфраструктурних проектів модернізації; напрацювання методик прогностики критичних точок інфраструктурних конструкцій та впровадження новітніх ресурсощадних матеріалів з високим рейтингом експлуатаційних характеристик в транспортних розв'язках, в тому числі енергопостачання; формування якості еталонних матеріалів забезпечення композитних конструктив; розроблення систем безпеки стратегічних об'єктів (мостів, естакад, трубопроводів), санітарно-захисних зон

(прибережних, виробничих, поряд з потенційно небезпечними об'єктами); консолідація зусиль з управліннями транспортних розв'язок та сполучних переходів мостів (екологічні коридори та транспортні сполучення), службами охорони стратегічних об'єктів сполучення та трубопроводів; організація модельних полігонів випробувань конструктив інфраструктури (доріг, мостів, трубопроводів, дамб та залізничних ліній), які варто модернізувати задля безпеки (несуча здатність, калібрування обладнання існуючої інфраструктури, стандартизація акустичного контролю), методи вимірювань та випробування матеріалів діючих та критичних об'єктів; метрика стійкості до руйнування матеріалів, еталонні калібрування та випробування їх якості; оцінювання міцності матеріалів та конструктив, доведення до бажаних проектів каліброваних моделей машин та обладнання; технічне регулювання з Міжнародною організацією зі стандартизації; методологія експертизи інженерних конструкцій та технологічного обладнання; водопостачання та водовідведення, збереження водних ресурсів (виробничих та побутових водоспоживачів), системний аналіз якості водних джерел (особливо питного призначення та прісного поливу), трубо-, водо-провідні системи, методики боротьби з опустелюванням, гідротехнології біоплато, флотації та гідроферм для зменшення забруднення водних і наземних екосистем; гідроекологія та методологія забезпечення якості води, біотехнології замкнутого циклу водопостачання, мікробіологія для охорони водних джерел, біознезараження, альгологія на службі цивілізації; академічні школи виявлення та подолання викликів з експертним значенням довговічності матеріалознавства (дорожня карта «Подолання бар'єрів для прийняття композитів у стійкій інфраструктурі»); безпеко забезпечуюча інфраструктура, полігони випробувальних стендів кібернетичного моделювання, автоматизоване управління спорудами, види небезпек та планування ресурсозабезпечення територіальних громад, житлові та виробничі комунікації; інфраструктура клімато-, водо-, аеро- та енерго-забезпечення, безвідходність та мінімізація технологічних циклів якості побуту та промислових виробництв; безпека газопроводів; архітектонічна стійкість інфраструктури.

2) Програми стійкості територіальних громад (спроможності передбачати та запобігати очікуваним ризикам та небезпекам, адаптивна здатність до трансформаційних умов, біосоціальна валентність та інтенсивність відновлення порушення рубежів стійкості та витривалості систем безпеки); мультимодусність програм сприяння територіальним громадам та стейкхолдерам у питаннях суспільної безпеки в державному та приватних секторах; наукові дослідження, стратегічне планування та управління адміністративно-територіальним та громадсько-територіальним розвитком, забезпечення стійкості громадянського суспільства; формування мереж громадського оповіщення та публічного управління безпекою, громадське управління у стратегемах сталого розвитку завдяки інвестиційним пом'якшенням ризиків як чинника системного управління надзвичайними ситуаціями; інформаційний обмін та управління інформаційною безпекою між менеджерами з надзвичайних ситуацій та планувальниками громад, координації стратегій та кращих інструментів для метрики ризик-діагностики у співпраці зі стейкхолдерами (боротьба з природними та техногенними стихійними чинниками), зокрема пандемії; соціально-економічні збитки цивілізаційного прогресу від Ковід-19, суспільний досвід приватного та виробничого протистояння, стандартизація «живих моделей».

3) Програма «інтелектуальна система» (від англ. – Smart grid) складно організована мережа системного управління, яка оперативна спроможна, ресурсо- та енергоощадна для компетентних споживачів, забезпечена сучасними засобами екологічного керування та управління якістю семантичної системи; розроблення та впровадження політики якості й безпеки розумної енергосистеми та інтелектуальних систем управління галузями та видами економічної діяльності; соціальне замовлення споживачів, менеджерів та розробників політики передбачає професійну підготовку кадрів з компетентностями безпеки та біосоціальної відповідальності за розроблення і впровадження інтелектуальних мереж, засобів технічного регулювання; пріоритетними векторами є модернізація транспортних мереж постачання засобами ІКТ та

гарантування соціального виміру правового захисту рівноправних можливостей ресурсорозподілу; удосконалення методології наукометрії інтелектуальних мереж, в першу чергу енергозабезпечення на базі лабораторної діагностики фізичних вимірювань, інформаційних та комунікаційних технологій;

4) Вимоги стандартів громадської безпеки зв'язку – мережа громадської безпеки акредитована за діючих вимог нормативно-правового та технічного регулювання через FirstNet; сприяє уникненню проблем взаємодії у наземних мобільних радіосистемах з уможливленням поширення можливостей зв'язку за бездротових технологій; гармонізація питань безпеки та комерціалізації приватних інтересів (особливо монополізму); стандартизація телекомунікацій та мобільного радіозв'язку; реалізація потенціалу FirstNet для громадської безпеки; загальнодержавна система безпеки за підтримки високошвидкісної передачі даних на значні відстані зі забезпеченням доступу до відеовізуалізації, картографування, додатків глобальних систем позиціонування; запровадження полімерних композитів та інструментів для метрики вимірювання системних процесів та відносин між структурою та власністю; стратегічною метою є надання стандартних методів випробувань та важливих даних для трубопровідної галузі для підвищення безпеки та надійності.

Стратегема *розвитку виробництва* полягає в співпраці промислових установ та академічної науки для розробки необхідних вимірних метрик і усунення технічних перешкод для сприяння конкурентоздатності промислових потужностей країни (за рахунок інструментально-техічного забезпечення, інноваційним продуктам), впровадження технологій наступного покоління; однією з провідних установ є «Партнерство з розширення виробництва компанії Hollings» (з англ. – Hollings Manufacturing Extension Partnership, MEP) [23], яка забезпечує поширення виробничих технологій у співпраці зі стекодерами та іншими агенціями; усі виробничі потужності взаємопов'язані загальними цілями розвитку виробничих інновацій зі концентрацією потенціалу ресурсозабезпечення та інвестування для комерціалізації промислового новаторства .

Основні стратегічні напрями роботи спрямовано на: розбудову національної мережі центрів; інтеграцію державного та приватного партнерства (від національного до місцевого рівнів взаємодії); залучення регіональних та державних інвестицій у співпраці з приватним сектором; розроблення та запровадження стратегічних програм промислового розвитку (орієнтований на конкуретоспроможність виробників в ринкових умовах); на стратегічне партнерство для нарощення потенціалу послуг та сервісів; траєкторія технологій малим і середім виробникам; оптимізацію комунікаційної взаємодії між людьми. Завдяки партнерській взаємодії на усіх рівнях управління промисловими секторами збільшено інтенсивність розробки інноваційних продуктів, напрацьовується клієнтська база споживачів, здійснюється диверсифікація ринків з впровадженням нових технологій, що сприяє розвитку промислового потенціалу та високу рентабельність інвестицій для платників податків.

Забезпечення лідерства передових технологій виробництва відбувається за рахунок використання активів сучасної епохи промислової революції – адитивних технологій виробництва (створення пошарових матеріалів цифрових моделей продуктів та їх деталей і механізмів багатоматеріальної структури і складу в одноразовопроектній локалізації), біотехнологій та нанотехнологій, екологічного енергозабезпечення, кібербезпеки та робототехніки, цифровізації та квантовізації, застосування штучного інтелекту в усіх сферах суспільної діяльності.

Інституції промислової інноватики за семантикою діяльності у партнерстві з представниками приватного сектору та академічної спільноти університетів та стекодерами здійснюють підготовку та підвищення кваліфікації фахівців сфери управління безпекою для спільного тестування та апробації мобільних додатків і зменшення ризиків впровадження сучасних технологій, що сприяє започаткуванню новітніх галузей виробництва зі збільшенням місць працевлаштування.

Стратегічною ініціативою «Геном матеріалів» (з англ. – The Materials Genome Initiative, MGI) [24] за аналогією геномів у біології, інтенсифікується

сучасний напрям матеріалознавства, який покликаний усунути недоліки (дефектів і процесів) конструктивних матеріалів різного призначення та спроектувати, виготовити та випробувати інноваційні матеріали та технології на базі традиційних. Процес пошуку нових матеріалів фінансовозатратний та трудоємкий, відкриття інноваційних продуктів матеріалознавства потребує консолідованих зусиль виробників та науковців, оскільки дороговартісні експерименти нині не є ефективними, тому що на створення нових матеріалів впливає багато чинників, які потребують збалансованого узгодження композитності. Навіть незначні модифікації виробничих процесів змінюють класифікаційні ознаки критичних властивостей (витривалість, стійкість, міцність, рівноважність, цілісна єдність, тощо). Полікомпонентні матеріали з колоїдними наповнювачами полімерних матриць, дисперсія наночастинок в композитних матеріалах незалежності від семантики їх призначення можуть містити значну кількість молекулярних і мікротомаштабних складових компонентів, які потенційноспроможні впливати на налаштовані властивості, а в системі на загальноемерджентні характеристики. Як наслідок це гальмує можливість відкриття нових матеріалів з більш вдосконаленими спроможностями. Тому розвиток цифровізації та інформатизації на основі комп'ютерного сервісу є потужним інструментом оптимізації пошуку нових матеріалів та скорочення тривалості процесу за рахунок цільових розрахунків, на відміну від емпіричних методів, що дозволяє зекономити час на розробку матеріалів з більш високими якостями, що в свою чергу зменшує собівартість інноваційних продуктів.

Сучасні методи матеріалознавства сприяють розробці різноманітних інновацій для транспортної, компютерної, енергетичної та інших виробничих сфер. В наномасштабах атомні і молекулярні взаємодії, дефекти в кристалічних решітках мікротомаштабу і на макрорівнях впливають на міцність матеріалів, а найбільш фундаментальними є міжатомарні процеси. Тому, дослідники взаємоузгоджують сумісність форматів масштабів для вивчення діапазону характеристик матеріалів. Застосовують сучасні методи моделювання та симуляції, які сприяють прогнозуванню та розробленню необхідних параметрів

матеріалів інженерних моделей нового покоління, коли інформаційні дані обмежені або недоступні (квантові моделі забезпечують дані в разі коли дослідження витратні або вимірювання неможливі, як то енергетичні кордони між твердофазним і дифузійним станом міксування твердих тіл атомного масштабу). Багатовекторне та багатомасштабне моделювання для забезпечення функціональної сумісності, достовірності та надійності рівнів, які необхідні для забезпечення промислового моделювання та симуляції застосування матеріалів та їх дизайну безпосередньо пов'язані з інтенсивністю модернізації систем управління якістю та їх стандартизацією. Основні завдання Ініціативи геному матеріалів полягають у просуванні інновацій та забезпеченні виробничої конкурентоспроможності країни, стратегічному розвитку сучасних методологічних напрямів наукового пізнання, дослідження, експертного оцінювання, системного управління якістю для забезпечення промислової конкурентноздатності, комерціалізації наукових розробок, продуктів, технологій, підвищення економічної безпеки та покращення якості життя завдяки формуванню інноваційної структури. Стратегія дозволяє розвивати інноваційні методи метрології для інтенсифікації розробки новітніх матеріалів, комп'ютерне моделювання явищ та процесів з їх включенням у виробничі галузі за масштабами поширення та різної тривалості їх апробації та використання, що сприяє інтеграції ключових сегментів інфраструктури інноваційних матеріалів та встановленню невідповідностей і проблем перспективного розвитку, а саме: інформаційних даних матеріальних комплексів, регламентів і протоколів обміну їх моделей, засобів забезпечення якості даних моделей матеріалів, створення новітніх методів метрології та інтенсивності розроблення нових матеріальних композитних конструктив, міжінституційної інтеграції у їх апробації та поширенні для стейкхолдерів.

Новаторські еталонні тестування в адитивному виробництві здійснюється дослідницькими організаціями закритого та обмеженого типу режиму доступу до інформаційних даних у зв'язку з проблемами пандемії Ковід-19, оскільки проблема глобальної модернізації устаткування та інформаційно-технологічного

забезпечення поставила пріорітет пришвидшити випробування спроектованих конструкцій для життєзабезпечення суспільства. Тому розробляються віртуальні площадки експериментальних випробувань еталонних тестів для моділістів та експериментаторів з метою обміну та верифікації ефективності моделей за визначеними критеріями. Перспективним у забезпеченні лідерства виробництва сучасних продуктів нових технологічних галузей біонауки та нанотехнологій є науко-,соціо-метрія та метрологія в галузі біовиробництва – інноватика біофармацевтичної промисловості та біоенергетики.

Напря́м *інтелектуального виробництва* розвиває програми досліджень метрології для адитивної промисловості, які забезпечуть нормативне регулювання розроблення та впровадження досягнень метрології проектно-контрукторської діяльності для перетворення моделей та їх дизайну в комерційні продукти, а також перспектив матеріалознавства у виробництві інноваційних матеріалів з заданими характеристиками зі внутрішньопроектною діагностикою, динамічним моніторингом з метою ефективного забезпечення систем управління з автоматизованими моделями. Атестація якості інноваційних технологій та їх складових здійснюється засобами цифровізації систем.

Програмний напрям *метрологія виробництва робототехніки* забезпечує стандартизацію, впровадження методів тестування, які покликані сприяти виробничій продуктивності роботизованих систем, гнучкість, автономність, впровадження безпечних інновацій модельно орієнтованих підприємств в конкурентоздатну промисловість.

Модельно орієнтовані підприємства започатковуються задля порівняння впроваджених продуктів і сучасних технологій з потенційними виробчими можливостями їх обробки для становлення спроможностей та способів їх виробництва в задоволенні галузеви потреб децентралізованих систем промисловості.

Програма *надійих систем, компонентів і даних для інтелектуального виробництва* реалізується в галузі обчислювальної техніки та ІКТ-мереж для

рокриття можливостей продуктивності виробництва з урахуванням потреб безпеки й якості виробничої системи в цілому.

В рамках програмного напрямку вивчаються та удосконалюються метрологічні методи параметральної метрики ІКТ-мереж для формування довіри для їх застосування шляхом технічного регулювання, стандартизації та акредитації нових технологій.

Стратегема *квантових та інформаційних наук* за природою встановлює нормативи обмежень у точності вимірів фундаментальних і прикладних дослідень академічного партнерства провідних інституцій безпеки з науковцями університетів :

– Університету Колорадо Боулдер (JILA – провідний науково-дослідний інститут фізики з питань квантової метрики та технологій, конструктивів оптичних та рентген-лазерів, принципів перетворення енергії світла та матерії, ролі квантової фізики в хімії і біології та еволюційних процесах) [25] та Національного інституту стандартів та технологій, комісія університету здійснює атестацію викладачів та визначає їх кваліфікацію в галузях фізики, астрономії, хімії та біогеохімії, молекулярної та клітинної біології, генної інженерії; сприяє розвитку методології науки та професійної підготовки дослідників, менеджерів та новаторів;

– Об'єднаний квантовий інститут (JQI – досліджує унікальні характеристики квантової фізики, які актуальні для розвитку інформатики та техніки в експериментальних та теоретичних програмах, що присвячені управлінським цілям застосування квантових систем) [26]; «дерево цілей» інституту полягає у забезпеченні інструментарію пізнання квантових явищ для проектування та управління квантовими системами з використанням квантової механіки, забезпечення підтримки впровадження високих технологій, міждисциплінарної інтеграції центру обміну ідеями (атомної та квантової фізики); здійснює підготовку вчених та інженерів для нарощення промислового потенціалу досліджень;

– Спільний центр квантової інформації та комп'ютерних наук (з англ. – Quantifying Uncertainty in Integrated Catchment Studies, QuICS) [27] є стратегічним партнером провідних інституцій дослідження та організації освіти у галузі квантових комп'ютерних наук та квантової теорії інформації.

Об'єднані зусилля провідних установ забезпечують нарощення потенціалу ефективності квантових технологій у формуванні безпеки обчислень та комунікацій з метою розбудови інфраструктури метрології та удосконалення застосування нанотехнологій у повсякденному житті. Проектна діяльність за програмами досліджень присвячена розробленню експериментальних платформ випробування на молекулярному рівні досліджень; методології квантової фізики, встановленню значень констант, верифікації квантової електродинаміки сполук і методів діагностики; квантової оптики та інформації, управлінню полівзаємодіючими квантовими системами, мікро- та нанооптомеханічними комплексами.

2.2 Інституційна спроможність кібербезпеки – практика формування професійної компетентності безпеки у менеджерів : суверени конституційної монархії

Провідною інституцією Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії є Національний центр кібербезпеки Великої Британії (з англ. – National Cybersecurity Center, NCSC) – урядова організація Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, яка надає дорадчо-консультативну допомогу і забезпечує підтримку у співпраці держави і приватних секторів в питаннях передбачення, запобігання та усунення загрозам комп'ютерної безпеки [28].

Категорії користувачів поділяються на:

✓ окремих осіб та їх родин (розуміння кібербезпеки, методичні поради з кіберобізнаності, вирішення масових кіберпроблем, захист персональних даних

та пристроїв, оперативний доступ оповіщення щодо кіберзлочинності), самотійно зайнятих та індивідуальних підприємців (кібербезпека підприємницької діяльності, способи, методи, механізми захисту бізнесу, дорадництво і консалтинг-підтримка під час пандемії, співпраця з NCSC, сертифікація бізнесу),

✓ представників малого і середнього бізнесу (тезаурус кібербезпеки, першочергові заходи забезпечення захисту від кіберзлочинності – резервне копіювання даних, впровадження системи захисту організації від шкочинного програмного забезпечення, безпека персональних мобільних пристроїв, кодування та використання паролів для захисту даних, попередження фішингових атак; дорадча підтримка в умовах пандемії Ковід-19 – програма переходу бізнесу з фізичної на цифрову організацію, професійна підготовка персоналу до дистанційної роботи у віддалених умовах та управління нею, послуги та інформаційно-технологічний сервіс управління безпекою в організації засобами відеоконференції; співробітництво з NCSC та бізнес-сертифікація; тренувальні вправи відпрацювання навичок адекватного реагування на кібератаки – безоплатний сервіс налаштувань, планування, транспортування консультативних рекомендацій, які дозволяють зареєструвати індивідуальний профіль з практичними рекомендаціями для тренінгу найбільш характерних кібератак з контрольною діагностикою персональних навичок споживача послуги;

✓ потужних корпорацій (настановчий тренінг щодо управління хмарною безпекою, захистом від шкочинного програмного забезпечення і програм здирництва та ризик-менеджмент; новини та рекомендації – залучення переконаних фанатів до формування кіберпростору, ігрові тренінги NCSC для кібер спринтерів; дослідження різночинних категорій інклюзивності, нейрорізноманіття та неспроможність в центрі уваги масштабних опитувань кіберсектору Великобританії – становлення особливостей різноманітності працездатного потенціалу країни, впровадження найкращих, збільшення амплітуди талантів у гендерних аспектах, з врахуванням соціальної мобільності

та етнічної приналежності; заохочення до кар'єри в кіберсекторі; технологічні стартапи, інструменти підтримки, служби оповіщення про онлайн-шахраїв; новий навчальний пакет – органайзер з кібербезпеки для благодійних організацій та малого бізнесу; навчальні тренінги для шкільного персоналу; поради з питань кібербезпеки для підприємств та благодійних організацій; місія NCSC – досягнути безпеки Великобританії в статусі найбезпечнішої локації для життєдіяльності та інтернет-роботи, співпраця з критичною національною інфраструктурою (CNI) – урядової сфери та оборонної сфери, хімічної та транспортної галузей, служб швидкого реагування, фінансового забезпечення, харчової промисловості, сфери здоров'я збереження, водопостачання та водовідведення, сервісу комунікаційних мереж зв'язку (міжособистого, корпоративного) та обслуговування енергетичних мереж й альтернативного енергозабезпечення, дослідження та освоєння космосу; сфера забезпечення продуктами та послугами з кібербезпеки та їх відповідність стандартизованим засобам технічного регулювання; формування онлайн спільноти для партнерства та обміну інформацією про кібербезпеку (CiSP) як конфіденційний форум в режимі реального часу, спільна ініціатива галузі та уряду для сприяння підвищенню загальної обізнаності про ситуації кібербезпеки та мінімізації впливу на бізнес);

✓ установ та відомств державного сектору (керівництво з кібербезпеки для працівників громадських організацій, проектування систем безпеки обслуговування та сервісу, управління доступом та протидія кіберінцидентам, розроблення онлайн-ових служб захисту даних, вказівки щодо налаштування, розгортання та безпечного використання хмарного обслуговування, настанови сприяння організаціям у прийнятті управлінських рішень уникнення ризиків кібербезпеки, заходи належної практики щодо захисту масових даних, що зберігаються цифровими службами, проектування, створення та експлуатація цифрових служб для запобігання кібератакам);

✓ спеціалістів з кібербезпеки (керівні регламенти NCSC орієнтовано на практичну підтримку британським урядовим відомствам, установам, а також

CNI для захисту інформації мереж та систем постачання, сприяння місцевому самоврядуванню та публічному управлінню державного сектора; надання методичної допомоги у надійних регламентах технічного регулювання, настанов інструментально-методичного забезпечення кіберпростору, розроблено дорадчий путівник захисту пристроїв кінцевих користувачів до проектування та впровадження систем управління ідентифікацією для будь-яких професіоналів, зацікавлених у співпраці з державним сектором з довідковою інформацією про надійні стандарти та пристрої; управління комунікаціями та розроблення рішень ризик-менеджменту; тестування комп'ютерних мереж або систем на невідповідність належним вимогам безпеки, розроблення стратегій передбачення запобігання та уникнення; системний комплекс організації та управління конфігурацією).

Провідною установою Австралії є Австралійський центр кібербезпеки (з англ. – Australian Cyber Security Centre, ACSC) [29] базується на урядовій платформі Австралійського управління сигналами (з англ. – Australian Signals Directorate, ASD) [30] надає рекомендації щодо боротьби з новітніми кіберзагрозами та оприлюднює їх з метою захисту персональних даних, кібербезпеки родини, бізнесу та інтернет-мереж. Семантика місії полягає у функціональному призначенні сервісу оповіщення та наданні системно-аналітичної інформації щодо поліпшення кібербезпеки, завдяки спільним зусиллям з урядовою підтримкою з метою формування кібербезпечного простору країни для підключення до Інтернету та програмі кіберпартнерства для підвищення кіберстійкості австралійської економіки.

Основними споживачами сервісів ACSC є:

- ✓ Фізичні особи та сім'ї (зручні сервіси для розуміння та поради і методи для професійної безпеки, комунікативної, банківської, споживчої та мережевої як то безпечно орієнтуватися в Інтернеті в автономному режимі, динамічний моніторинг кіберзагроз у світі, з цілодобовою оперативністю 7x24 з рекомендаціями їх уникнення, методичні поради та рекомендації для батьків та опікунів для допомоги дітям здобути безпечний досвід Інтернет-користувача,

організаційні кампанії та заходи державного регулювання) для яких виокремлено види кіберзагроз - криптомінування (майнінг криптовалют (cryptomining) цифрова потужність комп'ютерів для вирішення ускладнених математичних завдань та операційної перевірки процедур з кібервалютою), витоки персональних даних (випадкова передача особистої інформації стороннім особам або при кіберпорушенні персонального простору), блокування обслуговування (відмова у доступі інтернет-сервісу з громіздким трафіком), вскриття системи (несанкціоноване проникнення з доступом до системи або мережі для маніпулювання та симуляції), викрадення персональних даних (здобуття доступу до особистої інформації з метою отримання матеріальних зисків та інших вигод), інсайдери-шахраї (злочинні резиденти, які працюють або працювали в організації, її підрядники та партнери, які мають доступ до операційних систем та даних, проте використовують його для деструкції інформаційного банкінгу, його розкрадання або саботажу, зловмисне програмне забезпечення (шкодочинне програмне обладнання, яке кіберзлочинці використовують для заподіяння шкоди комп'ютерній системі або мережі за рахунок зловмисного доступу до комп'ютера без відома користувача для здійснення кібератак), фішинг (спосіб викрадення конфіденційної інформації для отримання кодів, паролів і проникнення в бізнес-систему оперативного управління інформацією в організації шляхом злочинних повідомлень та листування з «приманками»), здирницькі програми та віруси (шкідливе програмне забезпечення зловмисного характеру для усунення технічних неполадок комп'ютера або файлів з вимаганням матеріальних заохочень), Інтернет-шахрайство (імітація офіційного листування з використанням брендів та маркерів відомих компаній та корпорацій, зловмисне програмне забезпечення веб-оболонки (шкідливі веб-оболонки програмного забезпечення для віддаленого доступу шахраям) [31].

✓ Малий та середній бізнес (посібник-путівник з безпеки кіберпростору для сприяння захисту бізнес-інструментів від кіберзагроз та підтримки репутації підприємства та підприємця, відновлення життєдіяльності

компанії постраждалої від кіберзлочинців, процесне та системне управління кібербезпекою у програмах та з інформаційно-технологічним забезпеченням, інтенсивність досягнення ефективності захисту технологій та інформування користувачів, розгортання спеціальних комунікацій та мереж для розбудови бізнесу, в тому числі в умовах пандемії) у якому розрізняють види кібернебезпек - кіберзловживання та переслідування в Інтернеті з метою деформації репутації особи або компанії, споживче шахрайство в Інтернет-магазинах або романтичне шахрайство в соціальних мережах та агенціях знайомств, злочинне використання персональних даних для отримання доступу до особистих профілів в Інтернеті, шахрайський компроміс через листування з метою оманити та отримання фінансового зиску, інтернет-махінація з фішинговими посиланнями або надання віддаленого доступу до особистих інформаційних пристроїв з метою здирництва, шкідлива приманка програмного забезпечення при компрометації системи або пристрою для вимагання коштів.

✓ Компанії та корпорації – потужні організації та їх архітектоніка для партнерства з ACSC представників виробників, науковців, урядовців державних установ, академічних спільнот та промисловості; *практичні рекомендації установам та закладам освіти щодо захисту інституцій від інтернет-загроз та подальшої оптимізації після кіберінцидентів* (цільові кіберпроникнення та інші зовнішні супротивники, як то програми-вимагачі, щодо знищення інформаційних даних та перешкодження мереж, зловмисники – викрадачі інтелектуальної власності та кіберзлочинці), які передбачені у стратегіях пом'якшення, а саме:

– зменшення наслідків для запобігання доставці та виконанню вказівок зловмисного програмного забезпечення (контроль додатків для запобігання виконанню несхвалених / шкідливих програм, патч-програми, покращення надійності програм користувача, системний аналіз електронного листування та його веб-вміст, селекціонування та систематизація змісту електронної пошти, контроль та нагляд за прямим підключенням до Інтернету корпоративних пристроїв, стратегія пом'якшення використання операційної

системи, забезпечення надійності серверних додатків та операційної системи, антивірусне ліцензійне програмне забезпечення, управління мобільними носіями та пристроями, блокування несанкціонованої переписки, професійне навчання користувачів, шифрування електронної пошти),

– наслідків обмеження поширення масштабів кіберінцидентів (мінімізація адміністративних приференцій доступу до операційних системам та програм згідно управлінської ієрархії адмінапарату та посадових обов'язків користувачів, удосконалення операційних систем, мультифакторна автентифікація з системою захисту облікових даних, встановлення розподілення облікових профілів локальних адміністраторів, семантична сегментація мережі, лабільне детерміноване віртуальне середовище захисту кіберпростору, захисний програмний брандмауер локальних мереж, додатків з програмним забезпеченням контролю за вихідним мережевим трафіком, який запобігає втраті даних через Інтернет та електронну пошту), для ідентифікації інцидентів, пов'язаних з кібербезпекою, та реагування на них (динамічна діагностика та ідентифікація кіберінцидентів та компенсування негативних впливів, розроблення процедур поліпшення якості захисту від кіберзагроз, система моніторингу, встановлення та запобігання хост-проникненню для виявлення аномальної поведінки при виконанні програми, ліцензійне програмне забезпечення виявлення та усунення кібер ризиків, система запобігання вторгненню в мережевий трафік),

– відновлення даних та доступності системи (резервне копіювання новітніх та трансформованих даних щодня, програмного забезпечення конфігурації модернізованих налаштувань, плани перспективного розвитку бізнесу та ліквідації наслідків кризових і катастрофічних станів організації, потенційні та дотаційні можливості реанімації системи безпеки),

– професійно-орієнтована, спеціальна для запобігання зловмисним інсайдерам-злочинцям (управління кадровим забезпеченням, нагляд і контроль, особливо для користувачів із преференціями доступу, автоматичне відключення облікових записів користувачів-порушників безпеки (ненавмисної

дії) та анкетування уваги на виконавській дисципліні щодо посадових обов'язків безпеки кіберпростору та накладання матеріальних стягнень.

Методична лоція з інформаційної безпеки, рекомендована урядом Австралії (з англ. – Information Security Manual, ISM) [32] визначає на глобальному, транскордонному, регіональному та національному рівні системи кібербезпеки, яку установи потенційно можуть застосовувати, використовувати для налагодження системи управління ризиками та захисту комп'ютерної інформації від кіберзагроз з метою покращення якості й безпеки життєдіяльності компанії (організації або закладу освіти).

Структура посібника включає тематичні розділи основоположних принципів кібербезпеки :

- ✓ стратегічною метою є задоволення попиту споживачів у практичних рекомендаціях з питань організації захисту інформаційної безпеки від кібернебезпек у чотирьох видах управління, гарантування захисту діагностики та ідентифікації кіберзагроз та компенсації позитивного відгуку заходів усунення та оптимізації за *семантикою принципів кібербезпеки* (урядового нагляду, виявлення та ризик-менеджменту у сфері безпеки; організації системи захисту щодо розроблення та впровадження засобів нагляду за мінімізацією ризиків та загроз сфери безпеки; метрика діагностики та соціального усвідомлення явищ та процесів захисту кіберпростору; організація системи відновлення та роботи установи після наслідків кібер-інцидентів) згрупованих у сфері менеджменту, захисту, передбачення та запобігання; *принципів менеджменту* (відповідальності найвищого керівництва за контроль над кібербезпекою; ідентифікація цілісності системи з програмним забезпеченням документопорядження та систематизації інформаційного банкінгу; вимоги та настанови конфіденційності, цілісної єдності та відкритості інформаційного доступу до систем і програм з формалізацією документопорядження; системно-процесне управління кіберризиками в інституційному адмініструванні безпеки; моніторинг ризиків та їх інвентаризація для управління та системного супроводу в додатках дозволів щодо використання в циклі експлуатації); *захисних*

принципів (розроблених та потенційно масштабованих систем та додатків, які підтримуються та розбудовуються, а також вилучаються з експлуатації у зв'язку зі забезпеченням до конфіденційності, цілісності та доступності, або несанкціонованим вторгненням в систему кібер-безпеки; система безпека та додатки до них обслуговуються надійними постачальниками та налаштовані на мінімізацію масштабів атаки та площі охоплення ними; система управління забезпечується засобами та додатками, які мінімізують масштабування охоплення кібератак; управління безпекою систем та додатків (в тому числі мобільних) здійснюється безпечно, вчасно в межах та піддається інституційному аудиту та самоаналізу; локації невідповідностей та місця уражень в системах та їх компонентах оперативно ідентифікуються та усуваються; для забезпечення системного управління системою безпекою застосовуються достовірні верифіковані та системнопідтримувані операційні системи, стратегічні програми та засоби шифрування комп'ютерних кодів; інформаційний базис захищають засобами симіотики та шифрування в стані гомеостазу та під час міжсистемної трансляції даних; систематичний контроль за передачею інформації у міжсистемній взаємодії з верифікацією; архітектоніка конфігурації програм та налаштування мереж забезпечуються у контрольованому кібер-просторі безпеки; управління персоналом забезпечено з обмеженим доступом преференцій до програм та банкінгів даних; мінімізація доступу персоналу до систем, додатків та сховищ даних, необхідних для виконання службових обов'язків вузькофункціонального профілю інформаційного доступу; кадрова політика професійної підготовки та розвитку з підвищенням кваліфікації за рівнями інформаційної безпеки; інженерний доступ до систем комп'ютерної інфраструктури та активами безпеки обмежений відповідально уповноваженим персоналом);

✓ метрики ідентифікації принципів у кібер-інцидентах та аномаліях, які оперативно діагностовані, інвентаризовані та підпадають під системний аналіз якості станів та їх моделювання перспективного розвитку систем кібер-безпеки; вимірювання потенційних спроможностей компенсаторного реагування

за принципами – виявлення та оперативного оповіщення внутрішнім, так і зовнішнім інституціям, прогностики кібер-безпеки, своєчасного моніторингу кіберзагроз, їх усуненню та відновленню первісної цілісності стану системи безпеки, стратегічне планування безперервності бізнесу та ліквідації наслідків криз, які програмуються за семантикою цільового призначення;

✓ моделювання надійності та достовірності при впровадженні принципів кібер-безпеки, в разі започаткування яких організації спроможні застосовувати модель зрілості для оцінювання ефективності їх реалізації (поетапного впровадження системи принципів – не повній мірі реалізовані, або реалізовані частково, настановче впровадження невідповідної якості, проектне застосування принципів достатньою мірою за семантикою перспективного розвитку, методологічні принципи управління кібер-безпекою, що відповідають вимогам технічного регулювання в позитивно корисних практиках, їх інституційного впровадження, цільова оптимізація застосування принципів кібер-безпеки в установі з системою управління якістю й безпекою та пролонгованістю вдосконалення);

✓ тезаурус понять, довідник-словник аббревіатур та визначень;

✓ практичні вказівки цільового застосування керівних принципів кібер-безпеки є надання рекомендацій для захисту системи інформаційно-технологічного забезпечення установи від кіберзагроз, які охоплюють складові рівні та типи системного управління матеріальною безпекою, безпекою кадрового забезпечення та функціональним призначенням безпеки ІКТ (вказівки щодо ролей кібер-безпеки, системного аналізу кіберінцидентів та аутсорсингу, документоврядування сектору безпеки, захисту персональних даних, комунікаційної архітектури інфраструктури організації, мережевого зв'язку, мобільності підприємницької діяльності установи, організаційної ефективності кінцевих продуктів та сервісів з метрикою оцінювання їх якості та безпеки, настанови для засобів масової інформації з ІКТ, формування їх надійності та довіри соціуму, моніторинг системи безпеки та управління нею, практичні рекомендації розроблення програмного забезпечення систем інформаційних баз

даних, рекомендаціях щодо безпеки електронного листування, безпека мереж, настанови з криптографії, відкриті канали шлюзів доступу передачі даних.

Одним із видів діяльності установи, який орієнтовано на потужні корпорації є стратегічне прогнозування та планування «Основна вісімка» – це низка стратегій-платформ щодо пом'якшення наслідків кібервпливів, які рекомендовано для установ з метою мінімізації ускладнень компрометації систем опонентам-шахраям. Стратегії-платформи – це набір покрокових програм пом'якшення наслідків, які забезпечують протидію супротивникам на основі профілю можливих кібер-ризиків окремої установи, сприяють самоаналізу та оцінюванню міцності моделі управління кібербезпекою. Дорожня карта основних кроків дозволяє проектувати міцність моделі управління та відображати її засобами контролю передбаченими посібником з інформаційної безпеки уряду Австралії, який є засобом технічного регулювання та стандартною вимогою мінімального контролю в організації для впровадження і досягнення намірів стратегій-платформ Основної Вісімки.

Однією з найефективніших стратегій усунення наслідків кібератак є нагляд і контроль додатків, формалізований документ практичних рекомендацій реалізації контролю додатків і програм. Метрика оцінювання вразливості системи безпеки та усунення невідповідностей у заходах виправлень операційних систем, програм та пристроїв є гарантом забезпечення їх безпеки.

Захист макросів Microsoft Office має дуальну направленість, оскільки їх застосовують для автоматизації процесів, проте вони можуть бути носіями шкідливих кодів і забезпечувати несанкціонований доступ кіберпроникнення до конфіденційної інформації. У зв'язку з цим процедура захисту документів проряджена у переліку основних підходів для використання установами з метою захисту систем від шкочинних макросів, що забезпечує стійкість бізнес-планів та дотримання вимог безпеки. Задля гарантування ефективного функціонування системи кібербезпеки передбачено обмеження привілеїв адмінапарату у регламенті вказівок, що є складовою восьми складових стратегій-платформ пом'якшення наслідків інцидентів кібербезпеки. Одним з

найефективніших засобом нагляду та контролю є впровадження багатофакторної автентифікації для запобігання несанкціонованого доступу проникнення супротивників до інструментальних пристроїв або мережевої системи та здобуття втаємничених інформаційних даних банкінгу компанії. Чітка багатофакторна автентифікація сприяє блокуванню та утрудненню злочинних намірів викрадення законних облікових даних з метою шахрайства та кіберзлочину в мережі.

Стратегії пом'якшення інцидентів у галузі кібербезпеки ACSC розроблені для надання допомоги фахівцям у галузі кібербезпеки, пом'якшення інцидентів кіберпроникнення та усунення кіберзагроз: зовнішні спецслужби, програмивимагачі та злочинні супротивники з деструктивними шахрайськими намірами, зловмисних інсайдерів, «компрометації офіційної електронної пошти» та систем автоматизованого контролю за промисловою діяльністю.

Урядове врядування – система сприяння ACSC забезпечення надійності цільової інформації для урядових установ та їх убезпечення від інтернет-загроз шляхом обґрунтування, розроблення та впровадження інформаційної політики у стратегіях та з відповідним ресурсозабезпечення захисту інформаційних систем від кіберзагроз. Репорт-сторінка уряду забезпечує поінформованість урядових установ про кіберзлочини, програми партнерства для представників промислового, академічного та державного співробітництва. Посібник з інформаційної безпеки уряду окреслює абриси розроблення та забезпечення системи кібербезпеки організації для використання та управління ризиками для захисту інформаційного банкінгу урядових установ, а також застосування інноваційних стратегій пом'якшення інцидентів кіберпроникнення для фахівців у галузі кібербезпеки. Цей керівний регламент базується на досвіді щодо передбачення запобігання та усунення випадків порушення кібербезпеки та її забезпечення з оцінюванням вразливості та тестуванням системи управління на злочинні проникнення, тому урядовим установам рекомендується застосовувати вісім основних стратегій пом'якшення наслідків як основний ланцюг стандартів захисту. Дорадники та публікації інформаційно-аналітичних звітів прецедентів

кіберризиків, рекомендацій для державного сектору та результатів інноваційних технологій орієнтовані на системи забезпечення та управління якістю урядових установ. Значна увага приділяється управлінні хмарною безпекою у програмах сертифікації хмарних служб, практичних рекомендаціях щодо їх безпеки, які спільно розроблено з промисловцями, науковцями та практиками в галузі кібербезпеки для підтримки безпечного споживання хмарних сервісів. Регламент кіберпостачання в свою чергу врегульовує торгівлі взаємини, необхідні для забезпечення доставки продуктів та послуг, а також забезпечення електронного листування.

Настанови управління шлюзовими та міждоменними рішеннями забезпечують інформацією про домени безпеки та межі довіри. Засоби технічного регулювання у керівних документах з управління передбачають стратегії управління кібербезпекою, регламент експлуатації технологій та захисту обчислювальних систем, настанови орієнтовані на споживачів стосуються поведінки людей та віртуальних спільнот, дистанційне керівництво працею, а також забезпечення мобільності, управління застосуванням мобільних пристроїв. Методичні вказівки щодо системного адміністрування включають практичні рекомендації безпеки управління та адміністрування, а також настанови щодо загартовування їх систем, інструкції покращення міцності систем, операційних систем, додатків, робочих станцій та серверів, в тому числі ефективного їх моніторингу з інструктивними директивами захисту веб-сторінок, веб-технологій і служб з інтернет-доступом. Урядовий портал включає комплексний набір державних програм зі стратегії кібербезпеки держави, який призначений для державної аудиторії.

2.3 Міждисциплінарна синергетика професійної підготовки для формування професійних компетентностей безпеки у майбутніх менеджерів

Актуалізовано необхідність формування професійної компетентності безпеки у професійній підготовці майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти,

яка дає підстави для виокремлення наявних протиріч між : транскордонним аспектом у потребі міжнародної безпеки в сучасних умовах екологічних, глобалізаційних викликів у запитах на фахівців сфери управління з професійною компетентністю безпеки й управління нею майбутніми менеджерами у ЗВО зі традиційно превалюючими формами та змістом освітнього процесу в ЗВО України; потреба у формуванні міжнародної безпеки якості життя усіх членів суспільства незаангажованих гендерних, релігійних, сімейно-урядових, ідеологічних, матеріальних, вікових, расових належностей для гарантування безпеки та якості сфер життєдіяльності та життєспроможності з їх професійною зайнятістю зі пролонгуванням правового та соціального захисту та академічної мобільності; суспільні запити в управлінні сферою безпеки та необхідністю професійної підготовки майбутніх менеджерів з відповідними професійними компетентностями безпеки.

Педагогічна розвідка дослідження полягає в життєво необхідній потребі людської цивілізації у забезпеченні необхідної потреби в якості і безпеки особи, громадянина без залежності до державних інтересів, глобальних викликів як космополіта зі гарантуванням вільного волевиявлення прав і свобод соціальних гарантій, екологічної природоресурсної та природоохоронної безпеки, академічної мобільності професійної зайнятості (свободи слова; самоідентичності – без обмежень вікових, гендерних, расових, релігійних, матеріальних, ідеологічних; свободи вибору напряму наукового пізнання та методології реалізації траєкторії успіху – особистого шляху самоосвіти, самоменеджменту професійного розвитку у ієрархії управління сферою безпеки; свободи аксіо-акмеологічного волевиявлення; свободи вибору); необхідності задоволення суспільних потреб у соціально-економічних і екологічнобезпечних гарантіях сталого розвитку цивілізації, суспільства, окремої людини як цілісного Всесвіту ментально-футуристичного світогляду емерджентної належності буття на базисі реалізації академічного потенціалу сфери освіти, науки й інноватики щодо підготовки висококваліфікованих кадрів з професійними компетентностями безпеки у майбутніх менеджерів [33].

Здійснення педагогічної розвідки передбачало вивчення правового та техніко-регулятивного обґрунтування необхідності організації процесу підготовки майбутніх менеджерів з компетентністю безпеки в умовах глобальних ризиків. Завдання педагогічної розвідки вирішено при застосуванні контент-аналізу правового та техніко-регулятивного забезпечення нормотворчих документів в Україні, завдяки якому встановлено семантики державного регулювання національною безпекою та необхідність задоволення суспільного замовлення на майбутніх менеджерів з компетентністю безпеки. Об'єктом педагогічної розвідки було визначено процес вивчення академічного надбання правового та технічного регулювання безпеки в Україні та стан його імплементації у професійну підготовку майбутніх менеджерів у ЗВО, а предметом – семантику професійної підготовки майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки у ЗВО [34].

Здійснено контент-аналіз правового та техніко-регулятивного забезпечення нормотворчих документів в Україні у сфері освіти, науки й інноватики, як мегаутворюючої системи впливу на стан та розвиток суспільства і природи та представлено у таблиці 2.1 «Унормування законодавчої юрисдикції та стандартизації актів та регламентів сфери безпеки».

Щодо Стратегії людського розвитку, то урядом схвалено лише проект. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України як документ довгострокового планування, що розробляється на основі Стратегії національної безпеки України за результатами огляду громадської безпеки та цивільного захисту і визначає напрями державної політики щодо гарантування захищеності життєво важливих для держави, суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, цілі та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних загроз (Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII) [35].

Встановлено семантику державного регулювання національною безпекою, визначено системоутворюючі функції державного управління національною безпекою – цілеорієнтовані, організаційно-управлінські, субординаційно-координаційні, контрольні-наглядні, планувальні та технічно-регулюючі

впливи суб'єктів управління безпекою, які спрямовані на реалізацію національних інтересів.

Таблиця 2.1

Унормування законодавчої юрисдикції та стандартизації актів та регламентів сфери безпеки

Нормативно-правове регулювання у сферах –			
освіти	науки	соціальної	природо-охоронній
Конституції України, Закони України: «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», «Про державну службу», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Положення про Державну службу якості освіти України, Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері освітньої діяльності»; Концепції: розвитку педагогічної освіти, розвитку інклюзивної освіти, профільного навчання в старшій школі, національно-патріотичного виховання дітей та молоді, підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, розвитку громадянської освіти в Україні, реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, упровадження медіаосвіти в Україні, популяризації України у світі та просування	«Право інтелектуальної власності», Законів України: «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про авторське право і суміжні права», Концепція	у Законах України: «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про запобігання корупції», «Про соціальні послуги», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)», «Про захист населення від інфекційних хвороб» та у концепціях: реформування системи забезпечення населення культурними послугами, реформування інституту саморегулювання в Україні, розвитку цифрової економіки та суспільства України, розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року), Державної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини», Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, удосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України, Національних стратегій: сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, національно-патріотичного виховання дітей та молоді, у сфері прав людини, Постановах КМУ: «Про затвердження Національної рамки кваліфікації», «Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів	Законів: «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», про охорону земель, про охорону атмосферного повітря, про відходи, про оцінку впливу на довкілля, положення про державну систему моніторингу довкілля, порядок здійснення державного моніторингу вод, положення про моніторинг ґрунтів, порядок організації

інтересів України у світовому інформаційному просторі, реформування державної політики в інноваційній сфері, національного виховання студентської молоді, художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, екологічної освіти України; Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Національної доктрини розвитку освіти, Державної національної програми «Освіта»	технічного захисту інформації в Україні	освіти», «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року, Стратегія сталого розвитку «Україна-2020»	та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря
Засоби технічного регулювання			
Якість	Наука		Безпека
системи управління якістю (ISO 9001), управління якістю, у тому числі задля досягнення сталого успіху організації (ISO 9004), настанови щодо програм якості (ISO 10005), ДСТУ ISO 9001:2015, ДСТУ ISO 10011-1-97, ДСТУ ISO 10005:2007, ДСТУ ISO 10006:2005, ДСТУ 180 9001-2000 системи управління якістю; настанови щодо перевірки систем управління якістю, програм якості; якістю в проектах; менеджменту якості	ДСТУ 4163:2003 державна уніфікована система документації, ДСТУ 2938-94 системи оброблення інформації: поняття, терміни; ДСТУ 2681-94 метрологія, терміни; ДСТУ 3966-2009 термінологічна робота; ДСТУ 3008-95 документи. звіти у сфері науки і техніки; ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 бібліографічний запис, опис, вимоги та правила; ДСТУ 8302:2015 інформація та документація, бібліографічне посилання; ISO 17025 вимоги до випробувальних лабораторій		ДСТУ 3017:2015 Видання, терміни, визначення понять тощо. складання та виконання моніторингових програм (ISO 16133), системи екологічного управління (ISO 14001, 14004, 14005), екологічне оцінювання (ISO 14015), система радіоекологічного моніторингу селітебних територій (ДСТУ 4742:2007), система стандартів у галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання ресурсів – атмосфера (ДСТУ 4276, 4277:2004), гідросфери (ДСТУ 3041-95), комплекс стандартів у сфері охорони ґрунтів (ДСТУ 4976:2008), комплекс стандартів у сфері поводження з відходами (ДСТУ 4462.3.01:2006) та інші стандарти щодо визначення якості складових довкілля, ISO 26000, система стандартів у сфері безпеки SA 8000 Соціальна відповідальність, ISO 27000 менеджмент інформаційної безпеки, OHSAS 18001 менеджмент охорони праці, ISO 22000, HACCP, FSSC менеджмент безпеки харчової продукції, ISO 50001 менеджмент енергоефективності

Розроблено схему семантичної орієнтованості професійної підготовки майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки (рис. 2.1).

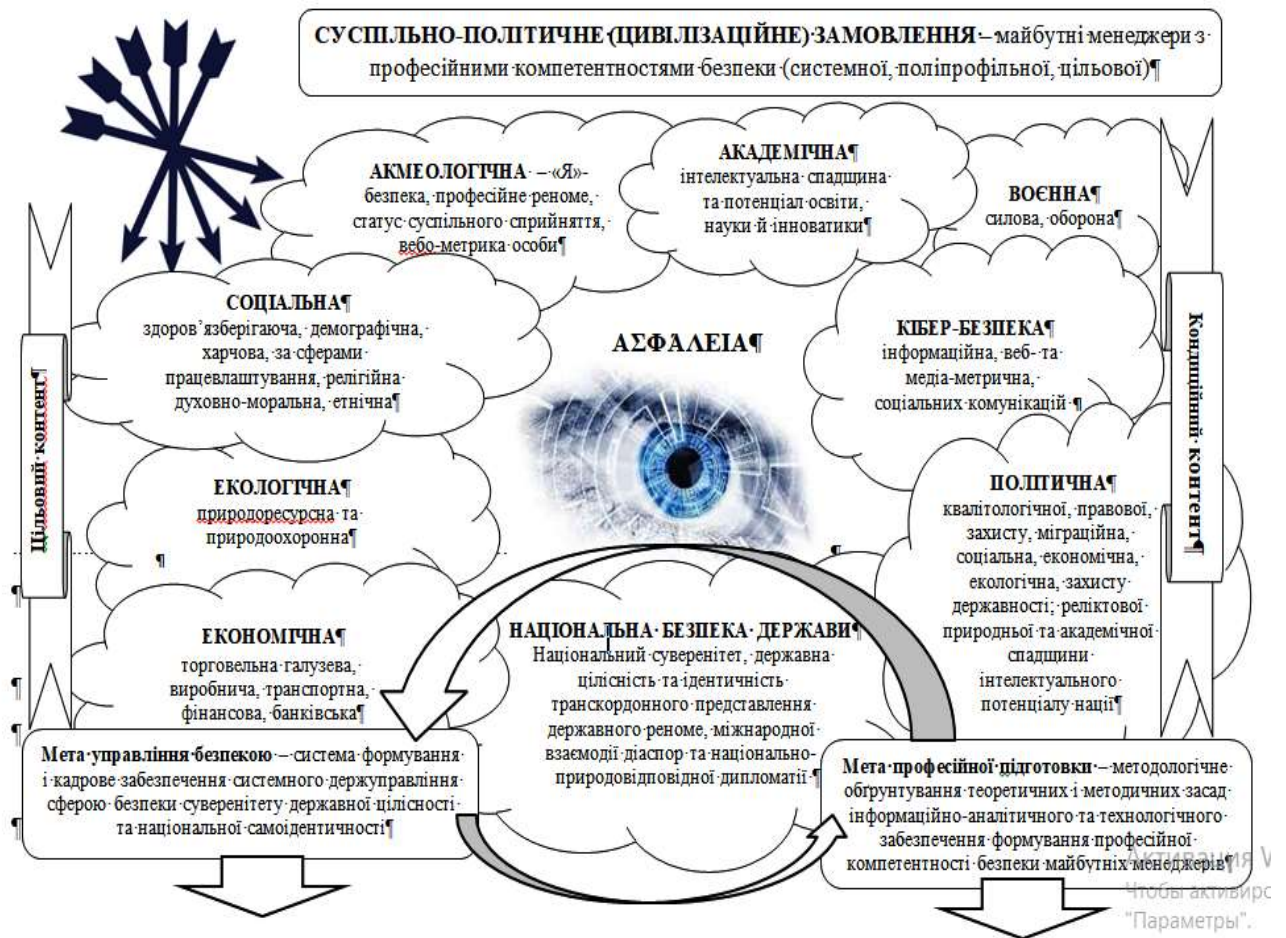

Рис. 2.1. Схема семантичної орієнтованості професійної підготовки майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки

Семантична орієнтація видів безпеки у стратегічних секторах передбачає виокремлення її функціональних видів та системність емерджентної взаємодії та взаємозалежності зв'язків у секторах безпеки та їх представлення у змістовно-методичному наповненні професійної підготовки майбутніх менеджерів. Розглянуто та схарактеризовано наповнення програмно-інтегрованого модуля «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО». Детально представлено авторське бачення змісту та формулювання тезаурусу складових семантики його організації.

Сформульовано, що політична безпека – це система усукупненого комплексу механізмів забезпечення сталості та перспективного розвитку

політичної системи. Казуальність вияву політики як регулятора соціокультурних взаємин постає у стабільних потребах безпеки цивілізаційного розвитку та соціальної спільноти. Актуалізація потреб координації системних видів діяльності соціального різноманіття політичної системи, взаємин між людьми, які обумовлюють суперечності й конфлікти інтересів внутрішньосистемної організації соціуму та активізують загрози суспільної діяльності та розвитку.

Виокремлений статус у видах суспільних взаємин посідають політичні відносини, оскільки покликані задовольняти соціальне замовлення потреб життєзабезпечення (самозбереження й життєдіяльності, зокрема виживання) окремих громадян і спільноти за умов встановлення загроз і небезпек цивілізаційного та національного розвитку. Категорія безпеки в політиці актуалізує життєву потребу в якості й захисті насущних цінностей людини, визначається як об'єкт її прагнень і бажань набуття, а також як установа суспільна норма, що потребує регуляції буття. Аналогічні аспекти формування політичної безпеки та безпеки в політиці передбачають необхідність формування наглядових систем контролю за нею у секторах забезпечення та архітектоніки ієрархії управління уповноваженими політичними інституціями для спільної консолідації різночинних сил громадян, категорій соціальних груп і соціуму загалом з метою вирішення життєво актуальних завдань захисту національних інтересів самозбереження індивідів, життєзабезпечення та суспільної життєдіяльності й перспективного розвитку на засадах сталості.

Розкрито, що політична безпека суспільства значною мірою залежить від характерних особливостей політичних суперечностей (конфліктів і протистояння), а саме – сил політичного протиборства, їх категорій, складу опонентів політконфліктів, відповідної приналежності, соціального положення, рангу учасників, особливостей об'єкту протистояння, механізмів і засобів врегулювання конфліктів, ідеологічного спрямування на соціалізації психологічних мотивів рушійних сил протидії, просторово-часової метрики оцінювання життєспроможності параметрів розвитку політичних рухів (їх тимчасових чи детермінованих динамічних характеристик), способів

ефективності передбачення, запобігання й вирішення політичних конфліктів, усунення протистояння політ інтересів.

Формування політичної безпеки системи її динамічної рівноваги передбачає сталість, збалансованість, оптимальність результатів її розвитку в перспективі за умов оперативного та відповідного регулювання (правового технічного) сфер безпеки на небажані зовнішні та внутрішньосистемні чинники - впливи деструктивного (деградаційного) характеру для гарантій захисту й збереження суспільної цілісності та якості й безпеки життя громадян у ефективній реалізації діяльності політичних інституцій [38].

Загалом система владних взаємин за семантикою механізмів, способів і засобів державного управління та регулювання забезпечує необхідний ступінь суспільної стійкості та безпеки політичної системи шляхом врегулювання її процесів.

Безпека політичної системи залежить від спроможності органів влади забезпечувати їх здатності та захищати національний і політичний суверенітет держави, нерозривно пов'язана зі суспільною затребуваністю та консолідацією зусиль досягнення цілей національних інтересів, а також динамічною рівновагою балансу цінностей національних пріоритетів, життєвозначимих потреб соціальних груп, прагнень й інтересів громадян.

Двоаспектний феномен формування політичної безпеки полягає у внутрішньо- та зовнішньополітичних категоріях впливу, відповідно : внутрішня залежить від безпеки складових її компонентів (інституційних, регулятивних, ІКТ, функціональних, семантично-комунікативних, нематеріально (духовно)-культурних) підсистем [39].

Особливості безпеки підсистем розкрито за логікою викладу :

- інституційна представляє сукупність державних органів, які реалізують функцію захисту, політпартій та громадянських уставно для врегулювання громадянської життєдіяльності та організації адміністративно-технологічних платформ державного та публічного управління семантикою

суспільно-політичної сфери, оптимізації ефективної діяльності владних інституцій, раціональності політичних рішень безпекового сектору;

- регулятивна здійснює політико-правове та технічне врегулювання соціальних процесів і явищ, забезпечує стійкість нормативно-правового регулювання для функціонування політичної сфери та дотримання конституційного ладу та політичної безпеки держави щодо уникнення політико-правових суперечностей суспільної життєдіяльності, нейтралізує ризики протидії соціально-аксіологічних правових устоїв інструментами конфлікту менеджменту та правовими засобами гармонізації соціально-політичних взаємин (зменшення ефективності підсистеми нівелювання законослухняність представників і категорій груп соціуму та активізує ризики екстремізму та порушення конституційних меж);

- семантично-комунікативна забезпечує динамічну рівновагу для стійкості системи політичної взаємодії на засадах суспільної злагоди та громадянської згоди;

- нематеріально-культурна усукупнює національну спадщину культурних надбань, цінностей політичної культури забезпечення якості та безпеки життя (в тому числі соціокультурних форм організації професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО як представників управлінської й політичної еліти), визначає стабільність суспільно-політичної сфери вцілому.

Зовнішньополітичні аспекти політичної безпеки полягають у спроможностях супротиву політичної системи суспільства протидіяти зовнішнім чинникам впливу загроз і небезпек (дестабілізації суспільно-політичного стану, підриву конституційних устоїв, деструктивної зовнішньої дії та прийняття необхідних державно-управлінських рішень, порушення національних інтересів суверенітету та територіальної цілісності держави). Небажані зовнішні загрози небезпек спрямовуються супротивниками на нівелювання та погіршення політичної безпеки держави, а також виявлятися в інших системах (підсистемах), напрямах і мати інтегровані та цільові форми виразу (навіть без військово-силових механізмів і способів впливу).

Політична безпека забезпечує передумови функціонування системи безпеки та захисту громадянина (індивідуума), соціуму й держави (її інституцій) і синергетично пов'язана з іншими секторами сфери безпеки – інформаційної та кібербезпеки, соціально-економічної, екологічної, академічної та персональної, оскільки є семантичним базисом національної безпеки України.

Враховуючи аргументацію педагогічної розвідки проблемного кола дослідження, зауважимо на необхідності застосування політичного аналізу безпеки для встановлення спроможності політичної системи у здатностях збереження рівноважного стану динамічної збалансованості безпекової сфери при застосуванні інструментів політичного, нормативно-правового та технічного врегулювання для усунення негативних зовнішніх і внутрішніх чинників несприятливого впливу середовища.

Характерними ознаками політичного аналізу метрики оцінювання стану безпеки виокремлено: з'ясування стану суспільно-політичної системи, діагностика змістового контенту владних взаємин, визначення властивостей видів, механізмів, способів, засобів політичних сил (рухів, партій) і їх діяльності, вивчення зовнішніх і внутрішніх політичних явищ і процесів їх суті та ціленаправленості [36, 37, 38].

Об'єктивно-предметне поле політичного аналізу безпеки передбачає дослідження – персональної безпеки індивідуума, соціальної й секторів безпеки держави (об'єкт дослідження); тенденції, закономірності джерел казуальності ризиків загроз і небезпек сталого функціонування соціуму та перспективного розвитку суспільно-політичних процесів і явищ, також умови, цілеспрямованість, механізми та засоби регулювання соціальних взаємин сприяння ефективності політики якості й безпеки життя (предмет дослідження); забезпечення цілісної єдності – емерджентності та гомеостазу соціальної системи для суспільної гармонізації (мета дослідження); категоріальний апарат політичної векторизації цілей безпеки визначає каркас формування сприятливих середовищних (зовнішніх) і системних (внутрішніх) умов для сталого розвитку суспільства та синхронізує необхідність потреб забезпечення гарантій безпеки зі

завданнями стратегічної політики якості й безпеки життя (в тому числі освітньої, кадрової, екологічної політики управління якістю й безпекою в ЗВО).

Уточнено критеріальний апарат безпеки в політичних доктринах (ідеологіях) – культурологічні й етичні усвідомлення акмеолого-аксіологічних уявлень про життя та роль людини, співставлення системного бачення й пізнання безпеки – індивідууму й соціуму, особистої й державної, суспільної й національної, їх призначення та суспільний обов'язок збереження й захисту в політичних ідеологіях безпеки- та державо-творення та ноосферологічній платформі сталого розвитку суспільства та біосфери («біосоціальні, духовні та морально-етичні = політика безпеки»). Ефективність спроможності ноосферологічної орієнтації безпеки залежить від аксіологічних систем транскордонної взаємодії держав-партнерів, характеристики демократизації їх режимів правління, параметрів розвитку країн міжнародного співробітництва, особливостей стану навколишнього середовища безпеки (союзники, супротивники). Самоідентифікація та самовизначення особи відбувається в формах культурної, когнітивної й симіотичної організації світосприйняття та національного ідеологічного середовища. Соціокультурна організація унормування сприятливого середовища безпеки як простору креативних орієнтацій, акмеології, аксіології, академічної та природної спадщини національних надбань, дивергентних форм організації дипло-підготовки майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки, правил біосоціальноповідальної поведінки, норм політичної, управлінської, екологічної, громадянської культури безпеки й якості життя [41, 42, 43].

Деталізовано критеріальний апарат метрики безпеки у політичних ідеологіях, відповідно у ланцюгу цінності-соціальні виміри безпеки :

- лібералізм – свобода – персональна безпека особи;
- неолібералізм – свобода + права людини + демократія – персональна безпека, добробут, соціально-правове регулювання;
- консерватизм – мораль + родина + релігія – персональна безпека, правовий захист власності, соціальні гарантії прав і свобод;

- неоконсерватизм – мораль + релігія + національна самовизначення (національний дух) – персональна безпека, забезпечення підвищення рівня безпеки незахищених категорій соціальних груп населення;
- соціалізм (соціалдемократизм) – соціальна справедливість + свобода + демократія – безпека соціальної рівності й консолідованої єдності людини, соціуму, держави;
- комунізм – рівноправ'я – суспільна безпека (державна);
- націоналізм – привілеї нації (расова зверхність + національна меншовартість інших – національна безпека (державна)).

Встановлено, що реалізація політичних інтересів індивідуума, соціуму та країни, підсистеми системи забезпечення національної безпеки, визначеними та уповноваженими суб'єктами – інституцій у нормативно-правових актах, комплекс способів, засобів, інструментів, процедур та регламентів, які убезпечують політичну систему держави від деструктивних впливів (внутрушньосистемних та середовищних) здійснюється механізмами формування політичної безпеки. У внутрішньополітичній сфері суспільного й державного життєзабезпечення, завданнями механізму визначено :

- ✓ збереження й захист конституційних устоїв (ладу), забезпечення й дотримання прав і свобод особи і громадянина, зазначених у Конституції України;
- ✓ модернізація та удосконалення політичної системи, духовно-моральних цінностей, демократизація влади та покращення ефективності функціонування владних інститутів;
- ✓ формування дієвих органів судочинства та захисту конституційних прав і свобод індивідуума, забезпечення динамічної рівноваги, стабільності, політичної системи, громадянського суспільства миру, порозуміння, добробуту та злагоди;
- ✓ передбачення, запобігання та усунення екстреміських та сепаратистських проявів;

- ✓ уможливлення прозорості функціоналу системної діяльності державних установ, розроблення, прийняття та реалізація доцільних рішень управління безпекою, забезпечення доступу населення до інформаційних даних щодо стану безпеки та рівня захисту, формування довіри органів влади;

- ✓ створення ефективної структури публічного управління та адміністрування, діючого місцевого та регіонального самоврядування;

- ✓ формування досконалих суспільно-політичних соціально-економічних, нормативно-правових, екологічних та культурних і духовних основ політетнічної стабільності нації, апробація ефективних способів і заходів консолідації інтересів етнічних груп для усунення та розв'язання міжнаціональних протирічь;

- ✓ забезпечення міжконфесійного балансу соціуму та запобігання протистояння конфлікт-інтересів релігійного підґрунтя.

У зовнішньополітичній сфері завданнями механізму встановлено :

- ✓ убезпечення втручання у внутрішню життєдіяльність країни, запобігання посяганням на державний суверенітет і територіальну цілісність імовірних або виявлених супротивників державності;

- ✓ симбіотична співпраця у системах колективної безпеки (глобальні, транскордонні, регіональні, національні);

- ✓ сприяння безпечному регулюванню суперечностей і конфліктів регіонального сусідства;

- ✓ міжнародне миротворче та державотворче співробітництво легітимних транскордонних структур глобалізації суспільного розвитку на засадах сталості, інтеграція заходів національної безпеки з інституціями транскордонної політичної безпеки у боротьбі з міжнародними злочинними угрупованнями та терористичними організаціями

- ✓ протидія та стримування масштабів поширення зброї масового ураження і засобів її транспортування;

- ✓ створення сприятливого геополітичного середовища зовнішньополітичної співпраці для сталого розвитку країни.

Суб'єкти забезпечення політичної безпеки та механізмів її реалізації визначено на законодавчому рівні у Стратегії національної безпеки України. Державорозбудовча активність та збалансована діяльність інститутів забезпечення політичної безпеки сприяє зміцненню гарантій захисту та дотримання прав і свобод особи та громадянина у забезпеченні ефективності та адекватного реагування системи безпеки виявленим та потенційним загрозам небезпеки [35, 45, 46].

У попередньому розділі деталізовано теоретико-методичне обґрунтування метрики оцінювання та управління системою забезпечення національної безпеки України, проте враховуючи реалії агресивних дій сусідів держави та посягання на її суверенітет та територіальну цілісність розглянуто миротворчі аспекти невоєнних механізмів забезпечення національної безпеки держави та її політичної системи як консолідованого комплексу соціальних організацій та установ, нормативних правостановчих актів, ціннісно-духовного потенціалу, інформаційно-аналітичного і комунікаційно-технологічного базису систем загальнонаціонального призначення, які формуються та застосовуються державою для сприяння позитивного впливу внутрішньо-зовнішньої взаємодії з метою зміцнення національної безпеки України. Семантику невоєнних засобів поліваріантного комплексу інструментарію розмежовують згідно функціоналу регулювання складних і кризових ситуацій, а саме: перша група – політичні нормативно-правові, дипломатичні, соціально-економічні, екологічні природоресурсні та інформаційно-технологічні, соціокультурної організації підготовки кадрів, які є у розпорядженні держави; друга група – співробітництва міжнародних інституцій, міжнародного права та соціального захисту, доступу громадськості до інформаційних даних безпеки життєдіяльності людини, пропагандисько-просвітницькі, освітньо-наукові, ІКТ-мережі, реагування на надзвичайні ситуації.

Перспективним напрямом методології забезпечення національної безпеки невоєнними засобами є методологія проектування систем безпеки миротворчого та державотворчого спрямування, яка передбачає – удосконалення міжнародного

партнерства; запобігання та подолання нерівності, класично силового традиційного мислення, усунення превалювання превелігійованих мотивів поведінки людей, які спонукають до антогонізму; формування культури безпеки та готовності мирного врегулювання різноманіття конфліктів на засадах ноосферного, квалітологічного та футуристичного підходів цивілізаційного розвитку з біосоціальною відповідальністю національної та міжнародної спроможності засобів безпеки невоєнного характеру [47].

Міжнародне та національне право гарантує, в разі виникнення зовнішні загрози небезпеки України, використовувати потенційні можливості ООН (Ради безпеки), ОБСЄ, ЄС і НАТО для колективного убезпечення завдяки механізмам задекларованим Меморандуму гарантій безпеки у зв'язку з приєднанням України до угоди щодо нерозповсюдження ядерної зброї, а також двосторонніх та консорціумних міждержавних взаємин, в тому числі органів парламентаризму, внутрішніх механізмів реагування на кризові та надзвичайні ситуації, підтримки міжнародного миру та безпеки. Актуалізація ролі невоєнних засобів залежить від об'єктивних (стан розвитку економіки, рівень науково-технічного розвитку, ступінь обороноздатності) та суб'єктивних (ефективна політика комплексного застосування невоєнних засобів, миротворча ідеологія безпеки й якості життя) чинників [48, 49].

Вищим проявом воєнного мистецтва є воєнна стратегія як наукова категорія ведення війни, яка є складовою компонентою військової справи, вивчає закономірності процесу військових дій, макросоціального явища, методології планування і практичного проведення. Основні засади базуються на результатах метрики оцінювання воєнно-політичної ситуації, структурно-організаційні та структурно-функціональні характеристики розвитку воєнної організації держави за цільовим призначенням. Основними напрямками теорії і практики воєнної стратегії як наукової категорії на нинішньому етапі цивілізаційного розвитку та в умовах глобальних викликів визначено: імовірний, можливо допустимий характер воєн у третьому тисячолітті та шляхи спроможного передбачення і запобігання воєнними засобами стримування; встановлення мети і цільових

завдань оборони Збройних Сил України у діях воєнного характеру та війни, які мають стратегічне поширення масштабування; життєвоважливі засоби оборони та ведення війни, підготовчі механізми її забезпечення, вироблення стратегем мультiform військових дій; стратегічне прогнозування, планування та проектування процесів застосування збройних сил і видів у конфліктах воєнного протиборства; фундаментальні засади забезпечення, застосування та керування збройними силами (у мирний та військовий час); превалюючі воєнно-стратегічні погляди розвинених країн та міждержавних і надсистемних союзів, коаліцій, блоків і об'єднань, їх потенційних спроможностей для підготовки розгортання і ведення воєнних дій та війни стратегічного значення. Національні політики безпеки й оборони визначені національною юрисдикцією закону та сформульовані у постулатах воєнних доктрин держав обумовлюють основні завдання воєнних стратегій з врахуванням коаліційного унормування документопорядження безпекової і оборонної сфери на засадах воєнно-стратегічних підходів наддержавних коаліцій. Наукова категорія воєнної стратегії характеризується змістовими особливостями об'єктно-предметного поля пізнання, зокрема повномасштабна війна або збройний конфлікт визначено як об'єкт, а воєнні дії стратегічного поширення та воєнно-силові аспекти забезпечення оборони держави у збройному протиборстві актуалізують предмет дослідження.

Методологічні аспекти теорії воєнної стратегії кристалізуються у ключових принципах, а саме: забезпечення відповідності мети і завдань стратегем концептуально-політичній меті; оперативна системно-забезпечуюча підготовка оборонної сфери держави з оптимально ефективним використанням матеріальних і духовно-моральних ресурсів та сил для протидії і супротиву військовій агресії; детермінована сталість мобілізаційно-бойової готовності збройних угруповань; стратегічне прогнозування та планування використання збройних сил завчасно передбачуваних; мобільність, інтенсивність та рішуча активність зусиль збройних угруповань на пріоритетних напрямках безпеки і захисту; консолідовано узгоджене застосування видів силової оборони, особливо

у вузлах забезпечення пріоритетних спроможностей актуалізованих зусиль; пролонгована неперервність застосування збройних сил при проведенні воєнних дій раптового, напруженого змісту; оперативна військова маневреність силового впливу під час війни; створення стратегічного резерву та запасів засобів озброєння і боєприпасів завчасно та досконале використання і поповнення під час війни; системний аналіз та стратегічне прогнозування перспективного розвитку воєнно-політичної обстановки з виробленням стратегем передбачення, запобігання і оборони, а в разі нападу супротивника застосування воєнних стратегій; системний моніторинг морально-психологічного стану як чинника впливу у підготовці і проведенні воєнних дій, а також запобігання і стримання збройної агресії супротивника.

До наукових категорій воєнної стратегії віднесено – військові і збройні конфлікти, регіональні і міжнародні військові локації, воєнна безпека, стратегічне масштабування розгортання війни, оперативні та воєнно- економічні стратегії за видами стратегічних функцій воєнної безпеки, методологічне поле проблем дослідження охоплює : тенденції та закономірності збройної боротьби стратегічного рівня; футуризм визначення перспективного характеру майбутньої війни та умов її ведення, теоретико-методологічні засади підготовки держави та її збройних сил до ведення війни на основі принципів її планування; добір семантичного функціоналу структури збройних сил за видами та визначеними стратегіями їх застосування; фундаментальні основи керування війною та забезпечення збройного протистояння зі врахуванням стратегій можливих супротивників.

Національні особливості воєнної стратегії враховують : казуальність виникнення та потенційно можливих воєнних конфліктів; механізми, способи, засоби для підготовки держави до оборони від супротивника у галузях та видах економічної діяльності, безпеки життєдіяльності населення та захисту територіальної цілісності держави; стратегіями прогностики та планування, застосування збройної протидії у ймовірних воєнних конфліктах; базис платформ всеохоплюючого забезпечення збройних сил у мирний та особливо

небезпечний період з розробленням проектів їх керування та шляхів розбудови; стратегічні особливості геопросторового виміру воєнної стратегії; методологічно обґрунтовані практичні рекомендації для військово-політичного управління держави, для оборони та керівництва під час ведення її; превалюючі концептуально-стратегічні погляди військового керування інших держав щодо можливого застосування збройних сил при вирішенні конфлікт-інтересів; стратегічні напрями воєнно-економічної політики України; пріоритетні вектори воєнно-технічного забезпечення політики якості й безпеки держави; механізми, способи і форми використання збройних сил і військових формувань України у потенційно можливих конфліктах воєнного характеру ; участь збройних сил у миротворчій місії України; векторизація напрямів розвитку національної воєнної стратегії у перспективах.

Геополітична ситуація в умовах глобалізації потребує невпинної корекції та осучаснення концептуальних воєнно-стратегічних положень та їх практичного застосування при формуванні методології оборони національних інтересів, захисту державного суверенітету та наукового обґрунтування політики якості і й безпеки життя на всіх рівнях суспільної організації [50, 51].

Кристалізовано тезаурус тлумачення *екологічної безпеки* як умови захисту життєдіяльності та життєзабезпечення людини у взаємодії індивідууму та впливу на нього довкілля; екологічно безпечні умови життєдіяльності людини; екологічно комфортний стан захисту особистості, суспільства та держави від наслідків антропогенного впливу на довкілля, в тому числі стихійного характеру надзвичайних катастроф та природних лих; стан безпеки захисту та відтворення навколишнього природного середовища і системожиттєздатних інтересів від можливих ризиків негативної дії господарської або суспільної діяльності, надзвичайних ситуацій нативного і антропогенного характеру та їх казуальності; системно-політичний комплекс суспільно-політичних, нормативно-правових, соціально-економічних та техніко-регулятивних норм, актів, регламентів та системних заходів, спрямованих на забезпечення гарантій захисту навколишнього природного середовища та життєво важливих інтересів особи і

громадянина від можливого негативного впливу господарської та геосферної активності; рівень захисту довкілля і життєво важливих інтересів і потреб людини на чисту питну воду, потенційну родючість ґрунтів, біокористування (біологічним та ландшафтним різноманіттям), чисте та свіже повітря з відповідним відсотком життязабезпечуючих елементів (кисень – не менше 16 %, азот – не більше 60 %, інші супутні гази у межах допустимих норм варіювання активаторів чи інгібіторів процесів карбоксилювання, фотосинтезу, хемосинтезу), екологічно комфортне довкілля унормоване законодавчо-правовими актами та засобами технічного регулювання; динамічна рівновага стану захищеності людини, суспільства, держави та наземних та водних екосистем природного та антропогенного характеру без обмежень адміністративно-територіальних, суспільно-політичних та просторово-часових, в тому числі їх розвитку; рівень захисту визначеного об'єкта екологічного регулювання у метриці системного аналізу несприятливих чинників впливів навколишнього природного середовища антропогенних та суспільно-політичної дії [ ].

Під екологічною безпекою найчастіше розуміють ситуацію, за якою унормовуються екологічний баланс – гомеостаз екосистем різного походження призначення та компенсаторної спроможності самоочищення, саморегулювання та самовідновлення; розлого трактується як процес забезпечення якості життя та життєдіяльності людини в екосистемних умовах та у взаємодії з природно-ресурсним потенціалом території, його ареалу; за часту розглядається як практика або стратегема політики з організаційно-управлінськими та адміністративними процедурами безпекозабезпечення та добробуту і злагоди для усіх мешканців території за встановленим ареалом бо екосистемною належністю, що передбачає безпеку локалізації та утилізації відходів життєдіяльності і регулювання потенційно небезпечних об'єктів визначених законодавством та засобами технічного регулювання.

Векторизовано триаду стратегічних завдань екологічної безпеки, а саме : національне та міжнародне працезохоронне регулювання та управління якістю

працею; екологічний нагляд та контроль усіх видів суспільної діяльності, а також суб'єктів, які її забезпечують з покладанням екологічної відповідальності за неї; екотоксикологія та таксикохімія, фізична безпека, радіобіологія та радіоекологія, забезпечення доступу громадськості в межах Орхуської конвенції оприлюднення даних екологічної інформації; методологія сталого розвитку у стратегемах безпеки. Кожен зі зазначених сегментів складає частину проблемно-інтегрованого модуля запропонованого здобувачем ступеня. Життєва необхідність екологічної безпеки вимагає реалізації академічного потенціалу ЗВО з фінансовим забезпеченням удосконалення методології її дослідження, навчання, метрики оцінювання та системного управління для унормування вимог екологічного комфорту життєдіяльності біосоціальної сфери .

Зокрема, актуалізовано нормативно-правові зобов'язання екологічної безпеки у духовно-моральних аспектах – спроможності та відповідальності за здійснення професійної, побутової, естетичної, дозвіллевої діяльності особи та її нащадків з сегментом біосоціальної відповідальності за екологічне, сексуальне, патріотичне, громадянське виховання наступних поколінь. Критеріальний апарат природничих наук передбачає вивчення стійкості біоценозу та його здатності до самовідтворення, штучних техніко-індустріальних галузей наук і знань, враховує якість життя, рівень здоров'я населення за екосистемною приналежністю та включає структурні компоненти екологічного оцінювання територіальної одиниці, екологічного моніторингу, вироблення та застосування екологічно обґрунтованих управлінських рішень щодо попередження, врегулювання та розвитку природоохоронних аспектів суспільної діяльності. Механізми забезпечення – системний аналіз якості параметральної метрики. Нагляду і контролю за довкіллям, прогностика і моделювання впливу соціуму як геосферного перетворювача цивілізаційного розвитку, методології управління якістю довкілля та її навчання, біо-, гео-хімічні методи геосферних перетворень суспільного впливу. Екологічна безпека покликана захищати права і свободи людини, її духовно-культурні та матеріальні потреби, природні та естетичні ресурси (в тому числі інтелектуальні) .

Особлива складова системи забезпечення національної безпеки – це *економічна безпека* як діяльність орієнтована на векторизацію і рух інвестиційних економічних ресурсів у відповідності до критеріїв безпечної семантики і розвитку національної економіки; зміст економічної безпеки полягає у розлогоді тлумачення семантики економічних інвестицій для єдності “дерева цілей” і засобів її досягнення, а також матеріально-економічної платформи реальних і потенційних донатів у підпорядкуванні їх ініціатив інвестиційного забезпечення завданням економічної безпеки. Стратегіями тактики економічної безпеки передбачають специфічний інструментарій інвестиційних ініціатив, що в дійсності не є штучно організованим чинником впливу на середовище економіки, його аспекти полягають у забезпеченні суспільної продуктивності, які зумовлені економічними законами. Ініціативи інвестицій та їх реалізація пов’язані з підтримкою життєдіяльності економічних суб’єктів. Цілісна єдність механізму врегулювання секторів інвестиційних донатів у реалізації єдності семантичного вектора полягає в усукупненні процесів взаємин рівнів і підсистем системи економічної безпеки, а механізм її забезпечення є способом організації, формалізації та застосування відповідних методик управління економікою, тому його визначають як спосіб організаційно-управлінського впливу інвестиційних ініціатив, з метою реалізації економічних інтересів, запобігання та уникнення загроз економічної безпеки, ліквідації наслідків казуальності у досягненні бажаного рівня економічної безпеки для ефективного досягнення соціально-економічної політики та стратегії.

Інвестиційне забезпечення економічної безпеки є комплексом способів організації фінансового донорства з використанням для нарощення потенціалу безпеки і формування сприятливих умов перспектив соціального розвитку суспільства конкуретоспроможної економіки, зростання добробуту та статку населення країни (механізм економічної безпеки охоплює типи, види та методик організаційно-управлінських відносин і також інвестування за умов узгодження з індикаторами економічної безпеки). Вузкопрофільно механізм економічної безпеки виявляється у розбудові структурної взаємодії інвестиційної динаміки та

індикаторів соціально-економічної системи, що сприяє ідентифікації архітектоніки в системі суспільно-економічної діяльності: взаємозалежності мають специфікацію у інвестиційній політиці та характеризуються цільовою семантикою організаційно-економічних форм; механізм як спосіб забезпечує платформу галузей економічної діяльності та взаємин і виявляється в організаційно-економічних заходах, об'єднує етапи цілісності циклу фінансового донарства (від умов і джерел до здобуття зиску суб'єктами), виступає формою економічних взаємин та вирішує суперечності у сфері економічної безпеки як спосіб узгодження інтересів і форма усунення протиріч. Семантика механізму забезпечення економічної безпеки полягає у: пропорційному співвідношенні структурних компонентів економіки; синхронізації економічних векторів координаційно-субординаційної взаємодії галузей господарювання; захист національних інтересів інвестування; формування суспільно-політичної сталості; соціальні гарантії економічної безпеки від геополітичного до локального рівнів.

Механізм економічної безпеки зосереджено у двоаспектності видів впливу на її рівень – прямої дії при реалізації економічного забезпечення усіх етапів формування макроекономічних показників як індикаторів безпеки (економічна ефективність проектної діяльності, інвестиційних ініціатив державного, організаційного та особистого підприємництва); непрямого вияву при інтенсифікації обігу економічних активів та інвестицій у галузях економічної діяльності, що виражається в розвитку дотичних виробництв, синергетиці галузей постачальників і споживачів, зростанні матеріального забезпечення та спонуканні до модернізаційних перетворень в економіці.

Класифікаційними ознаками економічної безпеки виокремлено риси – інвестиційної спроможності суб'єктів на рівнях (державному, підприємницькому та особисто-приватному), базується на консолідації економічних інтересів з пріоритету цілей національної безпеки економіки, структурується як взаємопов'язаний процес формування і залучення інвестицій у циклах відтворення суспільного продукту, розглядається як

динамічна система економічних взаємин та їх корекції, усукупнює елементи хаотичного та керованого, формалізованого та неформального, суб'єкт-об'єктного поля, формуючи складну системи взаємин у процесах і явищах економіки, викристалізовує тенденції розвитку, що зумовлено економічними закономірностями на етапах цивілізаційного розвитку, визначається згідно вимог законів економіки, раціоналізації економічного співвідношення виробництва і споживання зі забезпеченням ефективності виробничого потенціалу, поєднує організаційно-економічні форми втілення механізму у рівновазі ринкового і державного секторів. Структурується у підсистемах ринкового саморегулювання, державного управління, інвестиційного партнерства, що об'єднується у цілісній системі активних особливостей перебігу процесів економічного розвитку та безпеки в умовах транзитивної економіки.

Зважаючи на вищевикладене, зауважено на віддзеркаленні схарактеризованих процесів, явищ і механізмів у сфері освіти, науки й інноватики та підкреслено її вразливість.

Акмеологічні аспекти безпеки виявляють життєву стратегію самозабезпечення персонального захисту людини в умовах небезпек та надзвичайних ситуацій. Стратегія особистої безпеки полягає у готовності передбачати, запобігати та усувати небезпеки та несподіванки у самовладанні остраху, втоми, невпевненості втрати волі та фізіологічного комфорту за умов мобілізації потенціалу внутрішніх сил на подоланні зовнішніх негараздів і виконання необхідних завдань: автономного існування у навколишньому природному середовищі, самообороні та самозахисті від злочинного втручання та нападу, здоров'язбереження, соціально безпечної поведінки, подолання психологічних криз і професійного вигорання.

Фундаментальну роль академічної безпеки полягає у збереженні, нарощенні та відтворенні інтелектуальної спадщини та потенціалу сфери освіти, науки та інноватики, у забезпеченні методологічного підґрунтя парадигми безпеки семантики стратегем, її уможливлення у секторах персонального захисту складових сталості (соціо-, еколого-, економічних), методології

обґрунтування оборонно-силових аспектів невоєнного та військового противоборства супротивнику кібербезпеки, інформаційного захисту персональних даних, наукометричних апробацій та презентацій шкіл менеджеризму в академічному світі, формуванні засобів технічного регулювання та метрології, академічної доброчесності, етики та доброчесного доведеності результатів наукового пізнання, розробленні стратегічних програм футуристичних наукових досліджень у сфері системного аналізу якості стратегічного аналізу та моніторингу, прогностики та планування стратегії безпеки, в першу чергу національної, а також унормування політики якості й безпеки життя правового та соціального захисту достойної міграційної здатності та академічної мобільності, політичного захисту державності та її сталого розвитку.

Висновки до другого розділу

У другому розділі встановлено та розкрито цільову семантику державного регулювання національної безпеки, яка орієнтована на необхідність задоволення суспільно-політичного замовлення – на майбутніх менеджерів з професійною компетентністю безпеки у змістовому наповненні проблемно-інтегрованого модуля «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО».

Синергетичний синтез поліпрофільної векторності та інтенсивності міжсистемної гармонізації у сферах безпеки як-то: персональна безпека простору (навколишнього середовища – природного, соціального, інформаційно-технологічного, професійного, сімейно-побутового), особиста автономність, вияв волі, свободи (вибору, слова, реалізації, волевиявлення, напряму наукового пізнання), обрання професійного іміджу та його вебо-, науково-метричне представлення, відповідність та/або суспільне сприйняття акмеологічної самовизначеності та самоідентичності «Я»-безпеки, професійного реноме, статусу суспільного сприйняття, вебо-метрики особи; науково-технічна, інституційно-дослідницька безпека едхократичної

спроможності, академічної інтелектуальної спадщини та потенціалу освіти, науки й інноватики, мобільності, соціального та правового гарантування для учасників академічної спільноти, діючих фундаторів та послідовників шкіл менеджеризму та здобувачів освіти різних цільових категорій соціальних груп (рівноправної доступності достойних, тих, хто потребує та прагне, а також представників інклюзивних, конфесійних, гендерних, за походженням) у саморозвитку та самоменеджменті студентів, слухачів, курсистів без вікових обмежень неперервності освіти та пролонгованої зайнятості впродовж життя на засадах сталості, в тому числі зацікавлених споживачів портативних освітніх та наукових програм, дорадчо-консультаційних, інформаційно-технологічних, телекомунікаційних та соціальних сервісів, збереження інституційного реноме та відтворення академічного інтелектуального потенціалу; природоресурсна та природоохоронна глобальна екологічна безпека геосфер, біосоціогеосферної взаємодії, урбо-, техно-, агро-сфер, природних та антропогенно-змінених наземних і водних екосистем та їх біологічного та ландшафтного різноманіття, безпека життєдіяльності й якості життя, харчування, екотрофології, соціально-побутова; політична – квалітологічної, правової, захисту, міграційна, соціальна, економічна, екологічна, захисту державності; реліктової природної та академічної спадщини, інтелектуального потенціалу нації; військова – наука передбачення, усунення та запобігання веденню війни як найвищий прояв воєнного мистецтва, частина військової справи дослідження невідповідностей ризиків та небезпек щодо еволюційних закономірностей уникнення війни, також системно-стратегічної взаємодії наддержавних коаліцій, воєнно-стратегічних поглядів держав щодо гарантування безпеки оборони стратегічних рівнів військово-коаліційної силової та оборонної доктрини; кібер-безпека – забезпечення рівноважного стану системи інформаційних відносин за якого виникає спроможність успішно і безперервного розвитку за умов інтенсивного впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, позитивного та деструктивного інформаційного впливу, веб- та медіа-метрична, соціальних комунікацій з ознаками – сталого розвитку зі набуттям новітніх оптимальних якостей з

мінімізацією матеріальних та інтелектуальних ресурсів, безперервністю, компенсаторною стійкістю до впливу зовнішніх деструктивів, в тому числі незворотність розвитку та інтенсивність, здатність саморегуляції; забезпечуються у соціумі встановленням стану динамічної рівноваги між чинниками деструкції та стабілізації, домінування безпекових чинників над конфліктологічними, установлене та системно-виявлені локалізованих джерел небезпек, здатність динамічно трансформуватися, щоб інтенсивність реакції системи превалювала над активністю джерел загроз, редукція зовнішніх і внутрішніх небезпек до рівня інституціональних конфліктів; галузева безпека – національними інтересами держави, орієнтована на гарантування захисту прав та свобод за видами економічної діяльності країни від деструктивних зовнішніх та внутрішніх економічних невідповідностей і ризиків небезпек, що призводять до деградації та збалансованості соціально-економічних систем національної безпеки України, які призводять до ускладнення та кризового економічного стану й катастрофічного рівня розвитку економіки з погіршенням матеріального забезпечення, родинного статку, екологічної безпеки й якості життя й спричиняє соціально-економічні та екологічні біфуркації природних та антропогенно-зміненних екосистем з нарощенням конфліктологічного потенціалу суспільно-політичного балансу України, що загрожує існуванню політичної системи; класифікують як економічну – торговельно галузеву, виробничу, транспортну, фінансову, банківську; соціальна – сукупність механізмів її забезпечення як комплексу нормативного, правового, техніко-регулятивного та інституційного характеру, який орієнтовано на реалізацію державних інтересів соціальної сфери щодо запобігання соціальним загрозам, ліквідації наслідків та досягнення соціально-економічної та екологічної сталості, яка гармонізує досягнення соціальних стратегем, комплекс соціальних взаємин і комунікацій для забезпечення фізіологічних, соціальних, духовно-естетичних, рекреаційних та екологічних потреб людини в об'ємі необхідному для підтримки та забезпечення відповідного рівня якості гідного життя громадянина України (урегульованість статків, гарантій соціального захисту, охорони здоров'я та демографічного

благополуччя, відтворення населення та працездатного потенціалу, розвиток сфери освіти, науки й інноватики, забезпечення місцем проживання та державного захисту особистого простору); реалізується через стратегії соціальної безпеки, прогнозування, виявлення, оцінювання соціальних загроз, організація запобігання та усунення небезпек з ліквідацією деградаційних чинників, міжнародна імплементація до нормативно-правової бази міждержавної співпраці, яку націлено на забезпечення соціального комфорту та самопочуття особи, подолання бідності та забезпечення добробуту, формування стійких підприємницьких інтересів у пересічних громадян; реалізація механізму соціальної безпеки здійснюється у процесі формування інтегрованого комплексу організаційно-управлінських процедур основних положень, стратегій соціальної безпеки держави, що полягає в удосконаленні концепції законодавчої та нормативно-правової нормотворчості, забезпечення методології оцінювання соціального виміру безпеки, соціальної політики зі передбачення та усунення соціальних загроз і створення механізмів саморегуляції соцбезпеки (здоров'язберігаюча, демографічна, харчова, за сферами працевлаштування, релігійна духовно-моральна, етнічна); національна безпека держави полягає у забезпеченні Національного суверенітету, державної цілісності та ідентичності транскордонного представлення державного реноме, міжнародній взаємодії діаспор та національно-природовідповідній дипломатії.

Підготовлено та апробовано комплекс науково-методичного забезпечення формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО.

Список літератури до другого розділу

1. About IDC [Електронний ресурс]. *International Data Corporation*. Режим доступу : <https://www.idc.com/> (дата звернення 12.12.2020).
2. Словник термінів з кібербезпеки / за заг. ред. О. Копана, Є. Скулиша. Київ : ВБ «Аванпост-Прим», 2012. 214 с.
3. Діордіца І. Класифікація кіберзагроз та їх легітимація у нормативно-правових актах України. *Кримінальне право*, 2017, № 10. С.206-211. Режим доступу : <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/10/43.pdf> (дата звернення 12.12.2020).
4. Лахно В.А. Побудова адаптивної системи розпізнавання кіберзагроз на основі нечіткої кластеризації ознак. *Восточно-Европейский журнал передовых технологий*, 2016. № 2(9). С. 18–25.
5. Косошов О.М. Пріоритетні напрямки державної політики щодо забезпечення безпеки національного кіберпростору. Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил, 2014. Вип. 3. С. 127–130.
6. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник /В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа; за заг. ред. В. Б. Толубка. Київ: ДУТ, 2015. 288 с.
7. Рижов І. Базові концепти антитерористичної безпеки : монографія. Київ : Національна академія Служби безпеки України, 2016. 328 с.
8. NIST Mission, Vision, Core Competencies, and Core Values [Електронний ресурс]. *National Institute of Standards and Technology*. Режим доступу : <https://www.nist.gov/about-nist/our-organization/mission-vision-values> (дата звернення 12.12.2020).
9. Artificial intelligence [Електронний ресурс]. *National Institute of Standards and Technology*. Режим доступу : <https://www.nist.gov/artificial-intelligence/nist-ai-workshop-series> (дата звернення 12.12.2020).
10. About 3GPP [Електронний ресурс]. *3GPP. A Global Initiative*. Режим доступу : <https://www.3gpp.org/about-3gpp> (дата звернення 12.12.2020).

11. Mission & Vision IEEE [Электронный ресурс]. IEEE/ *Advancing Technology for Humanity*. Режим доступа : <https://www.ieee.org/> (дата звернення 12.12.2020).
12. Mission and principles IETF [Электронный ресурс]. *IETF*. Режим доступа : <https://www.ietf.org/> (дата звернення 12.12.2020).
13. About the International Telecommunication Union (ITU) [Электронный ресурс]. *ITU. Loyal to the idea of connecting the world*. Режим доступа : <https://www.itu.int/ru/Pages/default.aspx> (дата звернення 12.12.2020).
14. About ATIS [Электронный ресурс]. *ATIS. Advanced technologies in security*. Режим доступа : <https://atis-security.com/#team> (дата звернення 12.12.2020).
15. About us ISO [Электронный ресурс]. *ISO*. Режим доступа : <https://www.iso.org/isoiec-jtc-1.html> (дата звернення 12.12.2020).
16. Who's Using FIDO [Электронный ресурс]. *Fido alliance*. Режим доступа : <https://fidoalliance.org/> (дата звернення 12.12.2020).
17. Welcome to the Wireless Innovation Forum [Электронный ресурс]. *Wireless Innovation Forum*. Режим доступа : <https://www.wirelessinnovation.org/>(дата звернення 12.12.2020).
18. CTIA Our Mission [Электронный ресурс]. *CTIA*. Режим доступа : <https://www.ctia.org/> (дата звернення 12.12.2020).
19. Summary [Электронный ресурс]. *2nd Annual Internet of Things 2010 conference*. Режим доступа : https://eu-ems.com/summary.asp?event_id=55&page_id=342 (дата звернення 12.12.2020).
20. Projects [Электронный ресурс]. *National Cybersecurity Center of Excellence*. Режим доступа : <https://www.ncscoe.nist.gov/> (дата звернення 12.12.2020).
21. About NICE [Электронный ресурс]. *National initiative for cybersecurity education (NICE)*. Режим доступа : <https://www.nist.gov/itl/applied-cybersecurity/nice/about> (дата звернення 12.12.2020).
22. Strategic Plan [Электронный ресурс]. *National initiative for cybersecurity education (NICE)*. Режим доступа : <https://www.nist.gov/itl/applied-cybersecurity/nice/about/strategic-plan> (дата звернення 12.12.2020).

23. Hollings Manufacturing Extension Partnership: Delivering Measurable Results to Manufacturing Clients [Электронный ресурс]. National initiative for cybersecurity education (NICE). Режим доступа : <https://www.nist.gov/system/files/documents/mep/MEP-Measuring-Results-Mar13-v2.pdf> (дата звернення 12.12.2020).
24. About the Materials Genome Initiative [Электронный ресурс]. *Materials Genome Initiative*. Режим доступа : <https://www.mgi.gov/>(дата звернення 12.12.2020).
25. About JILA [Электронный ресурс]. *JILA a joint institute ofof the University of Colorado*. Режим доступа : <https://jila.colorado.edu/about/about-jila> (дата звернення 12.12.2020).
26. About the Joint Quantum Institute [Электронный ресурс]. *JQI Joint Quantum Institute*. Режим доступа : <https://jqj.umd.edu/about> (дата звернення 12.12.2020).
27. About [Электронный ресурс]. Joint Center for Quantum Information and Computer Science. Режим доступа : <https://quics.umd.edu/about> (дата звернення 12.12.2020).
28. Home [Электронный ресурс]. *National Cybersecurity Center*. Режим доступа : <https://cyber-center.org/>(дата звернення 12.12.2020).
29. About the ACSC [Электронный ресурс]. *Australian Cyber Security Centre (ACSC)* . Режим доступа : <https://www.cyber.gov.au/> (дата звернення 12.12.2020).
30. Welcome to ASD [Электронный ресурс]. Australian Government. Australian Signals Directorate . Режим доступа : <https://www.asd.gov.au/>(дата звернення 12.12.2020).
31. Data spill [Электронный ресурс]. *Australian Government. Australian Signals Directorate* . Режим доступа : <https://www.cyber.gov.au/acsc/view-all-content/glossary/data-spill> (дата звернення 12.12.2020).
32. Australian Government Information Security Manual [Электронный ресурс]. *Australian Government. Australian Signals Directorate* . Режим доступа :

- <https://www.cyber.gov.au/acsc/view-all-content/glossary/ism> (дата звернення 12.12.2020).
33. Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за заг. редакцією Рідей Н.М., Сергієнко В.П. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 634 с.
  34. Слабецький О. М. Методологічні засади організації процесу підготовки майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки в умовах глобальних ризиків. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 69-84.
  35. Закон України «Про національну безпеку України» № 31, ст.241 [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України. Законодавство України.* Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 23.12.2020).
  36. Політологія : навчальний посібник / Н. В. Грицяк, Б. Л. Дем'яненко, В. М. Дем'яненко; за ред/ В. М. Дем'яненка. 3-тє вид., доповн. і уточн. Київ : Видавн. центр ТОВ Софія–А, 2008. 754 с.
  37. Манойло А.В., Фролов Д. Б., Вепринцев В. Б. Особенности информационной политики эпохи информационного общества. Проблемы информационной безопасности. Компьютерные системы, 2002. № 4. С. 18-22.
  38. Абрамов В. І. Духовність суспільства: методологія системного вивчення. Київ: КНЕУ, 2004. 235 с.
  39. Арон Р. Демократия и тоталитаризм. пер. с фр. Г.И. Семенова. Москва : Текс, 1993. 303 с.
  40. Безпека сталого розвитку України: побудова в умовах глобальних викликів / В. О. Ананьїн, В. В. Горлинський, О. О. Пучков та ін. Київ : ІСЗЗІ НТУУ «КПІ», 2009. 271 с.
  41. Гаджиев К. С. Политическая философия. Москва : ОАО Изд-во «Экономика», 1999. 451с.

42. Грубов М. В. Європейська колективна безпека в умовах глобалізації: ліберальна парадигма. Київ : Тов. «ФАДА, ЛТД», 2007. 554 с.
43. Філософія і концептуальні засади наукового вивчення війни / В. І. Абрамов, Л. М. Будагьянц, М. М. Шевченко та ін. Київ: НАОУ, 2007. 236 с.
44. Холод В. В. Феномен парapolитики: идеи, свершения, социальные результаты. Сумы: ИТД «Унив. кн.», 2003. 502 с.
45. Закон України про засади внутрішньої і зовнішньої політики [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України. Законодавство України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення 213.12.2020 р.)
46. Указ Президента України «Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється»» від 12.02.2007 р. № 105 Верховна Рада України. Законодавство України. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007#Text> (дата звернення 213.12.2020 р.)
47. Богданович В. Ю., Семенченко А. І., Єжеєв М. Ф. Методи державного управління забезпеченням національної безпеки у її визначальних сферах навчальний посібник. Київ : НАДУ, 2008. 136 с.
48. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Засади національної безпеки України. підручник для студ. вищих навч. закл. Київ: Вид-во «Інтертехнологія», 2009. 270 с.
49. Манойло А.В. Технологии несилового разрешения современных конфликтов. Москва : Горячая линия – Телеком, 2008. 392 с.
50. Методика реагування на виклики, небезпеки та загрозі національній безпеці держави: навч. посіб. / В.Ю. Богданович, А.І. Семенченко, Д.Я. Кучма, А. В. Дацюк. Київ: НАДУ, 2009. 40 с.
51. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави : підручник. 3-є вид., перероб. і доп.: Київ: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2015. 620 с.

52. Экологический менеджмент: учеб. пособие / Л. А. Федоськина, Т. А. Шилкина. Саранск : Изд-во Мордов. ун-та, 2015. 96 с.
53. Масленникова И.С., Горбунова В.В. Управление экологической безопасностью и рациональным использованием природных ресурсов: Учеб. пособие. Санкт-Петербург: СПбГИЭУ, 2007. 497 с.
54. Большаков Б.Е. Теория и методология проектирования устойчивого развития социо-природных систем: уч.-мет. пособие. 2008. 143 с.
55. Экология : учебное пособие / М. Н. Корсак, С. А. Мошаров, А. П. Пестряков и др. 3-е изд. Москва : МГТУ им. Баумана, 2014. 240 с.
56. Биологический контроль окружающей среды. Генетический мониторинг : учебное пособие для студ. вузов, обуч. по направлению "Биология и биологическим специальностям" / С. А. Гераськин и др.; под ред. С. А. Гераськина, Е. И. Сарапульцевой . Москва : Академия, 2010 . 208 с.

РОЗДІЛ 3.

ОБҐРУНТУВАННЯ, РОЗРОБЛЕННЯ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Моделювання формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти

Програма педагогічної розвідки проблеми наукового пізнання є узагальненою, уніфікованою моделлю здійснення календарно-тематичного плану робіт, яка проектується за аналогією професійної дипло-підготовки майбутніх менеджерів у ЗВО для забезпечення пролонгованої компетентності безпеки, яка віддзеркалює можливості та основні етапи процедури і релевантність системи неперервної підготовки, за допомогою якої досліджується напрями, види та особливості організації освітнього процесу з метою формування професійних компетентностей управлінських кадрів. Проектування моделі вважається програмуванням наукових досліджень, а власне модель є локальним абрисом теоретико-методологічного і організаційно-методичного опису наукового дослідження зі заданим категоріальним апаратом оцінювання релевантності освітнього процесу дипло-підготовки та ефективності моделі формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у обґрунтованих організаційно-педагогічних умовах, які передбачають безпеку організації освітнього процесу, реалізацію стратегії педагогічної інноватики у ЗВО та дотримання стратегії безпеки національного суверенітету України за галузями та секторами.

Програма пізнання в даному випадку формально документована при здійсненні наукових педагогічних досліджень. В цілому на практиці їх організації використовується державні програми дослідництва, що зреалізують пріоритетні напрями методології пізнання, які визначені в державі або потенційно необхідні. Традиційно на рівні закладу, окрім інституційних програм наукових досліджень, застосовуються спеціальні плани педагогічних

розвідок. Визначальним у дотриманні принципів програмування та планування педагогічних досліджень є документалізація технічного завдання, згідно якого стисло формалізується визначені завдання «дерева цілей» та з аргументацією методичного та інформаційно-технологічного забезпечення їх досягнення, в тому числі зазначаються зобов'язання дослідника (пошукача або здобувача) чи науково-дослідного колективу в цілому.

Встановлено семантику програми наукових досліджень :

- визначення та удосконалення методології, яка застосовується дослідником (добір методологічних, концептуальних та організаційних підходів і принципів вивчення об'єкту та предмету дослідження), генерування ідей та гіпотез на основі теоретико-методологічного базису пануючих парадигм та практично-корисного досвіду наукових шкіл менеджеризму та освітології, педагогічної інноватики – забезпечує методологічну функцію;
- систематизація, виокремлення, конкретизація та теоретико-методологічне обґрунтування, застосування системи методів дослідження – реалізує методичну функцію при виконанні завдань та прийнятті обґрунтованих управлінських рішень на основі збору, узагальнення, профілізації інформації, її системного аналізу, стратегічного моніторингу, прогнозування та моделювання стану розвитку систем професійної підготовки, забезпечення безпеки;
- мінімізація простору інформаційної невизначеності, забезпечення рівня поінформованості при вивченні об'єкта та предмета, до і після розроблення програми – визначає гносеологічну функцію, оскільки програма визначає поетапність алгоритму наукового пошуку;
- моделювання дослідження забезпечує відображення структурно-організаційних, структурно-логічних, структурно-функціональних аспектів етапів організації та процедур управління моделлю як системою підготовки або формування фахівця – здійснюється моделююча функція зі заданим вектором та масштабом дослідження;

- специфікація дослідницького процесу формалізує та впорядковує діяльність дослідника в конкретних етапах виконання програмуючої функції моделі;
- унормування стандартизація програми установленної архітектоніки забезпечує технічне та нормативне регулювання, є ознакою наукоємкості та наукометрії при реалізації нормативної функції;
- розпорядчий поділ дослідних обов'язків забезпечує працевпорядкування дослідників, контроль та нагляд за дослідницьким процесом, що передбачається у організаційній функції;
- методологічний пошук та здобуття сучасних наукових знань випереджувального характеру передбачає наукове пізнання змістовного наповнення та структурно-управлінської ієрархії об'єкту, реалізується завдяки евристичній функції [1, 2, 3].

Уникнення обґрунтування та розроблення програми наукових досліджень спонукає до сумнівів у достовірності їх проведення, на що звертають увагу провідні фахівці-експерти у сфері квалітології наукових досліджень, що знижує науково-практичну значимість їх релевантності.

Тому програма наукових досліджень передбачала – методологічне обґрунтування педагогічної проблеми діпло-підготовки майбутніх фахівців з професійною компетентністю безпеки у майбутніх менеджерів, а саме: постановка і уточнення проблеми дослідження, формулювання мети та визначення завдань її досягнення, встановлення об'єктно-предметного кола досліджень, уточнення, уніфікація та авторська інтерпретація тезаурусу основних понять, операціоналізація робочих та концептуально-стратегічних гіпотез; науково-методичне забезпечення формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО – організаційно-процедурний сегмент методичного і нормативно-технічного обґрунтування цілеспрямованого на добір та вироблення конкретних заходів способів і методів системного аналізу якості складових компонентів системи діпло-підготовки для формування професійних компетентностей безпеки у майбутніх менеджерів у

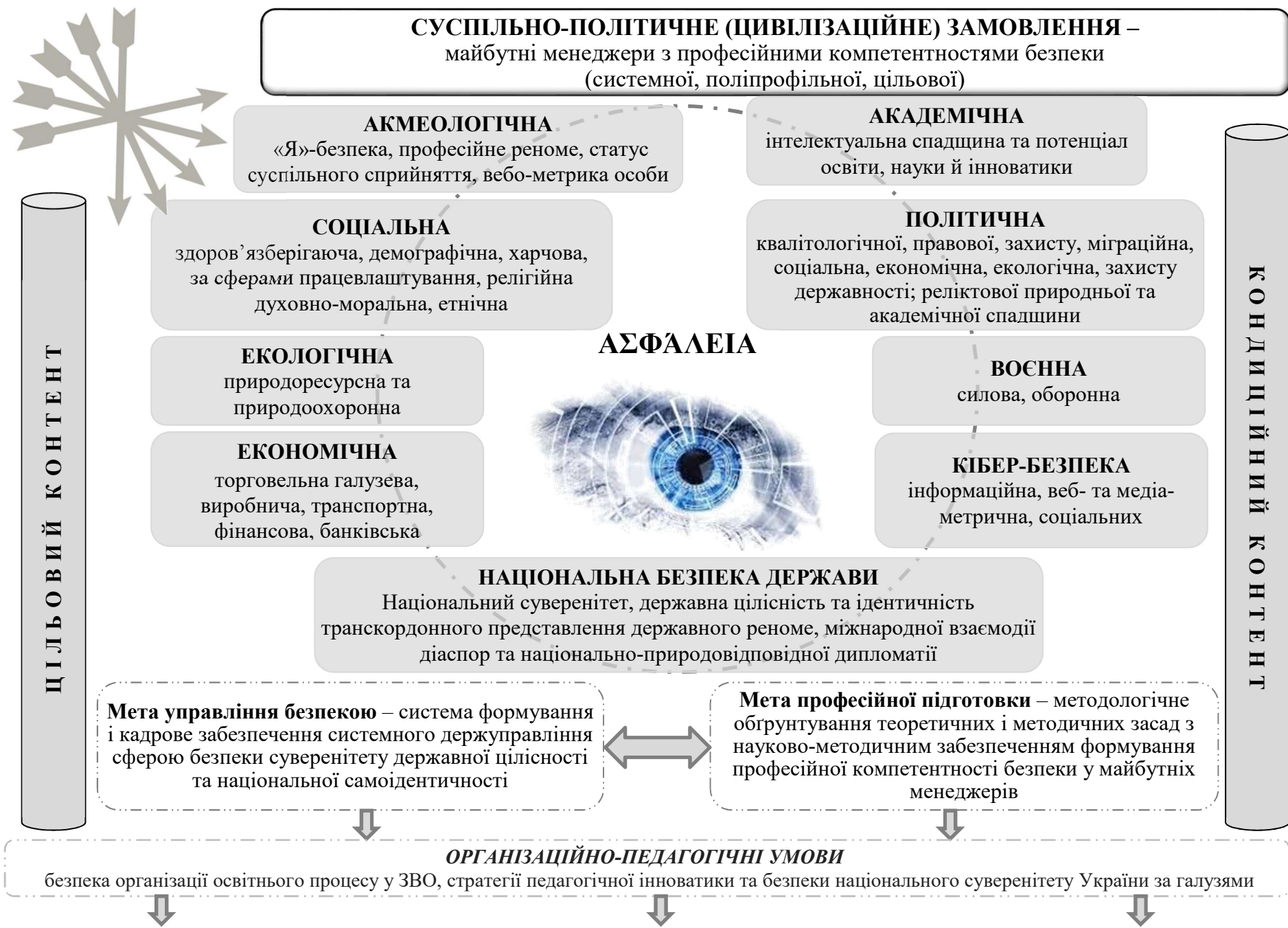
ЗВО; «дерево цілей» у завданнях програми наукових досліджень спроектовано для використання стратегічного аналізу об'єкту, предмету і завдань дослідження для добору методів уможливлення досягнення цілей з найвищим позитивним ефектом (включає метрику оцінювання показників, методику і технології збору і оброблення інформаційно-аналітичного базису, опис календарно-тематичного регламенту дослідження); обґрунтування, розроблення та експериментальна перевірка моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО, всі складові даного етапу структурно-логічно пов'язані зі семантикою рівнів, типів, видів управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу у ЗВО. Програма наукового дослідження – це його обґрунтування та побудова раціональної моделі проведення [4, 5, 6].

Розроблено модель формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО (рис. 3.1).

Стратегічна мета управління безпекою – система формування і кадрове забезпечення системного держуправління сферою безпеки суверенітету державної цілісності та національної самоідентичності; мета професійної підготовки – методологічне обґрунтування теоретичних і методичних засад інформаційно-аналітичного та технологічного забезпечення формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів.

Семантичний контент моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО розкрито у підходах, принципах і функціях, а саме :

- підходи до прийняття управлінських рішень, аналізу роботи керівників, формулюванні мети, загально- (ситуаційний, сценарний, синергетичний програмно-цільовий) та конкретно-наукові (державного та публічного управління, системного аналізу якості управління безпекою);

С Е М А Н Т И Ч Н И Й К О Н Т Е Н Т Д І П Л О - П І Д Г О Т О В К И

КОНЦІПЦІЙНИЙ КОНТЕНТ

ПІДХОДИ до прийняття управлінських рішень, аналізу роботи керівників, формулюванні мети, загально- (ситуаційний, сценарний, синергетичний програмно-цільовий) та конкретно-наукові (державного та публічного управління, системного аналізу якості управління безпекою).

ПРИНЦИПИ державного управління, Чандлера, інформаційно-аналітичної діяльності, організації виконавчої влади та діяльності керівників, наукового пізнання, планування та прийняття управлінських рішень, раціональної організації та структури управління, суспільного управління та управління якістю, розробки програм

ФУНКЦІЇ управління безпекою – цілеорієнтовані, організаційно-управлінські, субординаційно-координаційні, контрольні-наглядові, планувальні та технічно-регулюючі впливи суб'єктів управління безпекою : *за масштабом поширення; за рівнем ієрархії реалізації; за метою; за сферою моніторингу стану безпеки; за пріоритетністю стратегем;*

ФУНКЦІЇ організації освітнього процесу – формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти : загально-управлінські – основні за видами навчально-науково-пізнавальної діяльності (прогнозування та планування, координації, регулювання, мотиваційно-наглядова, діагностична), спеціальні (розподілу

ПІДХОДИ : інноваційний, синергетичний, навчально-науково-пізнавально-діяльнісний, менеджеризму, компетентнісний, аналітико-діагностичний керівного впливу, особистісно-орієнтований студентоцентричний

ПРИНЦИПИ : *організації освітнього процесу* (неперервності освіти впродовж життя, систематичності та відповідності науковій теорії, послідовності внутрішньо- і міжпредметного зв'язку, прогностичності компетентності зорієнтованої на профдіяльність та інноваційність, доступності, зв'язку з життям, єдності науки, навчання і практики, андрагогічності, елективності, портативності)

ЗАСОБИ забезпечення освітнього процесу професійної підготовки – просторово-метричні (графічно-демонстраційні, інформаційні – формули, моделі, схеми, постери, плакати); технологічні – веб-моделювання, ІКТ, мультимедійні, дистанційні, гео-інформаційні, статистичні (системні)), технічні (інформаційно-аналітичні, моніторингові, АСК, просвітницькі, PR, інтенг-, контент-, івент-діагностики), методологічні та техніко-регулятивні (навчально-науково-методичні, метрологічні, стандартизації)

М Е Т О Д И Ч Н И Й К О Н Т Е Н Т

СИНХРОНІЗОВАНІ ФОРМИ організації освітнього процесу – індивідуально-персоніфіковані для здобувачів освітньої послуг і користувачів соціально-просвітницьких, пропагандистських, дослідно-пошукових портативних програм, загально- та мікро-групової комплектації – лабораторно-творчі, інформаційно-аналітичні, практичні, моніторингові, прогнозу та моделювання стану та розвитку систем (біо-, соціо-, гео-, природних і антропогенно-змінених на рівнях публічного управління/ адміністрування за цільовим призначенням); місця дислокації – виховні (пропагандистські, дозвілєві, рекреаційні, волонтерські, патронажу), науково-дослідницькі (інституційної архітектури управління ієрархії експертно-аналітичних інституцій, проектно-конструкторських бюро за локацією науково-експериментальних установ; ІКТ-мереж взаємодії з громадськістю і зовнішніми партнерами, органами самоврядування, ЗМІ, зацікавленими сторонами організації освітнього процесу ЗВО); практично-стажувальні (професійно-адаптаційні за середовищами працевлаштування – недержавні, державні інституції, громадські рухи, територіально-громадські органи цивільного управління; обласні, районні, міські, селищні органи виконавчої влади муніципального управління; спеціалізовані – юридичні, податкові, екологічні, митні, соціально-економічні; мілітаризовані – спеціально-функціонального управління; адміністративні – національного, парламентського, вищого адміністративного, обласного та районного рівня – загально-функціонального управління); цільової дидактики (теоретичні, практичні, інтегровані); унормовані – традиційна, змішана, мережева, дистанційна, мобільна;

КОМПЛЕКС МЕТОДІВ забезпечення навчально-науково-пізнавальної та практично-стажувальної діяльності – *за джерелом інформації* академічного потенціалу ЗВО (словесні – пояснення, діалоги, бесіди, розповіді, інструктажі, дискусії, лекції, есе, наочні – ілюстрації, спостереження, вебметричні демонстрування, моделювання, проектування, макетування мультимедійні; практичні – лабораторні, розрахунково-графічні, полігонні, експериментально-дослідні, проектні, картографічні техніко-регулюючі, стажувально-адаптаційні, інституційно-апробаційні;

за рівнем креативності (імітаційні – ділові ігри, «лабіринт дій», дискурси, сценарії проєкції; дизайну – геоінформаційні, прогнозування варіантів розвитку систем, подій, проектно-конструкторські, моделювання, проектні);

за логікою пізнання (аналітичні – деструктизації, деталізації, діагностичні, ідентифікаційні; дедукції – програмні, комплексні, ситуаційні, цільові; індукції – порівняння, дотичності, ідентичності; системного аналізу – узагальнення та систематизації, компаративістики, компіляції; за ступенем самопізнання (ситуаційно-інформаційні – науково-метричні, екосистемні, геосистемні, бібліографічні, генноінженерні, психологічні, соціальні, біосоціального, екологічного сліду); науково-дослідницькі (проектно-наукові, експериментально-випробувальні, моніторингові, експедиційно-краєзнавчі);

моніторингу та самоконтролю – скринінгу (вхідного – теоретичної, самостійної, практичної підготовки), проміжного, кінцевого нагляду, релевантності, контролю якості, експертного, поліоб'єктні, інтегровані – бінарні наочно-практичні, лабораторно-аналітичні, конструкторсько-випробувальні, проектно-макетові, експедиційно-польові, краєзнавчо-територіальні

РЕЗУЛЬТАТИВНИЙ КОНТЕНТ

Критерії – акмеологічно-мотиваційний, аксіологічно-когнітивний, дивергентний;

Рівні – низький, достатній, середній рівноважний, високий збалансований;

Результат – сформованість професійної компетентності безпеки у менеджерів

Рис. 3.1. Модель формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО

- принципи державного управління, Чандлера, інформаційно-аналітичної діяльності, організації виконавчої влади та діяльності керівників, наукового пізнання, планування та прийняття управлінських рішень, раціональної організації та структури управління, суспільного управління та управління якістю, розробки програм

- функції управління безпекою – цілеорієнтовані, організаційно-управлінські, субординаційно-координаційні, контрольно-наглядові, планувальні та технічно-регулюючі впливи суб'єктів управління безпекою : за масштабом поширення; за рівнем ієрархії реалізації; за метою; за сферою моніторингу стану безпеки; за пріоритетністю стратегем;

- функції організації освітнього процесу – формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти : загально-управлінські – основні за видами навчально-науково-пізнавальної діяльності (прогнозування та планування, координації, регулювання, мотиваційно-наглядова, діагностична), спеціальні (розподілу повноважень та семантики на рівнях управління);

- підходи : інноваційний, синергетичний, навчально-науково-пізнавально-діяльнісний, менеджеризму, компетентнісний, аналітико-діагностичний керівного впливу, особистісно-орієнтований студентоцентричний;

- принципи : організації освітнього процесу (неперервності освіти впродовж життя, систематичності та відповідності науковій теорії, послідовності внутрішньо- і міжпредметного зв'язку, прогностичності компетентності зорієнтованої на профдіяльність та інноваційність, доступності, зв'язку з життям, єдності науки, навчання і практики, андрагогічності, елективності, портативності).

Методичний контент розробленої моделі реалізується через засоби, методи та синхронізовані форми :

- засоби забезпечення освітнього процесу професійної підготовки – просторово-метричні (графічно-демонстраційні, інформаційні – формули,

моделі, схеми, постери, плакати); технологічні – веб-моделювання, ікт, мультимедійні, дистанційні, гео-інформаційні, статистичні (системні)), технічні (інформаційно-аналітичні, моніторингові, АСК, просвітницькі, PR, інтент-, контент-, івент-діагностики), методологічні та техніко-регулятивні (навчально-науково-методичні, метрологічні, стандартизації);

- комплекс методів забезпечення навчально-науково-пізнавальної та практично-стажувальної діяльності – за джерелом інформації академічного потенціалу зво (словесні – пояснення, діалоги, бесіди, розповіді, інструктажі, дискусії, лекції, есе; наочні – ілюстрації, спостереження, вебметричні демонстрування, моделювання, проектування, макетування мультимедійні; практичні – лабораторні, розрахунково-графічні, полігонні, експериментально-дослідні, проектні, картографічні техніко-регулюючі, стажувально-адаптаційні, інституційно-апробаційні; за рівнем креативності (імітаційні – ділові ігри, «лабіринт дій», дискурси, сценарії проєкцій; дизайну – геоінформаційні, прогнозування варіантів розвитку систем, подій, проектно-конструкторські, моделювання, проектні); за логікою пізнання (аналітичні – деструктивізації, деталізації, діагностичні, ідентифікаційні; дедукції – програмні, комплексні, ситуаційні, цільові; індукції – порівняння, дотичності, ідентичності; системного аналізу – узагальнення та систематизації, компаративістики, компіляції; за ступенем самопізнання (ситуаційно-інформаційні – науково-метричні, екосистемні, геосистемні, бібліографічні, генноінженерні, психологічні, соціальні, біосоціального, екологічного сліду); науково-дослідницькі (проектно-наукові, експериментально-випробувальні, моніторингові, експедиційно-краєзнавчі); моніторингу та самоконтролю – скринінгу (вхідного – теоретичної, самостійної, практичної підготовки), проміжного, кінцевого нагляду, релевантності, контролю якості, експертного; поліоб'єктні, інтегровані – бінарні наочно-практичні, лабораторно-аналітичні, конструкторсько-випробувальні, проектно-макетові, експедиційно-польові, краєзнавчо-територіальні;

- синхронізовані форми організації освітнього процесу – індивідуально-персоніфіковані для здобувачів освітньої послуг і користувачів соціально-просвітницьких, пропагандистських, дослідно-пошукових портативних програм, загально- та мікро-групової комплектації – лабораторно-творчі, інформаційно-аналітичні, практичні, моніторингові, прогнозу та моделювання стану та розвитку систем (біо-, соціо-, гео-, природних і антропогенно-змінених на рівнях публічного управління/ адміністрування за цільовим призначенням); місця дислокації – виховні (пропагандистські, дозвіллієві, рекреаційні, волонтерські, патронажу), науково-дослідницькі (інституційної архітектоніки управлінської ієрархії експертно-аналітичних інституцій, проектно-конструкторських бюро за локацією науково-експериментальних установ; ІКТ-мереж взаємодії з громадськістю і зовнішніми партнерами, органами самоврядування, ЗМІ, зацікавленими сторонами організації освітнього процесу ЗВО); практично-стажувальні (професійно-адаптаційні за середовищами працевлаштування – недержавні, державні інституції, громадські рухи, територіально-громадські органи цивільного управління; обласні, районні, міські, селищні органи виконавчої влади муніципального управління; спеціалізовані – юридичні, податкові, екологічні, митні, соціально-економічні; милітаризовані – спеціально-функціонального управління; адміністративні – національного, парламентського, вищого адміністративного, обласного та районного рівня – загально-функціонального управління); цільової дидактики (теоретичні, практичні, інтегровані); унормовані – традиційна, змішана, мережева, дистанційна, мобільна.

Результативний контент обґрунтований у критеріях – акмеологічно-мотиваційний, аксіологічно-когнітивний, дивергентний, рівнях – низький, достатній, середній рівноважний, високий збалансований з програмованим результатом – сформованість професійної компетентності безпеки у менеджерів (табл. 3.1).

**Критеріальний апарат оцінювання сформованості професійної компетентності безпеки
у майбутніх менеджерів**

Критерії Рівні	акмеологічно- мотиваційний	аксіологічно- когнітивний	дивергентний	ШКАЛА		БАЛ
				H*	E**	
НИЗЬКИЙ	невідповідність якостей майбутнього фахівця управлінським ознакам професійної спрямованості, суб'єктно-об'єктне поле майбутнього менеджера має недостатню особисту умотивованість щодо інтересів і прагнень управління, зокрема, а безпекою, в розлоному розумінні, загалом; низького рівня зорганізовані вияви схильності до лідерства та менеджменту	Відсутність ціннісної орієнтації здобуття знань, умінь і навичок, ознаки неусвідомленого сприйняття біосоціальної відповідальності майбутнього фахівця у обґрунтуванні та визначенні кола організаційно-управлінських завдань для її забезпечення; когнітивний потенціал незначного прояву	незакладені здібності організаційно-комунікативної взаємодії для управління соціокультурними формами у сфері освіти, науки й інноватики та захисту її інтересів, недостатні вияви у навчально-пізнавальній діяльності, здібностей до креативного менеджменту, публічного управління, представлення інтересів ЗВО широкій громадськості та стейкхолдерами, ідентифікації недостатніх задатків здійснювати організаційні безпекові заходи без ознак цільового призначення	2	D	2,00-2,99

Критерії Рівні	акмеологічно- мотиваційний	аксіологічно- когнітивний	дивергентний	ШКАЛА		БАЛ
				<i>H*</i>	<i>E**</i>	
достатній	<p>Достатня вмотивованість реалізовувати ціннісні орієнтири управління власної траєкторією навчально-пізнавальної діяльності, самостимулювання, опанування спадщини менеджеризму та загально-науковими аспектами управління безпекою; достатні вияви у практичному застосуванні в освітньому процесі психо-емоційних якостей адміністратора-менеджера студентського самоврядування, партнерства в міжінституційній взаємодії зі студентськими та профспілковими організаціями, соціально-побутовими з організації безпеки життєдіяльності родини</p>	<p>Достатній рівень потенціалу індивідууму загально-людських цінностей якості й безпеки життя та когнітивного резерву активів особистості (здібність до накопичення та вияву знань, умінь і навичок); достатньо раціональне оперування понятійно-категоріальним апаратом у напрямі управління (на рівнях, за видами та галузями) безпекою життєдіяльності, аксіологічною, соціальною, економічною секторами у сфері безпеки; має уміння та навички діагностики невідповідностей в системі оцінювання метрики безпеки</p>	<p>Семантична орієнтація здатностей майбутнього менеджера у професійному вирішенні моніторингових, організаційно-управлінських та адміністративних завдань безпеки у конкретно-наукових фахово – спрямованих галузях знань, достатнє володіння методичним та критеріальним апаратом оцінювання, прогнозування ризиків та небезпек, розроблення програм оцінювання та прогностики, запобігання та усунення небажаних чинників, впливів внутрішньо-зовнішньої взаємодії систем у сфері безпеки</p>	3	C	3,00-3,99

Критерії Рівні	акмеологічно- мотиваційний	аксіологічно- когнітивний	дивергентний	ШКАЛА		БАЛ
				H*	E**	
середній рівноважний	<p>Стійка мотивація персональних прагнень, потреб та інтересів у задоволенні особистої (акмеологічної) безпеки, родини, приналежності до категорії соціальних груп у середовищах навчання, побутовому, дозвілєво-рекреаційному, інформаційно-комунікаційному; усвідомлення вагомості впливу чинників на формування стійкості та динаміки перспективного розвитку системи (соціальної, освітньо-наукової, біосоціальної, професійної та побутової); виражені ціннісні орієнтири профілізації майбутньої управлінської діяльності в сфері безпеки</p>	<p>Сформований комплекс рівноважної взаємодії особистих виявів та потреб у формуванні професійних компетенцій (якостей, здібностей, здатностей, знань, умінь, навичок), сформованість базових ключових загально- та конкретно-управлінських компетенцій безпеки – акмеологічної, (студентоцентрованої Я-безпеки), організації освітнього процесу, професійного реноме та статусу соціального сприйняття учасників та стейкхолдерів, особиста вебо-метрія), екологічної (природоресурсної та природоохоронної), усвідомлений вияв національної, етнічної, професійної самоідентифікації з готовністю до застосування у повсякденному житті, професійному становленні та розвитку, а також дозвілєво-рекреаційній діяльності</p>	<p>Баланс креативного потенціалу майбутнього менеджера зі сталою сформованістю професійної компетентності управління безпекою семантичного призначення (безпеки персонального простору, науково-технічної, інституційно-дослідницької, екологічної, соціальної, політичної, воєнної, кібер-безпеки та галузевої безпеки) у міжсистемній гармонізації секторів безпеки; професійно-технологічні компетентності (практична підготовка та стажування) ціленаправлені на сфери працевлаштування та забезпечення відповідності вимогам стейкхолдерів; компетентності стратегічного прогнозування та планування перспективного розвитку систем безпеки за цільовим функціоналом; спеціальні професійні компетентності нормативно-правового та технічного регулювання соціальних, освітньо-наукових, біосоціальних та професійних сфер працевлаштування майбутніх менеджерів з системними, інтегративними, синергетичними компетентностями збереження та забезпечення захисту й оброни емерджентних властивостей системи безпеки</p>	4	B	4,00-4,99

Критерії Рівні	акмеологічно- мотиваційний	аксіологічно- когнітивний	дивергентний	ШКАЛА		БАЛ
				H*	E**	
високий збалансований	Персональні сформовані мотиви цінностей безпеки та життєво необхідної стратегії самоуправління нею; задоволення прагнення, передбачення, запобігання та усунення загроз життєспроможності та життєзабезпечення соціокультурних форм організації суспільних видів діяльності шляхом самоосвіти, свідоме формування персональної системи безпеки та стимулювання соціалізації ближнього та віддаленого оточення, освітньо-наукової, громадської, фахової управлінської взаємодії, в тому числі самоменеджменту майбутнього фахівця на основі космополітичних, ноосферних, квалітологічних та футуристичних орієнтирів безпеки суспільного розвитку	Сформованість потенціалу емоційного інтелекту у системі спеціальних та ноосферно-орієнтованих професійних компетенцій та аксіологічно цільових орієнтирів природозбереження та захисту біосфери, соціальних гарантій дотримання прав і свобод людини, захисту та оборони конституційного ладу та національних інтересів та суверенітету держави, соціальної відповідальності набуття професійних компетенцій та їх пролонгованої реалізації з суспільно перетворювальною спроможністю їх застосування у визначених та хмарно організованих професійних середовищах в умовах глобалізації та оперативними виявами спроможності менеджменту негайного реагування захисту та оборони, політичної національної безпеки України	Релевантна доведеність достовірно ідентифікованої сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки, ефективності метрики оцінювання усталеності професійних компетентностей безпеки та проєкції їх розвитку для пролонгованої зайнятості менеджерів, вузька спеціалізація системної організації застосування професійних компетентності безпеки у менеджерів у системі забезпечення національної безпеки з врахуванням функціональних секторів безпекової сфери на засадах сталого розвитку, шляхами та у механізмах стратегічного планування, проєктування та розроблення програм перспективного розвитку управління безпекою за типами, видами, на рівнях та у галузевому призначенні; виражені вияви ноосферної екологічної, громадянської та біосоціальної відповідальності перед нинішніми та прийдешніми поколіннями щодо застосованих управлінських рішень формування систем безпеки громадянина, соціальних груп, суспільства у полівимірності та мультивекторності футуристичних, квалітологічних уявлень цивілізаційного розвитку	5	A	5,00

Примітка: * H – шкала оцінювання за національною системою; ** E – шкала оцінювання відповідно до системи ECTS

Обґрунтовано теоретичні та методичні засади проблемного аксіологічного аналізу потенціалу наукових шкіл менеджеризму, що сприяли формуванню професійної підготовки майбутніх менеджерів.

Розроблено та обґрунтовано модель семантичної орієнтованості професійної підготовки майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки; структуру їх професійної компетентності, визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні її сформованості у розроблених організаційно-педагогічних умовах.

Удосконалено та конкретизовано класифікаційні ознаки семантики формування професійної компетентності безпеки менеджерів на основі методів аналогій, екстраполяцій та імітацій полікритеріального вибору в системному управлінні ЗВО.

3.2. Педагогічний експеримент щодо впровадження моделі формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО

Педагогічний експеримент організаційно-управлінського характеру є різновидністю спеціального соціального експерименту, який використовуються в організаційно-управлінській діяльності професійної підготовки фахівців; характерною особливістю є обумовлення об'єктно-предметного поля дослідження не соціальними взаєминами, а організація освітнього процесу діпло-підготовки майбутніх менеджерів та приведення їх у відповідність до існуючих нормативно-правових вимог та засобів технічного регулювання у сфері освіти, науки й інноватики. Організація освітнього процесу та управління ним є процесом варіювання взаємин структурних компонентів системи з метою зміни функціонального характеру їх властивостей – прогресивне управління (нарощує ступінь організації системи), регуляційне (забезпечує підтримку та первинну цілісність системи), регресивна (послаблення взаємин структурних компонентів). Даний вид експерименту вирішує завдання проектування і перевірки моделей соціокультурних форм організації діпло-підготовки;

оптимізації навантажень на систему професійної підготовки зі збереженням її функціоналу, уникнення жорсткого адміністративного управління, що гальмує реалізацію ефективної семантики системи неперервної освіти.

Необхідність здійснення експерименту полягає в зменшенні пізнавально-практичної невизначеності, дефіциту сучасних наукових педагогічних знань [6, 7, 8].

Експериментальною базою для педагогічного експерименту стали Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти», Бердянський державний педагогічний університет, Національний авіаційний університет, Національний університету біоресурсів та природокористування.

На етапах педагогічного дослідження (мотиваційний, моніторингово-констатувальний, формувальний і релевантний) в експерименті брали участь 267 осіб, серед них залучено до контрольних груп (далі – КГ) 132 осіб та експериментальних груп (далі – ЕГ) 137 осіб. У ході педагогічного експерименту перевірено припущення, що професійна компетентність безпеки у майбутніх менеджерів зростатиме за рахунок удосконалення комплексу науково-методичного забезпечення та впровадження запропонованої моделі за галуззю знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 073 Менеджмент освітнього ступеня «Бакалавр» у визначених організаційно-педагогічних умовах.

На *мотиваційну* етапі дослідження передбачалось визначення основних поведінкових модифікацій «Я-сприйняття» та «Я-реноме» за удосконаленою методикою «Q-ранжування» В. Стефансона [19] діагностики превалюючих тенденцій поведінки в колективі та власного уявлення про себе.

Методика «Q-Сортування» В. Стефансона для діагностики тенденцій мотиваційної поведінки – «Я-самооцінювання та Я-самовизначення» : респондентам пропонується набір карток для самооцінювання зі ствердженнями властивостей особистості реципієнта, які слід ранжувати за групами притаманних характеристик і притаманних якостей здобувача освіти. Згідно цілей методики діагностики розподіляють індивідуальні завдання. Перевагою є

персоніфікація тверджень респондентів у самовизначенні «Я», а не лише встановлення самовідповідності особи визнаним нормам, або превалюючим мотиваціям інших. Можливе повторне сортування набору варіантів карток у інших контекстах: «соціалізації-Я» в колективі та суспільних групах; «ідеалізація Я» – прагнення набути Я-представлення; «Я-актуалізація» – ситуативна варіабельність; вагомість переваг «вимог до інших» – «Я-потреби» міжособистого задоволення у якостях відповідності партнерів і друзів; «ідеалізація партнера» – прагнення нівелювання невідповідності інших до уявного ідеалу респондента.

Методика сприяє встановленню основних тенденцій поведінки здобувача освіти у колективі чи соціальній групі: 1) залежність – ангажованість, 2) незалежність – автономність, 3) відкрита комунікабельність, 4) замкненість, некомунікабельність, 5) боротьба за безпеку, 6) уникнення боротьби за безпеку.

Перша категорія діагностується як особисте прагнення відповідати соціальним колективним стандартам і аксіологічним етичним нормативам.

Друга категорія комунікабельності свідчить про емоційні потреби комунікування в колективі та соціумі, відкритість для навколишнього світу. Третя категорія – про устремління респондента брати участь у колективній боротьбі за безпеку життя, досягати акмео-безпеки соціального статусу та суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Четверта тенденція уникнення боротьби за небезпеку демонструє ухилення від комунікативної взаємодії, конфлікт-інтересів, колективних суперечок, схильність до компромісів і власного нейтралітету у вирішенні проблемного управління якістю й безпекою. Діагностика тенденцій поведінки відображає внутрішнє та зовнішнє самовизначення «Я-самооцінювання». Так, залежна ангажованість та схильність до боротьби за якість й безпеку життя можуть бути внутрішнім прагненням або зовнішнім акторством самомилування та перебільшення «Я-значимості». В разі якщо парність позитивних спарингів досягає 20, можна діагностувати реальну перевагу стабільної тенденції притаманній респонденту, яка виявляється не лише

у колективі або в соціальній групі , але і в соціумі та в навколишньому середовищі.

Інструкція застосування методики : респонденту пропонується набір карток зі ствердженням для схвальної відповіді «Так», коли є переконання достовірності власної оцінки у колективі, або заперечення «Ні», в разі негативної уяви за окремим виключенням сприймаються неоднозначні відповіді «сумніву» , тому і оцінки ранжують на три групи, тоді результати картують за ключем обрахунку тенденцій у спарингах пар. Якщо заперечення однієї з якостей є віддзеркаленням іншої і кількість «так», «ні» сумується .

За результатами діагностики отримуємо сукупну кількість переконань для кожної тенденції. Отримані в амплітуді від«+1» – «-1» встановленого числа показники ділимо на 10. Припущення, що згода «так» має позитивне значення. Заперечення «ні» – від'ємне. Відповіді «сумніву» за окремими тенденціями оцінювали як ознаку хиткої невизначеності, уникнення, астенічності, проте в окремих випадках свідчить про вибіркковість поведінкової мотивації гнучкої стенічності, які верифікують у ході системного аналізу цілісної єдності якостей.

Нульові результати діагностики можливі при рівноцінних згодах і запереченнях респондентів, що свідчить про внутрішні суперечності протилежних тенденцій конфліктів особистості.

Методика також слугує для взаємооцінювання респондентами щодо порівняння уяви особи в порівнянні з думками інших представників колективу та соціальних груп.

I. Залежність – ангажованість – 3, 9, 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 54.

II. Незалежність – автономність – 6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 57, 60.

III. Відкрита комунікабельність – 5, 7, 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 52.

IV. Замкненість, некомунікабельність – 4, 10, 16, 22, 28, 34, 40, 40, 55, 58.

V. Боротьба за безпеку – 1, 11, 17, 23, 29, 35, 41, 47, 56, 59.

VI. Уникнення боротьби за безпеку – 2, 8, 14, 20, 26, 32, 38, 44, 50, 53.

Текст опитувальника :

1. Критично налаштований до менеджерів та адміністраторів і пересічних осіб у питаннях пропаганди та здійснення управління безпекою.
2. Надмірна тривожність у конфліктних ситуаціях.
3. Схильність наслідувати поведінку керівника, заангажованість мотивації майбутнього менеджера.
4. Дистанціювання від заангажованих взаємин з колегами, друзями і товаришами.
5. Позитивні вияви сприйняття корпоративної та дружньої комунікативної міжособистої взаємодії.
6. Якість супротиву керівному впливу та демонстрація незалежних менеджерських здібностей.
7. Емпатійна схильність до обраних персоналій колективної та соціально-групової взаємодії.
8. Уникнення та відсторонення від боротьби за безпеку і якість у груповій взаємодії.
9. Сприйняття подяки та ангажоване її очікування від керівництва.
10. Незалежність власних суджень та манері поведінки, особливо професійно-орієнтованих.
11. Готовність сприйняття міжособистих конфліктів у обранні позиції інших та переходу на сторону опонента.
12. Якість колективного та соціально-групового управління корпоративними інтересами.
13. Позитивно емоційне сприйняття обмеженої кількості (до 3-х) товаришів та друзів.
14. Зовнішнє самовладання в умовах вияву ворожості зі сторони опонентів, колективу та соціальних груп.
15. Колективна та соціально-групова прихильність настроїв сприйняття загальної думки та переконань.
16. Не визнає особистих якостей представників колективу при виконанні управлінських завдань.

- 17 Схильність відволікати цільову увагу від досягнення цілей.
18. Самовдоволення у протистоянні керівництву умотивоване власним самозамилуванням.
19. Прагнення міжособистого наближення комунікативного Я-сприйняття.
20. Дотримання статусу нейтралітету у суперечках та колективних конфліктах.
21. Конативність усвідомлення верховенства керівного впливу на колектив, соціальні групи та Я-підпорядкування.
22. Надає перевагу у вирішенні власних управлінсько-орієнтованих завданнях неемоційному та холоднокровному досягненню мети безпеки.
23. Недостатнє самовладання та стриманість у виразі власних почуттів.
24. Здібності та устремління згуртованості односторонців у сфері якості й безпеки життя та управління нею.
25. Невдоволеність формалізованих ділових та міжособистих взаємин.
26. В разі звинувачення втрачає рівновагу та замовчує образу.
27. Віддаю перевагу узгодженню компромісних системоутворюючих спрямувань колективної та групової діяльності в системі управління.
28. Має колективно-групову схильність.
29. Схильність протистояти, загострювати суперечки та конфлікти та пролонгувати їх.
30. Акмеоцентрованість та визнання власного пріоритету.
31. Наміри камерного об'єднання соціально-групових інтересів.
32. Якість дипломатії та укладання компромісних угод.
33. Внутрішня занепокоєність у рефлексії координаційно-субординаційної ієрархії управління керівником, що суперечить бажаній якості релевантності.
34. Критично вразливий до коментарів інших.
35. Схильність до короткострокових перемог з підступними та вкрадливими намірами.
36. Автономна якість прийняття командування та відповідальність за колективну на соціально-групову безпеку.

37. Відвертість колективної та соціально-групової взаємодії, спілкування, довіри та поділу прагнень.
38. Порушення психологічної рівноваги під час групових суперечок і конфліктів.
39. Надання переваги лідерській відповідальності за планування системного управління безпекою.
40. Не схильний реагувати на дружні вияви.
41. Гнівливий по відношенню до інших без досягнення бажаної якості безпеки.
42. Здібність очолювати незалежну протидію до правлячого керівництва.
43. Незашорене зовнішнє комунікування.
44. Уникнення суперечок та конфліктів і власної участі причетності до них.
45. Підпадаю під вплив узгоджено колективного вирішення представників соціальних груп.
46. Супротив угрупованням корпоративного управління безпекою.
47. Іронія, роздратування, глузливість в разі невдоволення.
48. Персоніфіковане несприйняття егоцентризму та епатажності інших.
49. Обрання камерно-інтимної атмосфери у взаємодії взаємоприхильного ставлення в малих групах.
50. Чуттєва непроникність фізіономічного виразу.
51. Схиляюся на бік керівництва у колективних суперечках та конфлікт-інтересах представників соціальних груп.
52. Контактна ініціація налагодження спілкування у співробітництві.
53. Уникнення критики іншими.
54. Превалює прихильність до керівного впливу координації власних рішень у порівнянні до не цільового представників колективу та соціальних груп.
55. Не сприйняття панібратства та фамільярності в корпоративній взаємодії.
56. Жага участі у суперечках, конфліктах, спорах.
57. Устремління особистого статусу визнання ролі авторитетного лідера в колективі.
58. Втаємничена схильність втручання у міжособисті контакти з метою деструктивного впливу.

59. Схильність до провокацій та перепалок.

60. Самостверджуюча схильність виразу невдоволення керівництвом або координацією лідера.

Ключ діагностики тенденційного сприйняття поведінкової мотивації «Q-Сортування» В. Стефансона для діагностики «Я-самооцінювання та Я-самовизначення» :

I. Залежність – ангажованість – 3, 9, 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 54.

II. Незалежність – автономність – 6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 57, 60.

III. Відкрита комунікабельність – 5, 7, 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 52.

IV. Замкненість, некомунікабельність – 4, 10, 16, 22, 28, 34, 40, 46, 55, 58.

V. Боротьба за безпеку – 1, 11, 17, 23, 29, 35, 41, 47, 56, 59.

VI. Уникнення боротьби за безпеку – 2, 8, 14, 20, 26, 32, 38, 44, 50, 53.

На *моніторингово-констатувальному* етапі здійснено моніторинг оцінювання сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів за визначеними рівнями та критеріальним апаратом, згідно розробленого протоколу викладеного нижче. (рис. 3.2-3.5, таблиці 3.1-3.4).

ПРОТОКОЛ

освітніх вимірювань навчальних досягнень сформованості за рівнями професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів

Прізвище, ім'я, по-батькові здобувача освіти _____

ЗВО за призначенням професійної підготовки _____

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Спеціалізація за профілем забезпечення семантики секторів сфери безпеки

Спрямування діяльності в освітньому процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів (*необхідне підкреслити*):

- навчально- та науково-пізнавальна;
- практично-стажувальна;
- прогностична-планувальна;
- публічно-управлінська та адміністративно-регулююча;

- моніторингово-квалітологічна;
- технічного регулювання безпеки життєдіяльності, ефективності політики управління якістю і безпекою у ЗВО;
- проектно-моделююча.

В освітньому процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів забезпечується формування професійної компетентності безпеки, метрика оцінювання якої здійснюється за категоріальним апаратом визначених критеріїв і рівнів:

Акмеологічно-мотиваційний критерій

професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів

Показники вмотивованого вияву якостей, схильностей, орієнтирів та прагнень	Рівні сформованості якостей, орієнтирів та прагнень			
	Низький (D)	Достатній (C)	Середній (B)	Високий (A)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Професійно-важливих мотивацій вияву якостей та прагнень :				
мотиви здобувача освіти щодо прихильності у реалізації аксіологічних орієнтирів самоменеджменту у навчально-пізнавальній діяльності				
персональні прагнення самостимулювання щодо опанування академічної спадщини менеджеризму та здобуття загально-наукової систематизації управління безпекою				
вияви практичного застосування в освітньому процесі психо-емоційних якостей адміністратора-менеджера студентського самоврядування, партнерства в міжінституційній взаємодії зі студентськими та профспілковими організаціями, соціально-побутовими з організації безпеки життєдіяльності родини				
персоніфікована мотивація особистих прагнень, потреб та інтересів у задоволенні особистої (акмеологічної) безпеки, родини, приналежності до категорії соціальних груп у середовищах навчання, побутовому, дозвілєво-рекреаційному, інформаційно-комунікаційному				
самоусвідомлення вагомості впливу чинників на формування стійкості та динаміки перспективного розвитку системи (соціальної, освітньо-наукової, біосоціальної, професійної та побутової)				
ціннісні орієнтири профілізації майбутньої управлінської діяльності в сфері безпеки				

аксіологічні мотиви безпеки та життєво необхідної стратегії самоуправління нею				
самоідентифікація прагнень передбачення, запобігання та усунення загроз життєспроможності та життєзабезпечення соціокультурних форм організації суспільних видів діяльності шляхом самоосвіти				
свідоме формування персональної системи безпеки та стимулювання соціалізації ближнього та віддаленого оточення, освітньо-наукової, громадської, фахової управлінської взаємодії, в тому числі самоменеджменту майбутнього фахівця на основі космополітичних, ноосферних, квалітологічних та футуристичних орієнтирів безпеки суспільного розвитку				

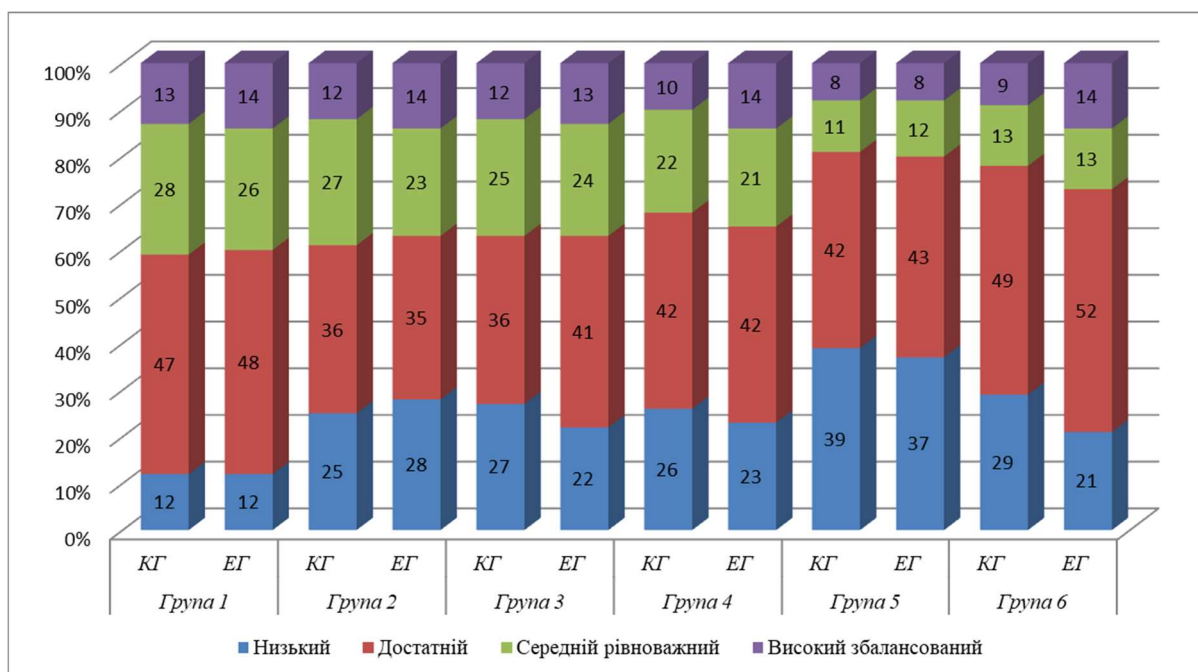

Рис. 3.2. Візуалізація рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ (акмеологічно-мотиваційний критерій) на моніторингово-констатувальному етапі експерименту

Аксіологічно-когнітивний критерій

професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів

Показники цінності, когнітивні активи особистості, компетенції, здібності, готовності	Рівні сформованості аксіологічно-когнітивних активів компетенцій, здібностей і готовності здобувача освіти			
	Низький (D)	Достатній (C)	Середній (B)	Високий (A)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Професійно-значущі для становлення менеджера цінності, когнітивні активи особистості :				
на рівнях розкриття потенціалу індивідууму у загально-людських цінностях якості й безпеки життя та когнітивного резерву активів особистості (здібність до накопичення та вияву знань, умінь і навичок)				
за діагностикою виявів раціонального оперування понятійно-категоріальним апаратом у напрямі управління (на рівнях, за видами та галузями) безпекою життєдіяльності, аксіологічною, соціальною, економічною секторами у сфері безпеки				
моніторинг практично-орієнтованих умінь та навичок здійснення діагностики невідповідностей в системі оцінювання метрики безпеки				
Професійні компетенції:				
діагностика комплексу рівноважної взаємодії особистих виявів та потреб у формуванні професійних компетенцій (якостей, здібностей, здатностей, знань, умінь, навичок)				
метрика сформованості базових ключових загально- та конкретно-управлінських компетенцій безпеки – акмеологічної, (студентоцентрованої Я-безпеки)				
визначені за методикою встановлення потенціалу емоційного інтелекту у системі спеціальних та ноосферно-орієнтованих професійних компетенцій та аксіологічно цільових орієнтирів природозбереження та захисту біосфери				
компетенцій захисту та забезпечення соціальних гарантій дотримання прав і свобод людини, оборони конституційного ладу та національних інтересів та суверенітету держави, соціальної відповідальності за набуття спеціальних професійних компетенцій та їх пролонгованої реалізації з суспільно перетворювальною спроможністю застосування (у визначених та хмарно організованих професійних середовищах) в умовах глобалізації				

стратегічні компетенції з оперативними виявами спроможності менеджменту негайного реагування захисту та оборони, політичної національної безпеки України				
Готовності:				
усвідомленого вияву національної, етнічної, професійної самоідентифікації щодо готовності застосування у повсякденному житті, професійному становленні та розвитку, а також дозвіллево-рекреаційній діяльності в організації освітнього процесу, професійного реноме та статусу соціального сприйняття учасників та стейкхолдерів, особиста вебо-метрія), екологічної (природоресурсної та природоохоронної) діяльності у сфері безпеки				

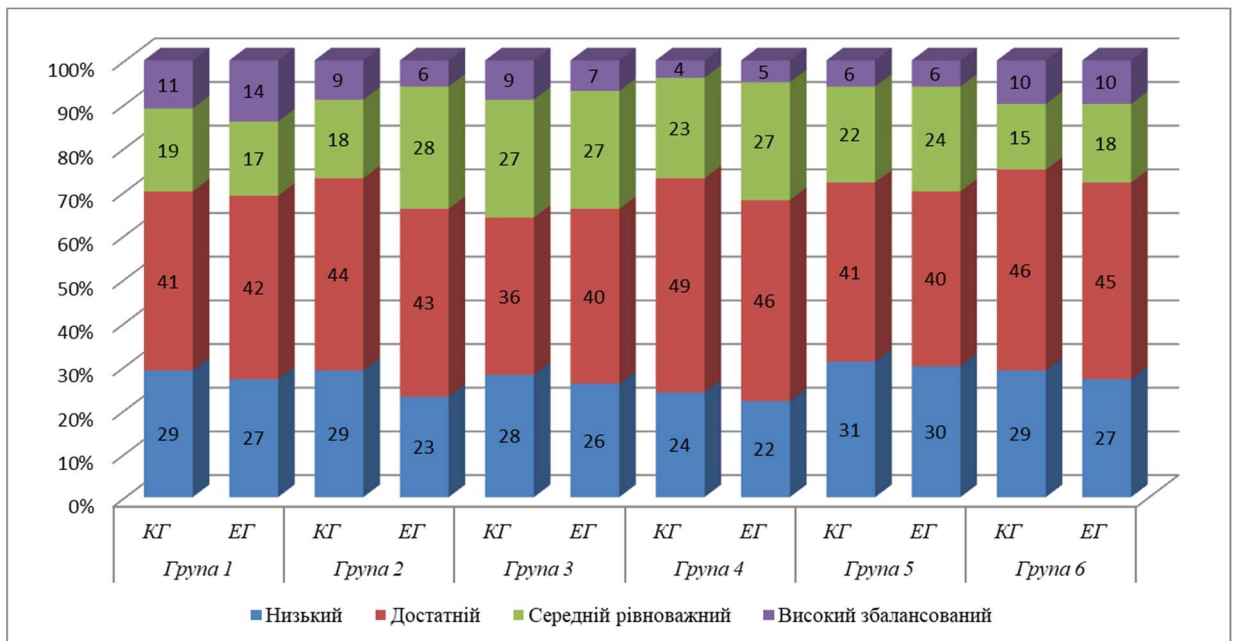

Рис. 3.3. Візуалізація рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ (аксіологічно-когнітивний критерій) на моніторингово-констатувальному етапі експерименту

**Показники рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ
(акмеологічно-мотиваційний критерій) на моніторингово-констатувальному етапі експерименту**

Критерії	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5				Група 6			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий збалансований	3	13	4	14	3	12	3	14	2	12	3	13	2	10	3	14	2	8	2	8	2	9	3	14
Середній рівноважний	7	28	7	26	6	27	6	23	5	25	5	24	4	22	4	21	3	11	3	12	3	13	3	13
Достатній	12	47	12	48	8	36	8	35	7	36	9	41	8	42	8	42	10	42	9	43	10	49	12	52
Низький	3	12	3	12	6	25	7	28	5	27	5	22	5	26	5	23	9	39	8	37	6	29	5	21

Таблиця 3.2

**Показники рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ
(аксіологічно-когнітивний критерій) на моніторингово-констатувальному етапі експерименту**

Критерії	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5				Група 6			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий збалансований	3	11	4	14	2	9	1	6	2	9	1	7	1	4	1	5	1	6	1	6	2	10	2	10
Середній рівноважний	5	19	4	17	4	18	7	28	5	27	6	27	5	23	5	27	5	22	5	24	3	15	4	18
Достатній	11	41	11	42	10	44	10	43	7	36	8	40	10	49	9	46	9	41	9	40	10	46	10	45
Низький	8	29	7	27	6	29	6	23	6	28	5	26	5	24	4	22	7	31	7	30	6	29	6	27

Дивергентний критерій

професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів

Показники сформованості компетентності та відповідальності	Рівні сформованості компетентності та відповідальності			
	Низький (D)	Достатній (C)	Середній (B)	Високий (A)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Сформованість професійної компетентності безпеки:				
функціональна відповідність професійної орієнтації здатностей майбутнього менеджера у вирішенні моніторингових, організаційно-управлінських та адміністративних завдань безпеки у конкретно-наукових фахово – спрямованих галузях знань				
професійна відповідність володіння методичним та критеріальним апаратом оцінювання, прогнозування ризиків та небезпек, розроблення програм оцінювання та прогностики, запобігання та усунення небажаних чинників, впливів внутрішньо-зовнішньої взаємодії систем у сфері безпеки визначеним нормативно-правовим та техніко-регулятивним процедурам				
дотримання рівноважної стійкості балансу креативного потенціалу майбутнього менеджера зі сталою сформованістю професійної компетентності управління безпекою семантичного призначення (безпеки персонального простору, науково-технічної, інституційно-дослідницької, екологічної, соціальної, політичної, воєнної, кібер-безпеки та галузевої безпеки) у міжсистемній гармонізації секторів безпеки; професійно-технологічні компетентності (практична підготовка та стажування) ціленаправлені на сфери працевлаштування та забезпечення відповідності вимогам стейкхолдерів				
метрика компетентностей стратегічного прогнозування та планування перспективного розвитку систем безпеки за цільовим функціоналом				
моніторинг спеціальних професійних компетентностей нормативно-правового та технічного регулювання соціальних, освітньо-наукових, біосоціальних та професійних сфер працевлаштування майбутніх менеджерів з системними, інтегративними, синергетичними компетентностями збереження та забезпечення захисту й оборони емерджентних властивостей системи безпеки				

встановлення релевантності ідентифікованої сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки				
ефективна метрика оцінювання усталеності професійних компетентностей безпеки та проєкції їх розвитку для пролонгованої зайнятості менеджерів				
вузько спеціалізовані професійні компетентності безпеки у системній організації їх застосування з метою забезпечення національної безпеки з врахуванням функціональних секторів безпекової сфери на засадах сталого розвитку, шляхами та у механізмах стратегічного планування, проєктування та розроблення програм перспективного розвитку управління безпекою за типами, видами, на рівнях та у галузевому призначенні				
Відповідальність :				
діагностика виражених виявів ноосферної екологічної, громадянської та біосоціальної відповідальності перед нинішніми та майбутніми поколіннями щодо застосованих управлінських рішень формування систем безпеки громадянина, соціальних груп, суспільства у полівимірності та мультивекторності футуристичних, квалітологічних уявлень цивілізаційного розвитку				

Самооцінювання персональної вмотивованості, обізнаності, та спроможності здобувача освіти й планування власної програми менеджменту самоубезпечення та досягнення успіху за власною траєкторією управління безпекою : _____

Практичні настанови та методичні вказівки патронату гарантів освітніх програм щодо покращення якості й безпеки професійної підготовки та пролонгованої зайнятості майбутніх менеджерів : _____

Професійні рекомендації стейкхолдерів щодо технічного регулювання освітнього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів з професійними компетентностями безпеки та сприяння їх соціалізації для гармонізації суспільної

діяльності та забезпечення секторів безпеки: _____

Відгуки зацікавлених сторін безпекозабезпечення: представників державних та владних інституцій, уповноважених режимних органів безпеки, громадських організацій та установ, в цілому, органів самоврядування, громадських експертів та інспекторів _____

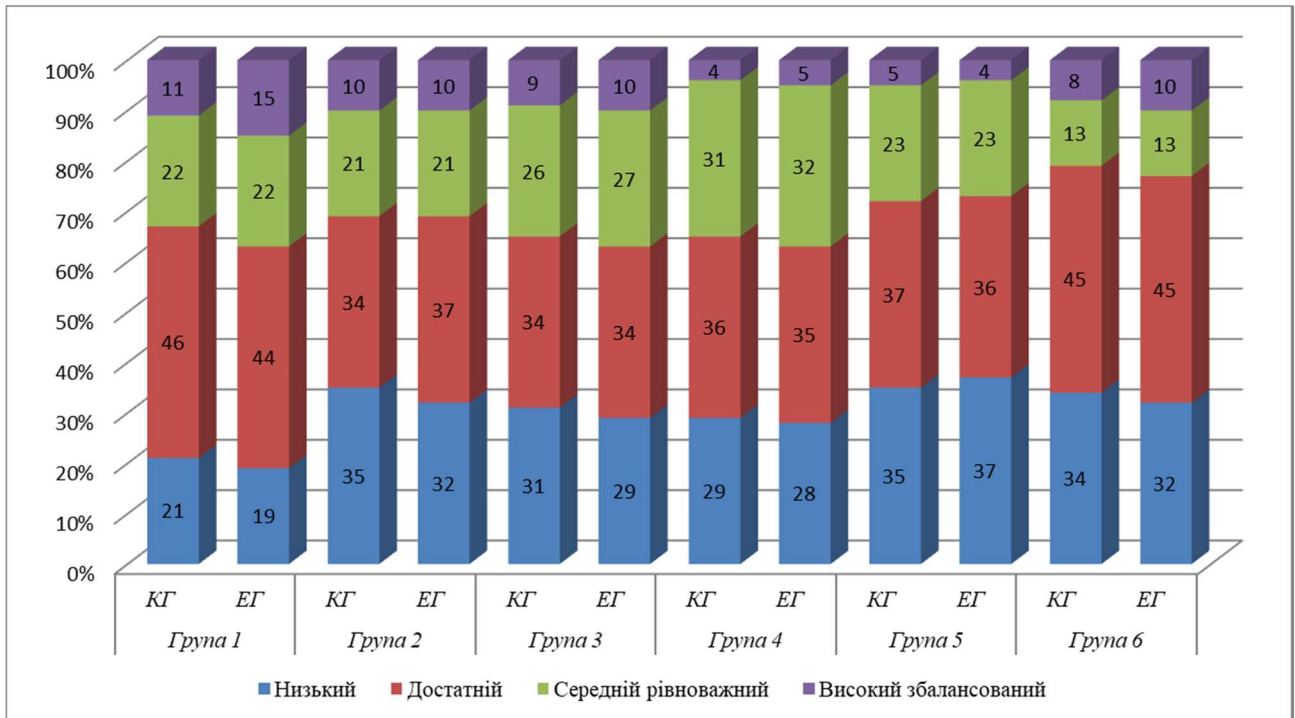

Рис. 3.4. Візуалізація рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ (дивергентний критерій) на моніторингово-констатувальному етапі експерименту

**Показники рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ
(дивергентний критерій) на моніторингово-констатувальному етапі експерименту**

Критерії	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5				Група 6			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий збалансований	3	11	4	15	2	10	2	10	2	9	2	10	1	4	1	5	1	5	1	4	2	8	2	10
Середній рівноважний	6	22	6	22	5	21	5	21	5	26	6	27	6	31	6	32	5	23	5	23	3	13	3	13
Достатній	12	46	11	44	7	34	9	37	7	34	7	34	7	36	7	35	9	37	8	36	9	45	10	45
Низький	5	21	5	19	8	35	8	32	6	31	6	29	6	29	6	28	8	35	8	37	7	34	7	32

Таблиця 3.4

**Показники рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ на
моніторингово-констатувальному етапі експерименту**

Критерії	Акмеологічно-мотиваційний				Аксіологічно-когнітивний				Дивергентний			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий збалансований	14	11%	17	13%	11	8%	11	8%	10	8%	12	9%
Середній рівноважний	28	21%	27	20%	27	21%	31	23%	30	23%	31	23%
Достатній	56	42%	59	44%	56	43%	58	43%	51	39%	52	39%
Низький	34	26%	32	24%	38	28%	35	26%	40	31%	40	29%

На *формульованому* етапі отримано результати дослідження, що підтвердило ефективність моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО.

Оскільки, за *акмеологічно-мотиваційним* критерієм динаміка високого збалансованого рівня сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів склала +17 % (ЕГ), +3 % (КГ); середнього рівноважного рівня + 18% (ЕГ) та + 3 %(КГ), достатнього – -22%(ЕГ) та – - 1 %(КГ), низького – -13 %(ЕГ) та -5 %(КГ); за *аксіологічно-когнітивним* критерієм на високому збалансованому рівні – +14 %(ЕГ) та +1 %(КГ), середньому рівноважному – + 18%(ЕГ) та +5 %(КГ), достатньому – -17 %(ЕГ) та -3 %(КГ), низькому – - 15 %(ЕГ) та -3 %(КГ); за *дивергентним* критерієм відповідно на високому збалансованому рівні – +14 %(ЕГ) та + 3 %(КГ), середньому рівноважному – +17 %(ЕГ) та +1 %(КГ), достатньому – -15 % (ЕГ) та -1% (КГ), низькому – - 16 %(ЕГ) та -3 %(КГ).

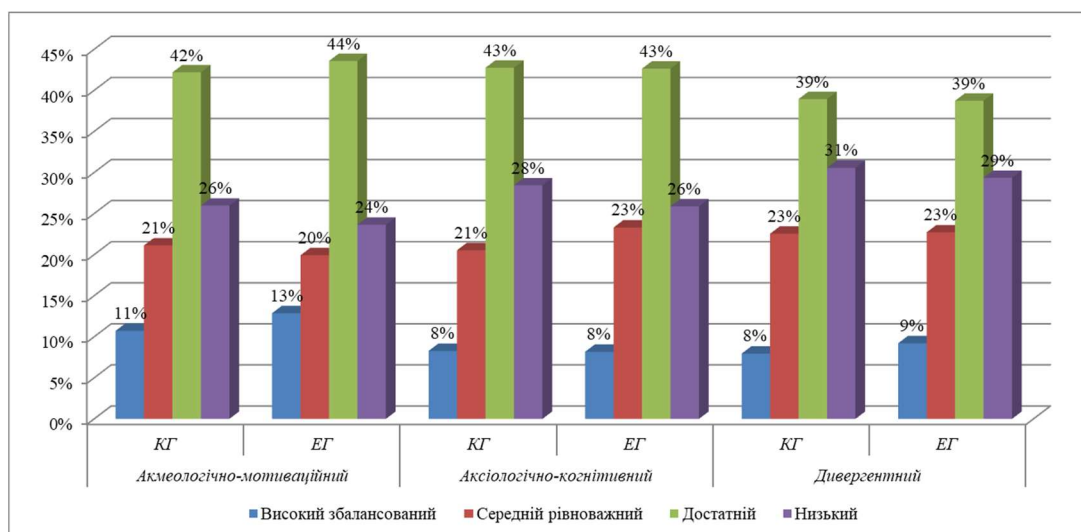

Рис. 3.5 Візуалізація рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ на моніторингово-констатувальному етапі експерименту

Візуалізація представлена у таблицях (табл. 3.5-3.8) і діаграмах (рис. 3.6-3.9).

**Показники рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ
(акмеологічно-мотиваційний критерій) на формульовальному етапі експерименту**

Критерії	Група 1		Група 2		Група 3		Група 4		Група 5		Група 6													
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ													
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%												
Високий збалансований	5	20	10	40	3	13	7	29	3	15	7	34	3	13	5	25	3	11	4	20	3	13	7	29
Середній рівноважний	9	33	12	46	6	29	9	38	5	27	8	38	5	24	7	35	3	13	8	36	3	14	7	32
Достатній	10	38	3	10	8	36	5	21	7	34	4	19	8	42	6	32	11	48	6	29	10	47	5	21
Низький	2	9	1	4	5	22	3	12	5	24	2	9	4	21	2	8	6	28	3	15	5	26	4	18

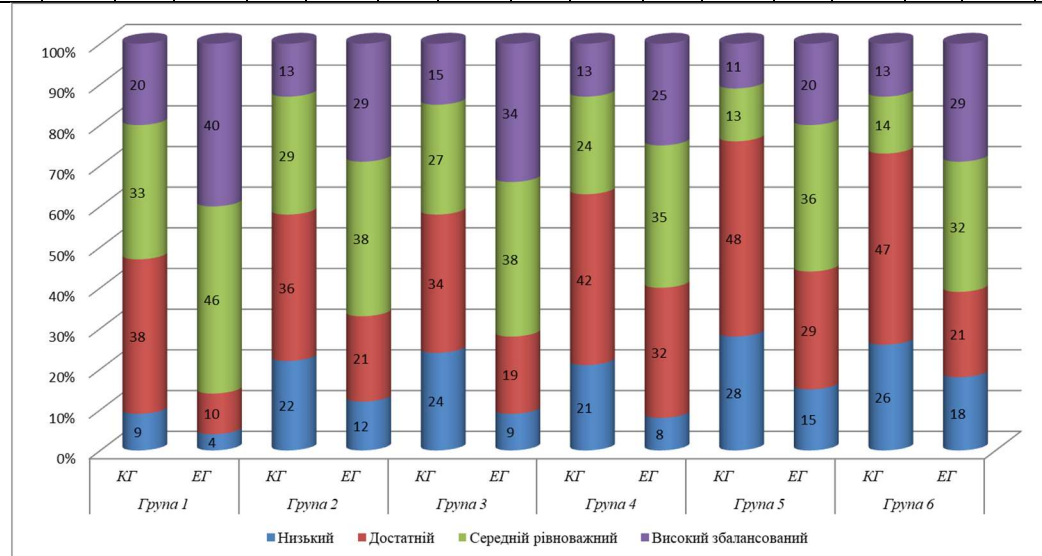

Рис. 3.6 Візуалізація рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ за акмеологічно-мотиваційним критерієм на формульовальному етапі експерименту

**Показники рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ
(аксіологічно-когнітивний критерій) на формульовальному етапі експерименту**

Критерій	Група 1		Група 2		Група 3		Група 4		Група 5		Група 6													
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ												
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%		
Високий збалансований	3	12	8	33	2	9	6	23	2	9	4	19	1	6	3	14	2	7	3	15	2	10	6	28
Середній рівноважний	7	27	11	43	6	27	9	39	6	31	8	38	6	28	9	46	6	25	10	46	4	18	8	33
Достатній	9	35	4	14	9	39	6	27	6	32	7	31	9	47	6	31	10	44	6	29	9	42	6	27
Низький	7	26	3	10	6	25	3	11	6	28	3	12	4	19	2	9	6	24	2	10	6	30	3	12

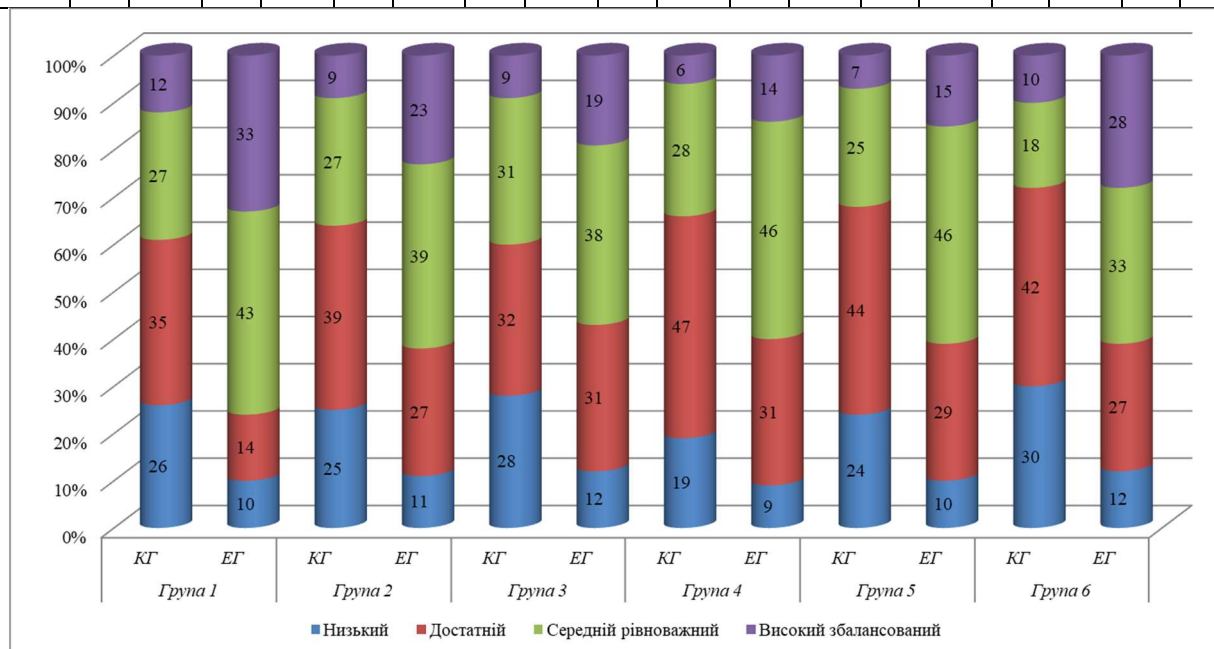

Рис. 3.7 Візуалізація рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ за аксіологічно-когнітивним критерієм на формульовальному етапі експерименту

**Показники рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ
(дивергентний критерій) на формульовальному етапі експерименту**

Критерій	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5				Група 6			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий збалансований	4	16	8	30	3	12	6	27	3	13	6	27	2	8	3	16	1	5	4	17	3	12	5	22
Середній рівноважний	6	24	12	46	6	25	8	34	5	26	7	34	7	33	9	46	6	24	11	51	3	14	6	28
Достатній	11	42	4	14	7	32	6	23	7	35	6	29	7	37	5	26	9	38	4	19	9	43	8	33
Низький	5	18	3	10	7	31	4	16	5	26	2	10	4	22	2	12	8	33	3	13	7	31	4	17

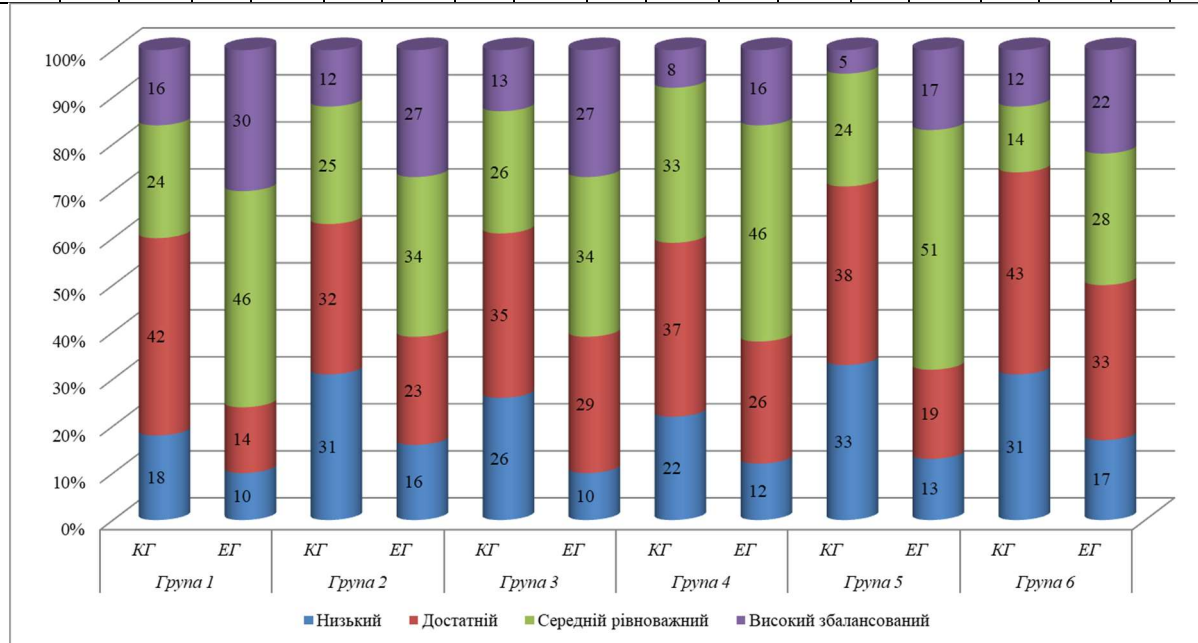

Рис. 3.8 Візуалізація рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ за дивергентним критерієм на формульовальному етапі експерименту

Показники рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ на формульовальному етапі експерименту

Критерії	Акмеологічно-мотиваційний				Аксіологічно-когнітивний				Дивергентний			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Високий збалансований	19	14%	40	30%	12	9%	30	22%	15	11%	32	23%
Середній рівноважний	31	24%	51	38%	34	26%	55	41%	32	24%	54	40%
Достатній	54	41%	29	22%	52	40%	35	26%	50	38%	32	24%
Низький	28	21%	15	11%	33	25%	14	11%	35	27%	18	13%

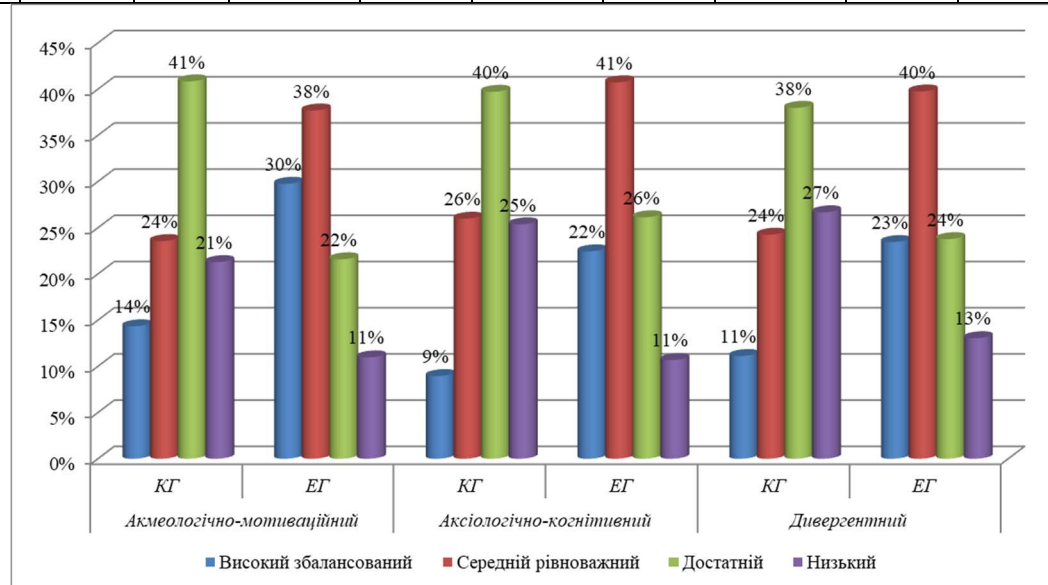

Рис. 3.9 Візуалізація рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ на формульовальному етапі експерименту

**Порівняльна характеристика рівнів сформованості професійної компетентності безпеки
у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ до і після експерименту**

Критерії	Акмеологічно-мотиваційний				Аксіологічно-когнітивний				Дивергентний			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Високий збалансований	11%	14%	13%	30%	8%	9%	8%	22%	8%	9%	8%	22%
Середній рівноважний	21%	24%	20%	38%	21%	26%	23%	41%	21%	26%	23%	41%
Достатній	42%	41%	44%	22%	43%	40%	43%	26%	43%	40%	43%	26%
Низький	26%	21%	24%	11%	28%	25%	26%	11%	28%	25%	26%	11%

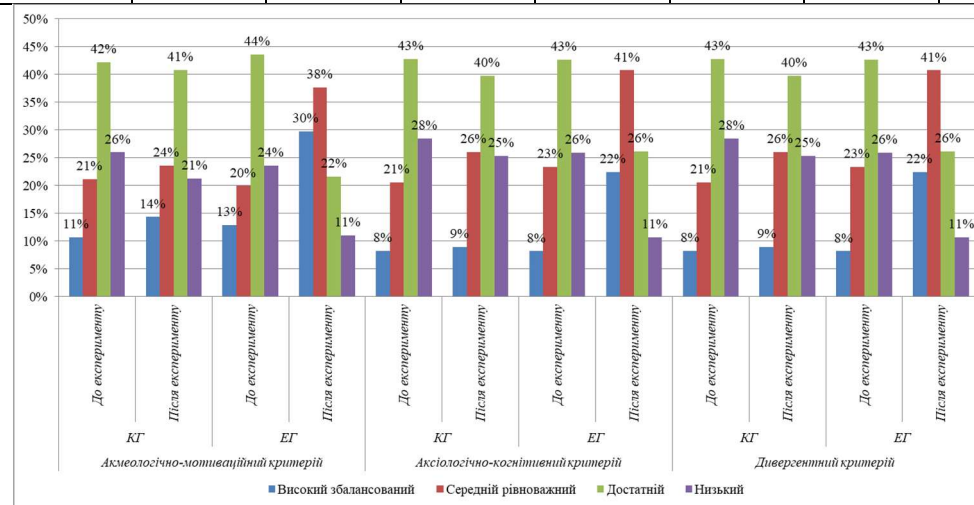
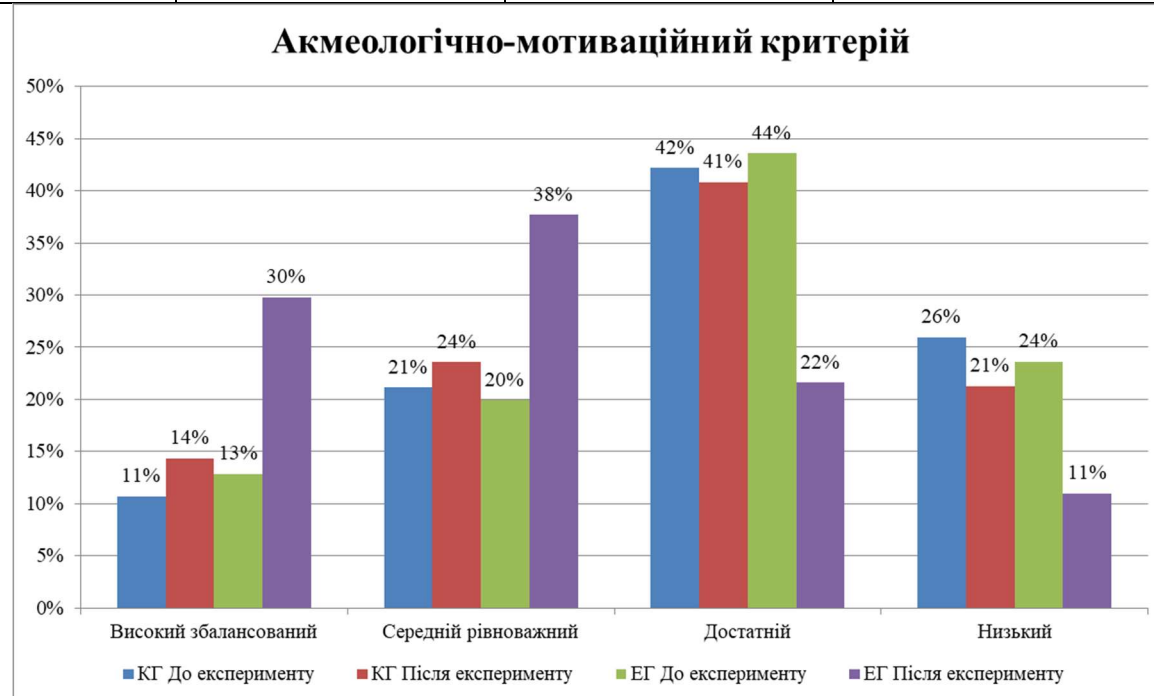

Рис. 3.10 Візуалізація порівняльна характеристика рівнів сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ до і після експерименту

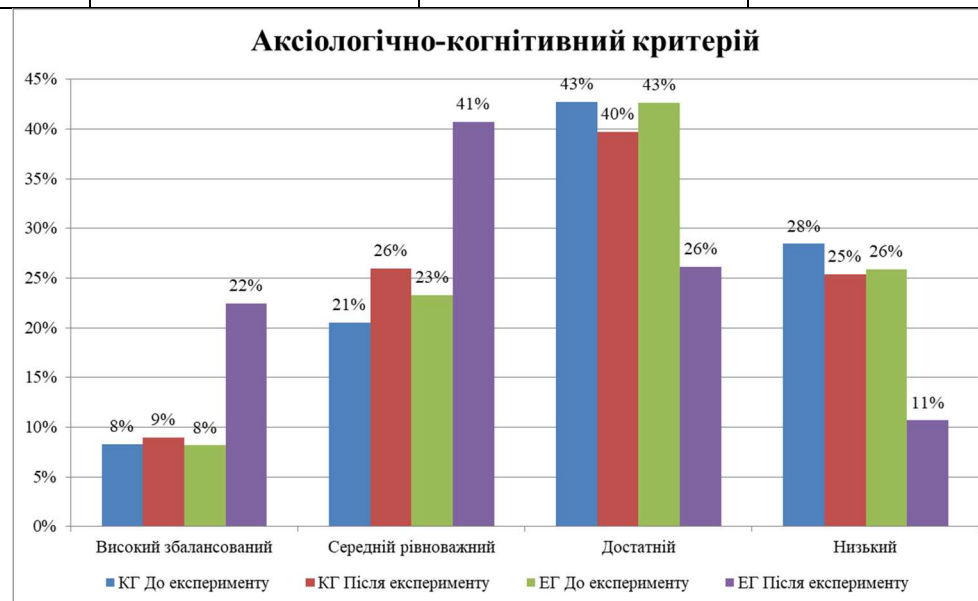
**Порівняльна характеристика рівнів сформованості професійної компетентності безпеки
у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ за акмеологічно-мотиваційним критерієм до і після експерименту**

Акмеологічно-мотиваційний критерій				
Рівні	КГ		ЕГ	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Високий збалансований	11%	14%	13%	30%
Середній рівноважний	21%	24%	20%	38%
Достатній	42%	41%	44%	22%
Низький	26%	21%	24%	11%

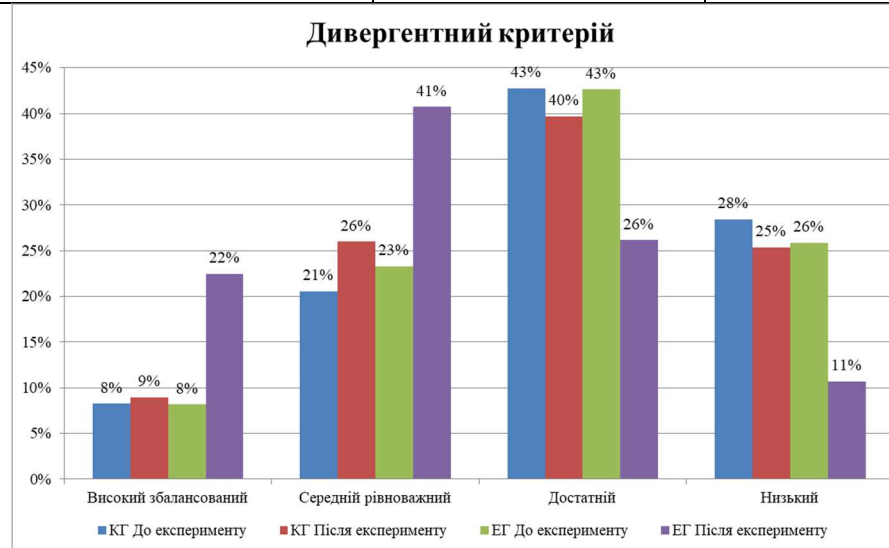
**Порівняльна характеристика рівнів сформованості професійної компетентності безпеки
у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ за аксіологічно-когнітивним критерієм до і після експерименту**

Аксіологічно-когнітивний критерій				
Рівні	КГ		ЕГ	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Високий збалансований	8%	9%	8%	22%
Середній рівноважний	21%	26%	23%	41%
Достатній	43%	40%	43%	26%
Низький	28%	25%	26%	11%

**Порівняльна характеристика рівнів сформованості професійної компетентності безпеки
у майбутніх менеджерів ЕГ і КГ за дивергентним критерієм до і після експерименту**

Дивергентний критерій				
Рівні	КГ		ЕГ	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Високий збалансований	8%	9%	8%	22%
Середній рівноважний	21%	26%	23%	41%
Достатній	43%	40%	43%	26%
Низький	28%	25%	26%	11%

Узагальнення результатів *формувального* етапу педагогічного експерименту з використанням χ^2 -критерію Пірсона засвідчило позитивну динаміку трансформації рівнів сформованості професійної компетентності безпеки в майбутніх менеджерів у ЗВО в ЕГ.

Релевантний етап дослідження підтверджено алгоритмом експертного оцінювання у розроблених картках висновків заключень експертів щодо впровадження та встановлення достовірності ефективності однойменної моделі з проблемно-інтегрованим модулем «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО».

3.3. Експертно-аналітичне оцінювання результатів експериментальної перевірки моделі формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти

Узагальнено та систематизовано дані експертно-аналітичної оцінки результатів експериментальної перевірки моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО, що ранжовані за рівнями заключень експертів та відповідно визначено у бальному оцінюванні за 100-шкалою. Експертні заключення представлене у вигляді картки висновків заключень експертів щодо ефективності моделі формування сформованості професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів засвідчили релевантність отриманих даних за стобальною шкалою та схвалено у 89 балах (табл. 3.13):

1. Рівні сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів визначено у еквіваленті 16 балів, за рахунок найбільш пріоритетних компетентностей, а саме: системноінтегрованої методології у сферах інтеграції освіти, науки й інноватики; методології системного аналізу забезпечення сфери безпеки, стратегічного прогнозування, моніторингу, планування, проектування, моделювання стану та розвитку системи безпеки; методології системного управління безпекою; спеціальних системно-інформаційно аналітичних, методології інформаційно-аналітичної системної

діяльності; аналізу уточнення державних стратегем національних пріоритетів, системного аналізу якості заходів адекватної протидії ризикам і загрозам безпеки; стратегічних національних та геополітичних, політики консолідації та згуртованості, розроблення стратегій, доктрин, програм і планів проектів сталого розвитку зі врахуванням безпекових завдань світових тенденцій

2. Рівень готовності майбутнього менеджера до розроблення, організації та забезпечення систем безпеки за видами суспільної діяльності відповідно – 15,5 балів.

3. Ефективність моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО оцінено у 20,5 балів, що забезпечено саме за рахунок якості освітніх результатів за функціями управління безпекою, організації освітнього процесу за видами діяльності професійної підготовки майбутніх менеджерів та кондиційної та методичної оптимальності контенту управління проблемно-інтегрованого модуля «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО» у сукупності семантики безпеки, засобів забезпечення освітнього процесу професійної підготовки та комплексу методів забезпечення навчально-науково-пізнавальної та практично-стажувальної діяльності;

Таблиця 3.13

КАРТКА

висновків заключень експертів щодо ефективності моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО

Метрика показників	Бали					
	F	E	D	C	B	A
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7
<i>1. Рівні сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів</i>						
<i>Системоорганізуючі базові</i> фундаментально-філософські у сфері освіти та науки, конкретно-наукові – природничі, геополітичні якості щодо безпеки життя, стратегічні сталого розвитку – екологічні, економічні, інституційні						
<i>Загальні нормативні системоутворюючі</i> – мовленнєві материнської та іншомовного ділового спілкування, архітектоніко-економічні (мікро-, макро-, гео-), фінансові та підприємницькі, менеджерські						

(розвитку, управління часом), математичні, цифрові, інформаційно-технологічні, маркетингові, бізнес-адміністрування (аналіз, безпека)					
<i>Фахові орієнтовані менеджери</i> спеціального управління безпекою – організаційне (глобального, транскордонного, регіонального, локального та інституційного рівня), природокористування (земле-, надро-, лісо-, біо-, водо-, атмо-), функціональне (урбо-, агро-, техно-, соціо-екосистем, природних наземних і водних екосистем), спеціальне публічного та державного управління й адміністрування					
<i>Професійно нормативні</i> – планування та прогнозування діяльності підприємств, проєктний, операційний та інноваційний менеджмент, управління ризиками, якістю та персоналом, стартап-проєктування, логістика, зовнішньоекономічна діяльність підприємств					
<i>Системноінтегровані методології</i> у сферах інтеграції освіти, науки й інноватики, соціальної, природоохоронній виробничій, інформаційно-технологічній (харчового, естетичного, працеохоронного, енерго-, водо-, біо-, ресурсо-забезпечення та безпеки життєдіяльності) у видах економічної діяльності та зайнятості майбутніх менеджерів; <i>методології</i> наукових досліджень (управління та менеджменту, педагогічних, психологічних, квалітологічних, соціологічних, суспільно-політичних, безпекових); <i>методології</i> системного аналізу забезпечення сфери безпеки, стратегічного прогнозування, моніторингу, планування, проєктування, моделювання стану та розвитку системи безпеки; <i>методології</i> системного управління безпекою у секторах інституційних і державних спроможностей – персональної, науково-технічної, соціальної, економічної, екологічної, інформаційної, оборонно-воєнної, політичної					
<i>Спеціальні системно-інформаційно аналітичні</i> розроблення критеріального апарату оцінювання та проєктування систем безпеки, добору механізмів, аналізу системи нацбезпеки, стратегічного моніторингу безпеки, застосування метрики оцінювання умов, чинників, стратегічних загроз та ризиків навколишнього середовища, методології інформаційно-аналітичної системної діяльності, проєктування «дерева цілей», діагностики стратегічно-важливої інформації для формулювання концептуально-стратегічних засад політики безпеки, стратегічних сценаріїв забезпечення та розвитку системи нацбезпеки; аналізу уточнення державних стратегем національних пріоритетів, системного аналізу якості заходів адекватної протидії ризикам і загрозам безпеки					
<i>Системно-метрологічні, квалітологічні</i> організаційного нормативно-правового та техніко-регулятивного забезпечення процесу аналізування, методологічного та інформаційно-технологічного забезпечення розроблення і метрології інструментальних засобів для стратегічного системно-аналітичного аналізування безпекового сектору, технічне регулювання сфери якості й безпеки життя, метрологія, біометрія, соціометрія і наукометрія, нагляд і контроль відповідності міжнародним і національним стандартам безпеки					
<i>Геоправового та технічного регулювання</i> міжнародного та національного права гарантій державного суверенітету,					

територіальної цілісності, захисту національних інтересів, правових і соціальних стандартів забезпечення конституційного ладу, прав і свобод людини та громадян, категорій соціальних груп і суспільства, задоволення різночинних категорій населення у потребах бажаної якості й безпеки життя						
<i>Стратегічні національні та геополітичні політики консолідації та згуртованості, розроблення стратегій, доктрин, програм і планів проєктів сталого розвитку зі врахуванням безпекових завдань світових тенденцій впливу на систему забезпечення національної безпеки у секторах – екологічної, економічної, соціального захисту, інституційної, інформаційної, альтернативно-енерго-забезпечення, харчової (продовольчої), торгової, воєнно-оборонної, митної, медичної та біобезпеки</i>						
<i>2. Рівень готовності майбутнього менеджера до розроблення, організації та забезпечення систем безпеки за видами суспільної діяльності</i>						
<i>Системно-професійні цільові стратегічного управління щодо реалізації державної політики та її безпеки – галузей економічної діяльності, управління регіональним розвитком і місцевим самоврядуванням, бюджетної, природокористування, соціального та цивільного захисту, підвищення добробуту та захисту прав людини, управління охороною здоров'я; у сферах – наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, освіти, культури, етнопонаціональним розвитком суспільства; держуправління та національної безпеки, державної регіональної політики; управління кадровим забезпеченням (підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації) управлінської та політичної еліти</i>						
<i>Системні публічного управління соціокультурними формами реалізації права на неперервну освіту, розвитком та безпекою академічного потенціалу ЗВО, управління персоналом (інформаційно-технологічне, нормативно-технічно-регулююче, науково-методичне та організації документопорядження, соціального та правового захисту представників академічної спільноти), управління професійним розвитком (адміністрування, регламентація процедур, планування, мотивація професійної компетенції, модернізація соціокультурних форм, організація професійної освіти та розвитку)</i>						
<i>Системні публічного та адміністративного управління – державні загально-адміністративні (управлінської ієрархії), спеціально-функціональні – спеціалізовані (юридичне, податкове, митне, екологічне, соціально-економічне, інституційне), режимні (мілітаризовані, служба безпеки, оборонно-військові, внутрішніх справ), муніципальні (адміністративно-територіальні), управління адмінпаратом державного нагляду у центральних, місцевих органах влади та самоврядування адміністративно-територіальної та громадської організації (громади)</i>						
<i>Системні цивільного управління – недержавного та державного відомчого інституційного, громадянського (політичні рухи, об'єднання, територіальні громади)</i>						
<i>Системні управління якістю – формування бажаної якості й безпеки вироблення, впровадження та відповідальності за здійснення організаційно-управлінських рішень і надання послуг і сервісів, якості інституційного управління (результатами, технологіями,</i>						

Результативність діпло-підготовки – ефективність категоріального апарату метрики оцінювання сформованості професійної компетентності безпеки у менеджерів						
<i>4. Синергетична ефективність діпло-підготовки для формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів засобами при впровадженні моделі з професійно-інтегрованим модулем «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО»</i>						
Формування громадської довіри, визнання професійної компетентності та кваліфікації партнерів, стейкхолдерів мультиполярного сприйняття семантики проблем безпеки у специфікації підготовки менеджерів безпеки з метою генерування інноваційних ідей та технологій її організації						
Практичний обмін ресурсозабезпечення збалансованого стану систем безпеки у ЗВО з технічним регулюванням та громадським обговоренням оптимальності ресурсовитрат						
Удосконалення методології параметральної метрики ефективності заходів програми безпеки, системний аналіз якості гармонізації програмних рішень управління безпекою						
Глобалізація модернізаційних трансформацій соціокультурних форм організації професійної підготовки з врахуванням позитивних практик застосування традиційних та футуристичних підходів у сфері освіти, науки та інноватики для формування кадрового забезпечення середовищ пролонгованої професійної зайнятості з критичною метрикою системного аналізу якості діпло-підготовки майбутніх менеджерів						
Сприяння інноваційних стратегій апробацій неодивергентних підходів пошуку креативних та інноваційних управлінських рішень в сфері безпеки, які життєздатні забезпечити стабільний захист ІКТ-систем, кібер-простору, інформаційної безпеки держави та транскордонних мереж взаємодії						
Моделювання перспективної імплементації шляхом просвітництва та пропагування захисних положень і стандартів для зацікавлених сторін різночинних категорій походження та з різними переконаннями у питаннях інформаційної безпеки						
Сприяння кар'єрної зайнятості у сфері гарантування безпеки за семантикою цільового призначення – пропаганда позитивних практик та просвітництво						
Формування усвідомленого розуміння портативних траєкторій спектру навчальних програм та їх градації у системи неперервної освіти, які забезпечують кар'єрне сходження згідно державної та міжнародної Рамок системи професійної зайнятості та робочої сили для сфери безпеки						
Інформаційно-консультативна та дорадча діяльність в освітньо-управлінській ієрархії діпло-підготовки						
Заохочення працедавців у кар'єрному зростанні, модернізації освітньо-наукових систем діпло-підготовки для задоволення соціального замовлення у кваліфікованих кадрах і формування студентоцентрованого середовища зайнятості (в тому числі інклюзивних категорій)						

Дотримання мультидисциплінарності змістового наповнення проблемно-інтегрованих модулів навчальних програм підготовки фахівців за семантикою безпеки						
Релевантність діпло-підготовки з визнанням кваліфікацій та компетентності						
Формалізація документопорядження в процедурах системи моніторингу якості освіти						
Модернізація систем публічного управління та адміністрування для усунення управлінських невідповідностей та підтримки безпеки – реалізація інституційної політики якості й безпеки в умовах глобалізації						
Інформаційно-технологічне забезпечення мережевого, змішаного, мобільного навчання з автоматизованими системами моніторингу, нагляду та управління якістю освітнього процесу діпло-підготовки						
Сприяння портативності навчальних траєкторій на принципах наступності, неперервності, наскрізності, перехресності та паралельності навчання, а також післядипломної курсової, циклової поглибленої предметної підготовки, підвищення кваліфікації, перекваліфікації, здобуття дотичних, перехресних та паралельних кваліфікацій						
Академічна мобільність для професійного розвитку та навчання усіх учасників освітнього процесу у ротаційних програмах та програмах обміну						
Професійно-технічна діпло-підготовка робітничих професій та обслуговуючого та адміністративно-управлінського персоналу ІКТ-систем						
Просвітницька діяльність та інформаційно-роз'яснювальна робота з поширення масштабів інституційної діяльності та інноваційних підходів міжнародного значення						
Стимулювання наукових досліджень ефективних практик розвитку працездатного потенціалу						
Заохочення здійснення педагогічних розвідок критичних суспільних та глобальних проблем, що впливають на освіту та професійні середовища, вироблення стратегії пріоритетних наукових досліджень передових практик та їх впровадження в професійну підготовку						
Забезпечення рівноправного доступу до публічної інформації щодо розробки навчальних програм, пролонгування освіти та зайнятості майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки						
<i>5. Стратегічне співробітництво зі стейкхолдерами для організації професійної підготовки та розвитку майбутніх менеджерів з професійною компетентністю безпеки</i>						
Міжнародне, регіональне та національне стратегічне партнерство інституційних мереж та установ відповідальних за розроблення методологічних засад та організацію комунікативної взаємодії зі забезпеченням доступу до інформації у сфері безпеки :						
– партнерська взаємодія академічної спільноти, промисловців, політиків, управлінців, адміністраторів, соціологів, громадських діячів, представників бізнесу, громадськості;						
– науково-методичний, інформаційно-технологічний, соціальний супровід освітньої та просвітницької діяльності (в тому числі пропагандиської);						

<ul style="list-style-type: none"> – спільна підготовка, удосконалення та модернізація соціокультурних форм організації неперервної професійної освіти, розвитку та зайнятості управлінців сферою безпеки; 						
<ul style="list-style-type: none"> – консультативно-дорадча діяльність у сфері освіти, науки й інноватики, пропаганди та просвітництва – практичні рекомендації та інструкції, науково-методичні та навчально-методичні організатори; 						
<ul style="list-style-type: none"> – консолідація зусиль технічного регулювання – метрологія, метрика оцінювання, стандарти, таксономія, тезаурус регулювання сфери безпеки; 						
<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення транспарентного доступу до публічної інформації стратегічного аналізу моніторингу прогнозу та моделювання стану й розвитку систем безпеки за семантичним призначенням; 						
<ul style="list-style-type: none"> – згуртованість політики безпеки за секторами у спільному формуванні систем управління безпекою за видами, у типах та на рівнях функціоналу; 						
<ul style="list-style-type: none"> – глобальне прогнозування та планування системозабезпечуючих заходів безпеки 						

Прізвище, ім'я, по батькові _____ підпис, дата _____

1. Синергетична ефективність діпло-підготовки для формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів засобами при впровадженні моделі з професійно-інтегрованим модулем «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО» оцінена найбільшою кількістю балами (24,5 балів) завдяки контентам – формування громадської довіри, визнання професійної компетентності та кваліфікації партнерів, стейкхолдерів мультиполярного сприйняття семантики проблем безпеки у специфікації підготовки менеджерів безпеки, сприяння інноваційних стратегій апробацій неодивергентних підходів пошуку креативних та інноваційних управлінських рішень в сфері безпеки, заохочення працедавців у кар'єрному зростанні, модернізації освітньо-наукових систем діпло-підготовки для задоволення соціального замовлення у кваліфікованих кадрах і формування студентоцентрованого середовища зайнятості, дотримання мультидисциплінарності змістового наповнення проблемно-інтегрованих модулів навчальних програм підготовки фахівців за семантикою безпеки, інформаційно-технологічне забезпечення мережевого, змішаного, мобільного навчання з

автоматизованими системами моніторингу, нагляду та управління якістю освітнього процесу діпло-підготовки, сприяння портативності навчальних траєкторій на принципах наступності, неперервності, наскрізності, перехресності та паралельності навчання, а також післядипломної курсової, циклової поглибленої предметної підготовки, підвищення кваліфікації, перекваліфікації, здобуття дотичних, перехресних та паралельних кваліфікацій, стимулювання наукових досліджень ефективних практик розвитку працездатного потенціалу, забезпечення рівноправного доступу до публічної інформації щодо розробки навчальних програм, пролонгування освіти та зайнятості майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки.

2. Стратегічне співробітництво зі стейкхолдерами для організації професійної підготовки та розвитку майбутніх менеджерів з професійною компетентністю безпеки – 11,5 балів.

Обробка результатів.

Метрика обліку балів здійснюється за схемою:

- від до 50 – низький рівень (F);
- від 50 до 59 – середній рівень (E);
- від 60 до 69 – достатній рівень (D);
- від 70 до 79 – підвищений рівень (C);
- від 80 до 89 – високий рівень (B);
- від 90 до 100 – творчий рівень (A).

Висновки до третього розділу

Спроековано модель формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти за методами прогностики та моделювання (аналогій, імітації, футуризму, неімовірного сприйняття дійсності) стану та розвитку систем професійної підготовки у соціальному вимірі правового захисту учасників освітнього процесу; статистичної обробки даних для достовірної доведеності педагогічного дослідження у стратегемі управління

безпекою забезпечення та формування безпеки національного суверенітету, територіальної цілісності та національних пріоритетів за локацією діпло-підготовки розробленні теоретико-методичних аспектів інформаційно-аналітичного, науково-методичного та технологічного забезпечення формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти.

Контент-усукупнення цілісної єдності системи діпло-підготовки зосереджено на цільовому аспекті цивілізаційних запитів суспільно-політичних потреб на майбутню управлінську еліту з професійними компетентностями безпеки; кондиційному аспекті мультисемантики акмеології, персонального захисту (особиста безпека), захисту кола професійних інтересів, реноме соціального представлення, академічної спадщини інтелектуального потенціалу ЗВО, етики та доброчесності, доведеності наукоємкості наукових результатів, захисту інтелектуальних продуктів та власності, педагогічної та суспільно-політичної, управлінської інноватики, соціальних гарантій здоров'язбереження рівноправності доступу до освіти, працевлаштування та відпочинку, поваги до конфесійних, духовно-моральних переконань, а також етнічного походження особи та її приналежності до демографічних параметрів, особливостей харчових та біосоціальних вподобань; екологічної, природоохоронної та природоресурсної особливості походження індивідуума так і його становлення в освітньому процесі та професійні зайнятості формуванням та розкриттям потенціалу екологічної культури у майбутнього управлінця задля позитивного впливу на збереження, відтворення та управління безпекою природних і антропогеннозмінених екосистем, а також з усвідомленою місією соціально-культурного перетворення можливостей сфери освіти, науки й інноватики для гармонізації цивілізаційного розвитку суспільства та безпеки впливу на довкілля; економічної – з убезпеченням інституційної організації ЗВО, учасників освітнього процесу, майбутніх фахівців у сферах працевлаштування, а також економічної безпеки розвитку держави та цивілізації; оборонно-силова – воєнна захисного характеру стратегічного передбачення, планування та прогнозування

невоєнних стратегем оборонного типу та воєнна силового впливу, захисту національних інтересів, суверенітету та конституційного ладу держави підтриманням міжрегіонального балансу силового впливу та протидії для упорядкування та рівноважності інтересів протиборства; інформаційної, наукометричної, науко-, соціо-, вебо- та біометричної складових кібербезпеки транскордонної взаємодії інформаційних систем, мереж та банків; національної щодо цілісності, ідентичності суверенітету та міжнародного представлення державного статусу, транскордонної діаспорної взаємодії та національної дипломатії, що забезпечує еkleктику національної, регіональної та транскордонної безпеки та актуалізує роль майбутніх менеджерів.

Забезпечено змістовно-методичне та функціональне наповнення семантичного контенту діпло-підготовки у дуальності підходів, принципів, функцій. Обґрунтовано, розроблено та впроваджено проблемно-інтегрований модуль «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО» у підсистемі методичного контенту синхронізованих форм специфічних особливостей організації освітнього процесу формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО в модернізованих умовах професійної підготовки в спеціалізації діпло-підготовки в умовах глобальних цивілізаційних викликів при синхронізації сучасних форм, засобів і методів її забезпечення релевантність сформованості професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів забезпечено критеріальним апаратом обґрунтованих, сформованих критеріїв оцінювання (акмеологічно-мотиваційний, аксіологічно-когнітивний та дивергентний) за рівнями метрики релевантності (низький, достатній, середній рівноважний, високий збалансований).

Розроблено програму педагогічної розвідки проблеми наукового пізнання, яка є уніфікованою моделлю зі застосуванням педагогічного експерименту у етапах – мотиваційному (діагностики превалюючих тенденцій поведінкової мотивації колективів та персонального уявлення в межах його ангажування), моніторингово-констатувальному та формувальному (формалізацію

документального протоколювання метрики освітніх вимірювань навчальних здобутків споживачів освітніх послуг), релевантному (згідно авторської методики експертного оцінювання та представлення за картками висновків заключень експертів щодо ефективності застосування однойменної моделі з проблемно-інтегрованим модулем «Управління безпекою соціокультурних форм організації освітнього процесу ЗВО»).

Ефективності моделі формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО зrealізовано в обґрунтованих та апробованих організаційно-педагогічних умовах – безпеки організації освітнього процесу у ЗВО (актуалізація міжнародних регіональних та національних вимог правового та соціального захисті здобувачів та надавачів освітніх послуг, ліцензійних та акредитаційних вимог організації освітнього процесу у ЗВО з питань – працезахоронних, практично-випробувальної, лабораторної, полігонної та проектно-конструкторської діяльності, охорони довкілля та людини як геоперетворюючої сили цивілізаційного розвитку, харчової безпеки, енерго- та ресурсо-забезпечення, управління якістю, інформаційної безпеки, захисту гідності особи, її мобільності у сфері освіти, науки й інноватики та пролонговано зайнятості впродовж життя, захисту інтелектуальної власності, академічної спадщини наукових шкіл та природо-ресурсного та природоохоронного потенціалу); стратегії педагогічної інноватики (уможливленої у фундаментально-методологічних і ноосферологічних підходах футуризму педагогічної дидактики, квалітологічної метрики релевантності у стратегемах правових і соціальних гарантій гідності особи, вільного волевиявлення, системоутворюючого значення людини, як представника управлінської еліти, покликаною забезпечувати філософію і місію аефалейї, свободи вибору напряму та проблематики наукового пошуку, відкритості рамок обмеження організації освітнього процесу професійної підготовки та її діпло-складової, зайнятості та професійного розвитку майбутнього менеджера, убезпеченого у процесі становлення, самоменеджменту та самовдосконалення зі спроможністю суспільно-політичного врегулювання сфер системної діяльності – освіти, науки

й інноватики, безпекової, просвітницько-пропагандистської, комунікативно-комунікаційної, інформаційно-аналітичної та експертної у семантиці аефалейі; стратегіями реалізуються у напрямках класичної професійної підготовки на базисі академічних шкіл менеджеризму, реорганізованої змішаної підготовки в умовах трансформаційних змін глобалізації та модернізованої підготовки – діпло-підготовки, яка обумовлена політикою якості й безпеки, консолідації та згуртованості транскордонної взаємодії прогресивної управлінсько-політичної еліти); безпека національного суверенітету України є визначальною умовою, на яку ціленаправлено стратегічні орієнтири безпеки усіх складових секторів системної діяльності суспільства, його соціокультурних форм організації високопрофесійних прогресивних патріотів, покликаних реалізувати національну ідею самоідентичності та захищати пріоритети національних інтересів та кожного окремого громадянина і мешканця України у неперервній системі освіти впродовж життя та професійної зайнятості з реалізованим та незахищеним категорій населення, в тому числі сфери інклюзії, мало захищених та малопредсталених соціальних груп у галузях, на рівнях та за типами орієнтації національної безпеки держави на засадах сталого розвитку з метою забезпечення якості життя прийдешніх поколінь.

Список літератури до третього розділу

1. Білуха М. Т. *Методологія наукових досліджень : підручник* / М. Т. Білуха. К. : АБУ, 2002.
2. Герасимов И. Г. *Структура научного исследования (Философский анализ познавательной деятельности в науке)* / И. Г. Герасимов. – М. : Мысль, 1985.
3. Лудченко А. А. *Основы научных исследований : учеб. пособие* / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Примак. К. : О-во “Знание”, КОО, 2000; Лук’янець В. С. *Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури* / В. С. Лук’янець, О. М. Кравченко, Л. В. Озадовська. К. : Центр практ. філос., 2000.
4. Меркулов И. П. *Гипотетико-дедуктивная модель и развитие научного знания* / И. П. Меркулов. – М. : Наука, 1980;
5. Паніна Н. В. *Технологія соціологічного дослідження* / Н. В. Паніна. – К. : Наук. думка, 1996.
6. Пілющенко В. Л. *Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення* / В. Л. Пілющенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Словенко. – К. : Лібра, 2004.
7. Сурмин Ю. П., Туленков Н. В. *Методология и методы социологических исследований : учеб. пособие*. Київ: МАУП, 2000.
8. Сурмін Ю. П. *Майстерня вченого : підруч. для науковця*. Київ: НМЦ “Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2006.
9. Фаренік С. А. *Логіка і методологія наукового дослідження : наук.-метод. посіб.* / С. А. Фаренік. – К. : Вид-во УАДУ, 2000
10. *Групове експертне оцінювання та компетентність експертів: монографія* /; за заг. ред. д-ра техн. наук О. М. Величка ; Одес. держ. акад. техн. регулювання та якості. Одеса : Бондаренко М. О., 2015. 284 с.
11. *Соціально-економічні наслідки техногенних та природних катастроф: експертне оцінювання* / НАН України, Ін-т соціології, Центр соц.

експертиз і прогнозів ; відп. ред. В. В. Дурдинець, Ю. І. Саєнко. Київ : Стилос, 2000. 259 с.

12. Куприян А. П. Методологические проблемы социального эксперимента. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1971.

13. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. Москва : Прогресс, 1980.

14. Марков М. Теория социального управления. Москва : Прогресс, 1978.

15. Рывкина Р. В., Винокур А. В. Социальный эксперимент. Новосибирск : Наука, 1968.

16. СурминЮ. П. Социальный эксперимент: очерки методологии. Київ : Вища шк., 1991.

17. ФаренікС. А. Управління соціальними процесами: побудова та реалізація соціальних моделей. Київ : Вид-во УАДУ, 2003;

18. Яцкевич С. А. Социальный эксперимент и научное управление обществом. Минск: Изд-воМинск. ун-та, 1984.

19. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. учебное пособие. Самара: Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2001. 672 с.

ВИСНОВКИ

1. Здійснено у ході проблемно-аксіологічного аналізу теоретико-методичне обґрунтування сентенції основних засад стратегії національної безпеки для встановлення необхідності впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців – дефініцій «стратегія», «стратегічне планування та прогнозування» забезпечення національної безпеки. Тлумачення поняття «стратегія» розглянуто за категоріями філософсько-фундаментального бачення та технологічно-семантичного уявлення перспективного управління спрямованого розвитку майбутніх сценаріїв прогнозування та планування під керівництвом фахівців з професійними компетентностями безпеки; як процес регульованої послідовності стратегій планування для забезпечення ефективності досягнення цілей політики організації; як система корпоративних цінностей формування світогляду, поведінки, визначено ділової та громадянської позиції, амплітуди варіабельності взірців моделей функціонування установи, забезпечення збалансованості, планування; як технологію стратегічного планування та принцип; як стратегічний підхід публічного та адміністративного менеджменту; як конструктивізм процедур менеджменту з технічним регулюванням. Виокремлено аспекти: стратегічного прогнозування – передбачення, скринінг інформаційних даних системного аналізу стану та перспективного розвитку з оцінюванням ризиків і небезпек у сфері гарантування безпеки як функції суб'єктів організації соціокультурних форм ЗВО, які забезпечують підготовку менеджерів для охорони національної безпеки держави за умов встановлення казуальності на засадах сталості, футуризму, інноватики та квалітології для обґрунтування та розроблення стратегії запобігання; стратегічного планування як функції управління й реалізації політики безпеки, яка передбачає визначення стратегічної мети, цілей та завдань у системі державно-управлінських заходів захисту національного суверенітету, гарантування збереження державних інтересів у сферах – політичній, економічній, соціальній, військовій, здоров'язбереження, екологічній, освіти, науки й інноватики, інформаційній, торговій, харчовій та безпеки життєдіяльності й їх

досягнення на засадах сталого розвитку України як держави з гармонізованою позицією національної самовизначеності та партнерської співпраці на міжнародному рівні з дотриманням умов збалансованої врівноваженості інтересів захисту та забезпечення соціальних стандартів особи, громадянина, суспільства і країни.

2. Встановлено класифікаційні ознаки семантики формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО та обґрунтовано структуру їх професійної компетентності безпеки у системно-управлінських компонентах якості й безпеки та захисту особистої гідності випускника як суспільного провідника гарантій національних інтересів, що передбачає володіння – *важливими якостями менеджера* з активною громадянською та соціальною позиціями ноосферизму та біогеосферної відповідальності, аналітичним потенціалом інтелекту, інтенсивністю засвоєння об'єму специфічної інформації захисного характеру та її втаємниченого зберігання, відданою працездатністю, діловим мовленням без поширення інформаційного поля щодо якості й безпеки, виконавською дисциплінованістю, гедонізмом та зі жагою до життя, ініціативністю новаторства, комунікабельністю, мультимодусністю менеджеризму, організованістю та вольовою наполегливістю, стресокомпенсаторністю, футуристичною інтуїтивністю та оптимізмом моделювання на позитив ефективних результатів, енергійною цілеспрямованістю та самовідданістю національним ідеалам незалежності держави; – *емерджентно-управлінськими здатностями*, а саме: організаційно-безпековими, квалітологічними, адміністративно-управлінськими, самоменеджменту, системно-аналітичного мислення, світоглядного бачення, стратегічного партнерства, здатністю переконувати, менеджменту та маркетингу освітньо-наукових послуг та сервісів, психолого-педагогічними, креативного та конативного сприйняття дійсності, комунікативного убезпечення (особистого та корпоративного у взаємодії); – *уміннями й навичками* вибору, обґрунтування та розроблення способів, механізмів, методів управління якістю й безпекою архітектонічної структури соціокультурних форм (на рівнях, за

призначенням та у видах) системного управління, дипломатичного менеджменту, антикризового управління, конфлікт-менеджменту інтересів безпеки, інформаційно-комунікаційного управління доступом до відкритої інформації, її оприлюднення та непохитності збереження втаємниченої, управління та забезпечення якості організації освітнього процесу, контент-, івент-, інтен-аналізу, оцінювання релевантності та визнання навчальних здобутків, методів експертного сторітеллінгу, прогностики та моделювання, системного аналізу якості складових довкілля та цивілізаційного розвитку, логістики, підприємництва, організації дилерських мереж для встановлення попиту на послуги та наукові продукти, складання комерційних пропозицій, рекламування, документозабезпечення та підготовки договорів, спілкування з людьми та тайм-менеджменту; *готовність* до професійних стратегічно-управлінських, науково-пізнавальних, екосистемно-безпекових, соціально-захисних, правового захисту, проектно- конструкторських тактичних, виробничо-технологічних, наглядово-контрольних, експертно-аналітичних, нормативно-технічно-регулятивних, квалітологічних, просвітницьких завдань у сфері безпеки й управління якістю на засадах стратегії сталого розвитку; – *сформованість професійної компетентності безпеки* з методології наукового пізнання та навчання професійно-орієнтованих, фахових та спеціальних дисциплін у галузі безпеки (персональної (акмеологічної), інтелектуальної (академічної), суспільної (соціальної, екологічної, економічної, інституційної), політичної, воєнної, кібер-безпеки, національної безпеки держави та захисту її суверенітету) та управління нею (державного, публічного, адміністративного, мілітаризованого, муніципального та цивільного) у транскордонному, національному, регіональному та локальному вимірі інституційної та персональної взаємодії.

3. Розкрито специфіку професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів – передбачення (прогнозування), ідентифікації вияву (скринінгу), запобігання й усунення, нейтралізації, нівелювання ризиків і загроз національним інтересам та порушень масштабів меж чинного законодавства

прямо залежні від застосування сил і засобів силового впливу примусового характеру в сферах безпеки суспільства та держави за пріоритетністю стратегем – планування та моделювання своєчасної діагностики та нейтралізації загроз національних інтересів з розлогою реалізацією забезпечення якості та потенціалу національної безпеки. Розкрито у аспектах: асиміляції взаємоузгодженості національної аксіології державних і міжнародних інтересів безпеки; методології оцінювання, акредитації системи управління релевантності інформаційно-технологічного базису прямої дотичності та зворотної взаємодії реципієнтів; у проєкціях футуризму передбачення державної універсифікації національної безпеки (закономірних тенденції формально-процедурного управління та операбельності); дискурсу семантики питань глобалізації цивілізаційних проблем і біосоціальних викликів щодо забезпечення демократизації, глобальної безпеки, дотримання соціальних гарантій і правового захисту особистих свобод волевияву; громадянськості суспільних інститутів забезпечення національної безпеки; системного аналізу якості структурно-організаційних і функціональних структурних компонентів безпеки для реалізації концепцій і стратегем прийняття та досягнення доцільних управлінсько-безпекових рішень і процедур із врахуванням національних інтересів й імідж потенціалу держави та її захисту й обороноздатності.

Визначено критерії (акмеологічно-мотиваційний, аксіологічно-когнітивний та дивергентний), показники та схарактеризовано рівні сформованості професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО у розроблених організаційно-педагогічних умовах – безпека організації освітнього процесу у ЗВО, стратегії педагогічної інноватики та безпеки національного суверенітету України за галузями.

4. Розроблено та науково обґрунтовано модель формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО, що ґрунтується на методологічних підходах, принципах і підходах та принципах організації освітнього процесу діпло-підготовки, покликана задовольняти суспільно-політичне замовлення на висококваліфікованих управлінців; спроектована у

контентах – цільовому (поєднує стратегічну мету управління безпекою та мету професійної підготовки), кондиційному (функціонально асимілює системну, поліпрофільну та цільову спрямованість у видах безпеки – акмеологічної, академічної, соціальної, екологічної, економічної, інституційної, політичної, воєнної, кібер-безпеки, національної безпеки держави та захисту її суверенітету), семантичному (систематизує функції – управління безпекою, за масштабом поширення, за рівнем ієрархії реалізації, за метою, за сферою моніторингу стану безпеки; за пріоритетністю стратегем та організації освітнього процесу – загально-управлінські, спеціальні), методичному (триада комплексу методів – забезпечення навчально-науково-пізнавальної та практично-стажувальної діяльності – за джерелом інформації, за рівнем креативності, за логікою пізнання, моніторингу та самоконтролю; засобів – забезпечення освітнього процесу професійної підготовки – просторово-метричні; технологічні, технічні, методологічні та техніко-регулятивні; синхронізованих форм – організації освітнього процесу – індивідуально-персоніфіковані, загально- та мікро-групової комплектації; місця дислокації – виховні, науково-дослідницькі, ІКТ-мереж взаємодії з громадськістю і зовнішніми партнерами, практично-стажувальні цільової дидактики, унормовані – традиційна, змішана, мережева, дистанційна, мобільна), релевантному (критерії, рівні та показники сформованості професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО) в визначених організаційно-педагогічних умовах.

5. Експериментально перевірено ефективність моделі формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у ЗВО з експертним оцінюванням, що визначено за динамікою рівнів сформованості професійної компетентності здобувачі освіти контрольної та експериментальної груп за відповідними критеріями. Результати педагогічного експерименту підтвердили ефективність розробленої моделі формування професійної компетентності безпеки у майбутніх менеджерів у ЗВО. Гіпотеза про ефективність запропонованої моделі статистично підтверджена з імовірністю 0,967 за статистичним критерієм Пірсона.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖЕНОНаказ Міністерства
освіти і науки України

29.10.2018 № 1165

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ** Перший (бакалаврський) рівень
(назва рівня вищої освіти)**СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ** Бакалавр
(назва ступеня вищої освіти)**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ** 07 “Управління та адміністрування”
(шифр та назва галузі знань)**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ** 073 “Менеджмент”
(код та найменування спеціальності)*Видання офіційне***МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ****Київ
2018**

I – Преамбула

Стандарт вищої освіти. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Ступінь «бакалавр». Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування», спеціальність: 073 «Менеджмент».

Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 року №1165.

Розробники Стандарту члени науково-методичної підкомісії зі спеціальності 073 «Менеджмент»:

Лепейко Тетяна Іванівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця;

Мельник Ольга Григорівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка»;

Жилінська Оксана Іванівна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Павленко Олена Пантеліївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту природоохоронної діяльності Одеського державного екологічного університету;

Алькама Віктор Григорович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управлінських технологій Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК»;

Бай Сергій Іванович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Київського національного торговельно-економічного університету;

Бардаць Артем Володимирович, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту виробничої сфери Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет»;

Бушуєв Сергій Дмитрович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри управління проектами Київського національного університету будівництва та архітектури;

Кабаков Юрій Борисович, кандидат технічних наук, директор Органу сертифікації персоналу Української асоціації якості;

Краснокутська Наталія Станіславівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та оподаткування Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;

Кузнецова Інна Олексіївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності Одеського національного економічного університету;

Маркіна Ірина Анатоліївна, доктор економічних наук, завідувач кафедри менеджменту Полтавської державної аграрної академії;

Новікова Марина Миколаївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Соболь Сергій Миколайович, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

Федулова Ірина Валентинівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та адміністрування Національного університету харчових технологій.

Стандарт розглянуто та схвалено на засіданні робочої групи підкомісії зі спеціальності 073 «Менеджмент» науково-методичної комісії № 6 з бізнесу, управління та права 06.09.2016 р., протокол № 4.

Фахову експертизу проводили:

1. *Горохова Людмила Петрівна*, директор Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес освіти (УАРМБО);
2. *Верба Вероніка Анатоліївна*, доктор економічних наук, професор, віцепрезидент Всеукраїнської асоціації консультантів з управління, директор Інституту управлінського консультування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;
3. *Григорак Марія Юріївна*, кандидат економічних наук, доцент, президент Асоціації «Український логістичний альянс».

Методичну експертизу проводили:

1. *Калашнікова Світлана Андріївна*, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту вищої освіти НАПН України;
2. *Таланова Жаннета Василівна*, доктор педагогічних наук, доцент, с.н.с., менеджер з аналітичної роботи Національного Еразмус+ офісу в Україні;
3. *Козієвська Олена Іванівна*, кандидат наук з державного управління, заступник керівника Секретаріату, Комітет Верховної Ради України з питань освіти і науки;
4. *Ставицький Андрій Володимирович*, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Стандарт розглянуто та схвалено на засіданні сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України 22.11.2016 р. протокол № 9.

Стандарт розглянуто Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Федерацією роботодавців України

Стандарт розглянуто після надходження всіх зауважень та пропозицій та схвалено на засіданні підкомісії зі спеціальності 073 «Менеджмент» науково-методичної комісії № 6 з бізнесу, управління та права Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол № 2 від 18.04.2018 р.).

II. Загальна характеристика

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Назва галузі знань	07 Управління та адміністрування
Назва спеціальності	073 Менеджмент
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень
Освітня кваліфікація	Бакалавр менеджменту за спеціалізацією (зазначити назву спеціалізації, за наявності)
Кваліфікація в дипломі	Ступінь вищої освіти – Бакалавр Спеціальність – Менеджмент Спеціалізація – (зазначити назву спеціалізації, за наявності) Освітня програма (зазначити назву)
Опис предметної області	<p>- Об'єкт вивчення: управління організаціями та їх підрозділами.</p> <p>- Цілі навчання: підготовка фахівців, здатних вирішувати практичні проблеми та складні спеціалізовані задачі, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, у сфері управління організаціями та їх підрозділами.</p> <p>- Теоретичний зміст предметної області: парадигми, закони, закономірності, принципи, історичні передумови розвитку менеджменту; концепції системного, ситуаційного, адаптивного, антисипативного, антикризового, інноваційного, проектного менеджменту тощо; функції, методи, технології та управлінські рішення у менеджменті.</p> <p>- Методи, методики та технології: загальнонаукові та специфічні методи дослідження (розрахунково-аналітичні, економіко-статистичні, економіко-математичні, експертного оцінювання, фактологічні, соціологічні, документальні, балансові тощо); методи реалізації функцій менеджменту (методи маркетингових досліджень; методи економічної діагностики; методи прогнозування і планування; методи проектування організаційних структур управління; методи мотивування; методи контролювання; методи оцінювання соціальної, організаційної та економічної ефективності в менеджменті тощо). методи менеджменту (адміністративні, економічні, соціально-психологічні, технологічні); технології обґрунтування управлінських рішень (економічний аналіз, імітаційне моделювання, дерево рішень тощо).</p> <p>- Інструментарій та обладнання: сучасне інформаційно-комунікаційне обладнання, інформаційні системи та програмні продукти, що застосовуються в менеджменті.</p>

Академічні права випускників	Мають право продовжити навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Набуття додаткових кваліфікацій в системі післядипломної освіти.
------------------------------	--

III Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти

Обсяг освітньої програми у ЄКТС	<p>- на базі повної загальної середньої освіти становить 240 кредитів ЄКТС,</p> <p>- на базі ступеня «молодший бакалавр» (освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст») заклад вищої освіти має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, отримані в межах попередньої освітньої програми підготовки молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста), обсягом не більше ніж 120 кредитів ЄКТС.</p> <p>Мінімум 50% обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю, визначених цим стандартом вищої освіти.</p>
---------------------------------	---

IV Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.
Загальні компетентності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. 6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

	<p>7. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>13. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>14. Здатність працювати у міжнародному контексті.</p> <p>15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p>
<p>Спеціальні компетентності</p>	<p>1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.</p> <p>2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.</p> <p>3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.</p> <p>4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.</p> <p>5. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту,</p> <p>6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.</p> <p>7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.</p> <p>8. Здатність планувати діяльність організації та управляти часом.</p> <p>9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.</p> <p>10. Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.</p> <p>11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.</p> <p>12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.</p> <p>13. Розуміти принципи і норми права та використовувати їх у професійній діяльності.</p> <p>14. Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності.</p> <p>15. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.</p>

V - Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.
3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.
4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.
5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.
6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.
7. Виявляти навички організаційного проектування.
8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.
9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи.
10. Мати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації.
11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.
12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.
13. Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами.
14. Ідентифікувати причини стресу, адаптувати себе та членів команди до стресової ситуації, знаходити засоби до її нейтралізації.
15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.
16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.
17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

VI - Форми атестації здобувачів вищої освіти

Форми атестації здобувачів вищої освіти	Атестація здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи
---	--

Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	<p>Кваліфікаційна робота має передбачати розв'язання складного спеціалізованого завдання або практичної проблеми в сфері управління, що характеризується комплексністю і невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів економічної науки.</p> <p>У кваліфікаційній роботі не може бути академічного плагіату, фальсифікації та списування.</p> <p>Кваліфікаційна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті закладу вищої освіти або його підрозділу,</p>
---	--

VII Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

<p>У закладах вищої освіти повинна функціонувати система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), яка передбачає здійснення таких процедур і заходів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб; 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою; 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; 8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективною системи запобігання та виявлення академічного плагіату; 9) інших процедур і заходів. <p>Система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за поданням закладу вищої освіти оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, та міжнародним стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти.</p>
--

ІХ Перелік нормативних документів, на яких базується стандарт вищої освіти

1. Закон «Про вищу освіту» // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>(дата звернення:25.09.2018).
2. Закон «Про освіту» // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>(дата звернення:25.09.2018).
3. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010(Редакція від 30.11.2017)// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>(дата звернення:25.09.2018).
4. Національна рамка кваліфікацій // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>(дата звернення:25.09.2018).
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (редакція від 30.11.2017)// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>(дата звернення:25.09.2018).
6. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти //URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>

Корисні посилання:

7. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) // URL:http://ihed.org.ua/images/pdf/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf(дата звернення:25.09.2018).
8. Data for SustainableDevelopment Goals.ISCED (МСКО) 2011 //URL:<http://www.uis.unesco.org/education/documents/isced-2011-en.pdf>(дата звернення:25.09.2018).
9. Data for SustainableDevelopment Goals.ISCED-F (МСКО-Г) 2013 // URL:<http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-fields-of-education-training-2013.pdf>(дата звернення:25.09.2018).

Генеральний директор директорату
вищої освіти і освіти дорослих

О. І. Шаров

Пояснювальна записка

Таблиця 1.

Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей
дескрипторам НРК (за 6-м рівнем, бакалаврським)

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
	Зн1 Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень Зн2 Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	Ум1 Розв'язання складних непередбачуваних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	К1 Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності К2 Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію	АВ1 Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах АВ2 Відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності
Загальні компетентності				
ЗК1			К1, К2	АВ1
ЗК2	ЗН1, ЗН2		К1	
ЗК3	ЗН1, ЗН2	УМ1		
ЗК4		УМ1		
ЗК5		УМ1		
ЗК6			К1, К2	
ЗК7			К1, К2	
ЗК8	ЗН1	УМ1	К1	АВ2
ЗК9		УМ1	К1	АВ1, АВ2
ЗК10	ЗН1, ЗН2	УМ1		
ЗК11		УМ1	К2	
ЗК12		УМ1	К2	
ЗК13			К1, К2	АВ1
ЗК14			К1, К2	АВ1
ЗК15			К1, К2	АВ1
Спеціальні (фахові) компетентності				
СК1	ЗН2	УМ1		
СК2			К2	
СК3			К2	
СК4		УМ1		
СК5	ЗН2		К2	
СК6				
СК7	ЗН1	УМ1		
СК8		УМ1		
СК9				
СК10			К1	АВ1
СК11				АВ1
СК12	ЗН1			
СК13		УМ1		АВ1
СК14	ЗН1		К1	
СК15			К1	АВ2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

29.10 2018 р.

м. Київ

№ 1165

Про затвердження стандарту
вищої освіти за спеціальністю
073 «Менеджмент»
для першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

Відповідно до частини шостої статті 10, підпункту 16 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту», з урахуванням Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01.06.2016 р. № 600 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21.12.2017 р. № 1648), та рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 24.04.2018 р., протокол № 4/3-4,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити стандарт вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що додається.

2. Установити, що стандарт вищої освіти, затверджений пунктом 1 цього наказу, вводиться в дію з 2018/2019 навчального року.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Рашкевича Ю. М.

Міністр

Л. М. Гриневич

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації**Монографії**

1. **Слабецький О. М.** Методологічні засади організації процесу підготовки майбутніх менеджерів з компетентностями безпеки в умовах глобальних ризиків. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 69-84.

2. **Слабецький О. М.** Структурно-функціональний аналіз цільового призначення майбутніх менеджерів з професійною компетентністю безпеки. Методологія неперервної освіти та наукового дослідження : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей, Е. В. Лузік. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С.124-135.

3. Кліпа Ю. В., Степаненко Л. М., **Слабецький О. М.** Методика організації освітньо-наукового процесу професійної підготовки майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності. Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей, Л. М. Панченко. 2-е видання, доповнене, перероблене. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 366–380.

Статті у наукових фахових виданнях України

4. **Слабецький О. М.** Інноватика формування стратегії безпеки в контексті професійної підготовки. *Молодь та ринок*. 2020. № 6-7(185–186). С. 177–181.

5. Рідей Н. М., Титова Н. М., Павленко Д. Г., Тимошенко В. І., **Слабецький О. М.** Методологічне та технологічне обґрунтування професійної підготовки фахівців сфери управління та глобалізації економіки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73. Т.2. С. 157–167.

6. Ridei N., Tymoshenko V., **Slabetskyi O.** Formation of continuous education system on the basis of sustainable development: project activity experience = Формування системи неперервної освіти на засадах сталого розвитку : досвід проектної діяльності. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика»*. Київ : Міленіум, 2020. Вип. 29 (2-2020). С. 406–422.

7. Тимошенко В. І., Титова Н. М., **Слабецький О. М.**, Рідей Н. М. Інформаційно-аналітичний базис організації професійної підготовки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2020. Вип. 7 (127) 2020. С.184–188.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях

8. **Slabetskyi O.** On the issue of national security strategy: a thesaurus of concepts of strategic planning and forecasting = До питання стратегії національної безпеки : тезаурус понять стратегічного планування та прогнозування. *Scientific journal paradigm of knowledge*. 2020. № 5(43) pp. 187–200 (наукометричне видання Німеччини).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Tymoshenko V., Pavlenko D., **Slabetskyi O.** Pedagogical research into effectiveness of training future administrators and managers at institutions of higher education = Педагогічні розвідки ефективності підготовки майбутніх адміністраторів та менеджерів у закладах вищої освіти. *International Journal of Education and Science : VIII International Scientific and Practical Conference «Current issues of education and science»*, 10-11 November 2020. Riga, Latvia-Kharkiv, Ukraine, 2020. Vol. 3. № 4. PP. 41. doi: 10.26697/ijes.2020.4.16

10. Ridei N., Klipa Yu., **Slabetskyi O.**, Kozliuk O. Modern scientific aspects of the economists' research training ensuring the sustainability principles. *Modern science: problems and innovations : the 5th International scientific and practical conference*, 26-28 Yuly 2020. Stockholm, Sweden, 2020. PP. 211–218.

11. Ridei N., Klipa Yu., **Slabetskyi O.**, Kozliuk O. Criterion-indicator approach to economic security measurement in terms of economists' professional training. *Fundamental and applied research in the modern world* : the 1 st International scientific and practical conference, 26-28 August 2020. Boston, USA, 2020. PP. 41–47.

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

№ п/п	Назва конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи	Місце та дата проведення	Форма участі
1.	ІІІ науково-практична інтернет-конференція студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції»	Івано-Франківськ, 2019	заочна
2.	VinSmartEco	Вінниця, 2019	заочна
3.	Fundamental and applied research in the modern world	Boston, USA, 2020	тези
4.	Current issues of education and science	Рига, Латвія – Харків, Україна, 2020	тези
5.	Modern science: problems and innovations	Stockholm, Sweden, 2020	заочна
6.	Педагогічні читання «Педагогічна освіта в Україні: традиції та сучасні виклики» (80-річчя відкриття першого на Прикарпатті педагогічного ЗВО та пам'яті член.-кор. АПН України Б. Ступарика	Івано-Франківськ, 2020	заочна